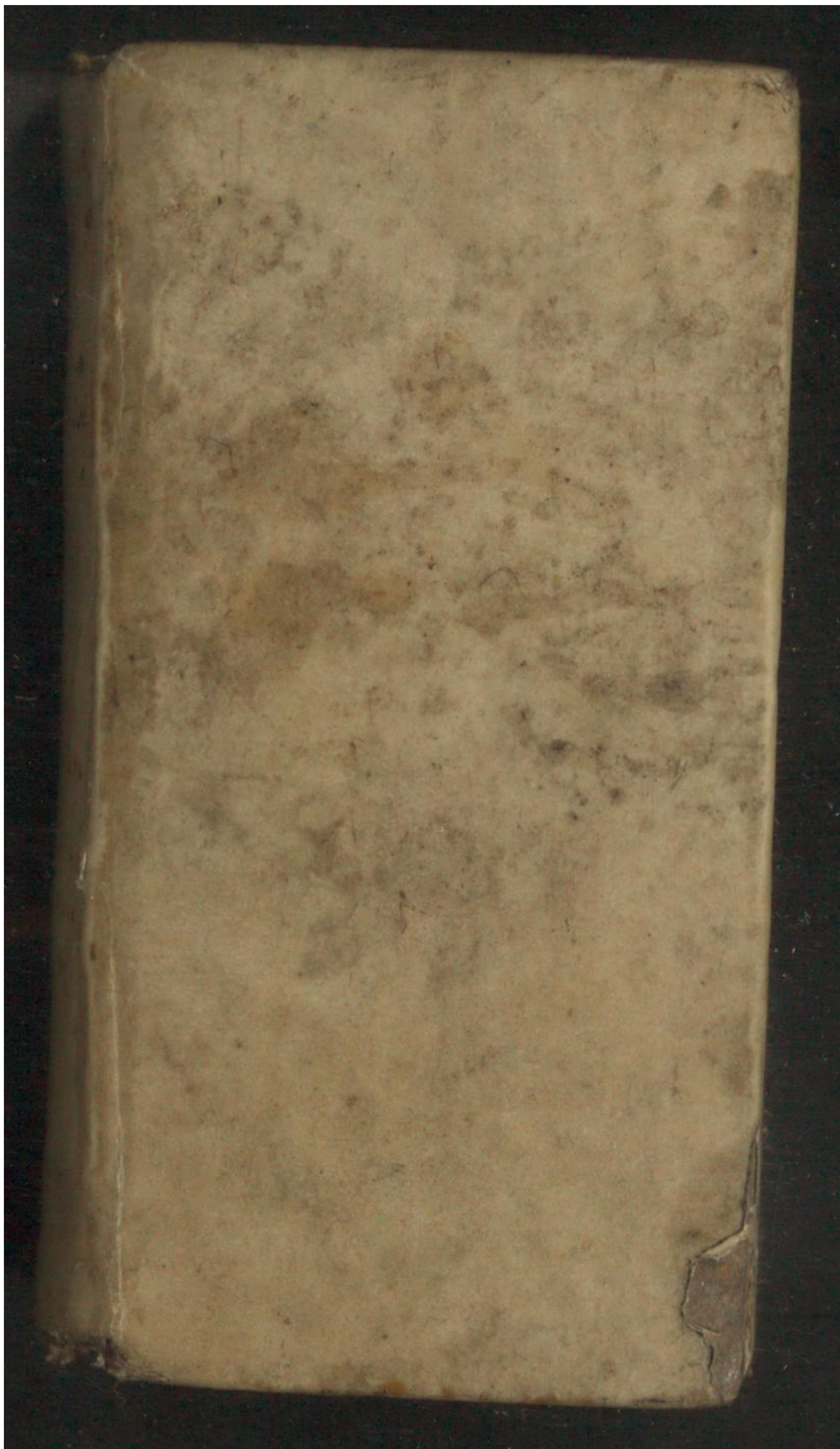
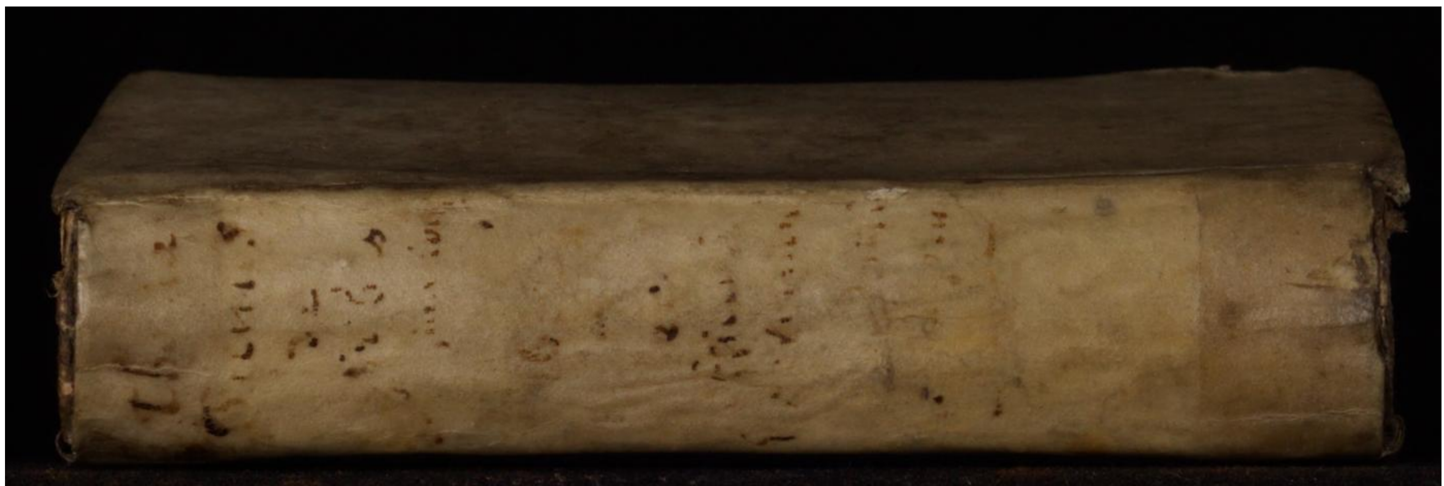
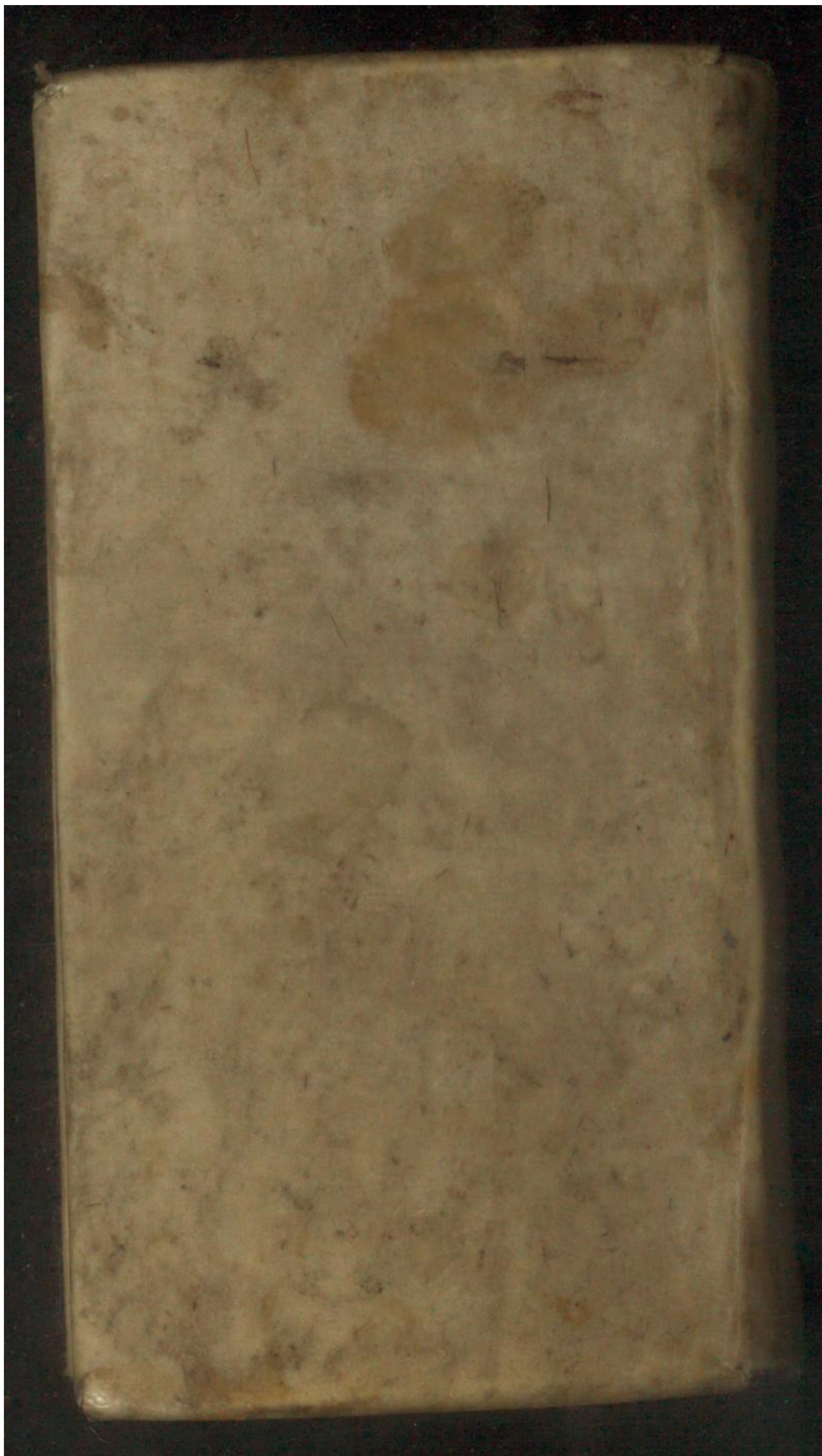


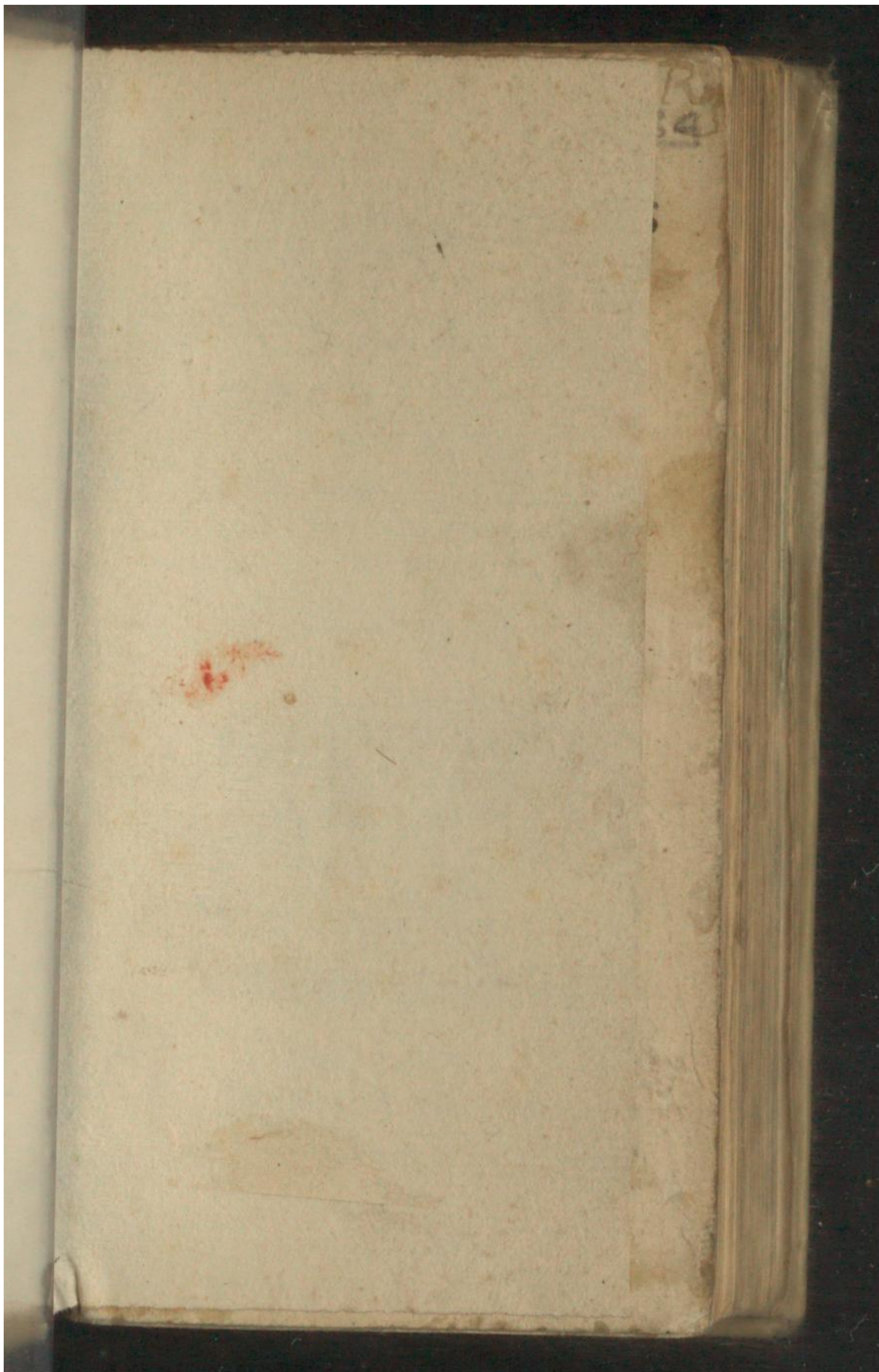












Willems 415

DE VIRIBVS IMAGINATIONIS TRACTATVS,

Authore

THOMA FIENO Antverpiano;

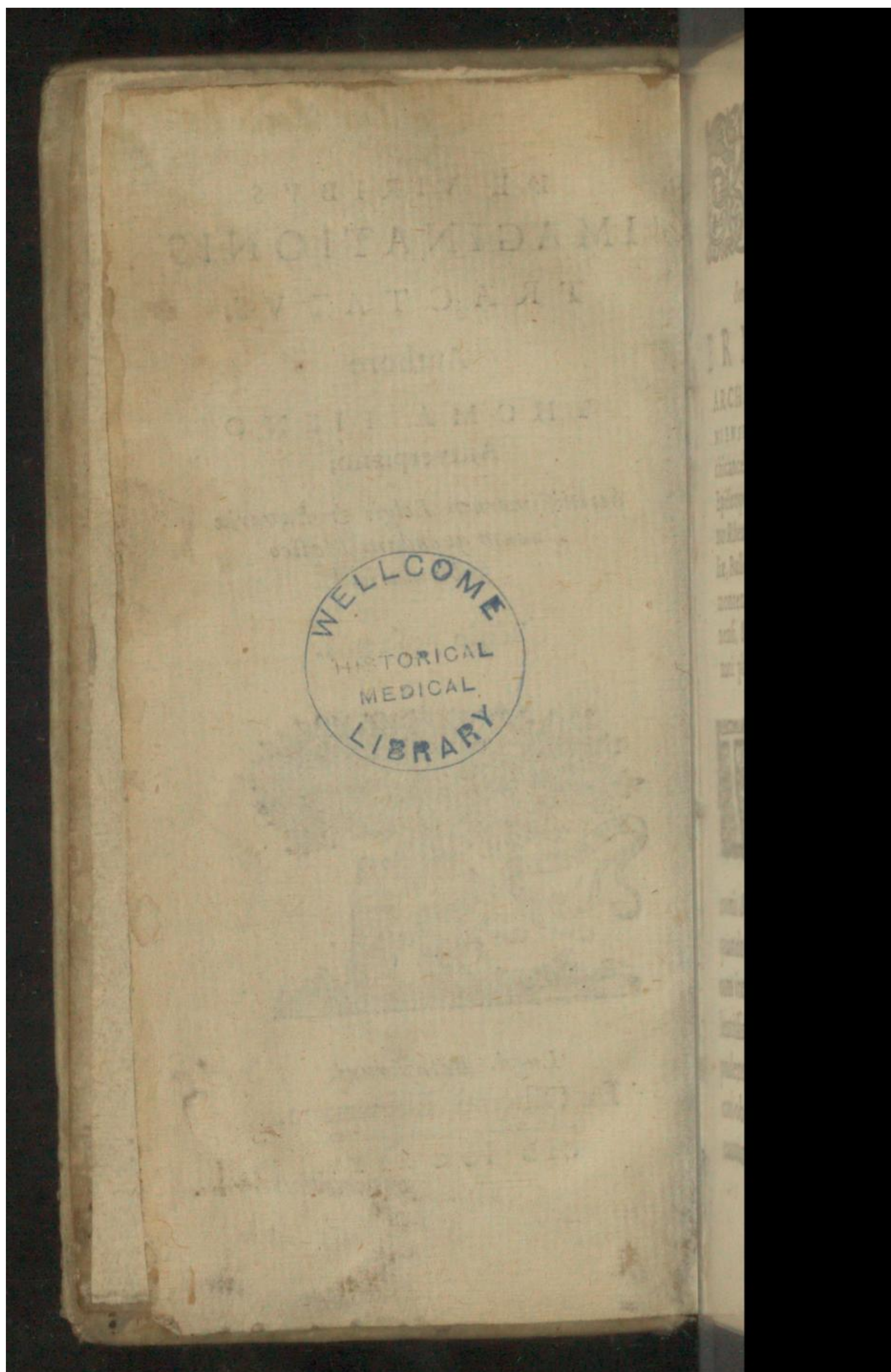
Serenissimorum Belgii & Bavariæ Ducum quondam Medico Cubiculario.

Editio postremâ.



Lugd. Batavorum,
Ex Officinâ Elseviriana.

clↄ Iↄc xxxv.


WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY



Serenissimo Principi

ERNESTO,

ARCHIEPICOPO COLONIENSI, S. R. I. per Italiam Archicancellario & Principi Electori; Episcopo Leodiensi; Comiti Palatino Rheni; Duci Bavariæ, VVestphaliæ, Bullonensi; Marchioni Francimontensi; Comiti Lossensi, Hornensi, &c. Domino suo & Mecœnati plurimum honorando.

TAnta humanitate habitus fui ab inclyta Domo Bavarica, cum in ea versatus fui: tot signis honoris & benevolentiæ à te affectus quando ex Bavaria in Belgium tecum iter feci Serenissime & Excellentissime Princeps, ut valdè impudens & ingratus sim, si ea tam citò oblivioni tradidissem. Verùm tantùm abest, ut ita fecerim, ut po-

tiùs repetita frequenter memoria ea altiùs altiúsque quotidie animo insculpserim, nullis vitæ meæ diebus delenda. In signum illius & tesseram grati animi mei, offero Celsitudini Tuæ hunc libellum; rogans ut eum benignis oculis aspicere, & cum à gravissimis Imperii, & ditionum tuarum curis quandoque respirabis, etiam inspicere & legere non dedigneris. Munus parvum est, si libelli molem inspicias; aliquale, si subjecti jucunditatem & sublimitatem. Qualecumque sit, defectum ejus partim Tuæ Celsitudinis humanitas, partim mea optima voluntas, & erga Tuam Serenissimam Celsitudinem humillima observantia supplebunt. Elegi materiam hanc, quòd Philosophica sit, & ex intimis naturæ arcanis eruta: non ignorans Celsitudinem Tuam Philosophicis studiis apprimè esse imbutam & abditorum ejusmodi naturæ operum consideratione plurimùm delectari. Sperans

rans proinde eam majorem ex illa, quàm ex Medica aliqua aut Practica materia voluptatem, esse capturam. Plurimum mihi gratulabor, si intelligam laborem meum à Tua Celsitudine probari; in cujus solius limatissimo judicio conquiescens facilè omnium invidorum oblatrationes contemnam. Sin minus; confido eam pro solita sua humanitate saltem conatum non improbaturam, & insufficientiam, rei difficultati, quæ vix ingenio humano penitiùs investigabilis videtur, facilè ascripturam. Interim me antiquæ Tuæ Celsitudinis benevolẽtiæ humillimè commendo: Deum rogans, ut eam Imperii & Reip. Belgicæ quieti & Catholicæ religionis incremento quàm diutissimè incolumem servet. Lovanii, IV Septembr. M DC VIII.

Tuæ Serenißimæ Celsitudinis

Humillimus Cliens

THOMAS FIENVS.

In Librum Clarissimi Viri
D. THOMÆ FIENI
Medicinæ Professoris,

IAMBICVM.

FIENVS; *ille, quem vocârat Bavarus,*
Nuper; recenter Principes hi Belgicæ:
Primam cathedram qui Lovanii obtinet;
Caliginosâ nube cum vidit tegi
Silentióve præteriri ab omnibus
Quid possit, in prægnantibus potissimum,
Causamque, cur Imaginatio, in modum
Vel Prothei vel Polypi, difformiter
Formet notétve pendulum solummodò
Ex umbilico fœtum; & intimam hactenus
Physin latere tam stupendi ænigmatis.
Suscepit in se seriò provinciam
Enucleandi quidquid in scholis Sophi,
Quicquid Galenus, & quod Arabes docet
De viribus Phantasiæ; Dilucidè
Educit hinc conclusiones solidas,
Et quæstiones explicat: Fœtus biceps
Puérve duplex unde & hærens invicem?
Affectuumq; matris insolentium,
Desideratæ vel rei notam gerens?
Præscindit ergo veritatem hanc eruens
Noster FIENVS *omnibus monstris viam,*
Simulq; vulgi ineptientis omina
Docendo causas, monstrat esse anilia.

F. S. M. D.

NOMI-



NOMINA AVTHORVM QVI IN HOC LIBRO CITANTVR.

A.

ÆLianus
Aëtius
Agrippa
Albertus Magnus
Alexander Aphrodisæus
Alexander Trallianus
Algazel
Alkindus
Andræas Cataneus
Andræas Laurentius
Antonius Benivenius
Archangelus Picolomineus
Argenterius
Aristoteles
D. Augustinus
Avicembron
Avicenna.

B.

BAlduinus Ronsæus
Bannes
Bartholomęus Medina
Bartholomæus Pisanus
Bartholomęus Vasquez
Bayrus
Bonamicus.

C.

CAjetanus
Cardanus
Christophorus à Vega
Chrysostomus

L. Le-

L.

Levinus Lemnius
Libavius
Licosthenes
Lucianus
Ludovicus Mercatus
Ludovicus Vives.

M.

Marcellus
MarcellusDonatus
Marcus Damascenus
Marsilius Ficinus
Martinus Delrio
Michaël Medina
Munsterus.

N.

NIcolausFlorentinus.

O.

OLaus Magnus
Oppianus
Ortelius.

P.

PAracelsus
Paræus
Paulus Venetus
Peramatus
Pererius
Petrus Messias
Philoponus
Picus Mirandulanus
Plato
Plinius
Plutarchus
Pomponatius
Pomponius Mela.

Q.

QVintus Serenus.

R.

ROdericus à Castro.

S.

SChenkius à Grafenberch
Seneca

INDEX
Quæstionum hujus Libri.

QUAESTIO I.

XV. *Quo-*

XV. *Quomodo poßit Conformatricem Dirigere?*

XVI. *Quænam imaginatio habeat illam Signandi poteſtatem, quæ non?*

XVII. *Cur non omnis imaginatio, quàm Animi Paßiones ſequuntur, ſignat?*

XVIII. *An omnes Animi paßiones ſignent?*

XIX. *Quænam imaginatio ſignet; an tantum Matris, an etiam Patris?*

XX. *An etiam Brutorum imaginatio ſignet?*

XXI. *Quo Tempore ſignet; an tantum Graviditatis, an etiam Conceptus?*

XXII. *Quantam permutationem poßit in fœtum inducere, & quas Signaturas poßit cauſare?*

XXIII. *Cur phantaſia non ſemper imprimit in fœtum res imaginatas eodem modo, ſed ſæpè tam diverſis?*

XXIV. *Cur non eidem ſemper Parti, ſed diverſis notæ inducuntur?*

DE



DE VIRIBVS IMAGINATIONIS TRACTATVS.

VT materiam de vi Imaginationis, quam tractare aggredior, & de qua multi varia ſcripſerunt, perfecte & dilucide explicem; videor mihi à primis principiis exordiri, & quæ ſit animæ in corpus Proprium & Alienum poteſtas, & quibus inſtrumentis eam exerceat, inveſtigare debere. Alioquin non poſſe clare demonſtrari, quantum & quomodo Phantaſia agat. Etenim ipſa non eſt primarium & principale agens eorum, quæ per illam fiunt; ſed anima: Ipſa autem tantum eſt animæ potentia & inſtrumentum. Vt autem ſciatur quantam vim habeat inſtrumentum; ſciendum quantam vim habeat ipſa cauſa principalis, quæ illo utitur: & qualiter, & ad quem effectum illo utatur. Sic enim, an & quomodo & quid valeat efficere, erit manifeſtũ.

Sequar

Sequar autem in docendo modum Philoſophorum;partim, quia hæc materia eſt multum philoſophica; partim, quia ille modus eſt inquirendæ veritati convenientior. Ponam itaque quæſtiones aliquot,& adjungam concluſiones pro opinionis noſtræ declaratione neceſſarias. Sit itaque

QVAESTIO I.

An anima habeat vim agendi in ullum corpus?

VIdetur autẽ quod ſic; Primo. Quod eſt, poteſt operari: nam omne ens eſt propter operationem: anima eſt ens, ergo poteſt operari.

Secundo. Animæ ſunt datæ potentiæ activæ: illæ non ſunt, niſi propter operationem, ergo.

Tertio. Anima eſt forma: formæ competit operari: nam forma eſt natura; natura autem eſt principium motus, ergo anima poteſt operari: Aſt anima non poteſt operari in ſubſtantias ſeparatas, quia ſunt ordinis ſuperioris, inferiora autem non poſſunt agere in ſuperiora: Ergo reliquum eſt, ut agat in ſubſtantias corporeas ſeu corpora.

Concluſio I. Anima ſeparata à corpore eſt agens *quod* ſuarum actio-

num, ſeu verum & totale agẽs earum.

Hæc concluſio eſt manifeſta: quia talis anima non eſt pars compoſiti, ſed eſt actus & ſubſtantia per ſe ſubſiſtens; itaque quidquid agit; agit per ſe ſolam & nullius alterius ſubſidio, & ſic eſt verum agens *quod*. An autem habeat aliquam vim agendi in corpora; non eſt hujus loci inquirere. Nos enim tantum agimus de ea, ut conjuncta corpori. Interim tamen, quoad tria motuum genera; nempe alterationem, auctionem, & generationem; eſt communis Theologorum ſententia, nullam habere activitatem: ut docet D. Thomas part. 1. quæſt. 110. artic. 2. Quoad motum vero localem, eſt ſententia D. Thomæ, Cajetani, Zoaris, Banneſii; eam corpora externa non poſſe movere. Verum Fonſeca in Metaphyſ. contrarium tenet. Cujus ſententia, ſi eſſet vera, ſequeretur, quod mediante illo motu, activa paſſivis applicando, poſſet etiam formas inducere in materiam & alterare, & generare: & conſequenter, quod animæ Sanctorum redeuntes ad hunc mundum, poſſent propria virtute ſibi corpora aſſumere, formare, & in corpora viventium morbos ſanitatem, & alia accidentia inducere.

Conclu-

Conclusio II. Anima unita corpori non est ipsum verum agens, nec est agens totale aut agēs *quod* suarum operationum, sed est tantum principium seu ratio agendi: & est solummodò agens *quo*: ipsum verò agens totale seu agens *quod*, est compositum ex anima & corpore, seu ipsum corpus animatum.

Hoc patet ex Aristotele 1. animæ text. 64. cum dicit: melius dici animam non misereri, aut discere, aut ratiocinari, sed hominem animâ.

Patet etiam ratione. Nam actio est suppositorum, ut docet D. Tho. 1. p. q. 39. art. 5. ad 1. & q. 40. art. 1. ad 3. At anima, ut informans, non est suppositum; sed est pars suppositi: corpus vero animatum est ipsum suppositum, ergo. Interim tamen anima est pars principalis ejus, & est principium agendi principale. Anima enim est forma, forma autem est principium agendi, non materia: Forma enim est actus & dat esse: operari autem sequitur esse. Dico autem, quod forma sit principium agendi Principale: quia etiam potentiæ sunt principium agendi, sed non Principale, sed tantum Instrumentale & Secundarium. Et hac ratione operationes tribuuntur formis. Ex

quo

quo patet, quando actiones & operationes corporis animati tribuuntur animæ, non esse intelligendum, ipsam animam eas edere, & ipsam esse verum & totale agens & causam earum, & corpus solum esse instrumentum; sed ipsum corpus animatum eas edere, animam verò esse id, ratione cujus maximè eduntur. Anima itaque non videt, sed oculus: anima non concoquit, sed stomachus & corpus animatum; & sic de ceteris operationibus.

Conclusio III. Anima in illa ratione agendi habet magnam in substantias corporeas activitatem: Quod nihil aliud est dicere; quam corpus animatum ratione animæ, tanquam principalis principii, habere magnam vim agendi.

Hæc conclusio est manifesta. Corpus animatum est corpus naturale ex materia & forma constans: corpora naturalia habent vim agendi, ergo & corpus animatum.

Secundò. Omne quod est, operatur: nam quidquid est, est propter suā operationem: corpus animatum est & subsistit, ergo operatur. Imò modus operandi sequitur modum essendi: & sic, quod existit modo nobiliore; modo nobiliore & excellentiore opera-

tur: At corpora animata existunt nobiliore modo, quam reliqua corpora naturalia: existunt enim per animam, quæ est nobilior aliis formis, ergo modo excellentiore operantur.

Tertio. Quæ communicant in forma & materia, mutuo agere possunt; corpus animatũ communicat in forma & materia, cum aliis corporibus naturalibus, ergo in ea agere potest.

Quarto. patet experientia. Anima movet corpus proprium; sanguinem, spiritus, cibos, excrementa, calculos &c. eadem alterat, concoquit & in aliam substantiam convertit, & sic generat, ergo agit in ea.

Ad argumenta respondetur: eis nihil aliud probari, nisi animam esse principium principale agendi, non autem esse ipsum verum agens totale. Et hac ratione magis confirmant nostram conclusionem.

QVAESTIO II.

In quæ corpora anima agere potest, & qua actione?

PRo hujus quæstionis intelligentia est facienda distinctio inter Corpora. Dico itaque Corpus aliud esse Proprium, aliud Alienum. Corpus Proprium voco, quod ab anima una individuali

viduali informatur. Sub hoc comprehédo omnes partes eſſentiales corporis, quas anima illa actuat, & quibus formaliter ineſt; ut ſunt cor, cerebrum, manus, &c. Alienum voco, quod ab anima illa eadem non eſt informatum; ſed vel nulla anima eſt informatum; vel alia aliqua, ab illa numero diſtincta. Sic fœtus & corpus alterius hominis ſunt corpora Aliena: quia etſi vere ſint informata anima, tamen non ſunt informata eâdem numero animâ, quâ informatur illud, ſed diversâ. Alienum eſt duplex: Internum vel Externum. Alienum Internum voco; quod eſt intra peripheriam corporis proprii contentum: Externum, quod eſt extra eam. Internum adhuc eſt multiplex: vel enim eſt pars integralis Proprii, alimentum, vel inſtrumentum, vel aliud ab ea vitaliter dependens: vel eſt nudum contentum. Illius generis ſunt, ſanguis, ſpiritus, ſemen, medulla, cibus, excrementa, fœtus, & quidquid aliqua ratione ad totius perfectionem requiritur: hujus ſunt lapis, nucleus, globus plumbeus, aut ſimile aliquid in corpus deglutitum, vel quaqua alia ratione admiſſum; quod ad totius conſtitutionem ſeu perfectionem non requiritur. Alie-

numExternum eſt, corpus quodvis extra proprii circumferentiam poſitum; ut ligna: lapides, aër externus, corpus alterius hominis, aut alterius animalis. De ſingulis his quærendum eſt: in quænam illorum anima agere poſſit, & quamnam in ea actionem, & quomodò exerceat.

Concluſio IV. Anima per ſe & directè habet actionem motus Localis in corpus Proprium, id eſt, Corpus animatum per ſuam animam, tanquam, principium movendi, poteſt movere ſeipſum.

Hæc concluſio eſt communis omnium Philoſophorum, & probatur authoritate Ariſtot. 8. Phyſ. cap. 4. text. 29. & 1. de anima cap. 2. text. 19. & 2. animæ cap. 2. text. 13. ubi dicit animata & viventia à ſeipſis moveri; & hanc eſſe differentiam inter animata & inanimata; quòd illa à principio intrinſeco ſeu à ſeipſis; hæc ab extrinſeco ſeu ab alio moveantur. Probatur etiam authoritate Platonis 10. de legibus, & in Phœdro his verbis: ᾧ γὰρ ἔξωθεν τὸ κινεῖσθαι, ἄψυχον; ᾧ δὲ ἔνδοθεν, αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ, ἔμψυχον. Id eſt, cui forinſecus eſt, moveri; id eſt, inanimatum; cui verò intrinſecus, ſibi ex ſeipſo, animatum.

Proba-

Probatur etiam ratione. Natura eſt principium motus, materia quidem paſſivum, forma vero activum; præcipue vero in ſeipſo, ſeu in eo, quod informat, ut Ariſt. definit: At natura non eſt principium activum alterationis, nec generationis in eo, in quo eſt, ut proxima concluſione dicetur: non eſt etiam principium accretionis, quia accretio eſt motus proprius viventibus, non exiſtens in aliis rebus naturalibus; natura autem eſt principium motus in omnibus rebus naturalibus, & non tantum in viventibus: ergo reſtat, ut ſit principium motus localis. Et hæc eſt ratio, cur credam cum Pererio 7. Phyſicor. cap. 16. omnia corpora naturalia tam inanimata, quam animata moveri à ſeipſis, & minimè gravia & levia à generante, & cœlos ab intelligentia aſſiſtente; ſed à principio intrinſeco & à ſua natura. At anima eſt natura, ergo anima eſt principium motus ſecundum locum in corporibus animatis. Etſi autẽ putem omnia naturalia ab interno principio moveri & conſequenter à ſeipſis; tamen, quia in viventibus eſt magis manifeſtum, quòd ſic moveantur: & quia pluribus motibus diverſis moventur, quàm corpora naturalia; & motus

ſuos inchoant & ſiſtunt pro voluntate; per quod magis videntur ſeipſa movere, quàm illa; ideò ſpecialiter præ aliis à ſeipſis moveri meritò dicuntur.

Probatur tertiò experientia: quia eſt manifeſtum animalia per potentias animæ movere ſuum corpus, & propter animam corpus habere varios motus, quos non haberet, ſi anima præditum non eſſet.

Concluſio V. Anima non poteſt ſuum corpus Proprium directè, & per ſe primo alterare: ſeu compoſitum ex anima & corpore non poteſt directè, & per ſe primò alterare ſeipſum,

Dico directè & per ſe primò: quia indirectè, ſecundariò, vel per accidens, poteſt: variis modis, ut infra dicetur.

Probatur concluſio primò. Anima eſt natura: natura, ut inquit Philoponus, non eſt principium activum alterationis ejus, in quo eſt, ergo. Minor probatur. Si eſſet principium alterationis, eſſet etiam principium generationis, & corruptionis: nam generatio & corruptio ſequuntur alterationem: ſed natura non eſt principium generationis aut deſtructionis ejus, in quo eſt, ergo nec alterationis. Subſumptum probatur: quia ſic aliquid

quid generaret & corrumperet seipsum: at hoc esse non potest, ergo. Natura est quidem principium motus in rebus naturalibus, sed non est principium motus cujusvis; sed tantum motus rei naturali competentis; & ideò non est principium activum alterationis aut generationis, seu corruptionis in eo cujus est; sed tantum vel motus localis, vel auctionis. In inanimatis solum est principium motus localis: in animatis est & motus localis & auctionis, non aliorum. Quia hi pertinent ad rei naturalis conservationem & perfectionem, illi tenderent ad ejus destructionem: natura autem est principium conservãdi, non destruendi illud, cujus est natura. Est ergo benè principium alterandi aliud, sed non illud, in quo est, & cujus est natura.

Secundò. Anima est forma: forma solummodo gerit caussalitatem formalem erga suum subjectum, & non caussalitatem caussę efficientis, ergo & anima. At si anima posset suum corpus alterare, gereret erga ipsum causalitatẽ caussæ efficiẽtis, ergo. Major probatur. quia nihil potest habere caussalitatem caussæ formalis, & efficientis respectu ejusdem. Nam ratio caussæ formalis consistit in perficiendo & conservan-

do, efficientis verò in permutando & deſtruendo.

Tertiò. Efficiens habet contrarietatem cum patiente, nam ſtudet ipſum deſtruere: At anima non habet, contrarietatem cum corpore, quia unitur ei, & habet appetitum ad illud, nec ſtudet illud deſtruere, quia è contrà eſt ejus perfectio & ἐντελέχεια, ergo.

Quartò. Quia docet experientia, ignem non calefacere ſeipſum, ſed alia: aquam non humectare ſeipſam, ſed alia, &c. Nulla forma ſuam materiam alterat, ſed conſtituit ſolùm in eſſe rei naturalis, & in eo conſervat eam, nihil permutando in ea, nec ullas extraneas qualitates in eam inducendo, & dat ei potentias ad agendum in res alias, & non in ſeipſam. Ergo idem de anima eſt cenſendum.

Dico tamen animam indirectè & per accidens poſſe corpus ſuum alterare; idque variis modis. Primò: quatenus per ſuam voluntatem & potentiam motivam voluntariam poteſt ei applicare agentia externa, variis temperamentis prædita: ut cibos, medicamenta, ignem, glaciem, &c. quibus contingit ipſum variis modis alterari. Sic homo poteſt ſeipſum calefacere, bibẽdo aquam vitę, vel adeundo ignem,

&c.

&c. Secundò: quatenus alimenta & humores corporis perfectè vel imperfectè, plus minusve concoquit; unde generantur vel humores superassati vel cruditates quæ alterant. Tertiò: quatenus per potentias motrices naturales humores, & spiritus in hanc vel illam partẽ agitat & movet: quorum præsentiâ vel absentia etiam contingit alteratio. Sic in animi passionibus corpus permutatur ad varias qualitates, calorem, frigus, &c. In ira extrema calescunt; in timore & tristitia, refrigerantur: studio, meditatione, sollicitudine, corpus alteratur: quatenus propter eas contingit sanguinem, spiritus, vapores ab una parte recedere; ad aliam verò ferri. Nam quia recedunt à stomacho & partibus nutritoriis, hinc stomachus refrigeratur, non fit bona concoctio, multiplicantur cruditates; quia verò in caput trahuntur, caput incalescit, exiccatur, & tandem refrigeratur, fit catharris obnoxium, &c. Et generaliter, in quam partem anima mandaverit humores frigidos, ea refrigeratur: in quam calidos, ea calefit, &c. Quartò: corpus animatum alterat seipsum; per hoc, quod constat partibus heterogeneis, & diverso temperamento præditis,

quarum una poteſt aliam ſibi adjacẽtem alterare & convertere in propriũ temperamentum. Sic cor vel hepar calidum calefacit ſtomachum, & partes vicinas; ſtomachus frigidus refrigerat illa, &c. Tũc autem verè & directè corpus non calefacit ſeipſum, ſed una pars calefacit aliã, ut à ſe diverſam; & nulla calefit à ſeipſa. Et hoc eſt ex eo, quod illæ ſint heterogeneæ, & ſint ut res inter ſe diverſæ; etiãſi ab una anima & forma communi comprehendantur. Accedit quod, quando una pars calefacit aliam, non calefaciat eam, ut animata, ſed ut agens phyſicum: & non alio modo, quàm ſicut una res calida calefaceret manum alterius: quæ calefactio non fieret vitaliter, nec eſſet actio vitalis, ſed tantùm phyſica: nec fieret ab anima per aliquem concurſum animæ cooperantis, ſed ſolùm à calore membris inexiſtente: quo modo fieret etiam à partibus jam anima privatis, ſi per divinam potentiam calor in eis reſervaretur. Vna enim pars vitaliter non agit in aliam, alterando eam, ſed tantùm phyſicè. Partes enim, ut dicemus cõcluſione octava, vitaliter tãtùm alterant alimentũ, quod ex intento naturæ ſtudent corrumpere, & in ſe convertere, non autem ſeipſas: cum
nulla

nulla pars ſtudeat aliam corrumpere, aut in ſe convertere, ſed anima ſtudeat omnes in ſuo eſſe conſervare. Itaque anima per nullam ſuam actionem per ſe, directè, & immediatè alterat corpus ſuum, ſed tantùm per accidens: applicando activa paſſivis; medicamenta, cibos, humores, ſpiritus, &c. quæ per ſe formaliter, & proximè illud alterant. Vnde quando ipſum viſione, auditu, imaginatione alicujus rei, ſtudio & meditatione alteratur; anima non alterat illud per illas actiones directè & per ſe, ſed per accidens: mediante motu humorum, ſpirituum, & vaporum. Atque hoc modo anima ſe habet erga corpus Proprium.

Sed quomodo ſe habet erga corpus Alienum, ſeu illud corpus, quod non informat? & quo genere motus movet & immutat illud? & imprimis quæritur. An poſſit illud alterare; & videtur, quòd ſic.

Primò. Forma omnis poteſt agere, & ſibi ſimilem producere per generationem: at generationem præcedit alteratio, ergo poteſt alterare. Non alterat aut generat ſuum corpus Proprium; ut jam dictum eſt, ergo aliud. Anima eſt forma, ergo anima poteſt alienum corpus alterare.

Secundò

Secundò. Patet experientia, quòd anima alteret cibos, & per viam generationis essentialiter convertat in sanguinem, spiritum, medullam, ossa, carnem, &c.

Conclusio VI. Anima directè & formali alteratione non potest ullum corpus Alterare.

Pro hujus conclusionis intelligentia. Dico non esse dubium, quin corpus animatum possit corpus aliud calefacere & refrigerare; manifestum enim est, quòd homo frigidus frigefaciat hominem calidum, & calidus calefaciat frigidum, & calefaciat lectum, thoracem, asseres, aliáque sibi contigua; sed dico illa non refrigerare aut calefacere ratione animæ, sed ratione caloris, quem in se formaliter habet: & non, quatenus est corpus animatum; sed quatenus est corpus mixtum, præditum formali calore. Calor enim facit illam actionem, non anima: & facit illam in virtute propria, & non in virtute animæ: & talis calefactio non est vitalis, sed merè physica: & fit eodem modo, quo unus pannus calidus calefaceret alium; & quo corpus mortuum calore post mortem residuo posset adhuc aliud corpus sibi vicinum calefacere: Et illa calefactio non

est

est actio æquivoca, sed univoca, & de tali non est quæstio.

Sed est quæstio, An anima, ut agens æquivocum, per aliquam potentiam ex sua essentia promanantem seu vitalem, sine formali qualitate, possit eminenter alterare: & quia maximè est quæstio de calore: An sine formali calore per seipsam possit eminenter calefacere; sicut Sol calefacit per lumen? Et dico quod non.

Et probatur imprimis authoritate D. Thom. part. 1. quæst. 217. art. 3. Vbi dicit, quòd homo per virtutem animæ nõ possit per se corporalem materiam immutare, sed tantùm per accidens. Vbi Cajetanus in commento etiam tenet, animam virtute propria & formaliter non posse, neque corpus conjunctum, neque externum immutare.

Probatur secundò Ratione. Si anima per aliquam suam potentiam vitalem posset eminenter calefacere, frustrà dedisset natura corpori calorem nativum, & instituisset tam multas potentias, & tam multa organa pro illius conservatione. Etenim ferè omnes animæ potentiæ, & omnia organa corporis videntur esse facta propter eum; ut ipse scilicet restauretur, temperetur, & distribuatur. Propter eum

enim

enim eſt reſpiratio, pulſus, nutritio, & omnes potentiæ ei inſervientes. Propter illas ſunt nares, gula, guttur, pulmo, ſtomachus, hepar, cor, venæ, arteriæ, & ferè omnes partes: at natura non videtur illa omnia feciſſe fruſtra, ergo. Major probatur. Quia anima per illam potentiam eminenter calefacientem potuiſſet eum conſervare ſine ulla moleſtia, & ſine neceſſitate tot actionum & organorum, & ſine ulla neceſſitate, vel aëris attrahendi, vel cibi ſumendi.

Tertiò. Si anima poſſet eminenter calefacere; videtur, quod nunquam calor nativus poſſet deficere: quia anima quæ eſt incorruptibilis, & ex ſe nunquam poteſt deficere, poſſet illum ſemper per illam potentiam calefactivam reſtaurare: & ſic in defectu ejus non eſſet opus uſu ciborum vel remediorum calidorum; quia ſemper per illam poſſet eum reſarcire; At hoc non ita fit, ſed in ſenio labaſcit; & cum deficit, debet reſtaurari per ea quæ calefaciunt, alioqui periret, Ergo.

Quartò. Quia nunquam videmus aliquam partẽ ab anima per ſe calefieri, aut ſolâ potentiâ animæ per ſe aliquam qualitatem produci, ſine applicatione temperamenti, aut qualitatis

realis:

realis: ſed omnem alterationem & calefactionem, quæ in corpore fit, videmus fieri per applicationem membrorum, ſpirituum & humorum reali qualitate præditorum, ergo.

Quintò. In corpore noſtro non ſolùm fit calefactio, ſed etiam refrigeratio, humectatio, & exſiccatio: aliqua enim minus frigida calefiunt; ut chylus, pituita, cum fiunt ſanguis: aliqua calidiora refrigerantur; ut calor cordis, cum reſpiratione attemperatùr;& ſanguis, cum fit lac, pilus, membrana, &c. aliqua exſiccantur; ut medulla, cum fit os,&c. Itaque ſi anima haberet potentiam eminenter calefaciendi; videtur quod etiam deberet habere potentiam refrigerandi, exſiccandi, &c. At illas habere non poteſt; quia ſic haberet potentias contrarias,& ſic haberet potẽtiam ſui deſtructricem, nempè frigiditatem; Ergo ſicuti non refrigerat, nec humectat per ſe, ſed mediante temperamento membrorum; ita eſt veriſimile, quod etiam per ſe non calefaciat, ſed ſolùm mediante calore reali: & conſequenter, quòd per ſe nullam faciat alterationem.

Sextò. Si anima poſſet ſic eminenter calefacere; poſſet calefacere externa omnia caloris receptiva: ſicut ſol qui emi-

eminenter calefacit, calefacit omnia calefactibilia; animalia, lapides, ligna, &c. At non experimur animam per aliquam peculiarem potentiam calefaciendi externa corpora calefacere; sed calefactionem à nobis in externa promanantē solùm fieri à calore reali corpori nostro formaliter inexistente, ergo. Si itaque anima per seipsam non potest alterare, sed solùm mediantibus qualitatibus realibus & alterativis, ergo etiam per se non potest facere ullam substantialem transmutationem: generatio enim præsupponit alterationem. Porrò etsi anima non alteret directè per seipsam; tamen potest alterare per accidens; ut inquit Divus Thomas loco proximè citato: applicando activa passivis: id est, per motum localem applicando illa agentia, quibus illæ qualitates reales, & alterativæ formaliter insunt. Addo & ego posse alterare mediantibus qualitatibus primis; quibus ipsa utitur tanquam instrumentis: de quo erit conclusio sequens.

Ad argumenta interim respondetur. Animam quidem alterare, sed non alterare eminenter per seipsam, seu per aliquam potentiam vitalem ab essentia ejus promanantem, sine qualitatibus realibus: sed solùm alterare mediantibus

diantibus illis: temperamento, nimirum, partium & calore nativo. Nec aliud probant argumenta ibi allata. Sit ergo

Conclusio VII. Anima mediante temperamento partium & calore nativo potest per se vitaliter & effectivè Alterare & Generare.

Hæc conclusio est manifesta. Nam anima mediante temperamento stomachi, generat chylum: mediante temperamento hepatis, generat sanguinem: mediante temperamento cordis, generat spiritus: mediante temperamento seminis & uteri, producit vivens: ergo generat. Ista enim omnia fiunt per generationem & substantialem transmutationem: Atqui generatio non potest fieri sine prævia alteratione; & idem quod facit generationem, facit alterationem; secundùm commune axioma Philosophicũ, quod idem est inducens formam, & disponens materiam, ergo anima etiam facit alterationem, quæ illorum generationem præcedit. Quamvis itaque anima per solas suas potentias, seclusis qualitatibus realibus corpori, quà mixtum est, inexistentibus, non possit alterare aut generare; tamen mediante partium temperamento, potest: qua-

tenus eo utitur tanquam instrumento ad alterandum: ad quod ejus potentiæ sunt insufficientes.

Pro quo est notandum : primò, quando dicitur animam alterare ; non esse intelligendum ipsam solam alterare, ut agens totale, seu agens *quod* ; sed solùm alterare, ut agens *quo* : sicut conclusione 2. suprà est ostensum. Id est, non solam animam alterare, sed corpus animatum : sic tamen, ut anima sit ratio alterandi. Anima enim cum sit forma, & forma sit principium agendi principale ; sequitur & animam esse principium agendi principale. Vnde quidquid corpus animatum alterat, generat, movet; facit ratione animæ.

Est secundò notandum: non esse dubium quin, corpus animatum possit alterare, quatenus est mixtum ; sed de tali alteratione hîc non loquimur ; sed de illa, quam facit, quâ est animatum. Et sic dico corpus animatum non tantùm alterare, quâ est mixtum ; sed etiam, quâ est animatum : & sic meritò dico animam Alterare. Verumtamen anima non alterat per se solam, sive non alterat immediatè per suas potentias vitales ; sed mediante insuper partium temperamento & calore nativo, membris corporis inexistente. Et

anima non concoquit & convertit chylum per ſuam nudam facultatem concoctricem; ſed per illam partium temperamento, & calore nativo adjutam; queis anima utitur tanquam propriis inſtrumentis ad alterandum. In quo animadvertere licet differentiam in modo, quo anima corpus Alienum Internum localiter movet; &, quo alterat: movet enim per ſe primò; per ſolam ſuam potentiam vitalem: ita ut inter potentiam ejus, & partem motam non mediet alia cauſa: non autem alterat per ſolam ſuam potentiam: ſed inter potentiam & qualitatem, quæ inducitur, mediat calor nativus & partium temperamentum. ſine quibus potentia ipſa animæ non poſſet inducere alterationem. Verùm dicet aliquis. Si anima non alteret immediatè per ſuas potentias, ſed tantùm mediante temperamento, & qualitatibus realibus membris corporis ejus inexiſtentibus: ergo ipſa per ſe non alterat, ſed illæ qualitates: & ſic corpus animatum non alterat, quatenùs eſt animatum, ſed tantùm quatenùs eſt mixtum, & quatenùs in ſe habet qualitates reales, quæ formaliter alterant. non aliter, quàm alterat ignis per ſuas qualitates, qui tamen non eſt animatus. Et

ſic alteratio illa non poteſt aſcribi animæ, ſed tantùm partium tempera-mento: adeóq; non eſt verum animam alterare, aut corpus animatum alterare ratione animæ, aut quâ eſt animatum; ſed tantùm quâ eſt mixtum.

Sed reſpondeo. Quando anima alterat mediante temperamento partium; non ſolùm alterationem fieri in virtute temperamenti & caloris, ſed etiam in virtute animæ: & animam coalterare & cooperari: & præter vim, quam influunt qualitates ipſæ reales in id, quod alteratur; etiam animam peculiarem vim influere, ſeu in ipſas qualitates, ſeu in ipſum paſſum; per quam alteratio aliter fit, quàm fieret, ſi ipſæ tantùm alterarent, Et ideò non ſolum ipſum temperamentum alterare, ſed etiam animam illo temperamento ad alterandum utentem. Pro quo eſt notandum: qualitates dupliciter agere poſſe: vel in virtute propria, vel in virtute formæ alterius ſuperioris: ſic etiam temperamentum partium & calor nativus, vel poſſunt agere in virtute propria, vel in virtute animæ, ſeu ut corporis animati inſtrumentũ. Cum operantur in virtute propria, tum ſolùm ſimplicem faciunt alterationem: cum operantur in virtute animæ;

mæ; tum alterant modo tam excelſo, ut, quod alteratur, diſponatur ad formam ſanguinis, ſpiritus, ſeminis, oſſis, carnis, &c. Quando hoc modo alterant, tum alteratio non eſt effectus temperamenti ſolius, aut caloris nativi, nec eſt effectus corporis, ut eſt mixtum; ſed inſuper eſt effectus animæ & corporis, ut eſt animatum. Quod probatur: Quia, ſi corpus non eſſet animatum, talis & tanta alteratio non ampliùs fieret: poſito etiam, quòd per potentiam divinam idem temperamentum in mortuo corpore remaneret, quod anteà fuerat in vivo. Itaque cum globus plumbeus, qui antè erat frigidus, per corpus tranſmiſſus, exit calidus; ille eſt alteratus à corpore noſtro, ut eſt mixtum, & ſola virtute temperamenti: at cum cibus ſic eſt alteratus, ut fiat chylus, ſanguis, os, caro; non eſt alteratus à corpore, ut eſt mixtum; ſed ut eſt animatum: & eſt alteratus non virtute propria formalium qualitatum in corpore exiſtentium, ſed virtute animæ. A corpore noſtro, ut eſt mixtum, & à qualitatibus virtute propria alterantur, lectus, veſtes, corpus & panis, quæ corpori noſtro deforis apponuntur: ſed quæ ſic à corpore noſtro alterantur, ut alterentur tali di-

ſpoſitione, quàm nobiliſſimæ ejuſmodi formæ, ſanguinis ſcilicet, ſpiritus, ſeminis, &c. conſequantur; ea non à ſolis primis qualitatibus, aut à temperamento, ſed ab ipſa anima alterantur. Solæ enim qualitates virtute propria non poſſunt ea alterare, alteratione ejuſmodi formarum ſuſceptivâ. Etſi autem dicam in concluſione animam per ſe alterare, non propterea dico verè & per ſe alterare, eminenter calorem producendo: ſed dico alterare per ſe, ad diſtinctionem alterationum aliarum, quæ ab anima fiunt per accidens, mediantibus ſanguine & ſpiritibus, quos ipſa per motum localem diverſis partibus applicat. Dico enim non tantùm ſic animam alterare per accidens; ſed etiam activè per ſe influendo, & vitaliter cooperando. Nam in illa alteratione, qua ſpiritus & humores moti præſentiâ ſuâ alterant; anima non coalterat: ſed tantùm applicat alterans: & illa alteratio, in quantum eſt alteratio, eſt merè phyſica, & non vitalis. Nam cum humores & ſpiritus ab anima moti membrum, aut chylum calefaciunt, actio qua illi calefaciunt, non eſt actio vitalis, ſed tantum phyſica. Motio equidem eorum eſt actio vitalis ab anima profecta; ſed actio, quâ ipſi jam

jam moti, præſentiâ ſuâ alterant, non eſt vitalis. Proficiſcitur enim ab humoribus & ſpiritibus, ut ſunt corpora mixta, & non ut animata: nulla enim anima præditi ſunt. Denique talis alteratio eſt animæ per accidens, & ab anima non eſt intenta. At cum anima concoquit; illa concoctio, quæ eſt alteratio, aut alterationem includit; eſt vitalis: & fit ab anima: & ex intento animæ, utentis partium temperamento, tanquam inſtrumento ad finem alterandi. Vt autem perfectiſſimè intelligatur, quomodò anima alteret; dico; animam, formaliter loquendo, non alterare, nec de per ſe producere ullum gradum caloris, diſtinctum realiter à gradibus caloris, quos ipſæ qualitates reales corpori inexiſtentes in ſe habēt. Anima enim de per ſe, nec eminenter, nec formaliter eſt calefactiva: ſed alterat; quatenùs calorem & temperamenta partium corporis illuſtrat, & elevat ad effectum nobiliorem: & iis utitur tanquam inſtrumentis, attollendo eorum virtutem ad modum alterandi nobiliorem, quàm ipſa ex ſe producere nata ſint: ad talem ſcilicet diſpoſitionem, quàm nobiliſſimæ formæ ſanguinis, ſpiritus, carnis, oſſis, &c. ſubſequuntur: quæ non ſequerentur

dispositionem, quam ipsa temperamenta, seu qualitates reales propria virtute producere possent. Et sic alterat cooperando ipsi temperamento, & vim aliquam illi, & qualitatibus primis influendo. Et quæ sic alterantur, dicuntur ab anima alterari & immutari; non ab ipso temperamento: eò quòd actiones caussæ principali, non instrumentali ascribantur: in illa autem actione, temperamentum non sit agens principale, sed tantum instrumentale: anima verò sit ipsum agens principale. Et talis alteratio, quæ fit virtute animæ, differt ab alteratione, quæ fit à solo temperamento; in eo, quod illa, quæ ab anima fit, sit actio vitalis: quæ vero à solo temperamento, sit solummodò physica & naturalis.

Conclusio VIII. Anima illo modo alterat corpus Alienum Internum per potentiam Concoctricem.

Omnis ergo alteratio, quæ fit ab anima, est Concoctio: & per nullam aliam potentiam anima alterat, quàm per concoctricem. Illud autem quod ipsa alterat, est corpus Alienum Internum: id est, substantia ab anima non informata, intrà corporis peripheriam contenta. Anima enim nec alterat

rat corpus Proprium, nec corpus Alienum Externum; quia non concoquit illa: omnis enim ejus alteratio est concoctio: sed tantùm Alienum Internum: & illud quidem non omne, sed tantùm, quod est concoquibile seu alterabile ejusmodi alteratione vitali. Tale autem est alimentum. Ex quo sequitur, animam nihil alterare, nisi alimentum. Alimentum autem est duplex, aliud remotum, ut cibus: aliud propinquum, ut chylus, sanguis, humores, spiritus. Itaque hæc omnia anima alterat; ut vel in corporis substantiam, vel in spiritus, qui sunt corporis necessarium instrumentum, convertat. Alterat anima etiam medicamenta, excrementa sed non ut talia, sed ut alimenta: in quantum ea studet in alimentum convertere: alterat enim illa cum intentione concoquendi, assimilandi, etsi in sua intentione fallatur. Multa alia in corpore nostro alterantur, quæ non sunt alimenta; ut calculi, globus deglutitus, &c. sed, ut dixi, illa non alterantur vitaliter, nec ab anima aut à corpore, ut est animatum; sed tantùm ut est mixtum, & ut est calidum: cum non sint concoctibilia: & nihil anima alteret, nisi quod

eſt, vel ſimpliciter, vel ſecundùm quid, concoctibile.

Modò quæritur. An anima etiam corpus Alienum poſſit movere motu ſecundum Locum.

Et videtur quod Non. Ariſt. 2. de anima text. 26. dicit animam non poſſe movere quodcunque corpus, ſed tantùm proprium. Pariter D. Thomas part. 1. quæſt. 117. reſp. ad 4. quærens: an anima ſeparata poſſit corpora localiter movere; reſpondet quod non: & probat ex eo, quòd anima conjuncta corpori non poſſit movere, niſi corpus quod vivificat: ut ex eo, inquit, patet; quod brachium mortificatum amplius movere non poſſit, propterea quòd illud non ampliùs informet. Quaſi diceret: ſi anima poſſet movere, quod non informat; poſſet movere brachium gangrænoſum, ſicut movit antè, cum eſſet ſanum: at illud non poſſet movere: & non videtur eſſe ratio, cur illud poſt non moveat, cùm anteà moverit; niſi quia anteà informabat, poſteà non: ergo ratio movendi eſt ex eo, quòd ſit forma. Cujus ergo non eſt forma, illud non movet. Sic & Gregorius de Val. diſput. 8. quæſt. 8. puncto 2. & Zoares in Metaphyſ. etiam tenent animam nihil

nihil poſſe movere, niſi quod informat; & multi alii Philoſophi tenentes animam nihil poſſe movere, niſi quod informat, & tamen videntes ſanguinem ita ad nutum animæ moveri, cõſequenter debuerunt dicere, & dixerunt, ſanguinem & ſpiritus eſſe animatos: At non ſunt animati, ſecundum communem ſententiam medicorum; ut patet ex eo, quòd non ſint organici; ſint fluidi: non ſint toti continui, Ergo non poſſunt ſic ad nutum animæ moveri.

Secundò. Videtur probari ratione. Nam ſi anima poſſet movere, quod non informat; poſſet omnia, quæ in corpore ſunt, ſic movere: imò etiam poſſet movere externa, ſed non poteſt, ergo.

Tertiò. Quæ anima non informat, ea non tangit: quæ non tangit non poteſt movere: nam ad actionem requiritur contactus: alienum corpus non informat, nec conſequenter tangit, ergo.

Concluſio IX. Anima etiam poteſt corpus Alienum Internum, ſeu aliquid, quod non informat, intrà ſuum corpus contentum Movere.

Pro quo ſciendum eſt, certum eſſe: in corpore noſtro ratione animę multa

ta moveri, quæ ab ipſa anima non informantur. Etenim cibus ab ore movetur ad ventriculum: chylus à ventriculo ad hepar: ſanguis & ſpiritus in animi paſſionibus per univerſum corpus: excrementa per omnia inteſtina, renes, veſicam, aſperam arteriam, æſophagum; in dejectionibus, tuſſi, vomitu: fœtus emittitur in partu: globus per os deglutitus per univerſum corpus deſcendit: non quidem ſola gravitate, ſed movente anima. Nam in inteſtinis ſæpiſſimè ſursùm ferri debet: quod ab ejus naturali gravitate fieri non poteſt. Illa omnia moventur ab anima, & ratione animæ: quia, ſi corpora eſſent mortua, illa non ampliùs moverentur: attamen ab anima non informantur. Ergo anima multa movet, quæ non informat. Sed difficultas eſt de modo, quo ea movere poſſit: & an illa omnia moveat eodem modo. Pro quo eſt notandum ſecundò: animam poſſe movere aliqua motu quodam Materiali & Corporali, aliqua Spiritaliter & per nudum imperium. Tunc movet anima res aliquas motu corporali; quando partes animatæ ſeipſas movendo, ſeu, quod idem eſt, ab anima motæ, corporali quadam truſione res illas intrà ſe contentas,

tentas, quas corporaliter tangunt, protrudunt: ſicuti ego corpore meo protruderem unam trabem aut currum, quem contingerem. Non eſt autem dubium, quin anima poſſit tales res in corpore exiſtentes ſic movere, etiamſi eas non informet: id eſt, non eſt dubium, quin tales res in corpore exiſtentes poſſint moveri ratione animæ in corpore exiſtentis, etiamſi ipſæ non ſint animatæ. Quid ni enim poſſint? Si enim una res inanimata in alteram irruens & incumbens, poteſt eam localiter movere; & ſi ego motu animali membrorum meorum externorum, projiciendo & trudendo, poſſum ligna & lapides inanimata, extra me exiſtentia movere; cur anima motu membrorum internorum non poſſit etiam res interiùs contentas ſic trudendo movere? Tali motu multa in corpore moventur: ſic movetur in partu fœtus: mucus in emunctione & ſternutatione: alimentum & humores in vomitu: ſputa in tuſſi; excrementa in alvi dejectione & mictione: cibus in deglutitione, &c. In partu, alvi dejectione, mictione; muſculi abdomiminis conſtringuntur & coarctant uterum, veſicam, inteſtina: hæc ipſamet quoque propria virtute ſe con-
ſtrin-

ſtringendo ſeipſa, quod in eis continetur, corporaliter excludunt. In ſternutatione, vomitu, tuſſi; muſculi thoracis conſtringuntur, & conſtricti elidunt & expellunt aërem: ſimul ipſæ partes continentes, cerebrum, pulmo, ſtomachus conſtringuntur, & ſursùm ſeipſas attollunt; & attollendo corporaliter, quod in eis eſt, extrudunt. Tali corporali motu omnia illa moveri cenſenda ſunt, quæ ope fibrarum interiùs in quacumque corporis parte attrahuntur vel expelluntur. Ab anima enim illæ fibræ ſpiritaliter primò moventur; ipſæ vero motæ, corporaliter tum ſibi contigua quoque movent: Movet itaque anima corpus ſuum Spiritaliter: movet enim illud primò & immediatè; intellige, nimirum, primò Principaliter; quia movet illud mediantibus ſuis potentiis: quæ non concurrunt principaliter, ſed tãtùm inſtrumentaliter. Sed ſic movet ſuum corpus primò; quòd nullum corpus aliud moveat priùs; quo moto poſteà ipſum corpus corporaliter moveatur. Nam errant illi, qui dicunt animam primò movere ſpiritus; ſpiritus verò motos movere partes: quod Picolomineus in Phyſicis lib. de potentia motiva dixit. Fateor quidem unam
partem

partem motam, benè posteà movere aliam ejusmodi motu corporali: sicut cum musculi contracti, trahunt ossa & artus sibi alligata: sed tamen pars quæ primò movetur, ita spiritaliter movetur. Verùm difficultas est. An anima possit Spiritaliter, ac quasi per nudum imperium facultatis alicujus ac hoc destinatæ; seu expultricis, seu attractricis, seu fortè alicujus distributricis; aliquid in corpore movere, quod non informet: & nominatim: An anima sic movere possit sanguinem & spiritum: & an de facto illi sic moveantur: seu an sanguis & spiritus moveantur per corpus à fibris venarum, nervorum, & partium similarium corporaliter trusi, an verò per imperium moti.

Conclusio X. Anima potest directè & per se primò & immediatè movere Spiritum & Sanguinem sine adminiculo corporei instrumenti.

Hoc probatur imprimis à posteriori, hac ratione. Quę sic moventur corporeis instrumentis, non moventur nisi certo modo, & ad certam positionem, eò scilicet versùs, quò partis trusio & compressio vergit: partes enim tantùm comprimuntur determinato modo: habent enim fibras suas certo & determinato modo positas. quapropter

propter ut ad determinatum tantùm modum moveant est necessum. At contrà sanguis & spiritus moventur undique, ergo.

Secundò. Quæ sic moventur, ea moventur lentè & vicissim: prout opus est successiva partium omnium continuarum compressione, quæ non potest in instanti fieri: At sanguis & spiritus simul, & semel, & subitò moventur: ut patet in animi passionibus; in veneris imaginatione,&c.Ergo non sic moventur.

Tertiò. Arteriæ & venæ non sic comprimuntur,ut earum compressione dici possit sanguis moveri.ergo sanguis non sic movetur. Antecedens probatur. Si venæ ita constringerentur; videretur vel sentiretur talis aliquis motus in venis nam cum alimẽtum movetur per æsophagum; cum excrementa alvi ejiciuntur:urina è vesica exit; sentitur talis constrictio & corporalis motio: Atqui talis in venis & arteriis non sentitur, ergo. Denique lubrica & lenis conformatio venarum & arteriarum non videtur indicare,sanguinem fibrarum,tanquam cataractarum quarũdam constrictione & laxatione ita retineri, emitti,vel attrahi.

Quartò.

Quartò. Si ejusmodi fibrarum vel vasorum constrictione & laxatione, & corporali trusione spiritus & sanguis moverētur, quādo attrahitur, expellitur vel retinetur spiritus; deberet etiam expelli vel attrahi sanguis, & contra: & deberent semper eodem motu moveri. Quando enim extruditur unus, deberet & extrudi alter: propterea quòd in eisdem vasis contineantur: & eodem tempore non possint diversæ fibræ sic constringi, ut una trudat unam rem sursùm, alia aliam deorsum. At necessum est, ut sæpe inæquali, diverso & omninò contrario motu moveantur. ergo non sic moventur. Denique per easdem venas mesaraicas defertur eodem tempore chylus sursum ad hepar, ut in sanguinem convertatur; & sanguis deorsum, ut intestina nutriat: Hoc fieri non posset, si ejusmodi corporali membrorum motu moverentur, ergo.

Quintò, Sanguis & spiritus non possent sic à partibus protrudi. Nam cum sint tenuissimi & fluidi, effugerent conatum partium, eos protrudere conantium.

Sextò. Quia talis per corporalem trusionem motus non videtur posse locum habere in vena cava & arteria

aorta, quæ ſemper hiant & ſunt valdè magnæ. Nam ſi per compreſſioné earum ſanguis & ſpiritus moverentur; ipſæ deberét omninò conſtringi: alioqui hi non poſſent ſic extrudi.

Septimò. Quia, etſi per motum corporei organi videatur aliqua ratione expulſio & protruſio fieri poſſe; tamen non videtur illo modo fieri poſſe attractio: Atqui attrahitur ſanguis & ſpiritus in membra pro nutritione. Ergo non per talem motum corporeum.

Octavò. Partes ſimilares non ſunt organicæ, nec figura præditæ: itaque non habent omnis generis fibras, quibus operationes ſuas exerceant: ſed inſtrumentum operationum earum eſt ſolum temperamentum: Atqui eæ attrahunt ſanguinem & ſpiritus, & retinent & expellunt. ergo non per fibras, vel corporeum ullum inſtrumentum; ſed ſolo nutu & imperio animæ, adjuto potentiis propriis & partium temperamento. Confirmatur. Ejus, quod nutritur unaquæque minima pars nutritur; at unaquæque minima pars non habet fibras ad attrahendum, & retinendum & expellendum: cum unius partis minimæ non ſint plures aliæ minimæ. ergo ſolummo-

lummodò expelluntur & attrahuntur ſpiritaliter, ſolo animæ juſſu. Confirmatur ſecundò. Alimentum ab ipſis plantis è terra attrahitur, ſolo animæ vegetantis imperio, ſine ullo motu corporeo aliquarum particularum. ergo & in animalibus: Si in ſolidis partibus ſanguis ea ratione movetur. ergo etiam in vaſis eadem ratione moveri eſt cenſendus.

Probatur etiam à priori. Etenim ſanguis & ſpiritus ſunt partim inſtrumentum, partim corporis alimentũ: Quatenus ſunt inſtrumentum; neceſſum eſt, ut ad animæ nutum moveri poſſint: de ratione enim inſtrumenti eſt, ad nutum cauſſæ principalis dirigi poſſe, alioqui non eſſet inſtrumentum; præcipuè verò naturæ ſpiritus convenit, quàm promptiſſimè in omnem partem moveri poſſe. Quatenus ſunt alimentum, debuerunt quoque nutui animæ obedire, ut in omnes partes alendas commodè ferri poſſent: At ſi per corpora inſtrumenta moverentur, non poſſent ita commodè moveri, nec poſſent nutui animæ obedire: ille enim motus valde tardus & moleſtiæ plenus eſſet. Ergo.

Secundò. Cum alimentum debuerit in omnes partes deferri, ſi ſanguis &

ſpiritus illa ratione moverentur, neceſſariò per univerſum corpus debuiſſent corporea inſtrumenta motuì illi ſervientia fuiſſe conſtituta: at hoc fieri non potuit; itaque neceſſum fuit eos ſic ſpiritaliter ad animę nutum moveri. At dicet aliquis: ſi ſanguis & ſpiritus ita moverentur ad nutum animæ; poſſent moveri, quò vellemus: ſed ſic non moventur, ergo. Sed reſpondeo: negando ſequelam. Nam moventur quidem ad nutum & imperium animæ; ſed non propterea ad imperium phantaſię aut voluntatis, ſed ad imperium quoddam naturale alterius potentiæ naturalis; ſeu expulſivæ, ſeu attractivæ, ſeu diſtributivæ: quæ non ſequitur in movẽdo facultatem cognoſcitivam aut appetitivã, ſed movet certo modo ſibi ab authore naturæ præſcripto: cujus imperium naturali quodam inſtinctu ſanguis cognoſcit.

Concl. XI. Non tantùm ſpiritus & ſanguis, ſed adhuc alia in corpore noſtro ab anima Spiritaliter moveri videntur.

Sic partes ſimilares attrahunt omne ſuum alimentum etiam pravum, ſic etiam excrementa ſua expellunt per ſolam vim expultricem temperamento adjutam; ſine partium aut fibrarum ulla contractione: ſic urina quoque

que à renibus, bilis à folliculo fellis, melancholia à liene videntur trahi & tracta denuò in inteſtina & ſtomachum amandari.

Ad argumenta ergo in principio quæſtionis poſita reſpondetur. Ad authoritatem Ariſt. verum eſſe animam nihil movere, niſi corpus proprium: at per corpus proprium non tantùm intelliguntur membra animata, ſed etiam ſpiritus & ſanguis, quos ubique Ariſt. in libris de generatione & partibus animalium, ſub corporis partibus comprehendit. Ad D. Thomam reſpondent Conimbricenſes 1. de Generatione cap. 4. quæſt. 24. art. 3, reſp. ad 2. argumentum non tenere & poſſe animam etiam movere ea quæ non informat. movet autem, inquiunt, anima ſanguinem & ſpiritum; non ut inſtrumentum conjunctũ: quomodo non movet, niſi quod informat; ſed ut inſtrumentum remotum: quomodo etiam poteſt movere quòd non informat. Vnde etiam benè Valeſ. in lib. de ſacra Philoſophia dicit, animam ſanguinem ſpiritaliter ſine inſtrumentis corporeis ad nutum movere, etiamſi ipſum non informet: in quo ponit quandam divinitatem & ſingularẽ ſanguinis cum anima ſym-

 pathiam:

pathiam: quòd cum eum non informet, possit nihilominus sic ad mandatum movere. Et cur non possit anima movere illud, quod non informat? Sanguis enim & spiritus sunt animæ instrumentum, & corporis alimentum, de ratione autem eorum est, ut & ad nutum moveri & dirigi ab agente principali & à membris nutriendis possint, ut valeant eorum usibus inservire. Neque poterant per instrumenta corporea moveri: quia imprimis illa ubique & in omnibus partibus similaribus esse non poterant: secundò, quia ille motus minimè fuisset expeditus; sed valde molestus: spiritus verò debent esse ad omnem usum paratissimi. Ita vegetativa plantæ attrahit succum terræ pro alimento, qui tamen est externus, & quem non informat: & sine corporei instrumēti constrictione vel trusione in summam usque arborem trahit, spiritali quadam motione: cur non & animę superiores eandē movēdi sui alimenti efficaciam habere dici possint? Forma magnetis trahit ferrum; ambræ paleam; pharmaci humorem peccantem, & tamen nulla istorū informat illud quod trahit.

Ad secundum Respondetur: negando sequelam. Nam sanguis & spiritus

&

& quæ in corpore ſunt, & jam ſunt animæ inſtrumentum & propinquum alimentum, ab anima vim & impreſſionem receperunt, quâ idonea facta ſunt ad ejuſmodi animę imperium recipiendum: quæ extra corpus ſunt, multaque alia in corpore exiſtentia quæ à corpore non ſunt alterata, non item. Quod anima gangrænoſum brachium non ampliùs moveat: equidem eſt, quia illud non ampliùs informat: Sed non ſequitur; quia illud non amplius informat, ideò non movet, ergo alia, quæ etiam non informat, itidem movere non poterit. Nā alio modo movet corpus proprium: alio modo ea, quæ in corpore continentur, ejuſq; tantùm vel ſunt inſtrumenta vel alimenta. Illud movet, quà eſt forma ejus; hæc verò alio modo.

Ad tertium dico: animam tantùm tangere contactu virtutis: quod ſufficit ut illa valeat movere.

Atque iſta ſic ſe habent ordinariè & ſecundum naturam in omnibus corporibus. Legimus autem præter communem curſum naturæ aliquos aliquādo mirabilem & in proprium corpus & in ea quæ in corpore continentur, efficaciam & virtutem habuiſſe. Narrat de quodam Avicenna, qui cum

vellet, corpus ſuum paralyſi afficiebat. Scribit D. Auguſtinus de quodam, qui aures unam vel ambas pro arbitrio movebat: de alio, qui totam ſuam cæſariem toto corpore immoto, quantum capilli occupabant, ad frontem deponebat revocabatque cum vellet. Illud etiam penè omnem, inquit, fidem ſuperat: quòd quidam eorum, quæ deglutiiſſet plurima & varia paullatim contractis præcordiis, quaſi de ſacculo, quòd placuiſſet, proferebat. Refert idem quendam ſudare potuiſſe cum vellet: alium lachrymas pro libito prompſiſſe. Narratur, inquit, & presbyteri cujuſdam Reſtituti nomine, vis naturæ admiranda: qui cum volebat, ſeſe abducebat à ſenſibus, & jacens mortui hominis oſtendebat ſpeciem: ut non ſolùm vellicantes & pungentes non ſentiret; ſed etiam admoto igne ureretur, ſine ullo doloris ſenſu. Quibus exemplis indicatur nonnullos excrementa & humores in corpore ſuo contenta & partes etiam aliquas per Imperium voluntatis movere potuiſſe. Nam qui ſe paralyſi afficiebat, videtur hoc debuiſſe facere humores internos in ſpinam & nervos mittendo, & inde iterum educendo. Qui ſe in extaſim promovebat; debet hoc fe-
ciſſe

ciſſe humores pituitoſos in cerebri vẽtriculos & ſubſtantiam agendo, & inde, cum placeret, educendo: Qui pro libito ſudabant & lachrymabantur; ſerum pro imperio movendo. Hæc exempla referens Cælius Rodiginus lib. 20. cap. 15. mirabilem animæ in proprium corpus vim fatetur, & corpus animæ imperio plurimùm obedire: eò quòd ſit forma per ſe ſubſiſtens & non indigẽs peregrino adminiculo. Verùm iſta non arguunt admirabilem animæ in corpus efficaciam, ſed potius particulares aliquorum hominum proprietates, & ſingularem corporis conformationem: quæ non eodem modo eſt in uno, ſicut in altero. Illa enim potiùs pendent à peculiari quadam membrorum conformatione: quæ non ſemper in omnibus eſt eadem. Aliqui habent aliquas partes magis muſculoſas, quàm alias; aut habent muſculos in aliqua parte, in qua non habent ordinariè alii homines: & tales poſſunt movere unam partem, quam non movent alii. Sic aſini, equi, movent aures; homines non: quia in aſinis & equis peculiares muſculi aurium motui ſunt deſtinati, in hominibus non. Canes erigunt pilos, & aves plumas ſuas, & hiſtrices pin-

nas;homines minimè: equi movent & concutiunt totam cutẽ,homines non. Quod fit, quia eorum omnium cutis non eſt ita firmiter corpori adnata, & magis muſculoſa: & ideò eam movere poſſunt, & movendo movent ea quæ illi inhærent. Animalia ruminantia cibum deglutitum ad os poſſunt revocare: quod homo non poteſt. Quæ omnia fiunt, non ex imperio animæ ſuper corpus, aut ea quæ in corpore continentur; ſed ob peculiarem membrorum conformationem. Sed fortè etiam aliqua eorum arte magica contigerunt, aliqua fraude & dolo; aliqua forte etiam non ſunt vera, ſed ex relatu & fama hominũ narrata. Ideònon eſt exemplis omnibus adhibenda fides.

Reſtat videre. An anima etiam valeat movere corpora Aliena Externa: ſive corpora quæ non informat, extra ſuum corpus proprium conſtituta ac Remota. Et videtur equidem quòd ſic; Primùm Authoritate. Etenim Avicenna 4. 6. naturalium cap. 6. quem ſecuti ſunt Algazel, Albertus Magnus, Marſilius Ficinus, Pomponatius, Paracelſus & alii; adeò magnam vim animæ & imaginationi adſcripſit, ut dicat eam non tantùm in corpus proprium, ſed etiam in corpora externa

&

& longè diſſita agere poſſe: ea non tantum alterare, faſcinare, & ægritudinibus afficere, ſed & loco movere poſſe: adeò ut hominem longè remotum ex equo dejicere, & tempeſtates & pluvias excitare, & conſequenter nubes & vapores (ſine queis illæ excitari non poſſunt) localiter valeat agitare & movere,

Probatur Secundò Ratione, Intelligentiæ agunt & operantur per intellectum & voluntatem, ut eſt communis Scholaſticorum & etiam Ariſt. in libris de Cælo ſententia: & per ea poſſunt corpora movere. Sic intelligentiæ movent orbes; proſternunt exercitus; movent elementa & nubes, ut de diabolis eſt manifeſtum; corpora aſſumunt, &c. Atqui anima eſt etiam intellectu & voluntate prædita, & ſimilis ſupernis intelligentiis. ergo etiam per eaſdem potentias poteſt operari, & quidem etiam in corpora externa.

Tertiò. Anima, ut ſupra dictum eſt, poteſt movere corpora interna, quæ non informat: ergo etiam poteſt movere externa. Probatur ſequela. Quia, quòd anima non poſſet externa movere, ſola ratio eſſe videretur, quòd illa non informaret: ſed illa ratio non valet;

valet; quia aliqua interna etiam non informat & tamen movet. Ergo etiam externa movere potest, etsi non informet.

Quartò. Magnes movere potest corpora externa à se remota. Ergo videtur quod & corpora animata idem poterunt. Probatur sequela. Nam corpora animata habent formam & essentiam nobiliorem, quàm magnes: anima enim est multò excellentior forma, quàm sit forma magnetis: At quæ essentiam habent nobiliorem, ea videntur quoque & modum agendi debere habere perfectiorem. Ergo Sit

Conclusio XII. Anima non potest directè & per se ac immediatè Corpus Alienum Externum sive Remotum movere.

Pro cujus intelligentia est Notandum: animam dupliciter posse corpora externa movere. Primò, ut caussam moralem: sic enim suadendo, rogando, minando, perterrendo, potest esse causa, ut res externa moveatur: sic minando possum facere ut homo aut canis, qui antea quiescebat, moveatur & à me aufugiat & currat, etiamsi quam maximè esset remotus: perterrefaciendo possum facere, ut quî in alto tecto stat quietus, tremat & cadat:

dat: rogando & blandiendo, facere ut qui ſtat inferiùs, aſcendat ſursùm, volutetur, veniat ad me, abeat, proficiſcatur Romam, &c. Sed de tali cauſſalitate nos hic non loquimur, ſed de cauſſàlitate phyſica, qua anima externum corpus propria virtute & effectivè poſſit movere. Secundò poteſt etiam corpora movere per accidens; movẽdo proprium ſuum corpus: quo moto, aliud ei ſubſtantialiter contiguũ corporaliter impellitur, protruditur, vehitur aut circumagitur. Sic poſſum hominem, lapidem, baculum impellere, attrahere, vehere, lapidem projicere, currum agere, &c. Et de tali motione non eſt quæſtio. Sed hic eſt quæſtio. An anima per ſe, non mediante motu locali corporis ſui aut partium ejuſdem, poſſit effectivè per imperium & immediatè corpus aliquod Externum movere; & de tali motu eſt intelligenda Concluſio.

Et probatur primùm Authoritate. Nam Ariſt. 2. de Anima, text. 26. dicit animam non poſſe movere quodcunq; corpus, ſed tantùm proprium. Et D. Thom. 1. part. quæſt. 117, reſponſione ad 4. quærens, an anima ſeparata poſſit corpora localiter movere, reſpondet quód non. argumento,

quòd

quòd anima cõjuncta non poſſit movere niſi quod informat. Quibus verbis manifeſtè indicat, quòd ſaltem externum corpus nulla ratione movete poſſit. Hoc etiam docent Valentia diſp. 8. quæſt. 8. puncto 2. Zoares, Conimbricenſes, Valeſius in ſacra philoſophia, & breviter eſt communis opinio omninm Peripateticorum.

Probatur etiam Experientiâ: quia videmus nos nullam rem externam poſſe virtute animæ noſtræ movere, niſi quatenus illam tangimus & corporaliter protrudimus aut quaqua ratione movemus: per ſolam autem rei viſionem, vel cogitationem, vel imaginationem de ea, vel volũtatem movendi illam; videmus quòd eam nunquam movere poſſimus. Quantumcumque enim quis diu lapidem inſpiciat, aut de eo cogitet, aut habeat voluntatem eum movendi, nunquam movebit eum: ut nequidem vel minimam plumam. Imò tantum abeſt, ut externam rem movere poſſimus, ut nequidem partem propriam corporis gangræna aut paralyſi affectam, quantumcumq; eam movere deſideremus, & de movenda cogitemus, movere valeamus: ut jam ſupra ex D. Thoma eſt allatum.

Ad

Ad Argumenta Respondeo. Ad authoritatem Avicennæ, Algazelis, & aliorum: illos fuisse nimis superstitiosos in extollenda animæ & imaginationis virtute & ea ascripsisse Imaginationi, quæ sunt ascribenda virtuti Diabolicæ. Nam cum viderunt & audiverunt aliquos homines mirabilia suprà naturam fecisse, non habentes adhuc illam notitiam maleficiorum & artis magicæ, ut nunc habemus, putaverunt eos illa facere per vim suæ animæ & Imaginationis, cum fecerint virtute diaboli. Alii eorum fuerũt homines Magici & superstitiosi, qui ideò dixerunt animam tanta posse, ut illo pallio tegerent impietatem artis, quã profitebantur. Quòd si anima haberet virtutem res externas movendi, utique illa potestas omnibus animatis indita esset, at nemo hodie talia virtute animæ facere potest, nisi sit magus. ergo. Nec valet, quod ipse tacitæ occurrens objectioni, dicat; non omnes talem virtutem habere, sed eos tantùm, quorum animæ sunt nobiliores, & à terrestri fæce magis separatæ, & sub fælici siderum constellatione creatæ & ab iis influxum adeptæ: quia imprimis virtutes cælestes in animam, utpote spiritualem influere non possunt;

ſunt; ut infra dicetur: ſecundò; quia, ſi aliqui homines talem poteſtatem haberent, maximè haberent viri ſancti, ingenioſi, & docti: tales enim (quando animæ aliæ aliis poſſent eſſe perfectiores) viderentur meritò eas præ aliis habere excellentiores; At nullus hodie eſt, quantumcumque ſapiens vel ſanctus, qui vel feſtucam quidem extra ſe ſine attactu corporali, ſolo animæ nutu & imperio, movere poſſit. ergo.

Ad ſecundum Reſpondetur. Id eſſe: quia illæ ſunt ſubſtantiæ ſeparatæ, ſolo imperio intellectus & voluntatis (quæ nulli corpori alligantur) moventes: At anima noſtra, etſi ſit quidem ſeparabilis, in hoc tamen vitæ ſtatu eſt corpori immerſa, & per ipſam determinata ad ſuum corpus; ſic ut ejus virtus motiva non ſit generalis & indeterminata ſicut Angelorum; ſed ita determinata ad illud, ut nihil movere poſſit, niſi vel illud ipſum, quod informat; vel, quæ habent neceſſariam cum illo connexionem, in eſſe inſtrumenti, vel alimenti &c. Si anima poſſet agere per imperium intellectus & volũtatis, qui ſunt immateriales; & ad nullũ mobile ſpecialiter determinati: poſſet fortè etiã externa quævis movere: & ideò

forte

forte separata etiam alias res præter corpus suum movere potest: at in corpore limitatur & astringitur sic, ut non possit agere, nisi per potentias quas in materia habet, seu per potentias materiales: Atqui in corpore animato non sunt tales potentiæ, quæ possint res externas movere. quare mirum non est, si eas movere non possit. Quod nullæ tales sint in nobis potentiæ, probo: Quia potentiæ quæ in viventibus sunt Motivæ; vel sunt potentia Loco motiva Animalis; vel potentia motiva Naturalis, ut expultrix, attractrix, aut aliqua forte distributrix; At potentia Loco motiva non potest movere nisi per musculos & nervos: & sic non potest movere, nisi illa ad quæ illi pertingunt: illi non pertingunt in res externas, itaque illas non potest movere. Aliæ potentiæ, ut expultrix, attractrix, ad certas quoque res & certos ductus & organa & organorum temperamenta sunt determinatæ, Ergo voluntas in nobis sicut in Angelis non est efficax, sed corporis conjunctione ita est ligata, ut immediatè non operetur, sed solùm per aliam potentiam materialem; nēpe loco motivam: per quam solùm determinatur ad illud movendum, quod

illa potentia proximè executiva movere potest. Et de facto patet, quòd voluntas non sit per se motiva: quia si loco motiva animalis sit læsa, voluntas quantumcumque desideret, ne minimam quidem partem movere potest, ut in paralyticis patet.

Ad tertium Respondetur, negando sequelam. Etenim anima operatur per potentiam, quæ in sua operatione dependet à certo temperamento, certis ductibus & canalibus: quæ in corpore sunt, extrà verò non sunt. Ad probationem Respondetur etiam negativè; Ratio enim cur anima non moveat, non est solùm, quòd ea non informet; sed quia nec ea informat, nec illa impressionem ab anima receperunt; qua sint facta idoneum corporis instrumentum, vel alimentũ vel idonea ad ejusmodi animæ vim motivam recipiendam. Hinc movet nonnulla, nõ quia informat, sed quia talem essentiam acquisierunt, per quam sunt facta apta moveri.

Ad quartum Respondetur. quòd non impediat, quin anima potuisset habere potentiam etiam externa movendi, si ita Deo placuisset, sicuti magnes habet. sed ideò non placuit, quia dedit viventibus sufficientia media ad

omnia

omnia pro naturæ suæ exigentia exequenda, etiamsi talem res externas movendi potentiam non habeant. Dedit enim eis in vicem illius, potentiam loco motivam, qua sponte ad res externas, quas movere habent, progredi possint, ut eas quantitativè tangant & sic moveant: etiamsi de longè solo nutu movere non possint. Potuisset itaque animæ vim illam dedisse, sicut & Angelis, si voluisset; sed non voluit. Voluit autem hominem intra certos quosdam terminos perfectionis creare, quibus Angelis essent inferiores.

Sed an anima potest corpus Externum Alterare? Sit

Conclusio XIII. Anima non potest etiam Alterare corpus Externum: id est, corpus animatum quà est animatum, non potest alterare corpus externum. Si non potest Alterare, ergo etiam non potest Generare.

Hanc conclusionem tenet D. Tho. part. 1. quæst. 117. art. 3. & probatur. Anima non potest operari ubi non est: extra corpus non est, ergo ibi non potest operari. Sciendum itaque est, corpus animatum benè posse corpora externa alterare, sed non potest ea alterare, quà est animatum, sed

tantum quà est mixtum. Sic corpus meum calefacit vestes, lectum, alia corpora adjacentia: sed ea non alterat vitaliter ratione animæ aut in virtute animæ, sed solum physicè & in virtute qualitatum quæ ei inexistunt. Non aliter, quàm lapis & ferrum calida, ea alterarēt: quæ tamen non sunt animata. Et sic temperamentũ & qualitates corporis mei alterant corpora illa in virtute propria & non in virtute animæ, nec quicquã anima in illa alteratione cooperatur aut influit: & ideò talis alteratio non est actio vitalis, sed tãtum physica: & illa corpora, quę sic alterãtur, nõ aliter alterantur quàm à quovis corpore inanimato possent alterari.

Et ideo non alterantur nisi simplici alteratione: & solummodò calefiunt aut refrigerantur: nunquam autem in chyli, sanguinis, spiritus, seminis aut membri naturam convertuntur; sicut convertuntur illa, quæ vitaliter interiùs ab anima alterantur.

Dicet aliquis, Alterantur à corpore animato, quà est animatum: quia quæ à corpore animato deforis alterantur, tantùm acquirunt calorem: At calorem habet corpus ratione animæ, Ergo etiam ratione animæ acquirunt illum. Sed Respondeo esse per accidens

ad

ad calefactionem, quod calor ille corpori insit ratione animæ: non enim refert à quo corpus habeat calorem, an ab anima an ab alio: sufficit quòd illa calefactio non fiat virtute animæ. quia etiamsi per potentiam Dei anima à corpore auferretur, & corpus nihilominùs calidum remaneret, eodem modo res externæ ab illo corpore calefierent, sicuti calefiebant, cum anima præditum esset. Etenim non tantum corpora animata externa corpora calefaciunt, sed etiam refrigerant. Sic unus homo frigidus alium calidum sibi adjacentem refrigerat: at non refrigerat in virtute animæ, sed in virtute suæ qualitatis. sicuti ergo illum non refrigerat in virtute animę, cum ipse est frigidus; ita etiam non calefacit in virtute animæ, cum ipse est calidus. Accedit, quòd nequidem corpus calorem habeat ab anima, sed potius animam à calore: etsi ante animam inductus calor posteà à succedente anima conservetur.

Potest porrò anima adhuc alia ratione esse caussa alterationis in corporibus externis: nempe, ut caussa moralis: metum & gaudium seu verbis seu gestibus incutiendo: per quæ motis in varia humoribus, ipsa vario mo-

do alterantur, rubent, pallent, tremunt, &c. vel etiam motu animali ſuorum membrorum: activa naturalia eis applicando. Quo modo poſſum aquam facere calidam: motu manuum mearum ignem ei applicando. Sed de ejuſmodi alterationibus per accidens nos hic loquimur.

Conſtat nunc ex prædictis in quæ corpora anima habeat activitatem, & quo motu ea valeat movere. Reſtat videre.

QVAESTIO III.

Per quas potentias illos motus & actiones exerceat?

Concluſio XIV. Anima nihil immediatè operatur per ſeipſam, ſed per Potentias ſibi ſuperadditas. Potentiæ autem tantùm ſunt animæ Inſtrumenta; anima verò eſt ipſa cauſſa Principalis.

Hæc concluſio eſt D. Thom. part. 1. quæſt. 77. art. 1. quem ſequuntur plerique Theologi & paſſim Philoſophi, dicentes, non tantum animæ hoc non competere ut per ſuam ſubſtantiam agere poſſit, ſed ne quidem ulli creaturæ, ſed ſoli Deo, qui eſt ſimpliciſſimus, & cujus idem eſt eſſe & agere. Hinc dicunt, nequidem Angelos per ſuam ſubſtan-

ſubſtantiam agere poſſe, ſed tantum per intellectum & voluntatem, tanquam potentias operandi ſubſtantiæ ſuperadditas. Hinc eſt, quod Ariſtot. animæ potentias adſcripſerit, per quas operetur: hinc omnibus ſubſtantiis potentiæ & qualitates tanquam inſtrumenta actionum aſcribuntur. Ignis dicitur agere, non per ſuam ſubſtantiam, ſed per calorem: magnes trahere ferrum; non per ſeipſum, ſed per potentiam attractivam: anima videre, non per ſuam ſubſtantiam, ſed per potentiam viſivam; audire per potentiam auditivam; concoquere per potentiam concoctricem, &c. Etenim ſubſtantiæ ſunt indifferentes ad omnem operationem: quare neceſſarium eſt, ut per potentias ſibi ſuperadditas ad hanc vel illam ædendam terminentur. Quòd ſi pro omnibus aliis operationibus; viſu, auditu, intellectu, imaginatione, memoria, peculiares potentias habere anima debuit; certè multò magis habere debuit ad Movendum & Alterandum. Etenim actiones cognitivæ ſunt animæ propriæ: hæ animæ etiam cum aliis rebus naturalibus communes. Sicut ergo res naturales non poſſunt illas ſine peculiaribus potentiis exercere, ita

quoque non est mirum, si neque anima possit. Illæ enim sunt immanentes, hæ transeuntes: facilius autem videtur anima immediatè per suam substantiam edere posse actiones immanentes, quàm transeuntes: cum ergo non possit illas, utique neque has.

Conclusio XV. Anima non movet corpora omnia Localiter per eandem Potentiam, sed per diversas.

Potentiæ illæ duplices sunt, alia Animalis Medicis dicta, Philosophis Motiva voluntaria seu Progressiva: alia Naturalis, sive involuntaria. Animalis est, quæ in cerebro residet & per nervos toti corpori communicatur. Hæc potentia sequitur sensum & appetitum & obedit voluntati & potentiæ appetitivæ, & ab iis in opus excitatur: & edit actionem suam per nervos & musculos, & sine illis nihil omninò potest movere: & solis inest animalibus, minimè verò plantis. Talis est, per quam brachia & crura moventur. Facultas motiva Naturalis, est facultas quædam, quæ non sequitur sensum & appetitum, nec voluntati aut appetitivæ paret, sed est involuntaria; & sequitur quandam inclinationem naturalem, per quam excitatur ad aliquid motu suo fugiendum vel prosequendum.

quendum. Hæc facultas non eſt ſimplex, ſed variæ ſunt ejus differentiæ: aliæ omnibus partibus inſitæ: aliæ aliquibus peculiares. Alia eſt facultas naturalis motrix cerebri; alia cordis; alia ſtomachi, alia uteri. Hæc non utitur nervis aut muſculis, ſed ſolo temperamento, ſpiritibus & membrorum fibris. Talis eſt, per quam cerebrum in ſternutatione, pulmo in tuſſi, ſtomachus in vomitu emittunt excrementa. Talis eſt, per quam alimenta in univerſum corpus & per omnes partes nutriendas attrahuntur & ſuperflua excernuntur. Porrò præter illas potentias nullæ ſunt aliæ potentiæ Localiter movendi poteſtatem habentes.

Concl. XVI. Corpus proprium ſeu animatũ & membra ejus per ſe primò movet & per motivam Animalem ſeu Voluntariam, & per motivã Naturalẽ.

Quod per motivam animalem moveat, eſt manifeſtum; nam per illam moventur brachia, pedes, caput & omnes muſculi corporis & totum corpus: & ideò etiam vocatur à Philoſophis Progreſſiva. Quod per motivam Naturalem etiam moveat, probatur: quia pulſifica movet cor: motrix naturalis, quæ eſt in cerebro movet & concutit cerebrum in ſternuta-

tione: expultrix pulmonis, pulmonem in tussi: stomachi, stomachum in singultu, nausea, vomitu: uteri, uterum in strangulatione, in partu: expultrix quæ est in nervis, in carne, cutem & carnem, in rigore, palpitatione & motibus convulsivis. Etsi autem membra corporis animati ab utraque facultate motiva moveri possint, non tamen proptereà omnia moventur ab utraque: sed aliqua moventur magis à motiva Animali, quæ non moventur à motiva Naturali, ut musculi & artus externi: alia moventur à facultate Naturali, quę nulla ratione moventur ab Animali, ut cerebrum, stomachus, uterus, pulmo, jam dicti. Est etiam differentia: quod motiva Animalis potest movere membra secundùm se tota; motiva vero Naturalis non sic, sed tantùm motu dilatationis & constrictionis: Sic in pulsu totum cor non movetur loco: nec stomachus in vomitu, nec uterus in partu; sed tantùm constringuntur & dilatantur. Est & alia differentia; quod per motivam Animalem tantùm per se primò movetur corpus Proprium seu animatum, & non corpus Alienum: per Naturalem non tantùm Proprium; sed & Alienum, ab anima non informatum.

Dico

Dico per ſe primo: quia per accidens etiam Alienum poteſt moveri. Etenim per motivam Animalem , ut per motum muſculorum, abdominis, etiam excrementa alvi & urina & fœtus excluduntur: per motum muſculorum thoracis, ſputa excreantur & aër eliditur; quæ non ſunt animata, nec partes corporis : verùm non per ſe, ſed per accidens : quatenùs ipſarum partium animatarum motu & conſtrictione, per accidens extruduntur.

Concluſio XVII. Corpus Alienum Internum, ſeu corpus non animatum, intrà corporis peripheriam contentum; per potentiam motivam Naturalem poteſt moveri, per motivam vero Animalem non poteſt, niſi per accidens: uti jam dictum eſt.

Prior pars probatur, quia in Medicina certiſſimum eſt, chylum, ſanguinem, ſemen, ſpiritus, excrementa, in corpore localiter moveri per facultates expultricem & attractricem, & ſi quæ fortè ſit in membris principalibus diſpenſatrix ab illis diverſa; quę omnes ſunt Naturales: interdum interventu & ſubſidio fibrarum; interdum ſpiritus, interdum aëris impellentis; interdum ſolo temperamento.

Poſterior pars probatur, Primò. Nam

Nam quod à Loco motiva Animali movetur, movetur nutu voluntatis: Atqui nec ſanguis, nec humores, nec ſpiritus, nec excrementa, nec calculi, nec nuclei deglutiti moventur nutu volũtatis: Ergo non à motiva animali.

Probatur Secundò. Quia, quòd facultas illa movet, movet per muſculos: interiùs in corpore, in viſceribus, venis, arteriis, inteſtinis non ſunt muſculi, ibi autem ſunt humores, ſpiritus & excrementa. Ergo illa facultas non movet ea.

Concluſio XVIII. Corpus Externum non poteſt moveri Localiter, niſi per potentiam Locomotivam Animalem.

Dictum eſt ſuprà concluſione 12. externum corpus non poſſe directè & immediatè per imperium ab anima moveri, ſed tantùm per accidens: motu ſcilicet corporis proprii; quod per ſe & immediatè corporali truſione, vectione, &c. movet illud; hic verò dicitur talem motionem per accidens fieri per potentiam motivam Animalem. Quod, quia eſt manifeſtum, non eget ulteriori probatione.

Vidimus ergo per quas potentias anima moveat ſingula corpora Localiter; videndum nunc eſt per quas potentias ſingula Alteret. Sit ergo

Conclusio XIX. Anima Alterat per varias potentias, ſed per aliquas alterat per ſe: per aliquas tantùm per accidens.

Alterat per ſe per potentiam Concoctricem, Altricem & Generatricem: Imò videtur tantùm alterare per potentiam Concoctricem: nam vel illæ aliæ non ſunt à potentia Concoctrice diverſæ, vel Concoctrix eſt famula earum, & per illam perficiunt omnem, quâ opus habent, alterationem. Hoc tamen hic non multum attinet diſputare. Sufficit ſcire, potentias, quæ verè & per ſe alterant, eſſe potentias Vegetativas: atque adeò animam alterare per ſolas potentias Vegetativas, & nullas potentias ſenſitivas & cognoſcitivas eſſe per ſe alterativas. Alterat tamen nihilominus anima per potentias Vegetativas, non quidem ſolas & per ſe conſideratas, ſed mediante temperamento & calore nativo: ſicut Concluſione 7. eſt declaratum. Alterat tamen per ſe: quatenus præter influxum ipſarum qualitatum, ipſa quoque effective cooperatur & per ſe influit; ſic ut per ejus influxum effectus producatur longè nobilior, quàm ſola virtute qualitatum formalium poſſet produci; ut ibidem

ibidem oſtenſum eſt. Per Accidens alterat anima per illas omnes potentias, quæ quaqua ratione poſſunt eſſe cauſa motus humorum, ſpirituum, excrementorum ad partem, quæ alteratur. Quæ enim potentiæ ſolùm alterant mediante motu humorum & ſpirituum, &c. illæ non verè alterant, ſed ſolùm alterant applicando activa paſſivis: quod eſt tantùm per Accidens alterare. Hac enim ratione etiam Angeli alterant: quos tamen docet D. Thomas & omnes Theologi Scholaſtici per ſe non alterare, nec ullam formam in materiam inducere. Cauſa enim ſolummodo activa paſſivis applicans inter veras cauſas efficientes non refertur. Quando enim potentia aliqua animæ alterat applicando & movendo humores & ſpiritus ad partem, tunc illa verè nihil alterat, ſed tantùm humores & ſpiritus movet: & verè nihil influit quoad illam alterationem, ſed tota alteratio perficitur in virtute humorum & ſpirituum: & humores & ſpiritus non alterant in virtute animæ, ſed in virtute propria; & ſolùm & eodem prorſus modo, quo alterarent, ſi à potentia illa non applicarentur, ſed vel ab Angelo tantùm, vel motu proprio, ſeu intrinſeca ſua gravi-

gravitate vel levitate. Inter potentias, quæ ſic per Accidens alterant, eſt diverſitas. Nam aliæ alterant longè magis per accidens, quàm aliæ : & aliquæ tantò minus per accidens aliis, ut in comparatione illarum quaſi agant per ſe, & poſſint dici agere per ſe : quamquàm reſpectu verè agentium per ſe, ſemper agant per accidens. Nam, cum omnes hæ, quæ alterant per accidens, alterent mediante motu humorum & ſpirituum; illæ quæ proximiùs, immediatiùs, & magis per ſe movent humores, etiam proximiùs alterant: quæ vero remotiùs & magis per accidens movent humores & ſpiritus, illæ quoque magis per accidens alterant. At dictum eſt concluſione 10. ſolùm potentias Motrices naturales per ſe movere humores & ſpiritus, alias per accidens; quare ſequitur & illas quoque magis per ſe alterare, quàm alias. Reliquæ omnes, quæ quaqua ratione alterant; alterant tantùm, quatenùs dependentiâ quadam naturali motricem naturalem viſceribus & præcipuè cordi inexiſtentem in conſenſum trahunt & excitant : quæ tum ſanguinem & ſpiritus movet, quorum acceſſu & receſſu partes alterantur. Hac ergo ratione alterandi per Accidens,

maximè

maximè alterat virtus Motiva Naturalis, quæ est in corde, qualiscumque demum ea sit: quippe quæ spiritum vitalem & sanguinem in universum corpus distribuendi, & inde iterum ad cor revocandi immediatam habet potestatem. Sic alterat & virtus illa, quæ in Cerebro existens, animales spiritus dispensat, & ad sensoria externa emittendi, & in somno & animi passionibus ad se denuò revocandi habet potestatem. Ita alterat etiam potentia peculiaris Hepati inexistens, sanguinem venosum per venas in universum corpus dispensans. Sic etiam omnium partium Attractrix, Retentrix, Expultrix alterant quatenùs sanguinem, spiritus, excrementa localiter ad alia atque alia membra movendo: sese privativè; alia verò, ad quæ movent, positivè immutant. Porrò potentia Motiva Animalis etiam potest corpus alterare, sed valdè per accidens & quidem variis modis. Primùm; quatenùs potest corpus exercere, & exercendo, per motum, qui est calefactivus; vel per spirituum & sanguinis agitationem calefacere. Secundò, quatenus potest cibos & remedia calida frigidave corpori adhibere; à quibus ipsum alteratur. Potentia Appetitiva per suas actio-
nes

nes seu animi passiones potest etiam corpus plurimùm alterare, ut quotidiana experientia constat: sed ea tantùm ratione alterat, qua potentiam motricem naturalem cordis in consensum trahit & excitat, quæ per se spiritum & sanguinem celerrimè per universum corpus movet: quo motu partes, à quibus illos avocat, refrigerat, ad quas verò mittit, calefacit. Sic ira, gaudium, calorem; tristitia & metus faciunt frigiditatem. Sic etiam potentiæ Cognoscitivæ & in primis Sensus Interni, ut Phantasia, corpus alterant, sed adhuc longè magis per accidens. Eatenus enim alterant, quatenus operando movent appetitum, appetitus movet potentiam cordis, potentia cordis movet sanguinem & spiritum: qui per se alterant. Sic imaginatio mortis, inferni, paupertatis, refrigerat; pallorem, canitiem, aliasque qualitates inducit: contrà cogitatio sumendæ vindictæ, honorum, opum, pacis; calorem inducit & ruborem: illa, metum & tristitiam, hæc iram & gaudium causando. Non tantùm sensus interni, sed & Externi temperiem mutant; sed longè adhuc remotiùs magisq; per accidens nempe, quatenus

illi actione sua movent phantasiam; phantasia movet appetitum; appetitus potentiam cordis; potentia cordis sanguinem spiritusque. Sic videndo præcipitia; audiendo fures, gustando venenum, tangendo gladium; refrigeramur & pallescimus: contrà videndo inimicum fugientem, audiendo nuntia læta, &c. incalescimus & rubemus. Quia nimirum per illas sensationes pariter metus & tristitia; per has ira & gaudium excitantur: ut de sensibus internis diximus. Alio modo etiam per operationes potentiarum Cognoscitivarum & quarumcumque aliarum potentiarum potest corpus Alterari: quatenus intensa operatio unius potentiæ est causa diminutionis & remissionis alterius. Sic studio & nimiis cogitationibus læditur concoctio, generantur in corpore cruditates; cor & hepar refrigerantur: è contrà nimiis commessationibus, id est, nimia facultatis concoctricis occupatione, cerebrum refrigeratur, &c. Quod etiam per accidens sanguinis, spirituum & caloris motu fieri potest. Vbi enim anima uni alicui operationi valde est intenta, eò sanguis, spiritus calorque feruntur: ab aliis, quibus minus est intenta, recedunt. Ex quo est

mani-

manifeſtum, has potentias non niſi remotiſſimè & valdè per accidens, & verè non effectivè, ſed tantum occaſionaliter alterare. Etenim potentiæ illæ à natura non ſunt deſtinatæ ad alterandum, ſed ad alias operationes ſibi proprias: motivæ ad movendum; cognoſcitivæ ad cognoſcendum: quæ ſunt operationes ab alteratione plurimum diverſæ. Facultates concoctrices pro natura partium, quibus inhærent, ſunt diverſæ: aliæ ex alimento generant chylum; aliæ ſanguinem; aliæ ſpiritum; aliæ ſemen. Omnium finis eſt alimentum eſſentialiter tranſmutare. Illa eſſentialis permutatio fit prævia alteratione: quare omnes, ut primo alterent, eſt neceſſum. Per ſe itaque ſolæ potentiæ in concluſione mentionatæ alterant: per accidens, omnes illæ alterare poſſunt, quæ quaqua ratione cauſa ſunt humorum, ſpirituum aut excrementorum ad aliquam partem motus. Dictum autem ſuprà eſt concluſione 5. animam per ſe non alterare corpus Proprium, & concluſione 13. per ſe non alterare corpus Remotum, ſed ſolummodò corpus Alienum Internum. Ex quo ſequitur illas potentias quæ per ſe alterant, non alterare corpus Proprium ſeu animatum, ſed

tantùm corpus Alienum seu inanimatum, intra corporis Proprii periphæriam contentum. Contenta ergo corporis, humores, spiritus, semen, excrementa, alterantur per potentias illas, quæ Per se alterant: corpus Proprium alteratur, non per potentias Per se alterantes; sed per potentias alterantes per Accidens. Contenta enim corporis concoquuntur, non ipsum corpus: corpus verò ipsum alteratur humorum & spirituum applicatione: non verò humores aut spiritus applicatione sui ipsorum. His suppositis fundamentis Quæritur nunc

QVAESTIO IV.

An anima aliquid agat per potentiam Imaginativam?

ET videtur quod sic: Primùm Authoritate. Etenim infiniti authores diversas & admirandas virtutes ei adscripserunt: ipsummet vulgus & totus mundus dicit & quasi pro comperto habet per Imaginationem mirabiles effectus contingere & in corpore Proprio & Alieno: & non tantùm hoc viri mediocriter docti, sed & mulierculæ ipsæ norunt & prædicant: Vox autem populi, Vox Dei.

Arist. lib. 3. de Anima cap. 3. dicit, quòd

quòd (per phantasiam multa agere & pati contingat) & subjungit (ex eo quod imaginationes immanent sensibusq; similes sint, bestię atque homines agunt) & lib. de motu animalium cap. 6. (Alterant, inquit, phantasia & sensus & meditationes. Aliquo enim modo species intellecta calidi & frigidi talis existit, qualis & rerum unaquæque.)

Avicenna sen. 2. lib. 1. doctr. 2. c. 14. dicit imaginationem magnam vim habere. Etenim imaginationem factam tempore conceptus, dicit fœtum assimilare rei imaginatæ sola imaginatione rei austeræ, stuporem dentium; imaginatione doloris, dolorem verum induci; aliaque. Idem 4. 6. natural. cap. 6. & 9. metaph. scribit posse animam humanam per fortem imaginationem non solùm proprium corpus, sed etiam externum realiter transmutare: posse corpus sanum ad ægritudinem & ægrum ad sanitatem convertere: corpora fascinare: grandines, nives, ventos excitare, & syderum virtutes à cælis depromere: hominé longè remotum & equo insidentem dejicere & in puteum prosternere. Dicit tamen non cujusvis hominis Phantasiam illam potentiam habere, sed illius, qui animam habuerit excellentiorem &

puriorem,& à fæce,materię magis ab-
ſtractã & ſub fœliciſſimo ſidere & im-
perio Iovis conceptam. Talis enim vir-
tutes, inquit, à Iovis influxu recepit &
quaſi eſt ipſa Iovis imago: adeò ut per
influxum ab eo acceptum, nõ tantum
operetur quaſi anima; ſed quaſi ipſe
Iuppiter: Vnde ſicut Iuppiter & cęleſtia
corpora imperium habent in hæc ſub-
lunaria; ita etiã talis anima influxu &
virtute Iovis affecta, mediante ſua ima-
ginatione, habet, inquit, potẽtiam pro
imperio ſublunaria corpora permu-
tandi. Et 4. 6. natural. cap. 4. dicit id
mirum non eſſe: quandoquidem ani-
ma ſit forma ſpiritualis & corpori nõ
neceſſariò cohærens; adeóque conge-
nea ſupernis intelligentiis: quas uti ab-
ſolutam in corpora ſublunaria pote-
ſtatem habere, & per ſe formas in ma-
teriam eorum inducere poſſe putat;
ita quoq; putat animam eorum natu-
ram imitari: in tantum, ut agere poſſit
ſine contrario: operari in diſtans ſine
medio: & tantam in res omnes mate-
riales exercere poteſtatẽ, ut plùs ab ea,
quàm ab ipſis agentibus naturalibus
valeant alterari. Sic, ut poſſit homi-
nem ſine matre, utero & ſemine, &
plantam ſine ſemine generare. Quæ
ita certa eſſe credit, ut 2. 1. ſuæ phi-
loſophiæ

losophiæ ineptos omnes esse dicat, qui hoc non credunt.

Hanc sententiam scribunt secutum esse Avicembronem Philosophum Maurum; Algazelem 5. phys. cap. 9. & nonnullos alios.

Similes etiam propemodũ virtutes imaginationi adscribunt Marsilius Ficinus lib. 3. Theol. Plat. c. 1. Andreas Cataneus Imolensis lib. de intellectu & de causis mirabilium effectuũ, Pomponatius lib. de incantat. Paracelsus lib. de signat. rerum; Agrippa lib. de occ. philos. Iac. de Forlivio 3. tech. quæst. 11. Cælius Rodiginus lib. 20. c. 15. qui tãtum imaginationi tribuunt, ut plurima, quæ omnes fascinatione diabolica vel miraculo fieri putant, ipsi sola fortis Imaginationis virtute fieri credant. Sic putant per Imaginationem Apollonium Thyaneum mirabilia opera pręstitisse: Empedoclem ex hostis agro segetem in suum transtulisse: aliquos naturaliter fascinare posse: sola imaginationis virtute sanguinem ex interfecti corporis vulnere exire, &c. Imò tantũ imaginationi adscribit Pomponatius, ut putet ossa canum tanta posse miracula facere, si à colente ea putarentur esse ossa Sanctorum, quam si verè ossa Sanctorũ essent: per solam colẽtis Ima-

ginationem. Et aliqui, inquit Christophorus à Vega lib. 2. art. med. sect. 6. putant homines illos in Hispania existentes, qui Salutatores vocantur, sagittas & spicas ex corporibus vulneratis evellere; & per ignem ac districtos enses sine noxa, sola virtute Imaginationis, incedere posse.

Porrò & Hippocrates, & Empedocles, & Plutarchus, & Soranus & D. August. & D. Hieron. quorum infrà authoritatem adducemus & infiniti alii, etsi non illam quam præcedentes, magnam tamen etiam potestatem Imaginationi adscripserunt. Quin & D. Thom. part. 3. quæst. 13. art. 3. ad 3. fassus est imaginationem multam in corporis mutatione vim habere, posseque corpus & quoad motum localem, quoad alterationem, & secundùm multa accidentia immutare.

Probatur Secundò Ratione. Scribit Arist. in 3. de anima c. 5. quòd scientia, quæ est actu, est idem quod res: & alibi dicit, quòd intellectus intelligendo fiat ipsum intelligibile: quod intelligendum quidem est, non quòd fiat ipsum intelligibile realiter, sed saltem spiritaliter. Sicuti enim subjectũ, quod recipit realem calorem, fit realiter calidum:

lidum: ita potentia, quæ recipit speciem caloris, fit spiritaliter calida: & sic de aliis sensibilibus. Atqui unumquodque, sicut est, ita potest operari: Ergo phantasia, quale sensibile fit imaginando, secundum talis sensibilis naturam potest operari. Ergo, si phantasia fit spiritaliter calor, poterit calefacere: si fit spiritaliter frigus, potest refrigerare: si spiritaliter color, potest colorare, & sic deinceps. Etsi autem fiat ipsum sensibile tantùm spiritaliter, tamen operatur realiter: quia, ut inquit Aristot. lib. de motu animalium cap. 6. species habent rerum virtutes. Cum ergo phantasia possit omnia sensibilia percipere & percipiendo fiat omnia; sequitur quòd possit omnia operari.

Tertiò. Quid miri est, si anima humana, quæ est tam nobilis & excellens, incorruptibilis, & divina; spiraculum à Deo spiratum; habeat aliquam potentiam tam excellentem, per quam tam admirabilia possit præstare? præcipuè animæ aliquæ nobiliores & excellentiores? Etenim multorum Scholasticorum sententia est, non omnes animas esse æquè nobiles, sed unam alia nobiliorem à Deo creari; & unam non solum ratione majoris & minoris

perfectionis corporis, ſed etiam eſſentiali & intrinſeca bonitate alia eſſe perfectiorem: ut de anima Chriſti & anima Iudæ exemplificant. An non videmus in multis aliis rebus naturalibus longè ignobilioribus corpore animato eſſe admirandas virtutes, quibus res externas & longè diſſitas afficere poſſunt & in eas ſtupendas vires exercere? ut de magnete eſt manifeſtum? Quid ni ergo etiam animæ concedi poſſit potentia aliqua, per quam habeat vim admirabilia perpetrandi? Nec quicquam eſt, quod nos ignoremus, quomodo id facere poſſit, cum videamus tam multa alia effectus edere; quos qua virtute & quomodò edant, ignoramus. Quomodò Echeneis naves remoretur: quomodo ambra paleas; naptha ignem; magnes ferrum trahat; adamas ejus virtutem compeſcat; quomodo charadius avicula conſpecta Icterum curet; baſiliſcus viſu occidat; & ſimilia multa ignoramus; quæ tamen fieri Ariſtotel. 2. hiſtor. animalium cap. 14. Plutarchus 5. Sympoſiac. quæſt. 7. Ælianus hiſt. animal. lib. 17. cap. 13. Plinius variis locis atteſtantur; Quid mirum ergo, ſi etiam Animam per Imaginationem multa præſtare credamus; quę

tamen

tamen quomodo præſtare queat, ignoramus?

Accedit Quartò; quòd à multis memoriæ proditum ſit; nonnullos homines, gentes & nationes, imò etiam & beſtias peculiares habere proprietates per aliquas alias animæ potentias mirabilia præſtandi: Quidni ergo pariter dici poſſit; quòd ſicuti per illas potentias in externa agere & ea vario modo afficere poſſunt, ita aliqui ſingulari proprietate etiam per potentiam Imaginativã ſimilia & majora agere poſſint? Scribit Plinius lib. 7. cap. 2. ex Cratete Pergameno & Agatarchide circa Pontum fuiſſe gentes Ophiogenes; in Africa Pſyllos, in Italia Marſos, qui ſerpentum venenum ſolo attactu compeſcebant & ictus eorum curabant. Scribit ibidem de Pyrrho Rege, quòd ſolo pollice pedis attingendo, lienoſos perſanabat. Alii ſcribunt de Imperatore Veſpaſiano, quòd etiam ſolo attactu multos curabat. Sic Galliæ Reges ſcrofulas ſolo attactu curant, & vulgo ſeptimus quiſque non interrupta ſerie filius eadem facultate præditus putatur. Scribit Michael Medina lib. de recta in Deum fide cap. 7. ſe noviſſe puerum quendam, qui gratiam ſanitatis habere dicebatur; qui

multos homines solo attactu gravissimis morbis liberabat. An non etiam Echeneis solo attactu navem firmat? Sic sunt alii qui fascinant & interimunt videndo. Scribit Plinius ex Isogono loco citato in Triballis & Illiriis gentes esse, quæ solo visu fascinabant. De Thibiis Pontigente ex Philarcho idem Plutarchus refert 5. sympos. quæst. 7. Sic basiliscus testim. Gal. lib. de Theriaca, Catoblepa teste Pomponio lib. 3. c. 4. Plinius lib. 8. cap. 21. & Solinus cap. 32. visu interimunt. Rubeta palustris, teste Æliano lib. hist. animalium visu pallorem inducit. Lupus teste Plinio lib. 8. cap. 22. & Solino cap. 7. raucedinem; Testudo visu ova excubat. Sunt alii qui loquendo & verbis solis prolatis mirabilia possunt præstare. Scribit Plinius loco citato ex Nimphodoro in Africa familias esse, quæ laudando arbores fascinent & pueros interimant. Scribit Homerus lib. 9. Odyssææ Autolici filium fluxum sanguinis carmine sedasse: quod alios etiam facere Q. Serenus cap. 33. refert. Scribit Celius Aurelianus 1. Chronic. Adrianum Imperatorem aquam inter cutem quibusdam verbis eduxisse. Marcellus scribit quibusdam verbis sordes: oculos ingressas

clui. Scribit Ætius lib. 8. cap. 50. spinam vvulæ infixam verbis extrahi, & vermes, epilepsiam, dentium dolorem, precibus sanari. Plinius lib. 28. cap. 2. ex Theophrasto, Varrone & Catone scribit Ischiadem, podagram & luxata membra carmine curari, & Trallianus lib. 6. cap. 4. scribit in morbis incantationes & certorum verborum pronuntiationem plurimùm prodesse. Conciliator differentia. 156. dicit se vidisse aliquem, qui proferendo aliquot verba in aurem tauri; eum prosternebat. Scribit Antonius Benivenius lib. de abd. caus. cap. 26. sagittam cujusdam militis pertinaciter hærentem carmine excidisse. Si ergo tangendo, videndo, loquendo homines & animalia tantam virtutem habent; quomodo, non eandem habebunt & longè majorem imaginãdo. Quin imò videntur hi omnes effectus imaginationi potiùs, quàm prædictis actionibus esse ascribendi. Non enim videntur tam à visione, attactu, aut locutione; quàm potiùs vehementi imaginatione cum illis conjunctâ promanasse. Accedit, quòd suprà ex Avicenna & D. Augustino dictum sit, quemdam cũ volebat, corpus suum paralysi afficere potuisse; alium pro arbitrio

aures

aures movere: alium capillitium totum in frontem dimittere, & iterum attollere: alium cibos deglutitos, singulos pro voluntate sursum adducere: alium sudores, lachrymas emittere: alium se omnibus animæ functionibus ita pro libito privare potuisse, ut mortuus videretur & punctus dolorem non sentiret.

Tertiò probatur experientiâ: quia videmus quotidie fœtus matrum imaginatione signari: Homines, de peste imaginantes in eam incidere: remedia nullam naturalem agendi vim habentia, sola portantis imaginatione morbos curare: cibos, etiam malos, cum desideriò sumptos prodesse.

Conclusio XX. Anima nihil agit per se per potentiam Imaginativam: id est, Phantasia seu potentia imaginativa, non est activa, nec per se directè & propria virtute in ulla corpora agit.

Pro quo est Notandum: potentiam Imaginativam esse quidem activam; quia est potentia; omnis autem potétia est activa, sed non esse activam nisi suæ operationis & imaginationis, & ejus actioné immanere ei & non exire extrà potentiam; & sic præter suam nudam cognitionem nihil ad extrà effectivè in corpus seu Proprium, seu

Alie-

Alienum agere, nec illud ullo motus genere directè & per se mutare, movere aut alterare.

Hæc conclusio probatur generaliter: quia imaginatius est potentia cognitiva; potentiæ autem cognitivæ à Philosophis passivæ dicuntur: ex eo, quòd ipsæ à speciebus cognoscibilibus afficiantur, eas recipiant, & recipiendo, in se vitaliter eliciant judicium & cognitionem: & præter cognitionem suam ulteriùs effectivè nihil agant. At potentiæ motivę & vegetativæ dicuntur potentiæ activæ, eò quòd earum actio transeat in corpus:& ipsæ in corpus & ea quæ in corpore continentur, vim exerceant: eaque motu locali, alterationis & aliis motus speciebus immutent: Ergo imaginativa non est activa.

Probatur secundò clariùs. Omnis cognitio est actio immanens: imaginatio est cognitio, ergo imaginatio est actio immanens At actiones immanentes sunt infæcundæ & non sunt activæ. ergo nec imaginatio est activa. Minor probatur; Actio quæ in alio aliquid facit, recipitur in eo, in quo facit, seu in passo: nam ubi non recipitur actio, ibi non est passio; nec consequenter productio effectus: at actiones

nes

nes immanentes non recipiuntur in alio, sed manent in potentia, & ideò appellantur immanentes, Ergo.

At objiciet aliquis: Aristot. 3. animæ cap. 3. dicit, ideò animalia, bestias & homines per imaginationem multa agere, quia imaginationes immanent sensibusque similes sunt: ergo tantum abest, ut imaginativa ideò non sit activa, quòd ejus actio immaneat, ut potiùs per hoc videatur debere esse quam maximè activa. Verùm Respondeo. Aristotelem ibi non loqui de actionibus immanentibus aut efficacia earundem: & ibi non velle dicere, quòd imaginatio, per hoc, quòd sit actio immanens, habeat vim per se realiter alterandi; sed disputare in illo capite de potentia imaginativa, qualis ea sit: an scilicet à sensu, intellectu & opinione sit diversa, & docet quod sic: & quòd non tantùm sensus, intellectus sint causa diversarum motionum in corpore, sed etiam phantasia: & ibi docet etiam phantasiam movere appetitum & alias potentias: unde variæ contingunt in corpore motiones & alterationes. Et hoc est, quod dicit Phantasiam posse: & non, quòd realiter per se immediatè alteret. Et si dicit in animalibus phantasiam esse plurimarum

marum motionum causam & præcipuè in bestiis; in quibus phantasia pręest corporis gubernationi & à nulla superiore potentia intellectiva coercetur: sæpè etiam in hominibus; quando, scilicet, intellectus per amentiam, animi passiones, aut somnum impeditur. Nam tunc ipsi sola imaginatione ducuntur & operantur ex præscripto imaginationis & non intellectus; & ideò, inquit, imaginatio multarum motionum in corpore causa est: quia ipsa, inquit, sensibus similis est; & ita à speciebus sibi post absentiam objectorum externorum inhęrentibus movetur, sicuti moveretur à speciebus, quæ præsentibus objectis per sensus hauriuntur; propterea, quòd species in ea remaneant & non statim pereant & evanescant. Nam hinc etiam absentibus objectis adhuc movetur, & consequenter alias potentias excitat & quovis tempore corpus movet & permutat: quod non faceret si ejus species in potentia non remanerent. Quando enim illæ periissent, non ampliùs phãtasiam afficerent: phantasia non mota non etiam moveret alias potentias, & sic animal quiesceret & non permutaretur.

Probatur conclusio Secundò. Si per

imaginationem vel actum alicujus potentiæ cognoscitivæ aliquid alteraretur; vel illud deberet esse objectum ipsum quod recipitur: vel ipsum organum, quod recipit; vel alia aliqua corporis pars; non objectum: quia ipsum nihil patitur à sensu, sed agit in sensum & est externum; & cum res aliqua percipitur, illa per nostram perceptionem realiter non mutatur, sed manet in suo esse & secundum omnes suas qualitates, sicut erat ante; ut bene dicunt Themistius & Alexander: Non organum: quia organum receptione intentionali objecti alteratur solùm alteratione perfectiva, non autem corruptiva & reali. Nam cum gusto amarum, lingua mea non fit amara: cum video rubrum, oculus meus non fit ruber; cum sentio calorem, cutis mea non fit realiter calida, nisi in quantum cum actione intentionali objecti est conjuncta actio materialis & corruptiva: quod est sensui per accidens: quia tum organum non afficitur ut organum, nec patitur ab objecto, ut sensibili; sed tantùm sicut unum corpus mixtum potest ab altero pati & alterari, etiamsi non sit animatum. Nam nulla sensibilia, ut talia, in sensum, ut sensum, aliter agunt, quàm intentio-

tentionaliter: ut benè disputat Zarabella in libello de sens. agente cap. 4. Non etiam alteratur alia aliqua corporis pars, quia ipsa actio cognitionis non transit, sed immanet potentiæ & organo. Ergo nulla pars potest ab imaginatione alterari.

Probatur Tertiò exemplo aliarum potentiarum cognoscitivarum; quarum nulla in homine est activa: Sic visiva nihil aliud facit quàm suam visionem; auditiva nihil aliud, quam suam auditionem. Præter visionem & auditionem nullam in corpore nostro ab iis percipimus mutationem: sive videamus, sive oculos claudamus, eodem modo constituti sumus. Visio, ut visio, nihil efficit: nec quia videmus ignem, ideo incalescimus; nec quia glaciem, ideo refrigeramur. Neque videre res motas facit nos moveri, nec quiescentes, plus minùsve quiscere. Idem in omnibus aliis sensibus est manifestum. Non per hoc quòd imaginamur ignem, calidi fimus: nec per hoc quod imaginamur glaciem, frigidi: nec imaginando & appetendo intensissimè corporis albedinem, albi, aut nigredinem, nigrifimus: nec imaginando simpliciter motum ideo movemur, aut imaginando quietē, quie-

ſcimus: Quamvis per accidens fiat, ut aliquando moveamur, vel quieſcamus: Saltem per ſolum actum imaginationis id non fit. Quod ſi id à ſimplici & ſola imaginatione fieri poſſet; paralytici intenſiſſimè imaginantes & appetentes motum, imaginatione ſua ſe moverent: & febrientes imaginando frigiditatem, & ſiticuloſi imaginando humiditatem, & cœci imaginando ſanitatem; frigidi, humidi, & bene videntes evaderent. Quod enim aliquid per ſe facit; illud eſt natum illud facere ſemper. Accedit, quod nec naturæ imaginationis nec ſenſuum aut ullius potentiæ cognoſcitivæ conveniat, ut ſint activæ. Quia ſic animalia nunquam illarum potentiarum operationes exercere, & nunquam quicquam cognoſcere poſſent, quin ſemper mutarentur, moverentur alterarenturque: quod reliquas omnes animę actiones & ſanitatem & ſtatum corporis ſemper perturbaret & ἀειπάθειαν quandam induceret.

Pro cujus concluſionis majori intelligentia, res hæc particulariùs eſt explicanda. Quapropter ſciendum: quòd, ſi phantaſia haberet vim agendi & tam mirabilia opera præſtandi; deberet ea facere per aliquam ſpeciem

motus:

motus: vel ſcilicet per motum localem, vel per alterationem, vel auctionem, vel generationem; & præcipuè vel per motum localem, vel per alterationem. Nam ſi phantaſia poſſet alterare, poſſet & eſſentialiter tranſmutare; & ſi non poſſet illud, etiam nec hoc poſſet. Nam generatio omnis à prævia pendet alteratione. Quapropter ut vires phantaſiæ perfectè ſciamus; ſpecialiùs inveſtigandum eſt.

An Phantaſia aliquo iſtorũ motuum corpora poſſit immutare: Et imprimis an poſſit Alterare. Etenim ſi poſſet Alterare; poſſet morbos & ægritudines facere; nempe eos, qui à temperamẽto pendent: poſſet etiam inducere ſecundas qualitates, utpote, quæ pendent à primis: poſſet eſſe cauſa productionis & generationis variarum rerum, & poſſet mirandos facere effectus in illis corporibus, ſive Proprio ſive Alieno, ad quæ ejus poteſtas extenderetur. Eſt etiam vidẽdum: an poſſit corpora ulla Localiter movere. Quia ſi ſaltem poſſet movere Localiter; poſſet applicãdo activa paſſivis multa præſtare. Quomodo & voluntas angelica, etſi non habeat vim alterandi, quatenus tamen habet vim loco movẽdi, nihil non poteſt. Si localiter per ſe movere poſſet

ſpiritus & humores, poſſet morbos ex intemperie curare: poſſet etiam produ-cere; activa paſſivis applicando: poſſet facere morbos in conformatione, & factos curare; poſſet ſurdos facere audientes, & cœcos videntes: humores in membra impellendo vel amovendo. Et inducendo qualitates primas, poſſet etiam inducere ſecundas & fœtum variis coloribus ſignare. Si etiam res externas movere poſſet; poſſet etiã (quod dixit Avicenna) & homines, & animalia faſcinare, elementa turbare, & ventos, pluvias, & tempeſtates ciere. Quapropter ad ſciendum, an aliquid iſtorum facere poſſit, videndum, an poſſit alterum illorum motuum ciere. Imprimis ergo quæritur.

QVAESTIO V.

An phantaſia poßit ullum corpus movere ſuo loco?

ET videtur quod ſic. Primò Authoritate. Etenim Ariſtot. 3. de anima c. 10. dicit phantaſiam & appetitum corpus proprium localiter movere. Et lib. de communi animalium motu, dicit cogitationem, viſum, voluntatem, ſelectionem, cupiditatem animalibus motum adferre. Et D. Thomas part. 3. quæſt. 13. art. 3. ad 3. dicit; quod imaginationi, ſi ſit fortis, naturaliter obe-

dit corpus quoad aliqua: puta, inquit, quoad caſum è trabe: quia imaginatio eſt nata eſſe principium motus localis; ut eſt, inquit 3. de anima. Et Cajetanus 3. de anima cap. 6. & plerique Thomiſtæ dicunt, quod imaginativa ſit principium motus localis, & quòd ipſa corpus animatum effectivè moveat, quoad motum voluntarium, & præter eam nulla ſit alia ſpecialis potentia loco motiva.

Secundò probatur Ratione: quia, quando imaginatio vult aliquod mēbrum moveri, ſtatim illud membrum movetur, & cum vult ut à motu ceſſet, ſtatim etiam ceſſat: adeoque pro nutu & imperio, & quando & quomodo & quantum ipſa vult, membra moventur, ergo moventur à phantaſia. Sequela probatur. Nam ſi à phantaſia non moverentur, ſed ab alia aliqua facultate; non penderet motus eorum ita abſolutè ab illa; ſed ſolùm à diſpoſitione ſuæ veræ & efficientis ac proximæ cauſæ ſeu illius facultatis, à qua moverentur. Vnde videtur, quòd phantaſia per ſe & effectivè moveat ipſum corpus proprium, ſeu ipſum corpus animatum.

Videtur etiam quod moveat corpus Alienum, nempe ſpiritus & humores.

Etenim propter actiones phantasiæ spiritus & humores celerrimè, modò huc, modò illuc in corpore moventur. Ergo moventur à phantasia. Etenim imaginando terribilia, homines tremunt, refrigerantur, pallent, in syncopen incidunt: imaginando jucunda & læta, rubent, incalescunt: oculi eorum fiunt flammei & radiantes: sæpè extemplò moriuntur: imaginatione veneris coles extenditur. Hoc non alia ratione contingit, nisi quia propter ejusmodi cogitationes spiritus & sanguis quam celerrimè, intrò, foràs, sursum, deorsumque moventur. At nihil videtur eos movere, quàm illę cogitationes & imaginationes; immediatè enim post tales cogitationes ita moventur: & nihil aliud videtur mediare, à quo dici possint ita moveri. ergo phantasia illos movet. Hoc dicunt & tenent Conimbricenses, Thomas à Vega, Valesius, Picolomineus, &c.

Conclusio XXI. Phantasia per se non movet secundùm locum corpus Proprium seu animatum.

Probatur Conclusio. Membra corporis, ut ostensum est conclusione 16. vel moventur motu voluntario vel naturali: phantasia non est causa mo-

tus naturalis, ut omnes fatentur: quia ille motus non obedit phantasiæ, sed fit à propriis potentiis naturalibus motricibus: non etiam est causa motus voluntarii membrorũ. ergo nullius. Quod non sit causa motus voluntarii, probatur: quia causa ejus est potentia quædam Loco motiva à phantasia distincta, ut medici tenent: vel saltem est potentia appetitiva, quæ etiam est à phantasia distincta, ut tenent plerique philosophi. Ergo non est phantasia.

Pro hujus quæstionis intelligentia, quia est valdè difficilis & controversa, est notandum ad motum concurrere tres actiones se mutuò ordine necessario consequentes: cognitionem, appetitionem & motionem. Etenim motio est ad aliquid prosequendum vel fugiendum: non prosequimur aut fugimus, nisi quod appetimus aut declinamus, itaque concurrit appetitio: non appetimus, nisi quod cognoscimus; itaque concurrit cognitio. Prima ergo est cognitio, inde sequitur cogniti appetitio, ultimò est appetiti prosecutio, quæ fit per motum. Non est dubium, quin cognitionis causa sit phantasia; & in hominibus etiam intellectus: sed est questio, quid edat duas

reliquas actiones an phantasia, an aliæ potentiæ peculiares. Si phantasia eas ederet, equidem verè esset causa motus membrorum: si non, sed sint aliæ potentiæ, quæ eas edant; ubiq; nec phantasia potest dici motus localis causa: at sunt aliæ, ergo phãtasia non est causa ejus. Subsumptum probatur. Phantasia non est causa appetitionis, sed propria potentia appetitiva: ergo cum appetitio mediet inter cognitionem & motionem; sequitur phantasiam non movere, sed proximiùs movere ipsam appetitivam. Quòd autem phantasia & appetitiva sint potentiæ diversę, docet Arist. 3. animæ text. 29. & 42. & 6. Ethic. cap. 6. & idem docet Galenus & Plato quippe, qui phantasiam in cerebro, appetitum irascibilem in corde, & concupiscibilem in hepate posuerunt, & D. Thomas part. 1. quæst. 81. art. 1. Et probatur Ratione. Quia cognitio tendit in verum, appetitio tendit in bonum. at illæ sunt rationes objectorum formaliter diversæ, quare ut & potentiæ sint diversæ, est necessum. An autem appetitiva tantùm faciat appetitionem, an verò insuper membrorũ motionem, dubium est. Plurimi dicunt appetitum facere utramque; & appetitionem & membrorum motionem:

nem: & illas esse duas actiones ejusdem potentiæ, se mutuò necessariò consequentes: & ita appetitivam & motivam esse unam & eandem potentiam, formaliter tantùm distinctas: & ratione, qua facit appetitionem, dici appetitivam; qua verò movet membra, dici loco motivam: & præter appetitivam, nullam esse aliam loco motivam ab illa diversam. Et hanc sententiam tenent plurimi Philosophi, & putant esse Arist. 3. animæ cap. 10. & lib. de communi animal. motu: ubi videtur expressè ponere appetitum esse principium motus voluntarii. Verùm ista sententia non est vera: quia appetitus non efficit per se motum elicitivè, sed tantùm imperativè.

Præter appetitum autem est insuper adhuc alia potentia membris inhærens, quæ per se proximè est executiva motus, & illa vocatur potentia Loco motiva: ab appetitu plurimum diversa, & à medicis vocatur motiva animalis seu voluntaria, & utitur nervis & musculis ad suam actioné edendam.

Hæc sententia est Galeni variis locis in libris de usu partium & motu musculorum, de causis symptom. de locis affectis, &c. & eam sequuntur omnes Medici, Fernelius, Thomas à

Vega, Valesius, & reliqui omnes. Eam quoque tenet Aristoteles loco citato: ubi dicit quidem, appetitum esse principium motus, sed præter eum dicit adhuc esse aliud. Etenim textu 55. dicit tria esse, quæ movent illo genere motus: primum, quod movet immotum, ut objectum seu bonum apprehensum: secundum, quod movet, motum, ut appetitus. movetur enim ab objecto & movet: & insuper dicit esse tertium movens, adeoq; proximum: quod dicit ipsius appetitus esse instrumentum, & in singulis membris esse quærendum. Per quod nihil aliud intelligit, quàm potentiam loco motivam cerebro & singulis membris, ac maximè musculis inexistentem, & ab appetitu diversam. Eandē sententiam etiam manifestè tenet D. Thomas in opusculo 43. c. 5. ubi dicit quòd appetitus imperat motum secundùm locum, æstimativa dirigit, motiva exequitur. Quod etiam multi alii Philosophi, ut Zoares, Vasquez, Conimbricenses, &c. tuentur.

Et probatur Ratione. Primò, Appetitus facit appetitionem, ergo non facit motionem. Sequela probatur. Nam illæ actiones sunt diversi generis: & appetitio est actio im-

manens;

manens; motio verò eſt actio tranſiens.

Probatur ſecundò. Aliqua animalia ſunt, quæ habent ſenſum & appetitum, & tamen non moventur, ergo appetitus non eſt cauſa motus.

Tertiò. Si appetitus eſſet cauſa motus, motus non poſſet fieri ſine ſpeciali applicatione, advertentia ac actu ipſius: nec motus poſſet prævenire appetitum & cognitionem: at ſæpè fit motus nobis non volentibus: ſæpiſſimè ſine advertentia, deliberatione & conſideratione, ergo non fit elicitivè & proximè, & per ſe ab ipſo appetitu.

Quartò. Certum eſt, quod appetitus motũ imperet: at de ratione actus imperati eſt, ut non fiat elicitivè ab illa potentia, à qua imperatur, ſed ab alia, ergo. Sic appetitus excitat etiam potentiam viſivam, ad videndum: phantaſiam ad imaginandum: ipſe tamen non eſt elicitivus actionum illarum. Sicuti ergo illos actus imperat & non facit; ita conſentaneum eſt, ut, cum imperet motum, ipſum quoque non faciat.

Quintò. Si appetitus immediatè & elicitivè moveret; ſemper cum appetimus moveri, deberemus moveri: at hoc non fit: quia ſæpè appetimus moveri,

moveri, & tamen non movemur, ut cum arthritide & paralysi laboramus, ergo.

Dicet aliquis: hoc esse; non quod in membris sit aliqua peculiaris vis activa motus, sed quod membra non sint disposita, ad hoc, ut ab appetitu possint moveri. non enim potest appetitus, aut potentia aliqua movere quidvis, sed tantùm membra apta & disposita recipere actionem ejus: & ideò ex eo quidem arguitur, præter appetitum esse benè in membris aliquam potentiam motivam, sed eam dicunt non esse potentiam activam & effectivam motus, sed tantùm passivam: & esse solum dispositionem, per quam membra sint apta ab appetitu moveri. quod dicunt Ferrariensis, Medina, Bannes, Picolomineus, aliique.

Sed respondeo, præter ejusmodi passivam potentiam esse aliam potentiam activam: quæ est proxima & elicitiva motus causa. Nam præter appetitum, sentimus manifestè in nervis, musculis & tendinibus membrorum, esse vim aliquã & impetum per quem movemus: quam vim sentimus post labores & ægritudines in nobis flaccescere, & motum solito more præstare non posse. Etenim, cum scribo; quis

quis credat manum meam tantummodò passivè, non autem activè concurrere ad scriptionem? Illam vim videtur etiam indicare membrorũ conformatio; varietas tendinum, ossium, articulorum, nervorum, musculorum: quæ non videretur necessaria esse, si tantum passiva & non activa aliqua vis in membris resideret. Etenim motus localis est motus valdè imperfectus, & non videtur requirere magnã in mobili dispositionem, ad hoc, ut moveri possit. Et ideò conformatio illa varia, quæ est in membris, non propter illam dispositionem aut potentiam passivam, sed propter aliquam activam à natura videtur esse instituta. Accedit; quòd (ut benè deducit Bartholomæus Vasquez 1. 2. quæst. 9. disp. 24. cap. 2.) si corpus nullam vim activam haberet ad motum, sed solùm passivè illum reciperet à phantasia & voluntate, sequeretur eadem velocitate nos posse moveri, cum ægri sumus & lassi, sicut cum sani. Nam corpus etiam languidum & infirmum ab angelo eadem velocitate moveri potest, qua ab anima movetur, cum validum est: non alia ratione; nisi, quia motus solùm ab angelo recipitur in membra absque ulla efficacia & con-

cursu

cursu virtutis eorũ. Ergo eodem modo à phantasia moveri posset, si totum motum ab illa reciperet, & non aliam aliquam peculiarem vim activam adjungeret. Et hinc est, quòd angelus absq; ulla alia dispositione æquè velociter movere possit corpus mortuum, ac vivum: languidum & sanum, dispositum, non dispositum: modò eadem mensura gravitatis contineatur; Proinde pari ratione; si sola phantasia aut voluntas membra moveret & nulla vis activa in membro existens concurreret; nulla dispositio videretur requiri, ad hoc, ut phantasia illud membrũ movere posset: sed videtur, quod tam citò & æquè benè languidum ac sanum movere posset. Quapropter est manifestum, phantasiam aut voluntatem per se non movere membra, sed peculiaré quandam potentiam, quam Medici Motivam animalem vel volũtariam appellant. Veruntamen, quamvis nec phantasia, nec appetitus per se eliciant & exequantur motum, tamen concurrunt quàm maximè ad motũ. Nam imprimis appetitus concurrit, ut imperans motum: quia appetitus habet dominium despoticum super potentia motiva, & applicat eam ad opus: & sic est quasi principalis causa

motus: & motiva, eſt ſicut famula ejus. & ideò, ſicut opera ſervorum adſcribũtur dominis, ita operatio motivę ſeu motus adſcribitur non rarò ipſi appetitui. Phantaſia etiam cõcurrit ad motũ dupliciter. primò, ut cauſa quædam remota & ſine qua non; quatenus non fieret appetitio, ſi non præceſſiſſet cognitio. ſecundò proximiùs: quatenùs dirigit motum & eum determinat & modificat. Etenim potentia motiva ex natura ſua eſt indeterminata, & ad omnem motus ſpeciem indifferens: phantaſia autem dirigit eam & facit, ut ſic vel ſic moveat, hoc vel illud membrum, ad hunc vel illum ſitum. Et hac ratione etiam non immeritò motus phantaſiæ adſcribi poteſt.

Ad argumenta reſpondetur. Ad primum. Benè ab Ariſtotele motum phantaſiæ & appetitui adſcribi, cum motus ab iis imperetur & dirigatur, ut jam dictum eſt; & motiva obediat eis: ſed non ita adſcribi, quaſi ipſæ ſint potentiæ motus elicitivæ, & nulla ſit præterea alia potentia motus proximiùs executiva, quia eodem cap. (ut ſupra oſtenſum eſt) illam potentiam agnoſcit, & in ipſis membris moventibus dicit reſidere. Ad D. Thomam eodem modo reſpondetur. Verũ eſſe,

quod phantaſia ſit principium motus; ſed non elicituum.

Ad ſecundum reſpondeo. Per phantaſiam membra non ita moveri, ſed per appetitum. appetitus enim imperat motivæ, phantaſia non. Et ideò per imaginationem non priùs editur motus, quàm actioné phantaſiæ actio appetitus inſequatur. ſed motum ab appetitu imperandum phantaſia dirigit. Quòd autem membra pro ratione & nutu earum ita moveantur, non arguit ea immediatè & per ſe ab illis moveri, ſed ſolùm, unam imperium, alteram directionem in loco motivam habere: & loco motivam ſecundùm imperium earum debere operari.

Concluſio XXII. Phantaſia per ſe, & directè etiam non movet ſecundùm Locum corpus Alienum, ſeu Humores & Spiritus.

Pro cujus intelligentia duo ſunt notanda. Primò, quod non negem, quin phantaſia aliquo modo poſſit eſſe cauſa motus ſanguinis, & ſpirituũ ad hanc vel illam partem: ſed dico, quòd ipſa non moveat illos effectivè, per ſe & immediatè: ſed tantùm per accidens: excitando alias potentias, quæ illos per ſe movent. Eſt notandum ſecundò: quod non ſit dubitandum, nec quiſpiam

quiſpiam neget;quin regulariter & ordinarie ſanguis & ſpiritus moveantur à potentiis animæ naturalibus ſeu vegetativis: ſed hoc Quæritur; An præter illas potentias motrices naturales, phantaſia etiam non habeat poteſtatem eos ſolo nutu & imperio per ſeipſam movendi. Etenim quòd ſanguis & ſpiritus ordinariè, & ſemper, ac per ſe moveantur à facultatibus motricibus naturalibus, & non à phantaſia, eſt manifeſtum. Nam attractrix & retentrix ſunt potentiæ naturales & vegetativæ: illæ autem,quid movent niſi humores & ſpiritus? non enim movent membra ipſa, ſed in membris contenta: illud autem quid ſunt, niſi humores & ſpiritus? Humores & ſpiritus ſunt objecta facultatis nutritivæ, & ſunt partium alimenta. at nutritivę munus eſt, non tantùm alimenta concoquere, ſed prius concoquenda attrahere, & concocta in alia membra tranſmittere. ergo nutritivæ munus eſt humores & ſpiritus movere: & illud munus non competit phantaſiæ. Nam alimentum attrahere & expellere ſunt operationes nutritioni inſervientes, & ſic potentiæ quæ illos actus edunt, ſunt potentiæ famulatrices & miniſtræ ipſius nutritivæ: At phanta-

ſia non eſt potentia nutritioni inſerviens, ſed longè nobilior & excellentior, Ergo non eſt ejus humores & ſpiritus movere. Phantaſia enim non cognoſcit operationes naturæ, & ideò non poteſt illos ſecundùm leges naturæ movere. Phantaſia debuit quieſcere & ſubinde ceſſare ab operando; potentiæ autem naturales in perpetuo opere debuerunt permanere. Atque ex his patet, ſanguinem & ſpiritum omneſque humores in corde, cerebro, hepate genitos; quando per venas, arterias, nervos in univerſa mébra pro earum nutritione diſtribuuntur; non moveri à phantaſia, ſed à natura & potentiis naturalibus. Nam, ſive vigilemus, ſive dormiamus; ſive de ſanguine & ſpiritibus imaginemur, ſive non; & ſive ea cognoſcamus, ſive non, ſemper illi per corpus modo ſuo, eodemque moventur. Proindeq; patet, quòd per ſe & ordinariè moveantur à natura, & non à phantaſia. Dico autem in concluſione: quod non tantùm ordinariè à phantaſia non moveantur, ſed nec unquam. Et hoc probo.

Primò. Si phantaſia ſanguiné & ſpiritũ moveret, deberet habere notitiam internarum partium, ad quas & per quas illos moveret: at non habet, ergo.

Secun-

Secundò. Si phantasia moveret sanguinem & spiritus, moveret eos quò vellet: sicut, qui dicunt phantasiam esse causam motus voluntarii, dicunt eam membra movere, quò vult: at sic non movet eos, ergo. Minor probatur: quia, quantumcunque homo pallidus imaginetur, & velit, ut sanguis & spiritus in faciem feratur: aut quantumcunque rubicundus imaginetur, ut recedat: quantumcunque quis Imaginetur & velit, ut spiritus in partem gangrænosam feratur: ut bilis in ictero à cute ad folliculum redeat: aut sanguis in hæmorrhagia & vulnere aut inflammatione ad originem retrocedat; nunquam propterea retrocedit.

Tertiò. Si phantasia per se moveret sanguinem & spiritus, semper moveret, illud enim quod facit aliquid per se, & ex propria natura, id natum est illud facere semper: At sæpè fortissima imaginatio hoc non potest. Ergo non per se, nec virtute propria movet.

Quartò. Si phantasia habuisset potestatem spiritus & sanguinem movédi, illud fuisset operationibus potentię vegetativę summum impedimentum. Nam phantasia eos sæpè contrariis motibus moveret, quam actiones vegetativę exigerét: At natura facit quod

melius est; itaque non dedit phantasiæ talem potestatem spiritus & humores movendi.

Quintò. Videmus in corpore effectum unius facultatis non edi ab altera facultate; sic visum non facit alia facultas, quàm visiva: motum voluntarium non facit alia facultas, quàm loco motiva voluntaria: motum cordis non alia, quàm pulsifica cordis: quare verisimile est etiam motum spirituum & humorum, cum fiat à facultatibus vegetativis, non posse unquam fieri ab ulla potentia sensitiva, nec consequenter à phantasia. Nam si etiam phantasia per se spiritus & humores moveret, ejusdem effectus in corpore duæ causæ essent per se effectivæ, æque immediatæ. hoc superfluitatem argueret, quam natura abhorret: Ergo.

Sextò. Illud quod movet. debet esse in parte, unde illud quod moveri debet, promanat. Indè enim est principium motus, ubi illud est, quod movet: & quod trahitur, trahitur ad locum, ubi est ipsum trahens: At humores & spiritus promanant à corde & hepate; & sanguis ille & spiritus, qui in animi passionibus ita derepètè moventur, & omnem faciunt alteratio-

niem; promanant ab hepate & corde, & à corde & hepate moventur extrorſum, & ab extrà rurſum ad cor & hepar. Ergo, ſi phantaſia illos moveret, phantaſia deberet eſſe in corde, vel in hepate: At ibi non eſt, ſed in capite. Ergo ipſa per ſe humores & ſpiritus non movet. Confirmatur. Quando aliquid movet à centro in omnem circumferentiam, illud quod movet, non poteſt eſſe in una aliqua parte circumferentiæ; alioqui eodem actu ſimplici movendi moveret reſpectu ſui in contrarias poſitiones, à ſe & ad ſe; At in animi paſſionibus, ut ira, gaudio; ſanguis & ſpiritus moventur à centro corporis ad omnem peripheriam: & in triſtitia & metu à tota peripheria ad centrum. Ergo ipſum movens eſt in centro: In centro non eſt phantaſia. Ergo ipſa non eos movet.

Ad argumenta in principio quæſtionis, contrà concluſionem allata reſpondetur. Per ea tantùm probari, phantaſiam eſſe quidem cauſam per accidens & intentionalem motus eorum, quatenus inſtigat & excitat alias potentias intermedias ad movendum; ſed non eſſe veram cauſam per ſe & effectivam ejus. Etenim eo modo, quo phantaſia per ſuam imaginationem

eſt cauſa motus ſpirituum & ſanguinis; eodem modo etiam potentia viſiva & auditiva & tactiva &c. per ſuas actiones ſæpè ſunt cauſa motus eorũdem. Nam ſicut imaginatione præcipitii, ignis, rerum triſtium, &c. humores & ſpiritus moventur: homines tremunt, pallent, refrigerantur, &c. ita quoque viſione, auditione & attactu eorundem: Atqui nec viſiva, nec auditiva, nec tactiva, habent vim per ſe ſpiritus & ſanguinem cordis movendi. Ergo nec imaginativa.

Concluſio XXIII. Etſi phantaſia effectivè ſpiritus & humores non moveat habet tamen aliquam vim eos vel versùs unam, vel versùs alteram partem magis Dirigendi. Pro quo eſt Notandum. Aliud eſſe movere, aliud motum dirigere, aliud facere ipſum motum ſeu ſubſtantiam motus, aliud modum ſuperaddere, ſeu motum modificare. Multa autem ſunt, quæ non faciunt ipſum motum & tamen motum modificant. ſeu faciunt, ut illud, quod, ab alio movetur, moveatur ad determinatum locum. Sic canalis non movet aquam, ducit tamen & dirigit ad determinatum locum. regula non movet pluviam, attamen dirigit. index non movet viatorem, attamen dirigit eum.

eum. Sic dico, quòd, etsi facultas phantastica; ipsamet non moveat spiritus, sed motrix naturalis; phantasia tamen per suam actionem possit motricem illam determinare ad certam versùs hanc vel illam partem, hoc vel illo modo motionem.

Probatur conclusio. Qui imaginatur Venerem, ei coles excitatur, & spiritus moventur versùs genitalia, & nõ ad aliam partem. seu diriguntur ad illam partem, quæ est instrumentum istius actionis, de qua est imaginatio. Qui imaginatur cibum aliquem lautum, ei saliva ad os movetur: motrice naturali ad palatum, quod instrumentum est illius actionis seu gustus, de quo est imaginatio, humorem illum dirigente. Cum cogitamus de mingendo, vel cum videmus alios mingentes aut egerentes, micturimus, vel cacaturimus. Cum videmus alios comedẽtes, aut de cibo cogitamus, incipimus famere: quod non videtur alia ratione fieri quàm propter spiritus, quos natura mittit ad illas partes ab ipsa imaginatione determinata. Ideò benè dicit Iac. de Forlivio propter obedientiã virtutum superiorũ & ad inferiores phãtasiam ita movere virtutes naturales, ut ipsę aliter moveant sanguinẽ & spi-

ritum, quàm aliàs naturaliter moverent, si à phantasia non dirigerentur. Nam sicuti superiùs conclusione 21. dictum est. ipsam phantasiam non movere membra motu voluntario, & tamen dirigere motum eorundem, ita non est mirum, si etiam dicamus eam, etsi spiritus humorésque non moveat, certo tamen modo dirigere. Visum est phantasiam per se non movere: Videndum nunc

QUAESTIO VI.

An poßit alterare?

ET videtur quod sic. Primò Authoritate. Etenim Aristoteles lib. de motu animalium variis locis, dicit sensum, cogitationem & phantasiam alterare. Etenim dicit ibi, phantasiam esse causam motus voluntarii, per hoc, quòd phantasia alterat, & alteratione spiritus & nervi dilatentur & constringantur, & sic partes moveantur. (Movetur enim & incedit, inquit, animal appetitione vel selectione, alteratione tamen facta aliqua per sensum & phantasiam.) Et paulò post, (calor autem aut frigus, inquit, eorum cogitationem & imaginationem necessariò consequuntur) & iterum post,) Causæ autem, inquit, motionum

num naturales, interveniente ſanè fiũt alteratione. Cogitatio namq; & imaginatio, ut dictum eſt, priùs agentes adducunt affectiones. Nam agentium ſpecies repræſentant) & iterum, (viſum & notio rerum agendarum vim obtinent. Etenim ſpecie vel caloris, vel frigoris, & rei vel jucundæ, vel formidabilis mente percepta, quodammodo talis agnoſcitur, qualis quæque res eſt.) Ita quoque Avicenna 6. naturalium part. 4. cap. 4. dicit æſtimationem informatam objecto alterare calefaciendo, & refrigerando. Et dicit materiam corporalem magis obedire ſubſtantiis ſeparatis, quàm agentibus contrariis in natura: & ideò, cum anima ſit illis ſubſtantiis proxima, eam per vim imaginationis poſſe alterare, & formam in materiam inducere: non tantùm propinquam, ſed & remotam. Idem videtur & D. Thomas aſſerere. Etenim 3. cõt. gentes cap. 99. volens oſtendere, quod Deus poſſit operari præter ordinem naturæ, ſeu præter ordinem rebus inditum, producendo effectum abſque cauſis propriis; id probat ex eo, quòd imaginatio hoc poſſit. Vnde, inquit, multo magis Deus hoc poterit. Nam ex hoc, inquit, quod anima imagina-

tur aliquid vel vehementer afficitur ad illud, ſequitur, inquit, aliquando mutatio in corpore ad ſanitatem vel ægritudinem, abſque actionę principiorum corporalium, quæ ſunt nata in corpore ſanitatem, aut morbum procreare. Ex quo patet eum velle, animam per potētiam imaginativā per ſe poſſe calefacere, ſine mediis ſubſtantiis corporalibus alterandi vim habētibus.

Probatur porrò Experientia: quia cogitatione & imaginatione rei lætæ, homines incaleſcunt, rubent & robur acquirunt: triſtis vero, refrigerantur, & pallent, caneſcunt, moriuntur; in febrem ac peſtem incidunt: quorum nihil ſine corporis alteratione fieri poteſt.

Concluſio XXIV. Phantaſia per ſe formaliter non poteſt Alterare.

Hanc concluſionem tenet D. Thomas variis locis, & eſt communis ferè omnium Philoſophorum. Etenim 3. contra gentes cap. 103. diſputat an anima poſſit per ſe alterare, & reſolvit, quod non. Et reprehendit Avicennam contrarium aſſerentem: & ſubjungit apprehenſionem & imaginationem alterare quidem, ſed tantum per accidens; quatenus apprehenſionem ſequuntur animi paſſiones: ab

animi

animi paſſionibus humores & ſpiritus moventur, qui præſentia ſua partes alterant. Et ideo dicit, ſolam & nudam appreheſionem non alterare; ſed tum ſolùm, quando cum animi paſſionibus eſt conjuncta. Et hoc, inquit, mediante motu locali ſanguinis & ſpirituum. Idem dicit part. 3. q. 13. art. 3. ad 3. ubi dicit illam eſſe rationem, cur imaginatio poſſit quidē agere in corpus ſecundùm calorem & frigus, & non ſecundùm figuram, & ſimilia accidentia; quòd, inquit, calefaciat & refrigeret mediantibus animi paſſionibus, & humorum, & ſpirituum motu, aliter non: at mediante motu ſpirituum & humorum non poteſt, inquit, figuram permutare: quia humores & ſpiritus alterare quidem poſſunt, ſed figuram non poſſunt permutare. Idem dicit quæſt. 117. part. 1. & multis aliis locis; quem Ferrarienſis, Bannes, & plerique Theologi ſcholaſtici ſequuntur. Ad locum autem in contrarium adductum reſpondet Ferrarienſis illum non ſic eſſe intelligendum, quaſi phantaſia per ſe immediatè cauſet ſanitatem vel ægritudinem: ſed tantùm per accidens, mediantibus animi paſſionibus & ſpirituum & humorum motu, ſicuti in præcedenti-

cedentibus locis manifeste est declaratum.

Probatur etiam conclusio Ratione. Primò. Suprà conclusione 6.& 7.ostẽsum est animam per se directè per nullam potentiam posse immediatè alterare, sed solummodò mediante temperamento & calore nativo membrorum: & illas potentias, per quas sic alterat, esse solùm potentias vegetativas. Ergo nec phantasia per se immediate potest alterare, nec etiam mediante temperamento aut calore nativo membrorum, ut instrumento: cum sit potentia cognitiva non autem vegetativa.

Probatur secundò: Si phantasia posset per simplicem suam operationem seu imagination em directè & per se ac formaliter alte rare, semper per intensam imaginationem alteraremur. Quod enim habet potestatem per se, & ex natura sua aliquid faciendi, illud semper facit: At per quotidianas nostras imaginationes nulla fit in nobis alteratio. Ergo phantasia per se non alterat. Tunc autem solùm alterat, quando eam sequuntur actiones potentiæ appetitivæ, propter quas spiritus & humores moventur. Ergo phantasia per se & directè non alterat.

Nam

Nam etiamsi quis toto die imaginetur se esse calidum, aut velit esse calidus, non ideò calefiet: aut imaginetur se esse frigidum non ideò frigesiet: æthiops imaginando albedinem per integros annos, non ideò albescet: fœtore anhelitus laborans, imaginando perpetuò odoris bonitatem, non ideò sibi faciet anhelitum odoratum: nec quispiam simplici sua imaginatione per se ullam aut primarum aut secundarum qualitatum seu in corpus proprium, seu in contenta ejusdem, humores scilicet spiritusque inducet.

Tertiò. Si phantasia per se alteraret; vel posset producere omnes qualitates primas, vel unam aut plures earum: Non omnes, quia sunt contrariæ una autem aut eadem simplex causa non potest per se producere effectus contrarios: nisi fortè ratione subjecti aliter atque aliter dispositi. Non unam; quia, cur magis produceret unam quàm aliam? cum phantasia videatur ad omnes esse indifferens. tam enim videtur imaginatio calidi posse facere calorem, quàm imaginatio frigidi, frigus. Ergo.

Quartò. Si phantasia, visus, auditus per suam nudam actionem directè & immediatè producerent aliquam

realem

realem alterationem, deberent semper producere eandem. Etenim per eandem specie actionem non potest produci, nisi unus & idem specie effectus; quantum, scilicet, est ex parte agentis (ut dictum est:) At per visionem, imaginationem &c. modò sequitur in corpore calor, modò frigus, modò rubor, modò pallor, qui sunt effectus contrarii. Nam cum imaginor tristia, fit frigus; cum imaginor læta, fit calor; cum video hostem, fit frigus: cum video amicum fit calor: & tamen imaginatio læti & imaginatio tristis, & visio amici & visio hostis sunt eædem actiones solo numero, non autem specie differentes. est enim utriusque actionis objectum formale idem. Ergo illæ alterationes per illas actiones per se non causantur. Ampliùs: visio, imaginatio, &c. ejusdem objecti inducunt contrarios effectus, ergo non per se: nam una causa non potest per se inducere contrarios effectus. Antecedés probatur. Nam aliquando visio ignis, inducit calorem, aliquando inducit frigus; visio aquæ aliquando inducit calorem, aliquando inducit frigus: & sic eodem modo imaginatio. Sic qui per Alpes profecti frigore rigescunt, viso igne exhilarantur & incalescunt:

qui

qui verò propter ſcelera ad ignem ſunt condemnati aut cauteriis ſunt urendi, viſo igne palleſcunt, refrigerantur & contremiſcunt. Qui per deſerta Lybiæ ambulantes, ſiti ferè extincti ſunt, ſubito aquæ conſpectu rubebunt & incaleſcent: qui verò ad ſubmerſionem ſunt condemnati; viſa aqua refrigerabuntur, pallebunt & perhorreſcent.

Quintò. Si imaginatio, viſus, auditus, per ſe aliquam realem cauſarent alterationem; omnes illæ non cauſarent eandem, ſed diverſam. Probatur. Nam talis alteratio ſeu talis realis actio non contingeret alio modo, quã per hoc, quòd talem cognitionem ſeu talem actionem ex connexione quadam & ſequela naturali talis alteratio, vel actio realis comitaretur. Ergo diverſam cognitionem, ſeu diverſam ſpeciem cognitionis deberet diverſa alteratio ſequi: ſed ita non ſequitur. Nam illæ tres cognitiones, viſio, auditio, & imaginatio ſunt cognitiones ſpecie diverſæ: & tamen eas omnes ſæpè ſequitur eadem alteratio, ergo. Subſumptum probatur. Nam & viſio ignis in eo, qui eſt comburendus, & auditio ignis crepitantis & imàginatio ejuſdem; faciunt ſimilem frigiditatem, pallorem, &c.

& visio aquæ, & auditio murmurantis, & imaginatio ejusdem in eo, qui penè siti est extinctus, faciunt calorem & ruborem. Ergo illa alteratio ab illis actionibus per se non causatur.

Sextò. Si imaginatio, visio, &c. essent alicujus realis qualitatis productivæ, essent certè illius, qua formaliter præditum est, vel quam efficere natum est illud objectum, quod percipiunt. Et sic visio & imaginatio ignis deberent producere calorem; & visio, & imaginatio aquæ deberent producere frigus: At visio & imaginatio aquæ aliquando sunt causa caloris, ut in moriente siti: & visio ignis est aliquando causa frigoris, ut in brevi per justitiam comburendo. Ergo.

Septimò. Si visio per se aliquam realem qualitatem producere posset; maximè deberet posse producere illam, quam percipit. Nam à specie illius informatur, & per illam determinatur ad eam, & acquirit similitudinem cum ea. Nam, quam aliam posset producere? Etenim cum variæ sint in objectis qualitates; quam connexionem habet visus cum illis? aut quam similitudinem magis habet cum una quàm cum altera; ut magis unam, quã alteram producere possit? At acciden-

tia, quæ percipit viſus, ſunt color, lumen, figura, motus, numerus, magnitudo. Ergo illas, & nullam aliam producere deberet. Vnde cum viſus videt ignem, aquam, leonem: auditus audit tormenta bellica contra urbem emiſſa; non deberent calorem aut frigus cauſare. quia illa ab auditu & viſu non percipiuntur; ſed flavedinem, perſpicuitatem, ſonum, figuram, motum, &c. Sed nullam illarum cauſant: quia propter nullam viſionem ſentimus in nobis colorem, figuram magnitudinem partium, &c. mutari. Ergo nec viſus, nec auditus ullam earum per ſe producunt. Cùm ergo poſt viſionem rerum aliquarum in corporibus noſtris tamen fiat alteratio, non aliter, quàm ſicut poſt imaginationem fieri ſolet; manifeſtum eſt, quòd ſicut viſio illam per ſe non cauſat, ita nec imaginatio cauſet.

Ad argumenta Reſpondetur. Ad authoritates Ariſtotelis, dico. Eum in illo libro variis locis docere, propter imaginationem corpus alterari, quod & nos non negamus & infrà docebimus: ſed non dicere ipſam phantaſiam per ſuam imaginationem illud per ſe & immediatè alterare, de quo hîc eſt quæſtio: ſed ſatis indicare, eam hoc

facere per accidens, mediantibus animi passionibus & humorum & spirituum motu. Sicut enim phantasiam, ità & visionem dicit alterare: at certùm est Aristotelem non velle ipsam visionem per se alterare, sed tantùm per accidens, mediante motu, qui fit in corde. quare etiam censendum est, eum non velle imaginationem per se, sed solummodò per accidens alterare. Et quòd hoc velit, colligi potest. Nam cum dixisset, quòd calor & frigus necessariò rerum externarum notionem & visum consectentur, subjungit ejus rationem, quia, inquit, res tristifica evitari, jucunda affectari solet. Quasi diceret: hoc fieri, quia species rerum perceptæ & visio & imaginatio earum excitant animi passiones; tristitiam, gaudium, &c. quibus fit, ut ad fugiendum sanguis & spiritus introrsum revocentur; vel ad amplectendum, extrorsùm ferantur. ex quo frigus calorque eveniunt. Ad authoritatem Avicennæ, dico: eam non esse curandam; eò quòd ipse in imaginationis viribus extollendis nimis sit effusus & superstitiosus. Ad D. Thomam, dico: eum ibi non velle supponere, phantasiam per se alterare, aut sanitatem & morbum facere. quia ex locis

jam allatis, ſatis manifeſtum eſt, eum velle, quòd ſolùm alteret per accidens, mediante humorũ & ſpirituum motu: ſed hoc ſolùm: quòd, ſicuti homo poteſt aliquandò facere ea, quæ ſunt præter ordinem naturæ: & aliquandò ſine medicamentis ſanare ſeipſum per ſuam imaginationem, per quam ordinariè ſanatio fieri non ſolet, ſed tantùm per medicamenta ad hoc à natura inſtituta: ita multò magis Deus aliqua facere poſſit præter ordinem naturæ. Ex quo patet eum ibi non dicere, quod homo aliquando ſanet ſeipſum per ſuam imaginationem, ſeipſum directè & immediatè alterando: ſed ſolùm, quòd ſanet ſeipſum ſine applicatione medicamentorum externorum, per ſolam ſuam imaginationem: nihil proponens aut curans, an id imaginatio faciat immediatè & per ſe alterando, an verò per accidens mediante humorum & ſpirituum motu.

Ad argumentum ab Experientia deſumptum Reſpondeo: certum eſſe, homines per ſenſum & imaginationem alterari, & in febres ac alios ex intemperie morbos incidere poſſe: ſed nego, quòd per ſe & directè; ſed ſolùm per accidens & indirectè: mediantibus operationibus aliarum potentiarum,

ſeu humorum & ſpirituum motu, ut jam ſæpiùs dictum eſt. Verùm dicet aliquis: verum quidem eſſe, ipſam potentiam imaginativam, cùm ſit paſſiva & non activa ullius alterius actionis, quàm ſuæ imaginationis; & ejus actio ſeu imaginatio ſit immanens nec tranſeat in aliquod paſſum, fortè nihil alterare, ſed ipſas rerum ſpecies intentionales, quæ in potentia recipiuntur eſſe activas & habere vim alterandi: eas autem à cerebro per nervos membris communicari, & ad quæ pervenerint, ea alterare; & ideò cum ſpecies ſint in potentia & eam informent, & ſic conſtituant unum cum ea; meritò dici Phantaſiam alterare, & totam illam alterationem facere, quam faciunt ſpecies ejus. Propter hoc autem eſt videndum,

An ipſa ſpecies phantaſtica poſſit alterare.

Et videtur quidem quod ſic: primùm Authoritate. Etenim Ariſtoteles libro de communi animalium motione, dicit in hæc verba (viſa, inquit, ſenſus & conſignatæ in animo notiones commovent) & ſubdit (viſum & notio rerum agendarum vim obtinet. Etenim ſpecies vel caloris, vel frigoris, vel rei jucundæ, vel formidabilis mente per-

cepta,

cepta, quodammodo talis agnoſcitur, qualis res unaquæque eſt. idcirco notione ſolum affecti, tum horrore, tum mente perculſi videmur,) Avicenna lib. de anima part. 4. cap. 4. dicit, vim æſtimantem infotmatam objecto alterare, calefaciendo vel refrigerando. Gentilis de Fulgineo, reddens cauſam, cur cum videmus alios acida & acerba comedentes, dentium dolore afficiamur; dicit id ex eo eſſe, quòd ſpecies acetoſi veniens ad imaginationem, habeat virtutem acetoſitatis: unde ſimili modo afficit ac ipſa acetoſitas. ſpecies enim rerum, inquit, ſunt plurimùm ſecundùm ſe deferentes virtutem rerum. quia ſpecies, inquit, calidi, virtutem habet, ut calefaciat; & ſpecies frigidi virtutem habet, ut infrigidet. Hoc etiam tenuerunt Marſilius Ficin. lib. 13. de animi immortalitate cap. 1. Tartaretus 2. de anima artic. penultimo. Citadinus lib. 3. comm. in artem parvam cap. 15. Iacobus de Forlivio 5. Technes quæſt. 11. concluſ. 4. Concil. differ. 135. Thomas à Vega ad cap. 49. artis parvæ. Valeſius lib. de ſacra Philoſoph. cap. 11. Conimb. libr. de generat. & corrupt. cap. 9. quæſtione 1. art. 2.

Probatur ſecundò Ratione. Scribit

D. Thomas opuſculo 3. c. 177. & opuſculo 10. cap. 26. & in 4. diſtinct. 44. quæſt. 3. art. 1. quæſtiuncula 2. & aliis locis, corpora damnatorum uri, non reali actione & calore, ſed intentionali. Ergò ſpecies ſunt activæ, & habent vim rerum.

Tertiò. Marſilius Ficinus lib. de generat. & corrupt. quæſt. 18. Venetus lib. 1. Meteor. Forolivienſis quæſt. 1. in aphor. 15, ſect. 1. dicunt auctionem caloris in antiperiſtaſi fieri propter ſpecierum caloris repercuſſioné: quatenus ſpecies repercuſſæ augent & fortificant qualitatem realem. Ergo ſpecies habent vim alterandi.

Quartò. Species ſunt quædam accidentia, & quædam formæ ſeu actus: informant enim & actuant potentiam & organum. At de ratione formarum eſt, poſſe agere. Ergo ſpecies ſunt activæ. Confirmatur, ſpecies ſunt ejuſdem rationis & naturæ ſpecificæ cum ſuis objectis, & ſpecies caloris eſt calor, ſed in eſſe remiſſo: & ſic non differunt ſpecies à ſuis objectis ſeu accidentibus realibus, niſi ſecundum magis & minùs: atqui calor poteſt agere. Ergo & ſpecies ejus. Sequela probatur. Nam, ſi ſunt ejuſdem naturæ ſpecificæ; ſicut agit una, ita poterit & alia

alia agere: nam agere ſequitur eſſe, & ideò quæ non differunt in eſſe, etiam non differunt in agere: ſolùm videtur illa poſſe eſſe differentia; quòd, ſicuti ſpecies eſt calor, modo quodam ignobiliore & minoris entitatis, quàm ille; ita quoque modo ignobiliore & remiſſiùs agat. Nunc autē videtur eſſe poſſe, quòd etſi ſpecies, ex natura propria debiliùs agat, quàm ſua qualitas realis à quà defluit; & ſic in virtute propria non poſſit realem qualitatem producere; tamen in virtute animæ poſſit ſic operari, ut realem qualitatem producat. Ergo videtur, quod ſpecies intentionalis in phantaſia exiſtens poſſit aliquam realem qualitatem producere.

Quintò. Porrò quòd de facto aliquando producat, hinc videtur apparere. Etenim nonnulli, quales ſe noviſſe ſcribunt Guillielmus Priſienſis & Nicolaus Florentinus, ſola cogitatione & aſpectu pharmaci ita alvo moventur, ac ſi medicamentum hauſiſſent: hoc nō videtur fieri alia ratione, niſi quatenus ſpecies pharmaci cogitatione percepta vim habet pharmaci & movet, ſicut ipſum pharmacum. Ergo. Qui frigiditatem glaciei imaginantur, aliquandò horrent: hoc non videtur alia ratione fieri, niſi quatenus ſpecies

frigoris imaginatione concepta producit in corpore verum frigus, quod ſit cauſa horroris. Qui vident alios acerba comedentes, ipſimet ſtupore dentium afficiuntur: quod non videtur fieri alia ratione, quàm quia ex illa ſpecie producitur in ore ipſemet ſapor acerbus, qui ſtuporem dentium facit. Imaginantes fœtida nauſeant: quod non alia ratione fieri videtur, niſi quia inde odor fœtidus in ſtomacho generatur, qui illum ſubvertat. Aliqui imaginantes dolorem in aliqua parte corporis, dolorem contrahunt: quod etiam fieri videtur, quatenus imaginatio doloris producit veram cauſam doloris. Ergo.

Sexto. Species albedinis in oculo recepta diſgregat viſum, lumen intenſum oculos lædit, & unaquæque ſpecies modum excedens poteſt dolorem in proprio ſenſu cauſare. Ergo ſpecies ſunt activæ. Sit

Concluſio XXV. Species phantaſtica non eſt productiva realis qualitatis; nec poteſt formaliter alterare.

Hæc concluſio probatur Authoritate Ariſtotelis, 2. animæ cap. 5. text. 59. ubi dicit actionem intentionalem eſſe perfectivam, non autem corruptivam. Probatur etiam authoritate The-

miſtii

mistiii lib.2. animæ cap.42. & Alexandri Aphrodisei, & præcipuè. D. Thomæ 1.part. quæst.67. art.3. & 2. sentent. dist. 13.art. 3. ubi dicit, species non posse naturalem transmutationem causare. Quod idem dicunt Scaliger exer.75. sect.2. Franciscus Picolomineus in physicis lib. de facultate motiva cap. 22. Christophorus à Vega lib.2. artis medic. sect. 6. Codronchus libello de morbis veneficis. Vayrus de fascino, aliique.

Probatur secundò Ratione. Actus & finis speciei est repræsentare: nam species est ordinata ad hoc, ut fiat cognitio: ut scilicet ipsa perveniens ad sensum, ad quem non potest pervenire ipsum objectum, illud etsi remotum repræsentet: quapropter ejus esse & formalis ratio cõsistit in repræsentare: At agere sequitur esse. Ergo sicut ejus esse est repræsentativum; ita ejus actio formaliter non potest esse alia, quàm repræsentatio. Ergo species non est effectiva; nec ejus actio est alicujus rei effectio, sed tantùm repræsentatio.

Probatur sequela. quia differunt repræsentare & efficere. Etenim imago quæ rem aliquam reprẹsentat, dat eam cognoscendam, sed illam non efficit: species nihil est aliud quàm imago rei.

Ergo

Ergo eam tantum dat cognoſcendam per repræſentationem, & non efficit eam: repræſentare enim intrinſecè excludit efficere. Nam quandò aliqua res per ſpecies repræſentatur, ſi tum efficeretur, verè non reprçſentaretur, ſed repræſentaret ſeipſam, & eſſet ibi ubi repræſentatur: at repræſentatio per ſpeciem dicit intrinſecè abſentiam illius quod repræſentatur. Ergò quod reprçſentatur, non efficitur, & quod repræſentat, non efficit. Ergo.

Tertiò. Quòd eſt perfectivum, non poteſt eſſe corruptivum: ſpecies ſunt perfectivæ & inſtitutæ ad potentiam & organũ perficiendæ. Ergo non poſſunt eſſe corruptivæ. At ſi ſpecies poſſent agere actione reali, eſſent corruptivæ. Ergo ſic non agunt. Minor probatur: quia alteratio realis, eſt alteratio corruptiva, & eſt via ad corruptioné. Confirmatur. Si ſpecies ageret realiter, maximè ageret in organũ: at ſi ſic ageret in organum, corrumperet ipſum: quia ipſum imbueret reali qualitate, per quã fieret ineptum ad cognoſcendas qualitates externas. quia, ut inquit Philoſophus, organũ debet eſſe denudatũ ab objecto, ne intus exiſtens impediat externũ. Ergo non agit realiter.

Quartò. Si ſpecies alterarent & producerent

ducerent aliquam realem qualitatem, agerent ultra ſuam perfectionem: hoc fieri non poteſt, ergo. Major probatur: quia ſpecies ſunt tantùm qualitates intentionales, intentionales autem qualitates longè ſunt ignobiliores realibus. Hoc tenent communiter omnes Philoſophi, Et probatur. Omnia accidentia, quæ poſſunt ſe multiplicare realiter, poſſunt ſe etiam multiplicare intentionaliter, ſed non contrà: imò qualitates, quæ minimè ſunt activæ, & non poſſunt ſe multiplicare realiter; ut qualitates ſecundæ, color, ſapor, quantitas, figura, adhuc tamen poſſunt ſeſe multiplicare intentionaliter. Ergo qualitates intentionales minus ſunt, quàm reales. Denique ſpecies pendent ineſſe à qualitatibus realibus & abſentibus objectis ſeu realibus qualitatibus pereunt & evaneſcunt. Ergo. Denique ſpecies ſunt tantùm imago, imago autem minus eſt eo, cujus eſt imago. Ergo. Verum dicet aliquis; etſi ſpecies ſint minoris entitatis & efficaciæ, quàm reales qualitates, & ſic per ſe, & virtute propria non poſſint producere eas: tamen in virtute animæ poſſunt. & ſic ſpecies quæ extra animam & in medio ſunt, non poſſunt producere

quali-

qualitatem realem; in anima verò & organo exiſtentes in virtute animæ & potentiæ imaginativæ poſſunt. Sed non valet: quia imprimis potentia imaginativa, in quam ſpecies recipiuntur, non eſt activa; nec ordinata ad alterandum, ſed tantùm ad cognoſcendum: & ſic non poteſt ſpeciebus impertiri & influere virtutem majorem ad alterandum, & reales qualitates producendum, quàm ipſæ ex ſe habeant. Secundò: quia etiam ipſæ ſpecies non ſunt à natura inſtitutæ ad agendum & alterandum, ſed tantùm ad repræſentandum, & ſic non habent ordinem ad alterationem; & ideò non poſſunt ab anima attolli ad alterandum, ſeu ad effectum talem producendum, ad quem ex natura ſua non habent ordinem. Etenim cauſa aliqua nobilior poteſt inſtrumentum ignobilius attollere ad effectum producendum ſuprà virtutem propriam; modò illud inſtrumentum habeat ordinem ad illum effectum: & effectus ille ſit ſecundùm naturam ipſius; ſed ſi effectus ſit præter naturam ejus, & inſtrumentum non habeat ordinem ad illum; tunc quantumcunq; ſit excellens cauſa principalis, nunquam poteſt illud ad illum

effectum

effectum attollere. Sic anima poteſt calorem nativum attollere ad hoc, ut carnem & ſpiritus generet, quos in virtute propria producere non poſſet: ſed non poteſt illum ſic attollere, ut refrigerandi vim acquirat. Artifex poteſt operationem ſerræ ita attollere, ut ſtatuam faciat: non autem, ut unquam dealbet, calefaciat, refrigeret, &c. Eodem modo anima benè poteſt attollere ſpeciem phantaſticam ad nobiliorem effectum, quàm ante habebat in ratione repræſentandi: quia facit, ut poſſit movere intellectum, quod ante receptionem in phantaſia non poterat; ſed nulla ratione poteſt attollere in ratione alterandi. eò quòd illa ſit extranea ejus eſſendi modo & ordini, quem à natura habet. Ex quo etiam ſequitur; quod ſi ſpecies haberent vim realiter alterandi, ſpecies quę ſunt in aëre, etiam deberent res inanimatas alterare: At non alterant. nam ſpeculum à ſpeciebus coloris non fit coloratum, nec aër; nec quicquam in quod ſpecies incidunt. ſpecies figuræ, quantitatis, motus in nulla re inanimata ullam faciunt figuræ, quantitatis, motus permutationem. Ergo. Accedit, quòd ſi ſpecies poſſent producere realem qualitatem, haberent

modum

modum agendi nobiliorem, quàm habent ipſæ qualitates reales. Etenim qualitates reales alterant ſolummodò, ut cauſæ Vnivocæ, at ſpecies intentionales alterarent eminenter, & ut cauſæ Æquivocæ: ſicut alterant cœleſtia corpora. cauſæ autem Æquivocæ ſunt nobiliores Vnivocis. At eſt præter rationem, ut illa quę minoris ſunt entitatis, prædita ſint agendi modo nobiliore: modus enim agendi ſequitur modum eſſendi, & quæ nobiliore modo ſunt, ea quoque modo excellentiore operantur. Ergo ſpecies non poſſunt producere realem qualitatem.

Quintò. Si ſpecies poſſent producere realem qualitatem, non poſſent producere aliam, quàm illam à qua derivantur, & cujus ſunt ſpecies. Etenim ei ſolùm ſimiles ſunt, quia eam ſolum repræſentant; ab illa ſunt productæ & ab illa habent omne ſuum eſſe, & à nulla alia: & conſequenter ad illam determinantur. Atqui ſpecies plurimę non poſſunt illam producere. Ergo. Minor probatur. Nam ſpecies coloris non poteſt producere colorem realem: ſpecies ſaporis non poteſt producere ſaporem: ſpecies figuræ, quantitatis, numeri, &c. non poſſunt producere figuram, quantitatem, numerum.

rum. Etenim ipſæmet illæ qualitates & accidentia à quibus illæ ſpecies promanant, non poſſunt ſibi ſimilia producere. Ergo multò minus ſpecies, quæ ſunt tantùm imago eorum & effluxus tenuiſſimæ entitatis. Si illæ ſpecies non ſunt productivæ realium qualitatum ſibi ſimilium, ergo nec aliæ. quia ſpecies omnes in eſſe speciei ſunt ſimiles: quare etiam debent eſſe ſimiles in modo agendi. Nam cum ſpecies primarum qualitatum, ſint ſpecies objectorum tactus; ſpecies aliæ ſint ſpecies ſenſibilium aliorum ſenſuum; ſi ſpecies, ut ſpecies; eſſent alterativæ, tam benè ſpecies aliorum ſenſuum eſſent alterativæ, quàm tactus. Nam cur non tam benè ſpecies viſus poſſet alterare, quàm tactus? cum ſpecies viſibiles ſint longè activiores actione intentionali, quàm ſpecies tangibiles, & virtus viſiva multò acutior, quàm tactiva? Etenim viſibiles ſpecies ab uſque cœlo & multis millibus milliarium & in momento viſum tangunt, tangibiles non niſi è propinquo & in tempore. Si autem actione intentionali ſint activiores, cur non conſequenter etiam eſſent activiores actione reali?

Sextò. Si ſpecies per ſe produce-

rent realem qualitatem, ſpecies caloris deberent producere aliam qualitatem, quàm ſpecies frigoris: & ſpecies ejuſdem qualitatis deberent ſemper eandem producere qualitatem: At hoc non fit. quia ſæpè videre eſt ex contrariorum objectorum perceptione eandem in nobis alterationem cõtingere; & è contrà, ex eorundem objectorum perceptione ſæpe produci in nobis qualitates contrarias. Ergo ſpecies illam alterationem & illas qualitates effectivè & formaliter non producunt, ſed ab alia cauſa producuntur. Sic cum duo ſunt morti adjudicati: unus qui comburi; alter qui ſubmergi debet, vel in glacie ſepeliri, quouſque frigore moriatur; unus habebit ſpeciem caloris & ignis in phantaſia, & alter ſpeciem aquæ & frigiditatis: & tamen ab utraque ſpecie uterque refrigerabitur: excitato, ſcilicet, timore. Sic iterum, unus & idem homo cum valdè friget; imaginando ignem à quo vult calefieri; & aliàs cum valdè calebit, imaginando aquam in qua deſiderat natare, ab utriuſque objecti ſpeciebus calefiet: gaudio in animo excitato: & idem erit utriuſque effectus; cum tamen ipſæ ſint contrariæ, & à contrariis objectis derivatæ, & proinde

proinde contrarias agendi virtutes habere debeant.

Septimò. Si ſpecies haberent actionem realem, ſemper cerebrum & totum corpus infinitis modis alterarent; maximè, cum ipſæ toties ſine intermiſſione in organum recipiantur: Atqui experientia docet non alterare; nam quantumcumque diu circa aliquam rem imaginemur, quantumcunque diu circa naturam ignis, circa naturas primarum qualitatum philoſophicè ſpeculando verſemur; non propterea ullam imaginatæ ſpecies in nobis temperamenti corporis faciunt permutationem. Nam ſive ego hodiè ſtudeam intenſiſſimè de natura ignis; cràs de natura aquæ & glaciei; non ideò uno die magis calidus, altero magis frigidus fio, ſed ſemper in eodem ſtatu, & tam calidus uno, quàm altero die permaneo: Etiamſi oculus decem diebus aſpiceret murum flavum aut nigrum, non ideò flavior aut nigrior fieret: aut auris decem diebus ſonorum reciperet ſpecies, non ideò illæ ſonum ullum in aure generarent. Nec valet dicere non omnes ſpecies id poſſe, ſed certas tantùm; valdè, ſcilicet, intenſas; ſubitò & imaginativam fortiſſimam & in corpus tenerum & in

animam excellentiorem ac à terrenis fæcibus magis remotam & sub felici siderum constellatione creatam, receptas: quia, vel species habent illam vim ex natura sua, in quantùm species: vel aliundè. Si ex natura sua, ergo omnes species habere deberent: & sic, etsi aliquæ species intensiores cum actu imaginandi fortiore conjunctæ & certo modo & corpore receptæ, aliquando alterationem facerent majorem; tamen reliquę omnes necessario etiam aliquam, etsi minorem, facere deberent: quam nullus tamen experitur. Quia virtus quæ per se alicui accidenti aut corpori inest, illa debet omnibus necessario inesse: etsi uni plùs, alteri minus insit. Non aliundè: nam unde haberent? non à phantasia aut potentiis cognoscitivis: quia illæ (ut dixi) non habent ordinem ad alterandum: & quia viri prudétissimi & doctissimi, qui & intellectum & phantasiam excellentissimã habent & species fortissimas, nullam tamen sentiunt in imaginando alterationem. Non ab objecto: quia objecta sunt eadem, & tamęn in uno homine continget alteratio, in altero non. Ergo.

Octavò. Si species calidi posset calefacere; species calidi ageret in realem frigidi-

frigiditatem, illam ex suo subjecto expellendo: aliter enim calefacere non posset: at quæ in se mutuo agunt, debent sibi mutuo cõtrariari. species calidi non contrariatur frigiditati reali, nec species frigidi caliditati reali: nã in eodẽ subjecto recipiuntur, species enim ignis recipitur in parte refrigerata, & species calidi recipitur in cerebro & in membris quæ sunt calida. Ergo in se mutuo non agunt.

Ad argumenta in oppositum Respondetur. Ad authoritatem Aristotelis, dico, non esse Aristotelem sic intelligendum; quasi ipse velit species imaginatione perceptas formaliter & effectivè alterare: quia (ut suprà ostendimus) ipse 2. animæ c. 5. distinguit alterationes: & dicit non sic alterari sensum & organũ ab objectis, sicut aliæ potentiæ alterantur à suis agentibus; per actionẽ scilicet realẽ & corruptivam, sed alio modo: per actionẽ, scilicet, intentionalem & perfectivam. Et ita non vult dicere Aristoteles speciem rei ita realiter alterare, sicut ipsa res alterare potest; seu speciem ignis ita realiter calefacere, sicuti potest calefacere ignis ipse: sed hoc solùm; speciem rei sola imaginatione revolutam ita movere & excitare appetitum & determinare

in ordine ad persecutioné, vel fugam, sicut ipsamet res præsens excitaret & determinaret. Et sic vult dicere; quòd, sicuti homines terrentur, & timent, & alterantur sæpè ab ipsis objectis; verbi gratia, sicut videndo inimicum aut leonem, &c. horrent, tremunt & refrigerantur: ita quoque ab ipsis solis speciebus inimici aut leonis in imaginatione agitatis aliquandò terreantur, tremant & refrigerentur, etiamsi nullus inimicus aut leo adsint; non aliter ac si adessent. Et sic dicit ibi, species rerum habere rerum virtutes; non in ratione realiter alterandi; sed in ratione movendi appetitum & animi passiones excitandi: quas posteà corporis alterationes consequuntur.

Ad argumentum ex D. Thoma desumptum respondeo. controversiam esse inter scholasticos, quomodo ignis infernalis urat damnatos: an per species; an per suam realem qualitatem. Tamen, ut ita esset, quòd per species ageret, hoc nihil argueret contra nostram positionem: quia tunc illæ species non operarentur naturaliter sed supernaturaliter; peculiari Dei virtute sic vigoratę, ut realem qualitatem producere possint. quòd in actionibus naturalibus locum non habet.

Ad

Ad tertium respondeo. Antiperistasim non fieri per species caloris reflexas, sed alia ratione: de qua Conimbricenses lib. 1. de generat. & corrupt. c. 9. quæst. 1. art. 1. Vales. lib. 1. contr. c. 5. Thom. Vega artis parvæ, cap. 29.

Ad quartum respondeo: species non esse ejusdem rationis & essentiæ specificæ cum suis objectis. Etenim albedo & nigredo non possunt esse in eodem subjecto; species verò earundem possunt: ergò inter se natura specifica differunt: quia una habet contrarium, altera non. Imò sæpè non tantùm specie, sed & genere differunt. Nam species canis in intellectu non est essentialiter canis: quia species canis est accidens, canis verò est substantia. Itaque in natura entitatis differunt species & objectum: sed in ratione esse repræsentativi non tantùm sunt idem genere & specie, sed etiam numero, inquit, Zabarella. Quapropter cum in natura entitatis differant qualitas & species ejus & ab illo esse entitativo pendeat agere, non est mirum etiam differre actione. Et ideò, etsi qualitas realis aliam realem producat, non ideò sequitur, quòd ipsa species eam etiam producere possit. Itaque species est ipsa qualitas repræsentativè: & sicuti est qualitas re-

præsentativè : ita in sensum & organum imprimit eandem qualitatem intẽtionaliter seu cognoscibiliter. Id est, species, verbi gratia, caloris, rubedinis, &c. sic agit in organum, non ut ipsum organum fiat calidũ aut rubrum realiter, sed ut fiat calidum & rubrum cognoscibiliter. sic quòd per eam calorẽ & rubedinem & alias qualitates tam perfectè cognoscat, ac si ipsas realiter in se haberet. Et hoc est, quod dicit Aristoteles 3. animæ cap. 5. quod scientia quæ est actu, est idem quod res: non, quod anima aut organum fiat ipsum objectum realiter, sed intentionaliter.

Ad quintum respondetur illos effectus non contingere, per hoc, quòd species sensibus aut imaginatione perceptæ reales in corpore producãt qualitates aut earum edant effectum : sed per hoc, quod propter sensationes aut imaginationes rerum aliquarum, sympathiâ quadam potentiæ vegetativæ seu naturales ad opus excitentur : ex quo contingit humores & excrementa moveri & varios in corpore effectus & alterationes provenire. Sic qui sentiunt fœtidum odorem, nauseant & vomunt: qui audiunt serræ stridorem, rigent : qui vident caseum vel aliquid à quo abhorrent; toto corpore affi-
ciun-

ciuntur: sæpè non alia, quàm ejusmodi potentiarum & partium sympathiæ causa. Neque solum, qui res ipsas sensu percipiunt, ita alterantur; sed & illi, qui tantummodo imaginantur. Nam, ut inquit Aristoteles lib. de com. animal. motione, species habent rerum virtutes & sæpè adeò corpus alteratur sola speciei in phantasia existentis, ac objecti realiter præsentis perceptione. Quod ergo solum fœtorem imaginantes aliqui nauseent: aliqui sola cogitatione vel longinqua pharmaci visione moveantur & purgentur; non contingit, quod species fœtoris imaginatione percepta producat verum fœtorem; aut species pharmaci purgantis producat in intestinis vim purgatoriam: sed quod à tali imaginatione, sympathiâ quadam facultatum, motrix naturalis membris inexistens in opus excitetur, unde humores agitantur & agitati naturam irritantes expelluntur. precipuè cum in corpore abundant & ad expulsioné sunt parati. Eodem modo, quo videmus quotidiè ex solis animi passionibus; ut subito timore, homines ad mingendum & alvi excrementa egerenda provocari. Qui audiunt aliquem in aquam congelatã incidisse & imaginatione frigiditatis

horrent; non horrent, quòd ſpecies illa frigiditatis animo percepta reale frigus producat, aut per ſe effectum veri frigoris ædat: ſed contingit ex eo, quòd moto appetitu motrix naturalis excitetur; quæ humores & ſpiritus per membra corporis ſentientia vibrat: qualis horror non tantùm glaciem, ſed & ignem & combuſtionem & alias res horrendas imaginantibus contingit. Quod indicium eſt eum non ſic à ſpecie frigoris, ſed modo jam dicto cauſari. Alioqui, à ſpecie caloris eadem ratione cauſari non poſſet. Quòd illi, qui vident alios res acerbas comedentes, ipſi eundem acerbum ſaporem in ore percipiant; & imaginantes dolorem, aliquandò ipſum dolorem ſentiant; non fit ex eo quòd ſpecies illæ ſaporis & doloris imaginati realem ſaporem aut dolorem inducant, ſed contingit ex deceptione facultatum ſentientium, quæ ab ipſa phantaſia inducitur: per quam putamus videre, quod non videmus; audire quod non audimus: & tangere, quod non tangimus: ut in melancholicis frequentiſſimè cōtingit. Vt in illo, de quo ſcribit Horatius: qui haud ignobilis Argis, credebat ſe varios ſpectare tragædos, in vacuo ſolus plauſor ſeſſorque theatro.

Ad sextum respondeo. species sensibiles afficere non solùm potentiam, sed etiam ipsum organum, quà est organum. Et ideò, quando species sunt potentiæ & organo proportionatæ, potentiam & organum perficiunt; & in eo pariunt quandam delectationẽ; & quando sunt improportionatæ pariunt quendam dolorem. Sed sicut perfectio illa est intentionalis, & sicut illa voluptas causatur à speciebus actione intentionali; ita etiam destructio est intentionalis & dolor fit actione intentionali. Et ideò talis destructio & dolor contingunt etiam in intellectu, qui est spiritualis, & in quem non cadit actio ulla realium qualitatum.

Ad hoc quod dicunt species albi & luminis dissipare spiritus, quæ est actio quædam realis, nempe motus localis spirituum: respondeo primò. non esse mirum; cum lumen sit qualitas realis. Secundò, illas non verè dissipare spiritus, sic quod per se moveant spiritus localiter: sed hoc esse sic intelligendũ, quod illæ species non uniantur taliter in spiritibus & humoribus oculi, sicut uniuntur species aliorum colorum; sed per substantias illas perspicuas oculorum, propter consensum albi, & luminis cum perspicuo, magis aliis diffundan-

fundantur. Et ſic non ſpiritus, ſed potiùs ipſæ ſpecies diſſipantur.

QVAESTIO VII.

An phantaſia poßit vim ullam acquirere ab influxu cœlorum.

ETenim nonnulli id dicere non ſunt veriti. Enimverò Avicenna 4.6. naturalium c. 4. dicit animas in illo tempore, quo creantur, acquirere virtutem & influxum ab illis ſyderibus, ſub quorũ conſtellatione creantur. Si anima aliqua creetur ſub fortunato aſpectu Iovis, recipiet virtutem Iovis: ſic quod poterit operari & agere eo modo, quo ſydus Iovis: ſi ſub aſpectu Martis, virtutem Martis; & ſic de aliis ſyderibus, ſub quorum felici conſtellatione fuerit generata. Hunc ſecuti ſunt multi alii vani & ſuperſtitioſi homines, qui ſpurcitiem ſuarum falſitatum pallio virtutum cœleſtium tegere ſunt conati, ut Paracelſus & alii.

Et videtur equidem ita fieri poſſe. Etenim cœleſtia corpora agunt in ſublunaria & mundus inferior regitur à ſupernis lationibus. ut eſt Philoſophi 1. Meteor. cap. 2. & multæ ſunt in rebus ſublunaribus virtutes, quæ à nullo alio principio, quàm influentiis cœlorum videntur pendere. Ergo etiam

cœli

cœli in animam, & in phantaſiam hominis influere poſſunt.

Probatur ſecundò. Cœli influunt in dæmones: etenim dæmones certis cœli conſtellationibus & lunæ quadris magis operantur & corpora cruciant obſeſſorum: hoc non videtur alia ratione fieri, niſi quia illis cœli mutationibus ipſi mutantur & afficiuntur. Ergo & anima à cœlis affici, & conſequenter influxum eorum ſuſcipere poteſt.

Tertiò. Characteres certis cœli aſpectibus fabricati & adhibiti, & verba certis temporibus prolata, certos ſyderum recipiunt influxus, per quos peculiares & admirandos effectus operantur. Ergo & phantaſia ſimiles recipere poterit. Sit

Concluſio XXVI. Phantaſia nullam peculiarem agendi vim recipit à cœlis.

Pro hujus intelligentia eſt notandum. Primò, duplici ratione dici poſſe phantaſiam recipere vim à cœlis: vel ſic, quòd anima, cujus ipſa eſt potentia, in prima ſui creatione recipiat influxum, & virtutem à cœlis pro natura illius conſtellationis, ſub qua creatur; ſecundùm quàm virtutem poſteà mediante potentia imaginativa operetur: vel quod illam recipiat poſt-

poſtmodùm, poſtquàm jam homo eſt natus, quovis ſcilicet tempore, quo phantaſia eſt in exercitio ſuæ operationis: ſic, quod, quando interdum fortiùs eſt intenta ſuæ operationi, valeat recipere influxum, & virtutem illius ſyderis, quod tum caſu fortuito fuerit dominatum: vel ejus, quod habeat virtutem illud efficiendi, quod illa imaginatio tum imaginatur: qua virtute cœlitùs jam imbuta & informata valeat viciſſim alia alterare & permutare.

Eſt ſecundo notandum. non negare me, quin ſecundum conſtellationem corporum cœleſtium phantaſia benè poſſit immutari indirectè, ſecundùm aliquam diſpoſitionem communem; puta, quod perfectiùs vel imperfectiùs operetur: quatenus, ſcilicet, per illam conſtellationem aër immutatur & fit humidus aut nebuloſus, & ſpiritus cerebri fiunt humidiores & craſſiores, & nebuloſi, & cerebri ſubſtantia humidior. ex quo fit, quod non poſſit tam perfectè ſuam operationem exercere, ſicut alias facit: Sed dico directè non poſſe à cœlis acquirere ullam vim activam peculiarem, diverſam à ſua natura cognoſcitiva, per quam poſſit in corpora ulla agere & illa realiter permutare.

Quod

Quod probatur primò. Corpora cœlestia sunt causæ universales: de ratione causæ universalis est, ædere effectus generales, omnibus rebus sublunaribus adesse & operari necessarios: aut gubernare generali quodam influxu mundi elementa & conservare ea in suo esse , & non ædere effectus particulares: effectus autem particulares fiunt à causis particularibus; At influere vim aliquam activã in phantasiam esset effectus quidam particularis. Ergo cœli talem vim non influunt in eam. Denique cœli agunt motu & lumine: at motu & lumine non possunt produci, nisi qualitates communes in toto universo, ut calor, &c. & non peculiaris aliqua virtus activa in hujus vel illius hominis phãtasia. Ergo.

Dices, cœli agunt etiam per influentias: per influentias autem producunt effectus particulares & singulares proprietates agendi in rebus subjectis. Ergo etiam in phantasia producere possunt. Sed esto: saltem illæ proprietates peculiares producuntur universaliter in omnia corpora subjecta receptiva ejusmodi proprietatum: alioqui cœli non essent causæ universales. At ejusmodi fictæ proprietates agendi non producuntur in omnium hominum

phanta-

phantaſiis. Ergo cœli non producunt eas. Aſſumptum probatur: quia ſic, quando phantaſia unius hominis reciperet à cœlis ejuſmodi influxum, omnes phantaſiæ omnium hominum eodem tempore deberent eundem influxum & eandem proprietatem recipere: At hoc non fit. non enim, quando unus per phantaſiam aliquid putatur agere, omnes qui eodem tempore imaginantur, vel eodem tempore nati aut cōcepti ſunt, illud agere inveniuntur. Ergo. Denique, ſi una conſtellatio poſſet ſuam in phantaſiam influere virtutem, poſſet & alia ſuam. phantaſia enim omnibus hominibus eadem eſt, cum animæ omnes ſint eædem, & organa omnia eodem modo diſpoſita; ſolùm ſecundùm magis & minùs in ſuo temperamento variantia: undè, cum una conſtellatio tam ſit fortis in ſua influentia & virtute producenda, quàm alia in ſua; quocumque tempore homines nati eſſent, aut quocumq; tempore fortiter imaginarentur, ſemper aliquam deberent à cœli conſtellationibus recipere virtutem. Et quia omnes homines ſemper ſub aliqua conſtellatione nati ſunt, aut imaginantur; deberent omnes habere peculiares proprietates ſuæ phantaſię,

per

per quas hi hæc, illi illa facere possent. Atqui id non videtur ita se habere: nã quomodocumq; constellationes quotidiè mutentur, & quacumque constellatione homines nati sint; semper eodem modo imaginantur, & semper eodem modo sensibilia externa judicant, nec ullam sentiunt in suis phantasiis diversitatem aut mutationem, neque habent omnes aliquas peculiares virtutes & proprietates aliquid faciendi. Ergo.

Secundò. Si constellationes possent influere in phantasiam, possent etiam influere in potentias animæ vegetativas, & quidem multo magis; quia hæ sunt ordinatæ ad agendum, minimè autem potentiæ cognoscitivę: At constellationes cœli non inducunt potentiis vegetativis novas proprietates agendi; sed sicuti concoctrix unius hominis concepti aut concoquentis sub una constellatione producit in stomacho chylum; ita & alterius: Ergo.

Tertiò. Si sydera influunt talem vim; vel influunt in animam, vel in potentiam, vel in speciem, vel in organum: non in animam, quia illa est spiritualis; materiale autem non potest agere in spirituale: non in animæ potentias; quia, vel sunt essentialiter idem quod

anima, & sic manet idem argumentum; vel sunt accidentia; & sic etiam virtutes cœlorum non possunt in eas influere; quia unum accidens non potest influere aut recipi in aliud: non etiam in species phantasticas, quia sunt etiam accidentia & quidem tenuissimæ entitatis Et si in species phantasticas, certè & eadem ratione in sensibiles influere possent. At non videmus quòd propter varietatem constellationum calor uno die aliter agat in sensum, quàm alio; aut color uno die aliter immutet visum, quàm altero, aut species receptæ uno die nos calefaciãt, altero refrigerent, &c. Ergo si in aliquid influerẽt, influerent in solum organum phantasiæ. at non etiam in illud influunt. Ergo in nihil. Assumptũ probatur: quia sydera non influunt nisi effectum, ut dixi, universalem: & influunt in omnia subjecta receptiva: At omnes homines eodem tempore imaginantes, vel eodem sydere nati, habent eandem vim agendi. Ergo. Accedit, quòd nulla talis virtus influi possit, per quam natura ipsius potentiæ possit immutari: ut, scilicet quæ est cognitiva & passiva, fiat activa: & quæ est nata solùm intẽtionaliter agere, acquirat naturam agendi realiter.

Etenim

Etenim influxus cœlestes non permutant rerum sublunarium essentias & virtutes essentiales, sed eas conservant: & qualescumque aspectus syderum sint, qualescumque influxus; semper omnia agunt pro natura sua: semper calor calefacit: semper magnes ferrum trahit: homo hominem, canis canem generat: semper species visibilis eodem modo visum afficit & intelligibilis intellectum, & stomachus chylum concoquit & hepar sanguinem: & semper potentia passiva manet passiva, & activa manet activa. Quare, ut & species phantasticę semper maneant repræsentativæ, & phantasia maneat cognoscitiva, & non activa, aut ullius realis alterationis effectiva, est necessum. Nec valet dicere, quod quidam dicunt, cœlos esse animatos, aut unam totius mundi animam esse, & ideò, sicuti dicimus in anima hominis esse consensum, & sympathiam potentiarum, quòd una operans excitet aliam in actum: sic etiam esse sympathiam inter animas nostras, & animam cœlorum, & per eam operationes animæ nostræ excitare in actum virtutes & operationes cœlorum: adeò ut cum anima nostra fortiter imaginatur aliquem effectum; cœli per illam sympa-

thiam excitentur ad illum effectum in re, de qua imaginatio est, producendum; vel vim ejus productricem in phantasiam transmittendum. Quia imprimis ejusmodi de mundi & cœlorum anima opinio falsa, erronea est & damnata. Secundò etiam; quia sic sequeretur, quòd, sicuti in omnibus hominibus inest eadem illa potentiarum sympathia; ita inter animam cœlorum, seu mundi & omnium hominum animam deberet etiam esse eadem sympathia: ac proindè propter omnium & singulorum intésam imaginationem eodem modo semper cœli vires suas exercere, & eosdem effectus in rebus phantasia cogitatis producere deberent; quòd minimè fieri est manifestum.

Ad argumenta Respondetur. Ad authoritatem Avicennę, patet responsio ex iis, quæ jam dicta sunt. Ad authoritatem Aristotelis respondeo. Sublunaria corpora regi à superioribus: nō quod superiora corpora infundant in sublunaria peculiares omnes virtutes, quibus ipsa operentur (eas enim non habent à cœlis, sed à propria forma & natura) sed quòd producāt qualitates quasdā communes quibus sublunares res fulciuntur in suis operationibus: vel

vel quod applicent res sublunares ad operandum, aut conservent eas in esse per influxum quédam. Quod hic non attinet exactiùs disputare.

Ad secundum Respondeo. Cœlos in dæmones non agere; sed dæmones homines aliquando certis cœli constellationibus magis infestare: non quod à cœlis coerceantur, aut vim recipiant: sed, vel quia utuntur aliquando causis naturalibus & humoribus corporis ad homines cruciandos: qui certis anni temporibus & cœli constellationibus magis in corpore agitantur aut augentur. vel quia volunt homines hac ratione fallere; faciendo, ut hac ratione credant effectus illos non ab opera diabolica, sed virtute causarum naturalium proficisci.

Ad tertium Respondeo. Verba, & characteres (cum sint quid artificiale, & sint accidentia, & nullam agendi vim habeant naturalem) à cœlis vim nullam acquirere, sed solummodo virtute diabolica operari: Diabolum autem de industria facere, ut sub una constellatione majorem, quàm sub altera efficaciam habeant, propter rationem jam commemoratam. His prælibatis quæritur.

QVAESTIO VIII.

An ergo phantaſia nullam habeat vim agendi?

Conclusio XXVII. Phantaſia per accidens poteſt eſſe cauſa multorum effectuum, & multarum tum perturbationum, tum alterationum in corpore, tam alieno, quàm proprio.

Hæc concluſio eſt manifeſta. Imaginationibus parentum fœtus ſæpiſſimè ſignantur: imaginatione cibi lautioris ſaliva in os aſcendit: diuturna veneris imaginatione coles excitatur; nocturnâ etiam ſemen emittitur: videntes alios oſcitare, oſcitant: imaginatione mingendi, cacandi, edendi, dolendi, ſitiendi, partes ſtimulantur, & iiſdem paſſionibus ac inclinationibus reverà afficiuntur: ut eſt apud Ariſtot. 7. probl. 2. Imaginantes ſe aliquibus morbis laborare, ſæpè tandem in aliquos morbos incidunt; propter imaginationem ſçpè putantur videri, quæ non videntur; audiri, quæ non audiuntur; ſentiri, quæ non ſentiuntur: Imaginantes res amaras & auſteras non rarò eoſdem ſapores percipiunt; videntes alios auſteros fructus comedentes, horrore & ſtupore dentium corripiuntur: Præfixâ per imaginatio-

nationem ſurgendi hora homines eadem expergiſcuntur,& ſpiritus eadem hora excitantur, qui vapores cerebrum obſidentes, & ſomnum facientes pellunt. Quæ quis facienda fortiter ſibi propoſuerit, ea ſæpè etiam noctu agere incipit: Sola imaginatione & terrore ex viſione epileptici cadentis conceptis, nonnulli feruntur in epilepſiam incidiſſe. Nimia imaginatione de peſte, etiam per ſomnum, plurimi in peſtem incidunt. Alii diuturna rerum triſtium meditatione in lypothymiam, melancholiam, marcorem & phtiſim: imaginatione rei fœtidæ, vel naturæ contrariæ ex ſola relatione vel oblatione concepta plurimi vomituriunt, & ſanguinem è naribus emittunt: imaginatione pharmaci nonnulli purgantur: plurimæ mulieres ſola imaginatione, quòd cibi aliqui boni ſint vel mali, eorum deſiderio tenentur, comedunt; & ſuaviſſimum ex iis percipiunt ſaporem: ut zinzibere, creta, pice, lateribus, &c. Cogitando adverſa vel proſpera toto corpore homines moventur, caleſiunt, refrigerantur, horrent, tremunt, rubent pallentque: aliqui una nocte forti mortis imaginatione canuerunt: aliqui ad ſupplicium adducti

ſola virgula, vel linteo madido tacti expiraverunt, & aliæ multæ fiunt in corpore per phantaſiam perturbationes.

Concluſio XXVIII. Movendo & Dirigendo alias animæ Potentias Movendi & Alterandi vim habentes.

Etenim, ut jam diximus, per phantaſiam multæ in corpore fiunt alterationes: illas non poteſt phantaſia facere per ſe: quia illæ, vel fiunt per motum localem, vel per alterationem: neutrum motum poteſt phantaſia per ſe facere. Ergo ut per accidens faciat, eſt neceſſum. At non videtur quomodo per accidens faciat, niſi ſic movendo & dirigendo alias potentias, quæ illas faciant per ſe. Ergo ſic facit. Quæritur ergo.

QVAESTIO IX.

Per quas potentias phantaſia corpora immutet?

CONCLUSIO XXIX. Phantaſia non poteſt per ullas potentias cognoſcitivas corpus ullũ afficere vel immutare.

Probatur concluſio, quia ſicut phãtaſia, quia eſt cognoſcitiva non poteſt corpora immutare, ita nec potentiæ aliæ cognoſcitivæ. Propterea etſi phantaſia poſſit movere intellectum, tamen per eum non poteſt operari.

Etenim

Etenim intellectus est immaterialis, & ideò non potest agere in materiam corporalem, quoad ullam alterationem vel generationem, aut formæ in materiam introductionem: sicut nec Angeli possunt. Pariter etsi phantasia etiam moveat alias potẽtias sensitivas; per eas tamen in corpus nullum agere potest: quia earum actiones sunt immanentes, & ipsæ potiùs agerent per phantasiam, quàm phantasia per ipsas.

Conclusio XXX. Per potentiam Locomotivam Animalem, seu voluntariam potest per accidens, & corpori Proprio, & Alieno varias inducere permutationes.

Etenim movẽdo appetitum, & mediante appetitu motivam animalem, & sic causando motum membrorum; brachiorum, scilicet, & pedum, & illo mediante activa passivis applicando, potest & corpus proprium, & alienum variis dispositionibus afficere. Sed hoc non est adscribendum phantasiæ, sed potius voluntati, quæ phantasiæ imperat & dominatur. Hac ratione, per saltum, magnam vociferationem, nimium exercitium, percussionem & agentium externorum applicationem, potest phantasia suum corpus afficere vulneribus, fracturis,

apoſtematibus, febre, & quovis tandem genere morborum. Poteſt etiam eadem ratione mater corpus ſui fœtus variè lædere, & quivis etiam in externa corpora vim ſimilem convertere. Sed ejuſmodi alterationes & affectiones habent cauſam evidentem & externam, & ideò non cadunt ſub præſentem conſiderationem. Illas verò alterationes & permutationes, quæ fiunt motu interno humorum, non poteſt nec phantaſia, nec voluntas per motivam voluntariam cauſſare: eò quòd (ut concluſione 17. dictum eſt) illi à loco motiva animàli non moveantur.

Concluſio XXXI. Phantaſia agit in corpora per potentiam Appetitivam; ſeu mediantibus Animi paſſionibus.

Hæc concluſio eſt D. Thomę part. 1. quæſt. 110. art. 2. reſp. ad 1. & q. 117. & part. 3. quæſt. 13. art. 3. ad 3. & 3. contra gentes cap. 103. ubi dicit animam & phantaſiam per ſe non poſſe corpus immutare, ſed tantùm mediante appetitu, & paſſionibus, animi, & humorum & ſpirituum motu, qui quidem ab ipſo appetitu moventur. Eandem tenet Ferrarienſis ibi. Zoares in Metaph. diſput. 18. ſect. 8. cap. 25. Conimbricenſes de gener. &

corrupt.

corrupt. lib. 1. cap. 4. quæst. 30. art. 2, & 7. Physicorum c. 2. quæst. 2. art. 7, Iacobus de Forlivio super technen. 3. quæst. 11. Citad. lib. 3. cap. 15. Thomas Vega, aliique.

Et probatur primò. Phantasia est nata movere appetitum, & inducere animi passiones, ut est manifestum: quia læta cogitando, gaudemus; tristia cogitãdo metuimus, & tristamur: & omnes animi passiones præviam sequuntur cognitionem: At animi passiones sunt maximè corporis alterativæ. Ergo illis mediantibus potest phantasia corpus alterare.

Probatur secundò: Videmus, quòd simplex imaginatio nullam faciat in nobis alterationem: sive enim imaginemur ignem, sive aquam; si simplex & incomplexa sit imaginatio; nulla in corpore nostro cõtinget alteratio: sed si phantasiam animi passiones consequantur, tum demùm alteratio consequitur. Sic intensa matrum cogitatio non signat fœtum, nisi subitus terror aut intensum desiderium succedat. Sic aliquando mulieres momentaneo motu & terrore signant fœtus, non quidẽ per se propter imaginationem; quia in illo tempore momentaneo non potest phantasia esse valdè

intensa;

intensa: sed propter animi passionem conjunctam. Et hinc est, quod longa & intensa imaginatio non signet fœtum, sed plerumque subita. Hoc autem est indicium phantasiam per se non alterare: quia si per se alteraret, diuturna & intensa imaginatio magis alteraret, quàm subita; sed solùm alterare ratione vehementis animi passionis.

Verùm objiciet aliquis: phantasia non potest movere & excitare appetitum. ergò eo mediante non potest alterare, nec in corpora agere. Antecedens probatur, quia non videtur modus, quo phantasia possit appetitum movere. Etenim phantasia est potentia cognoscitiva, appetitus non est cognoscitivus. Ergo phantasia non potest appetitum excitare. Sequela probatur. Nam si posset excitare appetitum, hoc deberet facere offerendo ei suas species phantasticas: quomodo phantasia movet intellectum & sensus externi movent phātasiam: at sic non potest eum excitare; quia species non afficiunt, nisi potentiam cognoscitivam, appetitiva non est cognoscitiva. Ergo eam non afficiunt. Si eam non afficiunt, ergo illam movere non possunt. Denique phantasia & appetitus à se invicem longè distāt subjectis. Nam

phanta-

phantasia est in cerebro, appetitus est in corde. Ergo non potest phantasia appetitum movere. Secundò, etiamsi phantasia moveret appetitum, non ideò posset corpora alterare aut permutare. Etenim potentia appetitiva etiam non est activa, quia ejus actio est immanens: & etiam non est alterativa; quia, ut dictum est conclusione 19. nullæ potentiæ sunt alterativæ preterquam vegetativæ. Ergo nec phantasia potest alterare per illam.

Respondeo phantasiam non movere appetitum per talem objectivam communicationem specierum, sed sòlùm per quandam naturalem subordinationem earum inter se, & sympathiam fundatam in identitate radicis & subjecti utriusq;. Propter hanc enim fit; quod, quando anima per unam aliquam potẽtiam fecit aliquam actionem, eadem anima per aliam potentiam cum illa priore naturalem connexionem, & ordinem habentem, statim edat aliam actionem. Hac ratione multæ potentiæ se mutuò excitant in opus, in quibus nulla talium specierum communicatio esse potest. Sic potentiæ naturales se mutuo excitãt, attractrix, retentrix, concoctrix, &c. in quibus nullæ reperiuntur species: sic

appeti-

appetitus excitat potentiam motricem, & per animi passiones humores, & spiritus sursùm, deorsùm, intrò & extrà feruntur. Est equidem verum multas potentias se mutuò excitare, & dirigere objective per species communicatas, sed id in omnibus fieri non est necessarium. Ad confirmationem Respondeo. Vtramque potentiam in cerebro esse: ut tamen appetitus in corde esset, nihil referret: quia in utraque parte est eadem anima. Eadem autem anima exercens actionem per unam potentiam in una parte, potest tam facilè per aliam potentiam exercere aliam actionē in parte remota, quàm in eadem.

Ad secundum Respondeo. Phantasiam non alterare corpus per appetitum, & animi passiones immediatè, sed mediatè. quatenus appetitus movet, & excitat potentias motrices naturales membris, & præcipuè cordi inexistentes, & illæ movent humores & spiritus, qui suo ad membra accessu vel recessu illa positivè aut privativè alterant.

Conclusio XXXII. Phantasia ergo Alterat & immutat corpora mediante motu Humorum & Spirituum.

Etenim phantasia alterat medianti-bus

bus animi paſſionibus: animi paſſiones alterant mediante motiva naturali cordis & mediante motu humorum & ſpirituum. Ergo & phantaſia. Ex quo eſt Notandum in omnibus mutationibus & alterationibus, quæ hac ratione fiunt, phantaſiam eſſe cauſam valdè remotam, & per accidens. quippe quæ ejuſmodi alterationes non facit, niſi tribus aliis cauſis mediantibus: appetitu, nimirum, potentia motiva naturali cordis, & humoribus & ſpiritibus. Ipſi enim humores & ſpiritus ſunt, qui ultimò, proximè, & per ſe alterant. Si phantaſia illis potentiis intermediis imperaret; & eas per imperium ad exercitium ſui actus moveret; poſſet meritò quicquid per eas tandem agitur, phantaſiæ utpotè dominæ & cauſæ principali adſcribi: quomodò facta militum duci exercitus & facta ſervorum patrifamilias aſſcribuntur: ſed modò illas ſic non movet, ſed ita movet, ſicuti etiam eas movent ſenſationes externæ, etſi uno gradu immediatiùs. Et ita, qua ratione ejuſmodi permutationes & alterationes phantaſiæ, eâdem & ſenſibus externis adſcribi poſſent. Sicuti enim imaginando ignem, hoſtem, leonem; tremimus, pallemus & refrigeramur: ita

ita etiam eos videndo, vel audiendo. Vnde ſicut vix ſolent ejuſmodi alterationes ſenſibus externis adſcribi; ita quoque videntur non niſi impropriè & valdè remotè phantaſię adſcribi debere. Præcipua autem cauſa earũ ſunt Appetitus & Animi paſſiones.

Verùm quæri poteſt: An non etiam alia ratione phantaſia corpora immutet, & an non propinquiùs & magis per ſe, potentias Vegetativas aliqua ratione per ſe, vel movendo, vel dirigendo. Etenim cum potentiæ vegetativæ (ut concluſione 19 eſt oſtenſum) ſint per ſe alterativæ; ſi phantaſia poſſet eas dirigere, utique videtur, quod magis propriè, & per ſe alterationum, quæ inde contingerent, cauſa eſſet. Sit

Concluſio XXXIII. Phantaſia non ſolum mediante appetitu & motiva cordis, ſed neceſſariò etiam alio modo corpora immutat.

Hæc concluſio eſt contra D. Thomam: quippe, qui ubique dicit animam non aliter corpora immutare, quàm per appetitum & paſſiones, & motum cordis. Eſt tamen vera. Etenim plurimæ circa fœtum virtute imaginationis eveniunt mutationes, quæ non poſſunt ſolis animi paſſionibus adſcribi, & quarum ratio dari

non

non potest, nisi alia causa propinquior assignetur.

Conclusio XXXIV. Phantasia etiam mutat corpora, Dirigendo & Modificando potentiam Conformatricem.

Et hac ratione phantasia facit magis admirādas illas & singularissimas, & magis particulares, quæ in corpore fœtus contingunt, permutationes. Hanc conclusioné, quia iterum infrà, ubi particulariùs de causa permutationis fœtus agemus, clarioris doctrinæ causa repetemus; ideò hic non probamus, ibi latiùs probaturi.

Conclusio XXXV. Proprium corpus non aliter movet, quàm mediantibus Animi passionibus; non autem ulla Conformatricis directione aut immutatione.

Prior pars conclusionis, conclusione 31. est probata; Posterior probatur. Quia in corpore proprio conformatrix est extincta vel cessat operari, ergo phantasia non potest illud immutare dirigendo actionem ejus: quia ejus jam nulla amplius actio est, aut si est, est debilis & imbecilla.

Secundò. Etiamsi conformatrix adhuc superstes esset, & aliquo modo dirigi posset, tamen per hoc sub-

ſtantia corporis non permutaretur: quia ſubſtantia corporis in nobis jam natis & adultis eſt dura, & à facultate conformatrice non amplius mutabilis, ſicuti eſt in teneris corporibus ipſius fœtus adhuc naſcentis.

Tertiò. Quia nullus fit ab imaginatione in corporibus noſtris jam natis, & adultis effectus, quin poſſit commodè referri ad animi paſſiones, ut ad propriam cauſam: & nullus videtur contingere effectus, qui dici poſſit evenire à conformatricis turbata vel permutata operatione. Etenim ſtigmata, figuræ, colores, qui in fœtibus producuntur, & à formatricis mutata operatione videntur proficiſci, nunquam per imaginationem in corporibus adultis oriri videntur. Quomodò corpus Alienum Internum, nempè fœtus à phantaſia alteretur, infrà dicemus.

Porrò: quando nunc diſputatum eſt, quomodo & quibus mediantibus potentiis phantaſia corpora immutet, reliquum eſt ut videamus in particulari, quæ corpora ſic immutet, & quãtam circa ſingula immutationem facere poſſit. Cum ergo ſuprà à nobis corpora ſint diviſa in Proprium & Alienum, Alienum aliud ſit Internum, aliud Externum, & ſub interno fœtus

fœtus comprehendatur; videndũ primò eſt, quid phantaſia poſſit in corpus proprium, quid in corpus fœtus, quid in externum agere, & primò.

QVAESTIO X.

Quid poßit in corpus Proprium, & ſpecialiter, *An poßit in eo creare morbos.*

ET videtur quod ſic. Primò Authoritate. Etenim D. Thomas 3. cont. gent. cap. 99. volens oſtendere Deum poſſe operari præter ordinem rebus inditum, producendo effectus abſque cauſis propriis eorum; id probat ex eo, quòd imaginatio id poſſit: ergò multò, inquit, magis potentia divina. Nam ex eo, inquit, quòd homo aliquid imaginatur & vehementer afficitur, ſequitur mûtatio in corpore ad ſanitatem vel ægritudinem, abſque ratione principiorum naturalium; quæ nata ſunt in corpore ægritudinem vel ſanitatem cauſare.

Probatur ſecundò Ratione. Phantaſia eſt cauſa variarum alterationum in corpore: caloris, frigoris, ruboris, palloris, &c. Nam qui imaginantur horrenda, refrigerantur; qui læta, incaleſcunt: at exceſſus caloris & frigoris ſunt morbi in intemperie. Ergo.

Denique phantasia est causa motus humorum & spirituum in corpore, ut est conclusione 31. motu humorum & spirituum possunt varii, imò omnis generis morbi in nobis causari. Nam motu humorum possunt fieri obstructiones, & consequenter apoplexiæ, calculi, asthma, dysuria, cæcitas, &c. ulcera & apostemata interna: motu spirituum possunt fieri deliquia, vertigines, &c. Ergo. Imò videtur, quod homo per suam imaginationem posset se ferè afficere quocumque morbo vellet. Etenim ut conclusione 23. est ostensum, imaginatio habet vim directoriam. Ergo potest humores in quamcunque partem determinatam dirigere, & in ea morbum facere imò etiam hunc, vel illum morbum determinare.

Probatur tertiò Experientia & Exemplis. Contingit sępè eos qui sibi persuadét se aliquo morbo laborare, tandem in illum incidere. Quotidiana experientia docet nimis intense de peste imaginantes ea corripi, & sæpè eam magis imaginatione & metu, quàm contagio serpere. Videmus homines imaginatione & aspectu præcipitii, hostis & cujusvis periculi contremiscere, cadere, horrere, in deliquiũ animi

mi

mi incidere. Habuimus superiùs exépla eorum, qui imaginatione mortis una nocte cani facti sunt: habuimus alterius, qui in theatro ad supplicium expositus, & panno frigida imbuto in collum percussus, putans se gladii ictũ sentire, expiravit. Docet eventus quotidianus, curis, sollicitudinibus & cogitationibus perpetuis detétos in phtisim, hydropem, atrophiam, melancholiam morbum non raro incidere. Scribit Marcellus Donatus lib. 2. c. 1. historiæ suæ mirabilis, Vincentium quendam imaginatum fuisse se tam magnum corpus habere, quod per ostium transire ausus non esset, sed Medicum eum vi per ostium transportari fecisse, posteà vero ægrum conquestũ fuisse se in ista transportatione totum fuisse interiùs confractum, & paulò post esse mortuum. Scribit Fulgosius lib. 1. cap. 5. Arnoldum Philosophum scribere; cum nocte somniasset se à cato in pede morderi; postridiè manè in eodem pede ulcus vel anthracem contraxisse. Scribit quidam (Thomas ni fallor à Vega) quendam ambulantem inter sepulchra parentum, cum fortè fortunâ calcaret lapillum, sic ut calceis fortiter adhęreret; induxisse in animum, se à manibus suorum parentum

trahi: & illa imaginatione intra septimanam mortuum fuisse. Scribunt aliqui antiquis temporibus accidisse; quòd histriones, qui agebant personas furiosorum, ut, Herculis, Athamantis, Thyestis, Orestis, Alcmæonis aut Ajacis; habuerint tam fortem imaginationem ad benè repræsentandum facta illorum, ut ipsimet actu furiosi facti fuerint. Nota est historia Æsopi insignis histrionis, qui exhibens personam Thyestis, sceptro occidit unum servorum suorum. Lucianus lib. περὶ ορχήστεος scribit de quodam, quod repræsentans Ajacem furiosum, factus fuerit ita perturbatus, ut verè evaserit furiosus. Bibius Gallus Romanus, cujus meminit Seneca in declamationibus; imitando stultum, ipsemet stultus factus est. Scribit Cœlius Rhodiginus lib. 20. cap. 16 suarum antiquitatum quendam cum vellet; paralysim: alium apoplexiam, & sensus mentisque privationem sibi excitare potuisse.

Conclusio XXXVI. Imaginatio Per se non potest ullum Morbum inducere: id est, per nudum & simplicem actum imaginationis non potest induci ullus morbus; sic ut nuda imaginatio per se sit illius causa.

Proba-

Probatur. Etenim, si phantasia posset per se causare morbum vel deberet hoc facere movendo per se corporis humores localiter, vel per se alterando: non movendo humores corporis, quia conclusione 17. & 22. ostẽsum est phantasiam non movere per se humores: & conclusione 19. & 24. est ostensum per se non alterare, & conclusione 25. nec species ejus alterare, & conclusione 20. generaliter est ostensum phantasiam non esse activam. Ergo.

Probatur secundò. Si phantasia per se nudo suo actu imaginationis posset causare morbum, causaret morbum imaginatum: at eum non causat, ergo. Antecedens probatur. Nam si phantasia esset activa & morbum producere posset, esset de se indeterminata ad movendum hunc, vel illum humorem: ad hanc, vel illam qualitatem inducendam, & hunc vel illum morbum producendum. Ergo per speciem morbi imaginati deberet determinari ad hunc potiùs, quàm illum producendum; & consequenter deberet producere morbum imaginatum. Minor probatur. Quia, qui imaginatur icterum, non ideò fit ictericus: qui imaginatur podagram, non ideò

fit podagricus : qui aliquandò falsò imaginantur ſe calculo, aut internis apoſtematibus, aut ulceribus laborare; aut melancholici, qui imaginantur ſe eſſe claudos, aut habere magnum naſum, aut corpus tam magnum, ut per oſtium tranſire non poſſit; non propterea tales evadunt : aut crurum diſlocationem, aut illam naſi, aut corporis magnitudinem acquirunt : ſed, ſi aliquam intenſam de re aliqua meditationem, aut phantaſiam morbus nullus ſequatur, non fit morbus imaginatus, ſed aliquis morbus communis; ut atrophia, hydrops, melancholia, aut ſimilis aliquis : qui per accidens fiunt propter mœrorem, ſomni defectum, aut ſpirituum à partibus nutritionis avocationem, ejuſmodi meditationem aut ſollicitudinem comitātes. At dicit aliquis. Docet quotidiana experientia imaginantes & cogitantes intensè de peſte, peſte corripi. Ergo imaginatio in iis per ſe peſtem facit, & morbum imaginatū: Reſpondeo. Hoc per accidens fieri & imaginationem peſtis per ſe non facere peſtem. Etenim ſi imaginatio peſtis, faceret peſtem, imaginatio alterius morbi etiam faceret illum morbum imaginatum. Non enim eſt ratio cur imaginatio peſtis magis

magis faceret peſtem, quam imaginatio alterius morbi illum morbum: tam enim eſt fortis ſpecies alterius morbi ad movendã imaginationem & cauſandum morbum ſimilem, quàm ſpecies peſtis ad cauſandum peſtem: ſed imaginatio alterius morbi non facit illum uti jam dictũ eſt. Ergo nec imaginatio peſtis per ſe facit peſtem. Sed, quod fortiter de peſte imaginantes, peſtẽ acquirant; fit per accidens: quatenus, ſcilicet, imaginatio peſtis inducit magnum timorem, qui timor movet malignos, putridos & peſtilentes humores in corpore imaginantis latentes, qui moti peſtem faciunt. Et ita dico, imaginationem peſtis non facere peſtem, niſi in corporibus ad eam diſpoſitis: uti ex eo patet, quod tempore peſtis graſſãntis multi ſæpè intentiſſimè, & cum ſubſequente maximo timore de ea cogitantes, tamen propterea ea nõ corripiantur, tempore verò non graſſantis multò minùs. Cujus ratio eſt, quod in neutris diſpoſitio ad peſtẽ adſit. Ex quo patet imaginationem non eſſe per ſe cauſam effectivam illius, ſed ſolummodo occaſionalem, per accidens, ac remotam.

Concluſio XXXVII. Phantaſia per accidens poteſt eſſe cauſa multorum

morborum, variis modis. Primò, inducendo animi paſſiones, quæ morbos cauſant; ſicut concluſione 31. eſt oſtenſum. Hac ratione phantaſia poteſt eſſe cauſa omnium illorum morborum, quos animi paſſiones inducere poſſunt, qui plurimi ſunt. Secundò, Per hoc, quod propter intenſam imaginationem ſpiritus & vapores plurimi in caput attrahuntur, qui ibi exiſtentes poſſunt cerebrum vel calefacere, vel refrigerare, vel humectare, vel obſtruere. Et hac ratione per intenſam imaginationem, ſtudia, meditationes, poteſt quis incidere in deliria, vertiginem, per vigilium, epilepſiam, catharros, &c. uti quotidiana experientia eſt manifeſtum. Naturæ enim conſuetum eſt, ut ubi aliqua actio intenſe fit, eò ſpiritus & calorem, & ſequelâ quadam & vapores, & ſanguinem mittat. Tertiò. Per hoc, quod per intenſam imaginationem, ſtudium & meditationem, aliæ actiones naturales & vegetativæ impediantur, & ſpiritus, & calor ac ſanguis à partibus nutritoriis amoveantur: ad cerebrum ſcilicet attracti. Propter finitam enim animæ virtutem contingit, ut quando ipſa circa unam actionem nimiùm eſt impedita, non poſſit aliam æquè perfectè exer-

exercere. Hinc concoctio non benè fit, nec alimenti distributio, aut excrementorum expulsio: ex quo cruditates, obstructiones, atrophiæ, &c. Quartò, per hoc, quod actio quævis nimia & nimis diu durans tandem organum suum fatiget, spiritus ejus consumat & harmoniam destruat. Nam hac ratione nimis intensa imaginatio, curæ, studia, meditationes, cerebrum debilitant, oculos destruunt, &c. Videtur imaginatio etiam aliquando morbos facere, per hoc quod morbos parvitate sua latentes detegat & aperiat. Sic qui morbo aliquo aut dolore exiguo laborant, sæpè illum dolorem non percipiunt, nisi attendant: & cum attendunt, percipiunt. Et illa ratione videtur imaginatio dolorem illum quodammodo facere: quamvis tamen revera non faciat. Attentio enim in omni sensu causa est, ut sensibile parvum perfectiùs percipiatur. Et hæc est causa, cur pueri dolorem aliquem patientes, etiamsi de illo non conquerantur; quando tamen audiunt ejus fieri mentionem, incipiant eum sentire, & de eo conqueri. Hinc dolores omnes noctu majores, quàm interdiu: quia homines nullo sensuum exercitio distracti eos tum magis percipiunt. Hinc iterùm

rùm pueri ludentes non percipiunt dolorem, ſed quieſcentes. Patientibus dentium dolorem, quando alios vident eodem torqueri, dolor recrudeſcit, &c. Eſt tamen ſciendum, quod, etſi imaginatio per ſe morbos aut dolores facere non poſſit, aliqua tamen ratione poſſit eos per ſe augere: quatenus ipſa habet vim aliquam directoriam motus ſpirituum & humorum: ſicut concluſione 22. eſt oſtenſum. Per hanc enim directionem fieri aliqua ratione poteſt, ùt humores & ſpiritus magis ad affectam partem, quàm ad alias moveantur: ex quo fieri poteſt, ut morbi ac dolores augeantur.

Ad argumenta reſpondetur, Ad authoritatem D. Thomæ reſpondeo ex Ferrarienſi ad eundem locum; D. Thomam ibi non velle, phantaſiam per ſimplicem actum ſuæ imaginationis ægritudinem, aut ſanitatem inducere: alibi enim clarè docuit imaginationem nihil agere, niſi mediantibus animi paſſionibus & ſpirituum ac humorum motu: ſed hoc ſolùm; phantaſiam poſſe morbos & ſanitatem facere ſine aliis cauſis ordinariis morborum: puta, inquit, putrefactione aut indigeſtione, &c.

Ad ſecundum Reſpondetur. Id non

fieri

fieri ab imaginatione per ſe, ut imaginatio eſt; ſed per accidens: mediantibus paſſionibus & motu cordis, quòd non negamus.

Ad Exempla & Experientias Reſpondeo. Quòd quidam inciderint in morbos, quos imaginati fuerunt, factum fuiſſe; non quod phantaſia illum morbum fecerit; ſed contrà, quod morbus fecerit phantaſiam. Etenim non ideò homines morbum acquirunt, quia imaginantur ſe eum habere, ſed quia eum habent, vel jam ejus aliquod principium in ſe ſentiunt, ideo ſe eum habere imaginantur, eumque timent, & de eo conqueruntur. Verùm, quia interdùm morbus tantùm incipit, & adhuc non prodit ſe externis ſymptomatibus, unde homines judicant eos non ægrotare; ideò, poſtquàm jam vident eos in morbum, de quo anteà fuerant conqueſti, incidiſſe; putãt eos illum per vim imaginationis contraxiſſe: cũ tamen contrarium acciderit. Quod de peſte adfertur, jam oſtenſum quomodo contingat. Alia fiunt quidem ab imaginatione, ſed per accidens tantùm; mediantibus animi paſſionibus, & aliis modis jam commemoratis. Ad exemplum Marcelli Donati dico illum fuiſſe melancholicũ aut ma-

niacum

niacum & fuisse mortuum ex morbo, non ex illa persuasione: aut si ex illa persuasione, non per se, sed per accidens id contigisse, mediante, scilicet, summa tristitia, ex qua plurimos mori non raro contingit. Ad exemplum Fulgosii dico; illum non contraxisse ulcus aut anthracem in pede, quia somniaverat se ibi à cato esse commorsum: sed contrà, quia nocte illa jam aliquod mali illius principium & humoris aliquis defluxus incipiebant, quę dormientis sensum & phantasiam afficiebant; ideò eum tale aliquid de animali se ibi mordente somniasse. Ad exemplum Vegæ dico. Illum etiam melancholicum fuisse, & ideò vel ex morbo, vel ex maximo timore in cœmiterio à spiritibus concepto mortuum fuisse. Sic memini hic Lovanii quandam sub noctem per cœmiterium euntem, concepto maximo à spectris timore, subitò expirasse. Ad exempla illorum histrionum dico; ea esse figmenta Poëtarum, nec fidem mereri. Ad ea quæ Cœlius Rhodiginus ex D. Augustino refert: ea vel arte diabolica vel fallacia aliqua contigisse; aliàs impossibilia esse: saltem postremum de extasi seu apoplexia. Nam quod arte aliquis partem aliquā possit

paralysi

paralysi afficere non est ita mirum. Fieri enim hoc potest, nervi alicujus in aliqua parte occulta strictione aut compressione, aut validioris alicujus narcotici superpositione: quomodo aliqui nebulones & circumforanei, ut mentita sua alexipharmaca carè divẽdant, sumpto saccaro cando, persuadentes populo arsenicum esse, occulta sub manica ligatura, brachiis suis asphygmiam inducunt: simulantes se semimortuos esse, quousque sumpto suo alexipharmaco ab animi illo, si Diis placet, deliquio omnium admiratione liberentur. Quæritur ergo

QVAESTIO XI.

An possit morbos curare?

ET videtur quod sic; primùm Authoritate. Etenim Galenus 1. prognost. dicit confidentiam ægri de Medico plurimùm facere ad salutem, idque se in seipso expertum esse; & proptereà illum medicum meliùs sanaturum, qui meliùs poterit persuadere. Albertus Magnus 4. de anima, scribit ægrum per confidentiam de suo Medico tantùm sanare seipsum, quantùm Medicus medicamẽtis. Marsilius quoque Ficinus lib. 13. Theol. Platon. c. 1. & Conciliator Differentia 135. Forliviensis

& communiter omnes Medici, magnam vim ejusmodi confidentię ascribunt. Ausus fuit scribere Pomponatius lib. de Incantationibus, illos qui aliquando sanitatem consequuntur ex cultu ossium sanctorum, eam solummodo consequi virtute suæ imaginationis & confidentiæ, quam de iis habent, adeo, quod si tantùm canis ossa colerent, credentes ea esse ossa sanctorum, eodem quoque modo sanitatem suam consequerentur. Imo putat idem Pomponatius & Andreas Cataneus lib. de causis mirabilium effectuum, & multi alii, omnia appensa, verba prolata, morbos curare; non alia, quàm solius imaginationis virtute.

Probatur quoque Experientia & Exemplis. Quia experientia docet plurimos fuisse curatos à morbis, gestando solum lapillos, sordes & quisquilias: per hoc, quod crederent illa esse nobilissima & efficacissima amuleta. Docet etiam experientia multos in febribus habentes summum cibi alicujus desiderium, & fortissimam imaginationem quod talis cibus esset eos sanaturus, comedendo eum, sæpissimè fuisse sanatos, etiamsi ipsi cibi secundùm regulas medicinæ illi morbo noxii & contrarii haberētur. Sic multi aquam crudam

crudam ingurgitando, comedendo haleces ad ſatietatem, aquam vitæ bibendo; quæ omnia in febribus à medicis vetantur; ſubitò ſanitatem recuperaverunt, quam acceptis aliis plurimis remediis recuperare non potuerunt. Quod cum non fiat virtute naturali ipſorum ciborum, reliquum eſt, ut non fiat niſi virtute firmæ ægrorum confidentiæ & intenſæ imaginationis. Scribit Thomas à Vega quendam ex ſuis decumbentem cauſo frequenter in delirio obnixiſſimè medicos rogaſſe, ut liceret ſibi in illo ſtagno (pavimentum monſtrabat) natare, dicendo quòd exinde eſſet convaliturus: & medicos id ei tandem conceſſiſſe: illum tum ſe in pavimentum mox dejeciſſe, & cum in eo aliquanto tempore fuiſſet volutatus, cum ſumma lætitia dixiſſe, aquam nunc ad genua, & paulo altiùs aſcendiſſe: & cum ultimò ſibi perſuaderet eam jam uſq; ad guttur perveniſſe, dixiſſe, ſe jam ſanum eſſe, & reverà ſanum evaſiſſe. Scribit Michaël Medina lib. de recta in Deum fide cap. 7. ſe Salmanticæ puerum quendam noviſſe, qui gratiam ſanitatis habere credebatur, qui multos homines ſolo attactu graviſſimis morbis liberabat: ſed morbos tandem iterum

recurriſſe, quando jam ægrorum imaginatio deferbuiſſet. Scribit Alexander Trallianus, quandam, quæ putabat ſe ſerpentem devoraſſe, ſanatam fuiſſe per hoc, quòd Medicus ei vomitorium dediſſet, & oborto vomitu ſerpentem quendam clanculùm in teſtam injeciſſet. Scribit Gattinaria Marlianum Medicum, quendam putantem ſe ranas in corpore habere, eodem modo curaſſe: & Aëtius Philotimum Medicum, quendam curaſſe; qui ſe putabat caput non habere: faciendo eum geſtare magnam laminam plumbi ſuper caput. Qui omnes ſanati ſunt melancholico morbo, ſola ſanationis imaginatione.

Concluſio XXXVIII. Phantaſia per ſe non poteſt morbos curare.

Hæc concluſio probatur per concluſionem præcedentem. Etenim ſi verum ſit phantaſiam non poſſe morbos inducere, ſequitur etiam non poſſe curare. Eodem enim modo, quo curari poſſent; poſſent etiam produci. Si phantaſia poſſet morbum calidum curare, poſſet frigidum producere: calidi enim curatio, eſt frigidi productio: ſi poſſet obſtructionem tollere, humores & ſpiritus ex parte expellendo; poſſet etiam facere: eoſdem

in

in aliam impellendo, & ſic de aliis.

Imo multo minùs poteſt ſanitatem facere, quàm morbos. Nam, ut fiat morbus, ſufficit vitium unius diſpoſitionis: ad ſanitatem vero omnes diſpoſitiones bonæ requiruntur: cum bonum in omnibus conſiſtat, malum non niſi in una parte.

Probatur ſecundò. Infiniti ſunt qui graviſſimis morbis miſerè affecti, perpetuò cogitant & imaginantur ſanitatem, & tamen non ſanantur. Ergo,

Tertiò. Si imaginatio ſanitatis poſſet aliquem morbum ſanare, maximè ſanaret morbos in intemperie: quia illi ſunt ſimplices, & curantur ſimplici alteratione: at nemo per imaginationem curatur hecticâ aut hydrope. Ergo.

Quartò. Non eſt ratio cur imaginatio ſanitatis magis cauſaret ſanitatem, quàm morbum. Ergo non poteſt cauſare ſanitatem. Antecedens probatur: quia, qui imaginantur ſanitatem, ſimul imaginantur ægritudinem, imo magis imaginantur ægritudinem, quàm ſanitatem; quia ægritudo eſt præſens & actu movet ſenſum ſuo dolore; ſanitas eſt abſens. Ergo ſi imaginatio ſanitatis produceret ſanitatem, imaginatio ægritudinis, quæ ei eſt

conjuncta, eadem ratione simul produceret ægritudinem. Deniq; qui imaginantur sanitatem, sæpè magis imaginantur medium ad sanitatem, quàm sanitatem ipsam; puta, certum cibum aut medicamentum. At si imaginatio esset per se activa & effectiva imaginati, imaginatio remedii tam benè deberet in corpore efficere ipsum remedium, quàm ipsam sanitatem. At non efficit illud: ergo nec hanc.

Quintò. Si imaginatio sanitatis per se esset effectiva sanitatis, esset indifferens ad omnem sanitatem: quare ut produceret determinatam sanitatem, deberet etiam esse determinata: At imaginatio ægrorum non est determinata ad aliquam speciem determinatã sanitatis: quia, qui post intensam imaginationem aliquando sanantur, nullius determinatæ sanitatis habent cognitionem, nec sciunt in quo sit posita ægritudo eorum, & sic quoque non sciunt in quo etiam sanitas sit constituta. Ergo imaginatio eorum non potest esse effectiva talis sanitatis. Sanitas enim in universali non potest produci, sed determinata, hæc vel illa.

Sextò. Sanitas non est una qualitas simplex, sed à variarum convenientia dependens; ideo non est consequibilis uno

uno ſimplici motu, ſed diverſis. Nam, ut fiat ſanitas, multa diverſa debent fieri: humores debent loco moveri; aliqui fortè retrorsùm, qui ſint cauſa antecedens; aliqui antrorſum, qui ſint fortè cauſa conjuncta: ut exire poſſint per vias convenientes: humores illi etiam debent ſæpè alterari, liquari, coqui; & membri quoque temperies mutari; ſuſcipientis partis debilitas confortari. mandantis robur & ſenſibilitas retundi, &c. Hos diverſos effectus non poteſt edere imaginatio, quæ eſt una ſimplex actio. Ergo.

Verùm, ſicut concluſione præcedente dictum eſt, imaginationem poſſe cauſare morbos per accidens, ita dico etiam hic, eam poſſe cauſare ſanitatem per Accidens: & proindè confidentiam ægri de medico per ſe non facere ſanitatē, ſed tantùm per accidens: & hoc duobus modis, & nō aliter. Primò, quatenus illa confidentia ingenerat in animo ægrotantis lætitiam, diffidentia verò mœrorem & timorē: lætitia autē dilatat vias, excitat calorem nativum, ſpiritus vivificat, unde morbi faciliùs ſuperantur, & non capiunt incrementum: triſtitia verò & timor refrigerant, ſpiritus obnubilant, vias coarctant, cruditates multiplicant,

excrementa includunt; unde morbi augentur. Secundò, quia confidentia facit ægrum pręceptis medici esse obedientem, & promptum quævis medicamenta hilari animo assumere; diffidentia verò ea aversari & recusare: quo fit ut cum illa morbus valeat superari, cum hac nequaquam.

Ad argumenta in oppositum Respondetur. Ad authoritatem Galeni, verum esse confidentiam multum facere, sed nihil facere per se, sed tantùm per accidens, ut jam dictum est. Etenim confidentia est in opinione, opinio est actio intellectus: morbi autem fiunt, & curantur per potentias naturales seu vegetativas, potentiæ autem vegetativæ à sensitivis aut intellectu non diriguntur, aut imperantur. Ad Albertum Magnum nihil respondeo, nisi eum peccasse in nimis multum imaginationi tribuendo. Ad Pomponatium, dico eum impiè locutum esse, & ideò ejus librum à sancta sede meritò esse prohibitum, & opinionis illius falsitatem latissimè refelli à Bartholomæo Pisano in Prologo libri sui Conformitatum. Ad illud quod dicitur de appensis & amuletis, respondeo: illa plerumque esse superstitiosa, & ideo operari non in virtute imaginationis, sed

in virtute diaboli : aut si aliquando non operentur in virtute diaboli, & tamen effectus sequatur ; illum effectum esse casualem; & secuturum fuisse, etiamsi illa appensa adhibita non fuissent. Ad illud de cibis nocuis quos aliquando sequitur sanitas; dico, hoc contingere, non propter imaginationem ægrotantis, sed variis aliis modis: vel quòd illi cibi aut remedia per suam naturalem virtutem aliquandò sint revera boni, etiamsi medici hoc ignorent: ut in febribus intermittentibus, sinapi, aqua vitæ, vinum Hispanicum: vel quod, etsi sint nocivi, tamé sint aliquandò causa alicujus effectus, quem per accidens sequitur sanitas, ut vomitus, sudorum vel alvi dejectionum, &c. Quo modo alia inimica naturæ, ut elleborus, scammonea, per accidens curant morbos: natura conante illa expellere & simul expellente causam morbificam : vel quod illa casualiter fuerint oblata, eo precisè tempore, quo jam morbus criticè, vel vi præexhibitorum remediorum erat solvendus. Ad exemplum Thomæ à Vega respondeo : illud fuisse casuale, & non posse sciri quomodò acciderit : & ideò ipsummet non putasse accidisse virtute imaginationis, sed quòd fortè

à pavimento fuerit refrigeratus & ab illo frigore interiùs febrilis calor restinctus. Ad illud quod refert Medina; dico, ejusmodi sanationes fieri opera Diaboli: qui suos artifices & sibi fidem dantes sæpissimè fallit, & sæpè videtur curare ad tempus & non curat: Deo ita disponente. Ad exempla illa Melancholicorum respondeo; Melancholiam sæpè vitio corporis, sæpè vitio solius animi & specierum nimis altè imaginationi impressarũ contingere: ut fit in iis, qui ex nimia devotione, studio, aut amore melancholici evadunt. Melancholia, quæ vitio corporis contingit, quæque verè est morbus, non potest ejusmodi inventis curari. Nam per impressam aliquam in animo ægrotantis imaginationem, humores in cerebro & toto corpore existentes non possunt expelli, nec vitiosum cerebri temperamentum permutari; sed quæ contingit vitio animi, per solam pravam imaginationem in animo radicatam, & reverà non tam est morbus corporis, quàm potiùs animi; potest per inductam aliam imaginationem contrariam tolli.

Vidimus itaque quid possit phantasia in corpus Proprium. Videamus nunc quid possit in Alienum. & quia tracta-

tractatio de Alieno Interno eſt longior; videamus primò.

QVAESTIO XII.
Quid poßit in Alienum Externum?

PLurimi certè dixerunt animam per virtutem imaginationis poſſe agere in remotum: & imprimis, uti ſuprà audivimus, Avicenna 6. naturalium ſect.4. cap.4. dixit, eam poſſe in res externas agere; poſſe eas alterare & pro imperio permutare: adeò ut etiam agere poſſit in diſtans ſine medio: res longè diſſitas permutare ac movere, non permutando intermedias, & poſſe hominem longè remotum morbis afficere, ex equo dejicere, interimere: pluvias & nubes excitare: non quidem omnem animam, ſed illam quæ nobilior fuerit & magis ſpiritualis & à fæce corporea abſtracta. Avicennam ſecutus fuit Algazel 5. Phyſic. cap. 9. Alkindus & Paracelſus libris de imaginatione & nonnulli alii: qui, licet non tantam, ut illi, animæ & imaginationi vim tribuerint; tantam tamen tribuerunt, ut putent eam externa alterare, faſcinare, & variis morbis afficere poſſe: ut Marſilius Ficinus l. 13. Theolog. Platon. cap. 1. Iacobus de Forlivio 3. techn. quæſtio. 11. Pomponatius

lib. de incantationibus capite 4. Andreas Cataneus libro de causis mirabilium effectuum. Gentilis de Fulgineo. VVeynrichius libro de monstris, & alii. Inter quos aliqui putaverunt animam id solo imperio facere posse, ut Avicenna & alii Arabes, Paracelsus, Fulginas, &c. Alii non quidem mero imperio & nuda apprehensione, sed emissione spirituum in res externas: qui vel malignis qualitatibus, quibus formaliter præditi sint; vel virtute specierum, quibus sint imbuti, eas afficiant. Quod anima seu phantasia nudo imperio & sola spiritali apprehensione id facere possit, sic probat Avicenna. Superiora habent dominium in inferiora, & intelligentiæ regunt & immutant res corporales, & eas possunt pro libito movere & in eas formas quasvis inducere: anima est substantia spiritualis & separabilis, sicut intelligentiæ. ergo eodem modo, quo illæ, poterit in omnes res corporeas agere, & eas pro libito permutare. Quod verò per emissionem spirituum in res externas agere possit easque alterare, ut alii dicunt, videtur non paucis argumentis posse probari: & primùm authoritate communi omnium Opticorum, Galeni 7. de plac. & 10. de us.

part.

part. & Platonis in Timæo, & multorum Medicorum: qui videntur tenere visionem fieri per emissionem. Si per emissionem, ergo aliquid emittitur: si aliquid emittitur, illud debet esse corporeum, quia emissio ducit motum localem, motus autem localis competit corporibus, non accidentibus. Ergo debet esse spiritus: Si videndo spiritus emittuntur, ergò illi in res certas dirigi possunt: si ita dirigi possint, ergò ad quas pervenerint, eas qualitatibus suis poterunt permutare. Probatur etiam authoritate D. Thomæ. Nam 3. contra gentes cap. 103. disputans contrà Avicennam, & refutans quod ipse dixerat; phantasiam, scilicet, per solum imperium & spiritalem suam apprehensionem res externas posse movere; dicit illam hoc solum facere, quatenus eam sequuntur animi passiones, à quibus humores moventur, & vapores ad cerebrum ascendunt; qui spiritibus cerebri mixti, unà cum illis vi imaginationis in externa ejaculantur. Et part. 1. quæst. 117. art. 3. dicit phantasiam spiritus immutare, qui tenuitate sua ex oculis exeuntes, res externas invadunt, & eas afficiunt. Vbi non hoc tantùm videtur D. Thomas velle; vapores propria & naturali sua levi-

levitate, & ſolo phyſico motu è corpore exire, & vicinas res afficere, ſicuti afficerent quivis alii vapores & ſpiritus ex quacumque alia corporis parte exeuntes; ſed afficere eas, ut ejaculatos & vitaliter ex oculis per vim imaginationis vibratos. Nam per hoc, quod imaginationem dicit ſic alterare, & effectum ad imaginationem refert, videtur agnoſcere aliquem concurſum ipſius, ut ſpiritus illos & vapores dirigentis: alioqui non ad imaginationẽ, ſed ad nudum contagium retuliſſet: & per hoc, quòd dicit eos ad oculos aſcendere, & per illos exeuntes agere, videtur indicare vapores hoc facere; non, ut ſimpliciter naturali ſua tenuitate & levitate è corpore expirantes, ſed ut ex oculis ſingulariter per vim viſivam & imaginativã emiſſos: Certè, ſi ſpiritus ita emitti poſſint, ſequitur omninò, quando ipſi maligna qualitate fuerint affecti, externas res ad quas pertigerint, læſuros eſſe. Poſſunt autem maligna qualitate affici à vaporibus: qui motis per animi paſſiones corporis humoribus, ſurſum aſcendunt & ob congeneam naturam ſpiritibus permiſcentur. Hoc de facto ita fieri, videtur experientia docere. Scribit enim Ariſtot. 2. de ſomno & vigil.
cap.

cap. 2. & Plinius lib. 7. cap. 15. menstruatam mulierem radiis ex oculis exeuntibus posse speculũ inficere: scribunt authores Catoblepam venenatis oculorum radiis homines enecare: habuimus superiùs certas gentes esse, quę quos intuebantur, poterant fascinare: vetulæ animalia & teneros pueros fascinant intuitu oculorum, secundum illud Poëtæ. Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos. Quidni ergo homines odio & invidia ac ira affecti, motis inde malignis corporis humoribus, à quibus spiritus contaminantur, iisdem spiritibus in res externas per imaginationẽ directis, possint eas lædere & permutare? Equidem videtur, quòd non solùm eas possint permutare qualitatibus realibus, quas à tali admixtione contraxerunt; sed etiam sola virtute specierum intentionalium, quæ in illis subjectantur: quæ species, cum secundùm Aristot. lib. de communi animalium motione habeant virtutes rerum, videtur quod res externas afficere poterunt iisdem qualitatibus quibus ipsæ res, quarum species sunt, eas afficere possent.

Conclusio XXXIX. Phantasia per se non potest in res Externas agere: id est, non potest per suum actum imagi-

natio-

nationis, per veram aliquam aut directam efficientiam, res externas permutare.

Hanc conclusionem tenet imprimis D. Thom. part. 1. quæst. 118. art. 3. ubi dicit animam non posse in corpora externa agere, nisi mediante suo corpore: quod agit ut corpus naturale; aut applicando activa passivis. Et ibidem art. 4. dicit animam non posse movere corpus, cui non est unita. Ex quo sequitur, quod cum nequeat externum corpus neque alterare, neque localiter movere; nequeat etiam illud permutare, aut ulla læsione, aut ægritudine afficere. Idem docet quæst. 110. ubi dicit, nec animam, nec substantias ullas separatas in res corporeas pro imperio agere posse. Eam tenet etiam D. Augus. lib. 3. de Trin. cap. 8. Greg. de Valentia disp. 8. q. 8. puncto 2. Zoares Metaph. disput. 18. sect. 8. cap. 25. Michael Medina lib. 2. de recta in Deum fide c. 7. Conim. 7. Phys. q. 1. cap. 2. Toletus in 7. Phys. cap. 2. text. 24. q. 2. Franciscus Picolom. in lib. Phys. tract. de potentia motiva c. 24. Martinus Delrius lib. 1. Disqu. cap. 3. q. 3. Vayrus lib. de fascino. Valesius lib. de sacra Philos. Ludovicus Mercatus tom. 1. lib. 2. class. 3.

q. 168.

q. 168. art. 4. Picus Mirandulanus, & communiter omnes Philoſophi.

Probatur concluſio Ratione. Anima, ut eſt oſtenſum concluſione 12. & 13. nullum corpus externum poteſt directè per ſe movere nec alterare. Ergò nec phantaſia: quia phantaſia eſt potentia animæ, & ita non eſt niſi animæ inſtrumentum: ſi cauſa principalis non poteſt, ergò nec inſtrumentum, quod ab illa dirigitur.

Secundò. Concluſione 20. eſt oſtenſum phantaſiam per ſe non eſſe activam, ergò non poteſt agere in corpus externum: quia, ſi ſimpliciter non ſit activa, & per ſe, nec in Proprium, nec in Alienum internum agere poſſit, multò minùs poterit agere in Externum, quòd ab anima illa, cujus ipſa eſt, potentia, eſt remotum; nec ad ipſam, ordinem, dependentiam aut ſympathiam ullam habet: ſicut habet proprium aut internum.

Tertiò concluſione 21. & 22. ſpecialiter eſt probatum, phantaſiam nec Proprium corpus, nec Alienum Internum poſſe localiter movere, ergò multò minùs Externum: quod enim non poteſt minus, nec majus poterit: plus autem eſt agere in remotum, quàm in propin-

propinquum. Et conclusione 24. est ostensum phantasiam per se non posse alterare. Si simpliciter per se non potest alterare, ergò non potest alterare, corpus externum. Quapropter si nec loco movere, nec alterare externum corpus potest, ergo nullam in illud per se habet activitatem. Ergò non potest illud fascinare, nec ullam sanitatem aut ægritudinem in illud inducere.

Dictum equidem est conclusione 27. & 34. Phantasiam per accidens posse alterare, vel inducendo animi passiones, & sic mutat corpus Proprium; vel dirigendo facultatem conformatricem, & sic immutat corpus Alienum Internum, nempe fœtum: sed neutro modo potest immutare corpus Externum. ergo nulla ratione immutat illud. Subsumptum probatur. Non enim potest immutare inducendo animi passiones; quia, quod phantasia alteret proprium corpus mediantibus animi passionibus, est propterea, quod phantasia & appetitiva sint radicatæ in eadem anima, & propter illam identitatē radicis, phantasia excitet appetitivam: at phantasia unius & appetitiva alterius hominis non sunt in eadem anima radicatæ,

sed

ſed in animabus numero diſtinctis. ergo imaginatio unius non poteſt excitare animi paſſiones alterius. Et ſic docet experientia, quod mea imaginatio non faciat lætari aut timere alium. Cujus ratio eſt, quia radix meæ phantaſiæ, & radix appetitivæ alterius, numero ſunt diverſæ; undè una non poteſt alteram à ſe remotam movere: intellige, ut vera cauſa phyſica, per activam, ſcilicet, alterius potentiæ motionem. Nam ut cauſa moralis, promittendo, inſtigando, perterrefaciendo, poteſt. Non poteſt etiam externũ corpus immutare, conformationem deſtruendo. primò. quia in corpore alieno externo jam conformatrix perfecit opus ſuum, & ceſſavit operari, ſic amplius non poteſt dirigi: ſecundò, quia corpus externum non eſt conjunctum per venarum & ſanguinis cõtinuitatem corpori imaginantis, ſicut eſt corpus fœtus: & ideò ejus directio ſeu per ſpecies ſeu alterius qualitatis impreſſionem non poteſt ei communicari ſicuti fœtui communicatur.

Ad argumenta in contrarium reſpondetur. Ad authoritatem Avicennæ & aliorum; eos plus virium imaginationi tribuiſſe, quàm reverà ei competat.

Ad argumentum ejus dico. Intelligentias non regere pro nutu & imperio res corporales, ſicut ipſe putavit; nec formas inducere in materiam ſed ſolummodò habere poteſtatem ſuper eis, quoad motum localem: ut bene docuit D. Thom. 1. part. q. 110. art. 2. & 3. & communiter omnes Scholaſtici tenent. Et etſi eas ita regerent; non ideò ſequitur, quod propterea etiam & anima id poſſet: quandoquidem intelligentiæ ſunt ſuperioris ordinis & efficaciores in agendo, quàm ſit anima: & ſunt ſeparatæ à materia, & agunt per ſolum intellectum & voluntatem: anima verò eſt alligata corpori & ad illud determinata; & agit mediantibus potentiis materialibus, quæ extrà corpus proprium nihil poſſunt.

Ad argumẽtum ab Opticis & Galeno deſumptum, reſpondeo. Viſionem non fieri per ſpirituum, aut alicujus ſubſtantiæ corporeæ emiſſionem; ut eſt communis omnium ferè Medicorum & Philoſophorum ſententia: ideò nullos ſpiritus ex oculis in res externas poſſe vibrari. Exeunt quidem ex oculis ſpiritus & vapores, ſicut ex aliis omnibus corporis partibus; ſed tantum exhalando, non autem radialiter, ſeu rectâ lineâ in res externas, &

longè

lõgè remotas has illáſve pro imaginationis noſtrę arbitrio vibrati aut directi: & ideò non agunt in rem aliquam determinatè; ſed quas exhalando fortè attigerint, eas contagio quodam, fortuitò tantùm lædunt & afficiunt. Et hac ratione qui lippos aliorum de propè aſpiciunt oculos, mero contagio aliquando eandem lippitudinem contrahunt: non quod vel lippientes oculi vibrent ſpiritum venenatum ad oculos intuentis; vel oculi intuentis vibrent ſpiritus in oculos ægros: qui in oculos unde exierunt redeuntes eos hauſta labe inficiant: ſed quòd vapores ex oculis lippientibus egreſſi hæreant in circuitu eorumdem, & ſic oculos inſpicientis propinquos attingant & inficiant.

Ad authoritatem D. Thomæ dico. Eam de ſimplici contagio & evaporatione ſpirituum & vaporum, & non de recta quadam ſeu radiali in rem determinatam pro nutu imaginationis ejaculatione eſſe intelligendam.

Ad exemplum de Catoblepa & muliere menſtruata reſpondeo. Eas lædere & inficere res vicinas non radio oculorum, ſed ſola jam dicta venenatorum vaporum exhalatione. Reſtat modò videre.

QVAESTIO XIII.

Quid poßit agere in corpus Alienum Propinquum seu Fœtum?

AN possit ei notas inurere, figuram ejus mutare, & tam varia circa eum facere, quàm de ea homines prædicant.

Et videtur certè quod non. Primò, quia divinus Aristoteles, qui nihil circa generationem & naturas animalium intactũ reliquit, nullam uspiam facit ejus mentionem: quod sine dubio facturus fuisset, & facere debuisset, si eam tantam vim in generatione habere credidisset. Etenim lib. 4. cap. 3. etiamsi latè & anxiè inquirat causam similitudinis fœtum, & cap. 4. inquirat causas monstrorum; tamen ne semel phantasiæ facit mentionem: nec credo eum uspiam in omnibus operibus aliquid de vi imaginationis scribere, præterquàm quod 10. probl. proble. 12. quærens cur proles aliorum animantium magis sint similes suis parentibus, quàm hominum; dubitanter respondeat: an id fortè sit propter varietatem imaginationis, quàm habent homines in congressu magis, quã alia animalia: quod

fortè

fortè magis ex vulgi, quàm ex propria opinione ibi dicit.

Secundò. Quia nonnulli magni viri, ut Ioannes Costæus in lib. Disquisitionum Physiologicarum, Vayrus in lib. de fascino, Thomas Erastus aliquo loco, credunt eam nullam in mutando fœtu vim habere, sed quæ in eo aliquando præter ordinem naturæ eveniunt, à fortuitis humorum incursibus, ac aliis causis provenire.

Tertiò. Quia si imaginatio tantam vim haberet in fœtu immutando; videtur, quod fere nunquam non fætus deberent prodire signati. Quæ enim mulier est, quæ tempore novem mensium, quo fœtum in utero gestat, non habeat frequenter intensas aliquas de variis rebus imaginationes? quæ est, quæ non sæpè terreatur, multa desideret, quæ non potest habere, &c. At rarum est tales fœtus prodire. Ergo.

Quartò. Si fœtus ab imaginatione signaretur, illa imaginatio deberet esse intensa, & desiderium & timor, quę illam comitantur, deberét semper esse fortissima & bene notabilia: At scribit Argent. com. 2. in art. parvam, & experiétia docet multas mulieres produxisse proles cum ejusmodi signaturis, quæ tamen fassæ sunt se non habuis-

ſe magnam de rebus, quarum notam proles referebant, cogitationem. Imò ſæpè mulieres, poſtquàm pepererunt proles ita ſignatas, videntes ſignaturas earum: tum primùm apud ſe revolvere & cogitare incipiunt, an de talibus rebus, quales in prolibus expreſſæ videntur, non habuerint cogitationem, deſiderium, aut timorem, Ergo phantaſia non eſt cauſa earum.

Quintò. Authores præcipuè antiqui, qui hanc vim phantaſiæ aſcripſerunt; dixerunt illam imaginationem præcipuè talem vim habere, quæ contingit tempore coitus: at tempore coitus imaginatio non eſt fortis, quia ſpiritus & calor aliò ſunt retracti: unde dicebat Hippocrates coitum eſſe quaſi parvam epilepſiam. ergo illa non videtur poſſe magnam vim habere: Si illa non habet magnam vim; ergò multò minorem aut nullam habebit illa, quæ contingit tempore prægnationis: Ergò nulla.

Sextò. Multa aſcribuntur imaginationi, quæ videntur fabuloſa; vel quæ videtur impoſſibile eſſe à phantaſia cauſari. ergo ſuſpicandum eſt reliqua omnia, quæ ei aſcribuntur; vel etiam eſſe fabuloſa, & opiniones & figmenta muliercularum; vel aliam

aliam habere causam ab imaginatione diversam.

Septimò, Multæ sæpè apparent notæ in fœtu, quæ non sunt imaginatæ, & non causantur à prævia ulla imaginatione, sed ab alia causa: sicuti ergò tales fiunt à propriis causis, ita videtur quod & reliquæ omnes ab eis fiant, & non ab imaginatione.

Octavò. Fœtus figura, color, magnitudo, species, pendent à facultate conformatrice, & facultas conformatrix est causa efficiens earum, & nulla potentia animæ potest quippiam in fœtu conformare, aut ejus figuram, colorem, &c. effectivè facere, quàm facultas conformatrix: illa enim benè operans facit figuram, situm, colorem, numerum, quantitatem partium, decentia; malè operans, indecentia. Itaque ipsa est causa verè efficiẽs & proxima ac synectica omnium accidentium fœtus, & nulla alia potentia: & ideò nulla potest circa fœtum fieri variatio, nisi conformatrix varietur. Ergo si phantasia mutaret fœtus figuram & conformationem, ipsa priùs deberet mutare conformatricem: At non potest mutare conformatricem; quia conformatrix est potentia vegetativa; phantasia est po-

tentia ſenſitiva; potentiæ ſenſitivæ non regunt, gubernant aut immutant vegetativas, quia hæ non ſubſunt imperio earum. Ergo phantaſia nullam poteſt in fœtu facere permutationem. Sit

Concluſio XL. Phantaſia habet vim fœtum immutandi: ſeu propter operationem phantaſiæ contingit ſæpè fœtum permutari.

Hæc concluſio eſt communis & conformis opinioni & dictis omnium hominum, qui mirabilem in mutando efficaciam ei aſcribunt. Et probatur authoritatibus infinitis & variis exemplis, quibus omnibus refragari temerarium videtur. Ponam imprimis authoritates omnes; tum exempla, quæ licuit invenire, ab autoribus memoriæ tradita; ut eis viſis poſſit unuſquiſque videre quantum roboris aut apparentiæ habeant, & quanta vis & efficacia imaginationi ſit aſcribenda.

Imprimìs itaque divinus Hip. lib. de ſuperfœtatione ejus vim agnovit, dicens deſiderium mulieris prægnantis poſſe fœtum ſignare. (Si qua inquit, mulier terram edere concupiſcat aut carbones, eademque edat; in capite pueri ejus ſigna à talibus apparebunt.) Hanc

Hanc ſignandi vimHippocratem imaginationi tribuiſſe etiam colligi poteſt ex D.Hieronymo in traditionibusHebraicis ſuper Geneſin: Vbi dicit Hippocratem ſemel liberaſſe unam mulierem ab infamia & ſuſpicione adulterii; per hoc, quod in ejus cubiculo pepẽdiſſet pictura fœtui ſimilis, in quam ipſa intentam habuerat cogitationem.

Eandem vim etiam imaginationi tribuit Soranus antiquiſſimus Medicus, teſte D. Auguſtino contra Iulianum cap. 9. Ibi enim ſcribit D. Auguſtinus, Soranum memoriæ tradidiſſe; quod, cum Dionyſius Tyrannus, utpotè deformis exiſtens, nollet ſibi ſimilem prolem generare, juſſerit pulchram picturam ſuſpendi ante oculos uxoris; ut ipſa illius intuitu prolem picturæ, id eſt, pulchram; non autem patri ſimilem, ſeu deformem produceret.

Galenus lib. de theriaca ad Piſionem cap. 14. dicit etiam imaginationem & aſpectum pulchrę picturæ poſſe fœtum mutare, eumque rei imaginatæ ſimilem facere.

Plutarchus 5. de plac. cap. 12, ſcribitEmpedoclem dixiſſe: (viſu ſub conceptum oblato infantem formari & rebus viſis & imaginatis ſimilem eva-

dere.) Quinimò ſæpè mulieres ſtatuas aliquas adamaſſe, & proles, quas ex aliis conceperant, illis ſimiles evaſiſſe: quod Empedoclem ſenſiſſe Gal. lib. de hiſtoria Philoſophica ſibi aſcripto cap. 117. etiam refert.

Ariſtot. ſect. 10. probl. 12, quærens, eur proles cæterorum animantium magis ſimiles ſint ſuis parentibus, quàm hominum, reſpondet: An, inquit, quia homines magis vago & vario in coitu ſunt animo, quàm illa? prout autem mater in conceptu fuerit, fœtus variatur?

Plinius lib. 7. hiſt. naturalis cap. 12. dicit, cogitationes & hauſtas ſub conceptu imagines effingere ſimilitudinem fœtus: & varietatem formarum in genere humano, magis quàm in cæteris animantibus, à ſola ingeniorum varietate & cogitationum tempore conceptus celeritate pendere.

Eodem modo Cicero 1. Quæſtionum Tuſculanarum: dicit, majorem ſimilitudinē prolium in beſtiis, quàm hominibus, ex hac ſolum cauſa pendere; quod illæ rationis ſint expertes.

Avicenna Fen. 2. lib. 1. doctr. 2. cap. 14. (Eſt, inquit, & cum corpus patitur propter affectiones animales, quales ſunt imaginationes. Plurimum enim,

enim, inquit, imprimunt res naturales: quemadmodum accidit, ut puer ei ſimiletur, cujus forma imaginata fuerit in hora coitus viri & mulieris; & ut ſit ejus color propinquus colori ejus, quem viderunt, cum ſit caſus ſpermatis. Et iſtæ, inquit, ſunt res, quas homines credere abhorrent, qui non ſcrutantur diſpoſitiones: illi verò, qui ſapientiam diligunt, non negant eas.) Et 3. canonis Fen. 21. tractat. 1. cap. 2. dicit, aliquos ſapientes dixiſſe, & in eo quidem non erraſſe; quod cauſa aſſimilationis fœtus, ſit diſpoſitio conceptionis in mente mulieris, aut viri firmiter exemplificata.

Heliodorus antiquiſſimus ſcriptor; poſtquàm tradidiſſet hiſtoriam Cariclеæ quæ alba ex Æthiopibus parentibus nata erat: eò quod Regina mater ejus picturam quandam ſemper intuita fuiſſet, in qua Andromeda alba facie depicta erat; ſubjungit: Gymnoſophiſtas, qui erant illius regionie ſummi ſapientes, id factu poſſibile eſſe indicaviſſe.

Legitur 30. Geneſeos ſanctum Patriarcham Iacob, ut acquireret oves diverſi coloris, cœpiſſe virgas virides & populeas, & amygdalinas, & eas hinc inde decorticaſſe, ut eſſent variegati

coloris;

coloris, & posuisse in canalibus aquarum, ad quos manè oves venturæ erant potatum, ut ipsæ postmodum in congressu, imaginatione diversitatis illorum colorum, fœtus producerent variegatos.

Cujus facti mentionem faciens D. August. lib. 3. de Trinit. c. 12. & 12. de Civit. Dei c. 25. illam immutandi fœtus vim imaginationi quoque concedit. Quinimò lib. 18. cap. 5. ejusdem operis rationem dans: quomodo factum fuerit, quod apud Ægyptios nunquam deficeret bos quidam candidis maculis distinctus, quem Apim appellabant, & pro Deo colebant; putat id factum fuisse, quod dæmon coëuntis alicujus vaccæ imaginationem similium specierum oblatione sic immutaverit, ut posteà similem semper fœtum produxerit.

D. Hieronymus in traditionibus hebraicis super Genesim, dicit, hanc in conceptu fœminarum esse naturam, ut fœtum imaginatæ rei similem producere queant.

Et scribit Cœlius Rhodiginus lib. 20. antiquarum lectionum cap. 15. Fabium Quintilianum mulierem quandam à suspicione adulterii liberasse, quæ nigram prolem pepererat; per hoc,

hoc, quod in cubiculo pictura nigri Æthiopis pependisset. Quod de eodem etiam D. Hieronymus, ni fallor, loco supra citato, & alii de Alcibiade referunt.

Hesiodus antiquissimus Poëta lib. 2. de operibus & diebus præcipit, ne quis à funere rediens liberis operam det, ne imaginatio rei tristis in proles transeat, easque permutet, his verbis

Μήδ' ἀπὸ δυσφήμοιο τάφου ἀπονο-
στήσαντα
Σπερμαίνειν γενεὴν ἀλλ' ἀθανάτων
ἀπὸ δαιτός.

Isidorus lib. 12. originum cap. 1. dicit imaginationem animalium posse fœtum rei visæ similem reddere. Etenim, inquit, anima in usu venereo formas extrinsecùs intùs transmittit, eorumque satiata typis rapit species eorum in propriam qualitatem.

Hanc vim immutandi fœtum, præter jam recitatos, imaginationi etiam tribuunt omnes, qui sequuntur: Albertus Magnus lib. 12. tract. 1. cap. 3. Marsilius Ficinus lib. 13. Theolog. Platon. cap. 1. Tartaretus 2. animæ articulo penultimo. Michaël Medina lib. 2 de recta in Deum fide cap. 7. Cardanus lib. 12. de Subtilitate. Pererius super Genesim cap. 30. disp. 3. Toletus super

per 2. Physic. quæst. 13. Forolivienſis 3. techn. quæſtio. 11. concl. 2. Thomas à Vega comm. in art. parv. cap. 49. Chriſtoph. Vega 2. art. parvæ ſect. 6. Fernel. 7. Phyſiolog. cap. 12. Conciliator diff. 135. reſp. ad 2. Scaliger exercit. 59. ſect. 1. Valeſius lib. 1. Sacræ Philoſophiæ c. 11. Peramatus lib. de hominis procreatione cap. 17. Citadinus lib. 3. cap. 15. Andreas Laurentius lib. 8. controv. anatom. quæſt. 10. Archangel. Picolom. anat. prælect. lect. 1. Hercules Saxonia 4. Panthei cap. 30. Argent. com. 2. ſuper artem parvam fol. 239. Baptiſta Sylvat. lib. hiſtor. Medic. hiſtoria 6. Rodericus à Caſtro tom. 1. de morbis mulier. lib. 3. cap. 9. Bonamicus lib. 4. de alim. cap. 38. Levinus Lemnius lib. 1. de complex. cap. 6. Franciſcus Picolomineus in lib. Phyſic. diſput. de facultate motiva cap. 23. Martinus Delrio in Diſquiſ. Magicis quæſt. 3. cap. 3. Andræas Cataneus lib. de intellect. & cauſis mirabilium effectuum, Pomponatius lib. de incantationibus, Langius, VVyerus, Gemma, Paræus, VVeynrichius, Codronchus, Libavius, Iaſon Pratenſis, & multi alii: quorum nomina non recordor, & loca quærere piget.

Huc

Huc accedit commune adagium: filium ex adultera excusare matrem à culpa: quo significatur filios ex adulterio natos plerumque magis similes esse marito adulteræ, quàm vero genitori: eò quod mater continuo de marito cogitans, metuendo ne ab eo deprehendatur, vel vultus suę prolis prodat verum genitorem: illâ imaginatione reddat eam magis similem marito, quàm vero genitori.

Probatur porrò etiam Experientia & Exemplis. Et 1. Galeni loco citato: qui scribit quendam virum divitem, cum deformis esset, jussisse uxori, ut tempore conceptionis inspiceret pulchram picturam: & exindè contigisse eam postmodum pulchram prolem picturæ similem ædere.

2. Plutarchi etiam loco citato: qui dicit mulieres aliquas statuas adamasse, & postmodùm ædidisse fœtus illis similes.

3. Heliodori jam etiam mentionati, qui lib. 1. historiæ suæ Æthiopicæ scribit reginam Persinam Æthiopem ex marito Hydaspe pariter Æthiope peperisse albam prolem dictam Caryclæam; ex eo, quod intuita fuisset picturam quandam, in qua Perseus & Andromeda alba facie erant depicti.

4. Præ-

4, Præter illa ſunt alia adhuc multa exempla. Scribit Iuſtinus lib. 15. hiſt. Laodicem uxorem cujuſdam Antiochi clari inter Philippi Duces viri per quietem viſam ſibi fuiſſe ex Apolline concepiſſe, & pro mercede concubitus annulum ab Apolline recepiſſe, in cujus gemma anchora inſculpta eſſet: & poſteà filium peperiſſe Seleucum, notam anchoræ in femore gerentem.

5. Marcus Damaſcenus, ut teſtatur Petrus Meſſias libro variarum lect. c. 7. ſcribit in confiniis Piſæ in loco quodam Petra ſancta appellato, natam fuiſſe puellam totam hirſutam; ex eo, quòd mater tempore conceptus imaginem D. Ioannis ad lectum pendentem intuita fuiſſet: quam filiam Michaël de Montagna ſcribit Caroli Regi Bohemiæ fuiſſe præſentatam.

6. Scribit D. Hieronymus in quæſtionibus ſuper Geneſim loco ſupra citato, mulierem quandam nigrum fœtum peperiſſe, eo quod fortem de Æthiope imaginationem habuiſſet.

7. Guilielmus Paradinus in hiſtoria Sabaudiæ in Epilogo ad caput 46. ſcribit neptim Nicolai tertii Pontificis, qui erat de familia Vrſinorum, peperiſſe prolem totam villoſam, ungulis armatam inſtar urſi: eò quòd in imagines

gines urſorum in ædibus illius familiæ depictorum intuita fuiſſet: propter quod Pontifex exindè juſſit omnes imagines urſorum in urbe Roma exiſtentes aboleri. Lycoſtenes in lib. de prodigiis, & Iaſon Pratenſis dicunt id anno primo Pontificatus Martini Quarti accidiſſe.

8. Ludovicus Vives in comm. ad c. 25. lib. 13. Auguſtini de Civitate Dei recitat Sylvæducis in Brabantia virum quendam, qui dæmonem publicis ludis exhibuerat, domum reverſum iiſdem adhuc ſcenicis veſtibus indutum cum uxore rem habere voluiſſe; dicendo, quòd ex ea diabolum progignere vellet: ipſam autem deterritam poſteà fœtum figura diabolica præditum produxiſſe.

9. Peramatus lib. de hominis procreatione cap. 17. agens de vi imaginationis in fœtu mutando, narrat hiſtoriam cujuſdam monſtri valdè admirabilem nati in India occidentali in oppido S. Laurentii Anno 1573. menſis Aprilis die 6. delatam ad Ducem de Medina Sydonia, & variis fide dignis teſtimoniis comprobatam; quod habuit oculos, os, aures, nares valdè deformi & horribili figura prædita: in fronte duo cornua inſtar cornuum

capræ primùm enaſcentium: pilos oblongos: in ventre cingulum carneum duplicatum cum fruſto carneo ex eo dependente inſtar peræ: in ſiniſtra manu ſonalium ſeu campanulam carneam, ſimilem illis, quibus Indi ad tripudia utuntur: in cruribus ocreas carneas albas reduplicatas: in dextro crure quaſi cingulum aut compedem cruri circumductum: totum figura valdè horribili, ſimilem diabolo humana ſpecie tripudianti; natum (ut inſinuat) ex eo, quòd mater territa fuiſſet à diabolo, quem (ut ibi crebriora hominum cum dæmonibus ſunt commercia) illâ formâ tripudiis viderat commixtum.

10. Philippus Meurs Protonotarius Apoſtolicus, & Lovanii in æde S. Petri Canonicus, vir tam ſenex, ut tria viderit ſecula; mihi & infinitis aliis narravit, ſe habuiſſe ſororem toto reliquo corpore perfectam, quæ nullum habebat caput, ſed loco capitis collo ſuperpoſitam concham teſtaceam ad ſimilitudinem mytuli conſtantẽ duabus valvis, quæ aperiebantur & claudebantur; per quas cibum cochleari miniſtratum ſumebat; quam dicebat ita natam eſſe, ex eo quòd mater ejus tempore geſtationis uteri muſculos

mari-

marinos quos in foro viderat venales, nimis intensè desiderasset & potiri non potuisset. Illud monstrum dicebat pervenisse usque ad annum undecimum ætatis, & mortuum esse ex eo, quòd semel præ iracundia cochlear, quo cibus ministrabatur, nimis fortiter præmordisset; unde contigebat illas valvas testaceas frangi: quibus fractis ipsum moriebatur. Ejus imaginem habebat pluries in cubiculo suo depictam, quam totus mundus vidit. Historia ista est Lovanii famosa; & nemini non nota.

11. Scribit Sebastianus Munsterus lib. 3. suæ Cosmographiæ: propè Moguntiam suo tempore accidisse, cum duæ mulieres ex opposito sibi in platea confabularentur; aliam ex improviso venientem à tergo capita utriusque collisisse; & alteram earum, quæ prægnans erat, duas inde filias peperisse, capitibus oppositis, id est, frontibus usque ad nasum cohærentes: quæ sic decem annis continuis conjunctæ vixerunt.

12. VVyerus lib. 4. de præstigiis dæmonum cap. 18. scribit quendam ægrè ferentem uxorem suam uterum gestare, accenso animo ei dixisse; se credere quòd diabolum in ventre gesta-

ret: & ipſam poſtmodùm prolem peperiſſe cornutam in forma diaboli ac ſatyri, multis deformitatibus prææditam.

13. Scribit Cornelius Gemma lib. 1. ſuæ Coſmotriticæ cap. 6. quandã mulierem Lovanii inter confabulandum, cum fortè mentio fieret de ejus graviditate, dixiſſe; ſe tempus partus computare in feſtum trium Regum: convivas ei precatos eſſe, ut tres Reges in lucem proferret: ipſam hilari animo reſpondiſſe; quod fauſtum felixque ſit. Et tempore elapſo tres filios peperiſſe; quorum unus erat nigriore & bituminoſo colore.

14. Scribit idem Ludunenſi cuidam mulieri gravidæ accidiſſe quòd, cum jam tempus partus inſtaret, & maritus ſtricto gladio ſemel eam inſequeretur, & ejus fronti minaretur, ipſa poſteà pepererit prolem, magnum in fronte vulnus gerentem: ex quo ita abundè mox ſanguis fluxit, ut ſiſti nequierit & obierit.

15. Levinus Lemnius lib. 1. de occultis naturæ miraculis cap. 4. habet; quòd, cum nebulo quidam ex improviſo cuidam gravidæ picturam pueri permagno capite præditi oſtendiſſet; ipſa attonita pepererit prolem prægrandi

grandi ac fungoſo ac monſtroſo capite præditam.

16. Scribit Langius tom. 2. Epiſt. epiſtola 12. mulierem quandam appetitum acquiſiviſſe mordendi humeros cujuſdam piſtoris, quem nudum videbat: maritum induxiſſe pretio piſtorem, ut pateretur: ipſam bis momordiſſe, tertium morſum piſtorem ferre noluiſſe: tandem enixam eſſe tres proles, quarum duæ vivæ, tertia mortua erat: propter tertium morſum ei denegatum.

17. Thomas Eraſtus lib. de occultis pharmacorum proprietatibus cap. 34. refert Heroïnam quandam mirabili antipathia à felibus ſolitam perterreri & ſibi dixiſſe cauſam ejus eſſe, quòd mater ejus cum ex ea gravida eſſet, ſemel à fele propè eam inopinatò decidente perterrita fuiſſet; etſi anteà tamen feles non odiſſet.

18. Scribit Balduinus Ronſſæus libello de primordiis hominis cap. 10. Gaudæ in Hollandia mulierem quandam videntem greges gallinarum Indicarum ſic conſternatam fuiſſe, ut poſteà pepererit fœtum habentem faciem multis excreſcẽtiis carnoſis multiformis coloris, galli Indici inſtar, deturpatam.

19. Paræus lib.24. cap.7. suæ Chyrurgiæ, scribit Anno Domini 1517. in Bosci Regis Parœcia in Byera sylva via ad fontem Bellæ aquæ, natum fuisse monstrum facie ranali: ex eo quod mater ipsa nocte qua cum marito rem habebat, ranam manibus contra febrem alligatam habuisset.

20. Iacobus Horstius libello de aureo dente, scribit, se non tantùm colores & maculas, sed carnea fragra & cerasa in dorso, & genis virtute imaginationis producta sæpè vidisse.

21. Refert Scenkius in libris observationum rararum; quendam Iacobum Suterum Doctorem Medicum hanc sibi observationem misisse: nimirùm, ejus uxori contigisse, quod ob frustum carnis ei à lanione in macello denegatum, ita iracunda facta fuerit, ut sanguis ei è naribus effluxerit: & cum eum defluentem perciperet, & à labris abstergeret, enixa tandem fuerit fœtum supremo labro carentem.

22. Retulit mihi vir quidam gravis & fide dignus pro certa historia: mulieri cuidam gravidæ juxtà murum ambulanti lacertam in pectus insiliisse, inde ipsam graviter consternatam paucis post diebus peperisse fœtum in pectore carneam lacertam habentem,

quæ

quæ caput in carnem pueri infixum & occultatum, reliquam corporis partem foris haberet.

23. Est Antverpiæ quædam honesta matrona, quæ & vultum, & externas gesticulationes simiæ similes habet, ex eo, ut putatur, quod mater ejus gravida simia quadam, quam domi habebat, valdè delectata fuisset, & frequenter cum ea lusisset. Alia exempla plurima vulgo audivi narrari, quę, quia nec fide dignos authores, nec probatam habent veritatem, hic non pono.

24. Plurimi rubras in facie maculas habent, qui eas habere creduntur, ex eo quod matribus gravidis in mensa scyphi vino rubro pleni inopinatò in gremium sint effusi. Multi homines videntur magnas maculas pilis consitas in facie & reliquo corpore habentes; qui eas habere dicuntur, quod matres gravidæ ex improviso juxta eas decurrentibus, aut supra caput incidentibus muribus, aut gliribus deterritæ fuerint.

25. Alii plurimas habent maculas rotundas fragi aut cerasi similitudinem habentes; qui eas habere putantur, quod matres gravidæ cerasorum aut fragrorum desiderio affectæ fuerint,

rint, quibus potiri non potuerunt: Porrò non in hominibus tantum, sed etiam in brutis animantibus contingit fœtus illis rebus assimilari, quæ tempore coitus fuerunt in parentum imaginatione.

26. Exemplum primum est de Patriarcha Iacob 30. Geneseos suprà cõmemoratum, qui mutando imaginationem ovium, fecit eas producere fœtus variegatos.

27. Scribit Avicenna & Albertus Magnus 9. de animalibus; semel pullum prodiisse cervice accipitrina, eo quod gallina inter concipiendum valdè territa fuisset ab accipitre supervolante.

28. Scribunt illi qui de agricultura agunt, pavones evadere albos, si cum fœmina ovis incubat, linteis albis contegatur. Oppianus lib. de venatione dicit hac eadem arte procurari posse columbas variis coloribus præditas.

Columbarum pullos hac arte figurat.
Stragula flammeolis oculis, rubrosque tapetes
Et vestes ostro perfusas objicit auceps:
Sicque oculos pascens, animos eludit amantes,
Et pullos ædit rubeo discrimine mixto.

29. Scribit Isidorus lib. 12. Originum

num cap. 1. & ex eo Cœlius Rhodiginus cap. 20. lib. 15. in Hiſpania ſolere equiſones equos immutare & generoſos ſibi procurare, objiciendo oculis concipientium equarum, equos valdè generoſos: quorum imaginatione ipſæ ſimiles producunt. Et columbarum dilectores curare in columbariis depingi pulcherrimas columbas, ut fæmellæ, earum intuitu, poſſint ſimiles generare. Quod etiam Oppianus lib. præfato his verbis teſtatur.

Inque utero matris pulli variare colores
Poſſunt, humanæ quanta eſt ſolertia mentis,
Quales expectant pretioſo corpore pullos
Efficere, & tumida quando geſtatur in alvo,
Saucia dum Mater violento flagrat amore,
Et formoſus eam præſto admiſſarius ar-(det.
Magnanimum ſiquidem diſcriminat antè maritum,
Et tergū variis pigmentis pingit equiſo.
In thalamos tandem adducunt ſplendore ſuperbum. (pullum,
Tum mater gignit maculoſum corpore
Concipiens oculis objectos mille colores.

Imò ſcribit idem Oppianus etiam homines ſolere hoc artificio uti ad formoſas proles producendas.

Illa solent etiam sæpè usurpare Lacones,
Dum uxores cernunt utero catulire tumenti,
Eximiè pictas tabulas & splendida ponunt, &c.
Dum tabulas lustrant oculis formasque venustas,
Attonitæ pariunt formosos ore Lacenæ.

Et scribit etiam Isidorus propterea vetari mulieribus gravidis ne inspiciant deformes animalium picturas; ne earundem intuitu affecta imaginatione consimiles proles progignant.

30. Scribit Michael Medina loco supra citato; gallinam non pullum, sed serpentem producturam esse; si dum ovis incubat; inclusus cancellis aliquibus serpens ejus oculis continuo objiciatur.

31. Alii scribunt gallinas producturas esse pullos diversi coloris, si ova earum diversis coloribus depingantur.

32. Scribit Iulius Scaliger exercitatione in Cardanum 59. sect. 1. caussam cur in Schytia, Norvegia, & Allobrogum montibus, & aliis nivosis locis, vultures, aquilæ, vulpes, perdices, ursi & corvi albi inveniantur; non aliam esse; quam, quod aspectus nivium imbuat phantasiam speciebus il-

lius albedinis quæ in ipsis posteà fœtibus exprimatur.

His Authoritatibus & Exemplis, quę omnia negare nimis temerarium foret, videtur manifestum phantasiam fœtum immutare. Non attuli equidem omnia hæc exempla, quod credam omnia esse vera; puto enim aliqua esse falsa, vel simpliciter, vel saltem secundum quid; sed quando attuli aliqua, volui omnia simul congerere, quæ apud authores licuit invenire, sive falsa sint sive vera, ut ea posteà exactiùs examinarem. Ad conclusionis autem probationem sufficit multa vera esse, etsi non omnia.

Quapropter ad argumenta in contrarium respondeo.

Ad primum: Aristotelē non potuisse ubique omnia scribere, & ideò non sequi, non sic esse; quia Aristoteles non scripsit. Sufficit, quod manifestè scripserit in problematibus: etsi ibi respondeat interrogativè, non ideò tamen dubitat; quia ita respondet in omnibus problematibus.

Ad secundum respondeo. Parùm esse quod illi ita sentiant: cum decuplò plures nunc sint adducti contrarium sentientes.

Ad tertium patebit responsio infrà conclus. 49.

Ad quintum. Non ſic calorem & ſpiritus eſſe retractos, aut imaginationem diſtractam, quin poſſit aliquãdò circa res externas fortiſſimè verſari. Infrà autem concluſione 54. dicemus magis tempore gravidationis, quàm conceptus ſignaturas evenire.

Ad ſextum. Et ſi aliqua ſint fabuloſa & impoſſibilia, non ideò eſſe omnia. Infrà verò concluſione 55, oſtendemus, quænam vera ſint, quæ falſa.

Ad ſeptimum. Notas fieri etiam ab aliis cauſis citrà imaginationem; ſed non ideò ſequi, nullas ab imaginatione fieri.

Ad octavum reſpondeo. Negando ſubſumptum. Infrà autem concluſione 45. & 46. oſtendetur, quomodo phantaſia poſſit conformatricem permutare. Reſtat modo videre.

QVAESTIO XIV.

Quomodo & qua ratione fœtum immutet?

VIdetur equidem id arduum eſſe, & ſuprà captum ingenii humani. Nihilominus tamen debemus experiri, an aliqua ratione illum modum poſſimus inveſtigare. Quapropter, quid de ea magni viri tum Medici tum Philoſophi ſenſerint videamus, & indè

opinio-

opinionem noſtram ſubjungamus.

Galenus lib. de Theriaca ad Piſonem referens quandam viſa pulchra imagine tempore concubitus ſimilem prolem produxiſſe; ſubjungit hæc verba (viſu, inquit, imaginem tranſmittente) Quibus verbis indicat hoc fieri: quatenus ſpecies imaginatione perceptæ mediantibus ſanguine, credo, & ſpiritibus verſus fœtum tranſmittuntur. Quomodo verò eo delatæ ſint cauſa, ut ſimile aliquid ipſis generetur, ulteriùs non exprimit.

Plinius lib. 7. cap. 12. habet hæc verba:) Et ſimilitudinum in mente reputatio eſt, & multâ fortuitâ vi pollent hauſtæ imagines ſub ipſo conceptu. Cogitatio etiam utriuſlibet animum ſubito tranſvolans effingere ſimilitudinem aut miſcere exiſtimatur.) Quibus verbis videtur indicare ipſas ſpecies habere vim effingendi ſimile realiter ei, quod in phantaſia intentionaliter eſt cogitatum.

Avicéna 5. de animalibus, dicit; imaginationem ſpiritibus cerebri ſpecies imprimere: ſpiritus illos miſceri ſanguini, qui ſit alimentum fœtus; illum tũ ſpeciem fœtui imprimere. Vbi videtur velle ſpecies imaginatione perceptas mediantibus ſpiritibus, & ſangui-

ne

ne deferri ad fœtum, & ibi effectivè tale quid facere, quale est id, cujus ipsæ sunt species.

Isidorus lib. 12. cap. 1. modum exprimit his verbis. Etenim, inquit, anima in usu venereo formas extrinsecas intùs transmittit, eorumque satiata typis, rapit species eorum in propriam qualitatem. Quibus verbis idem dicere videtur: species, scilicet, ad uterum delatas effectivè producere similitudinem in fœtu.

D. Augustinus videtur eodem modo velle similitudinem fieri. Nam lib. contra Iulianum cap. 9. loquens de ovibus Iacobi dicit; quod rerum corporalium qualitates in res incorporales transeant: ut, scilicet, in animam. Sicut autem, inquit, de corpore ad spiritum, ita vicissim transeunt de spiritu ad corpus. Nam colores, inquit, virgarum, quas variavit Iacob, afficiendo transierunt in animas pecudum matrum: atque inde rursùs eadem affectione transeundo, apparuerunt in corporibus filiorum. Quæ verba videntur indicare: accidentia, quæ sunt in rebus corporalibus realiter, transire in animam intentionaliter: & vicissim redire, ut venerunt, id est, ab anima in qua sunt intentionaliter, transire

transire in corpora realiter; & sic species intentionales phantasia perceptas ad fœtum delatas producere in ipso reales qualitates. Idem videtur velle lib. 12. de Civit Dei cap. 25. ubi dicit (quod anima sic, vel sic affecta prægnantis possit aliquibus velut qualitatibus fœtum induere. Et 18. ejusdem lib. cap. 5. reddens rationem, quomodo per imaginationem vaccæ bos aliquis industria dæmonum cum certis maculis semper generaretur, qui Apis vocabatur, quemque Ægyptii pro Deo colebant: dicit id factum fuisse (quatenus libido vaccæ attraheret, quod in fœtu corporaliter appareret.) Quibus verbis, ut inquit Vales. lib. de sacra Philosoph. cap. 11. nihil aliud Augustinus innuit; quàm vaccam in congressu spiritaliter recipere formam seu speciem, quæ in fœtu posteà corporaliter appareat. Quod non aliter, inquit, fieri potest; quàm, quatenùs species realem in fœtu producunt qualitatem. Hanc opinionem D. Augustino etiam asscribunt Conimbricens. 1. de generat. & corrupt. cap. 4. quæstione 30. articulo 2. qui propterea ejus authoritate, ut inquiunt, moti eandem ex parte sententiam tenent.

Marsilius Ficinus lib. 13. de immortalitate

talitate animæ cap. 1. dicit eodem modo phantaſiam fœtum ſignare; vibratione, inquit, ſpiritus per nervos. Quatenus dum vehemens cogitatio ſpiritus vehementer movet; formam, quam continua imaginatione revolvit, fœtui imprimit.

Citadinus lib. 3. ſuper artem parvam c.15. eodem modo dicit, phantaſiam alterare: quatenus ſpecies per eam perceptę ſanguini communicantur, & in ſanguine producunt talem realem qualitatem, qualem ipſæ reprę ſentant. Ex quo ſanguine ad uterum delato, cum fœtus nutritur, in ipſo fœtu color ſeu qualitas ſanguini impreſſa remanet.

Porrò & Iacobus de Forlivio lib. 3. art. parv. quæſt. 11. concluſ. 4. Tartaretus lib. de anima articulo penultimo. Pomponatius lib. de incantationibus, Conciliator differ. 135. Thomas à Vega ad cap. 49. artis parvæ. Valeſius lib. de ſacra Philoſophia c.11. omnes eandem ſententiam ſequuntur: nempe phantaſiam fœtum permutare; quatenus ſpecies phantaſia perceptæ motu ſpirituum aut ſanguinis transferuntur ad fœtum, quæ ibi talem realem producunt qualitatem, quales iſpæ ſunt intentionaliter.

Conclu-

Conclusio XLI. Phantasia per se & immediatè non immutat fœtum: id est, phantasia per suum simplicem actum imaginationis non immutat fœtum.

Hæc conclusio ex præcedentibus plurimis est manifesta. Etenim si per se immutaret; hoc faceret, vel per se alterando fœtum; vel movendo & transponendo localiter humores aut membra ejus. Non alterando; quia conclusione sexta est ostensum, animam per se non alterare: ergò nec phantasiam, quæ tantùm est ejus instrumentum. & conclus. 20. est ostensum phantasiam per se non esse activam, & conclus. 24. per se formaliter non alterare. Non movendo localiter humores & membra: primò. quia, conclus. 20. est ostensum, itidem non esse activam: secundò, quia concl. 21. est ostensum non movere proprium corpus;& 22. est ostensum etiam non movere humores & spiritus ejus: ergo multò minus humores & spiritus aut membra corporis alieni: tertiò. quia humores & membra fœtus reguntur à propria anima & ab illa moventur & sic anima parentum non habet ullum imperium in illa.

Et, ut breviter repetam argumen-

ta, Phantaſia eſt potentia cognoſcitiva, & ejus actio eſt immanens, ergo per ſe non eſt activa. Antecedens eſt declaratum ſuperiùs concluſ. 20.

Secundò. Si nudus actus imaginationis eſſet per ſe immutativus fœtus, omnis vehemens imaginatio parentum ſemper induceret fœtus immutationem & ſignaturam: at non inducit. ergo.

Tertiò. Cauſa per ſe effectiva fœtus & omnium accidentium, coloris, figuræ, quantitatis, numeri, ſitus, eſt ipſa facultas Conformatrix; ergò per ſe non eſt phantaſia. Conſequentia probatur: nam ſic eſſent duæ cauſæ per ſe & æquè propinquæ conformationis fœtus: hoc argueret ſuperfluitatem cauſarum & potentiarum in anima, ergo. Nuſquam enim videmus in corpore eandem actionem fieri à duabus potentiis diverſis per ſe & æquè immediatè, ac, ut cauſis totalibus: ſed unam actionem videmus non facere, niſi unam potentiam; viſionem non facere, niſi potentiam viſivam; auditum non facere, niſi potentiam auditivam; & nunquam unam potentiam facere operationem alterius. Ergo. Nec valet dicere, quod non conformet totum; quia ne minimum

quidem

quidem actum conformationis potest facere, nisi ipsa facultas cõformatrix.

Quartò. Si phantasia per se conformaret fœtum, phantasia deberet esse in ipso semine, aut fœtu: Nam quod facit conformationem in fœtu, est intrinsecum ei: at phantasia non est intrinseca fœtui aut semini. Ergo ipsa non est principium conformationis. Confirmatur. Si phantasia existens in cerebro conformaret fœtum, qui est in utero; phantasia ageret in distans non agendo per medium: at hoc fieri non potest, ut est commumunis doctrina Philosophorum. Ergo. Sequela probatur. Quia, quandò phantasia mutaret colorem in fœtu secundum colorem imaginatum, & produceret illum colorem imaginatum; nisi tum ageret in distans, deberet eundem colorem imaginatum, quem producit in fœtu, producere in omnibus partibus intermediis, quæ sunt à cerebro ad fœtum: & quando in fœtu produceret aliquem effectum per motionem humorum & spirituum fœtus, deberet etiam movere omnes humores intermedios proprii corporis, qui sunt à cerebro ad fœtum: hoc non facit, ergo. Nec valet dicere, ipsam quidem phantasiam non mutare fœtum aut

conformare per ſe, ſed tantùm mutare & dirigere conformatricem: quia de eo hic non quæritur, ſed tantùm an per ſe immutet, quia ſi tantùm immutet conformatricem dirigendo vel mutando, ſic habetur intentum, & ſic remanet concluſio firma: ſcilicet, non per ſe immutare.

Quintò. Si imaginatio per ſe eſſet efficax & activa, nõ eſſet activa & productiva niſi imaginati, at ſi eſſet productiva imaginati, poſſet facere quodvis imaginatum; quia non eſſet ratio, cur magis efficeret hoc imaginatum, quã illud; unaquæq; enim res poteſt eſſe æquè imaginata: Sed phantaſia poteſt varia imaginari: poteſt imaginari accidentia & qualitates: poteſt imaginari ſubſtantias, ut piſcẽ, canem, lapidem; & inter accidẽtia poteſt imaginari colorem, ſaporem, odorem, ſonum, venenoſitatem, levitatẽ, gravitatem, perſpicuitatẽ, & infinitas proprietates; ut trahendi ferrum, &c. itaque poſſet illa omnia in fœtu producere, & poſſet loco figuræ humanæ producere piſcem: canem, lapidem, &c. At talia per virtutem imaginationis non producuntur. Ergo phantaſia per ſe, & conſequenter per nudum ſuum actum imaginandi nihil producit.

Conclu-

Conclusio XLII. Phantasia non potest etiam fœtum effectivè immutare per suam Speciem phantasticam: id est, Species phantastica etiam per se non est effectiva, nec ullius qualitatis realis in fœtu productiva.

Hæc conclusio est contrà omnes illos authores superiùs nominatos, & præcipuè contra D. Augustinum. Et probatur. Primò per conclusionem communem 25. in qua dicitur, nullam speciem esse activã ullius alterius operationis, quàm movendi potentiam, & ei objectum suum repræsentandi & nullius alterius realis actionis.

Probatur secundò, argumentis ipsam fœtus mutationem peculiariter concernentibus, hoc modo. Si species per naturalem suam virtutem esset realis qualitatis effectiva, omnis species fortiter cõcepta in phantasia matris semper esset immutativa fœtus: quod enim secundùm suam virtutem naturalem habet potestatem per se aliquid efficiendi, id nullo posito impedimento illud semper efficit. At certum est plurimas mulieres tempore prægnationis sæpè de variis rebus habere intentissimas imaginationes, quæ tamen non producunt fœtus signatos; ne quidem melancholicas, quarum

tamen imaginationes sunt fortissime. Ergo.

Tertiò. Si species haberet per se vim producendi in fœtu qualitatẽ talem, qualis ipsa est intentionaliter; vel illam, cujus ipsa est species; vel illius rei effectum; omnis species esset productiva sui objecti, vel effectus sui objecti: tam enim una species est efficax producere suum objectum, seu suam qualitatem realem, cujus ipsa est imago, quàm alia suam: Sed non habet; quia, si haberet, cum in phantasia infinitarum rerum species concipiantur, sequeretur quòd infinitæ notæ & accidentia in fœtu possent produci: hoc non fit. Ergo.

Quartò. Si species essent per per se effectivæ illarum notarum & accidentium, quæ aliquandò apparent in fœtu, species deberent easdem qualitates, & eadem accidentia producere in corpore proprio in omnibus partibus intermediis quæ sunt à cerebro matris usque ad fœtum; Sed non producunt. Nam cum in fœtu est mutatus color, aut figura, aut quantitas, aut situs membrorum, ille color non est etiam mutatus in proprio corpore imaginantis; nec quantitas aut figura, aut situs partium sunt mutati. Major propositio

poſitio probatur: quia agens naturale agit in omne ſuſceptivum ſuæ actionis indifferenter: at partes intermediæ proprii corporis ſunt tam benè receptivæ figuræ, coloris, quantitatis, ſitus, quàm fœtus. Imò agens naturale magis agit in propinquum, quàm remotum. Quare magis deberet agere in partes omnes intermedias proprii corporis, quàm in partes fœtus.

Quintò. Species externæ ſeu ſpecies in aëre non ſunt productivæ alicujus realis qualitatis. Ergò nec quæ ſunt in anima. Dicet fortè aliquis non ſequi; & eſſe diverſitatem ex eo, quòd illæ non poſſint agere, niſi in virtute propria; quæ verò ſunt in anima, poſſunt agere in virtute animæ. At contrà, Quia, ſi mulier fuerit imaginata diabolum, continget fœtum naſci cum cauda, vel ungulis, vel eminentiis in capite inſtar cornuum, vel pilis, vel variis coloribus repræſentantibus diabolum, ſecundum noſtrum modum concipiendi eum. Vel ſi mulier fuerit perterrita à rana, ſimia, glire, continget fœtum ſignari ad ſimilitudinem ranæ, ſimiæ, gliris. At anima noſtra non habet potentiam generandi ranam, ſimiam, aut accidentia earum, nec habet ordinem ullum ad illa ani-

malia, aut figuram eorum. Ergo non potest attollere activitatem specierum ad similitudines illorum animalium inducẽdas. Ergo species in virtute animæ non possunt similium figurarum aut accidentium esse productivæ.

Sextò. Si species vim effectivam haberent alicujus qualitatis producendæ, non haberent alterius, quàm talis à qua derivantur, & cujus sunt imago; ei enim sunt similes, & ad eam determinantur, ab eaque habent omne suum esse: Sed in fœtu sæpè producuntur accidentia alterius generis, quàm sunt species imaginatæ. Ergo illa à speciebus effectivè non producuntur, sed necessariò debent produci alia ratione. Subsumptum probatur Exemplis. Si contingeret mulierem gravidam terreri à carbone ignito desuper ex improviso super manus ejus cadente, & ipsa terreretur, & fœtus signaretur; ut contingere potest: posset fieri, quòd talis fœtus haberet cicatricem in manu, vel foramen, vel extans tuberculum, vel maculam nigram aut rubrã. At species quæ fuit in sensu & imaginatione, & quam terror fuit secutus, non fuit species cicatricis, aut tumoris, aut foraminis, aut coloris: sed fuit species intensissimi caloris, & species lumi-

luminis. Ergo illa effectivè non potuit illa accidentia inducere; sed quando aliqua producere debuisset, debuisset potiùs produxisse summum calorem, lumen aut perspicuitatem. Sequela probatur. Quia species quæ ab illo carbone fuerunt perceptæ & terrorem incusserunt, fuerunt species illorum accidentium, & habuerunt similitudinem cum illis, & non fuerunt species cicatricis, tumoris, foraminis, &c. nec cum his similitudinem habuerunt. Cum mulier appetens morum denegatum, signat fœtum; contingere potest fœtum signari in aliqua parte macula aliqua rubra, aut tuberculo rubro: ut patet in exemplo 20. At in imaginatione mulieris tum maximè fuit species saporis mori, & non species coloris seu rubedinis ejus. Nam sapor mori peperit desiderium in animo mulieris, non color. Ergò si species per se esset productiva qualitatum in fœtu, illa species saporis mori debuisset in aliqua parte corporis produxisse saporem mori, & non colorem. Ergo cum id non fecerit, species non fuit per se talis notæ causa effectiva.

Septimò. Vnum non est natum facere nisi unum; & idem manens idem natum est semper facere idem, ut in-

quiunt Philoſophi: itaque ſi ſpecies eſſent alicujus qualitatis, aut notæ effectivæ, eædem ſpecies deberent ſemper eſſe effectivæ earundem notarum; ſed non ſunt, quia contingit ſæpè mulieres eadem ſpecie affectas, & eandem rem deſiderantes diverſas producere prolium ſignaturas. Ergo ſpecies per ſe non efficiunt illas, ſed alia cauſa. Aſſumptum probatur Exemplis. Nam, ſi contingat duas deſiderare ceraſa negata: poterit eſſe quòd una inducet in fœtum tantùm maculam rubram: alia particulam carneam ceraſum referentem: tertia fœtum habentem proprietatem ceraſa vel odiendi, vel appetendi: imò quarta propter morſum negatum in exemplo 16. cauſavit mortem ſuæ prolis. Denique ſi una mulier terreatur à fele ex improviſo inſiliente, contingere poteſt, quòd ejus fœtus habebit faciem figura felis, ſicuti eſt in exemplo 8. ejus quæ terrebatur à marito, & in exemplo 27. gallinæ, quæ terrebatur ab accipitre; in exemplo 19, mulieris quæ terrebatur à rana. Si ſecunda etiam terreatur à fele; eodem modo contingere poteſt, quòd illius fœtus non habebit, niſi cicatrices in illo loco, in quem contra matrem felis inſiliit, tanquam veſtigia pedum

ejus;

ejus; ut al quibus audivi evenisse: Si tertia; contingere poterit, quòd ejus fœtus nascetur pilosus, sicuti felis; ut est in exemplo 7. & 24. Si quarta, poterit fieri, quòd ejus fœtus nascetur cum odio naturali felium, ut est in exemplo 17. Si quinta, poterit fieri, quòd ejus fœtus totius corporis conformationem habebit aliquo modo ad similitudinem quadrupedis seu felis comparatam; ut patet in exemplis 8. 9. & 12. fœtus toto corpore ad similitudinem diaboli conformati. Hi effectus tam diversi non possunt eidem speciei per se ascribi, quia sic una & eadé species posset producere figuram, colorem, occultas proprietates, substantiam corpoream: res nempè diversissimas, quod est impossibile. Ergo.

Octavò. Figuræ, numeri, quantitatis, situs, nullæ sunt propriæ species: nam sunt sensibilia communia, quæ nō habent propriam speciem, ut dicūt Philosophi; sed cognoscuntur solùm per quendam modum, quem speciei propriæ superaddunt: sed in fœtu mutantur sæpè partium figura, numerus, quantitas, situs. Ergò non mutantur à speciebus figuræ, numeri, &c. quia earū nullæ species sunt. Denique, etiamsi illa accidentia haberent propriam

speciem,

ſpeciem, tamen illæ ſpecies non poſſent eſſe productivæ ſimilis accidentis realis, quia illa ipſamet accidentia non ſunt activa, nec productiva ſui ſimilis. Ergo multò minùs ſpecies eorum: cum ſint minoris entitatis. Quod in fœtu illa accidentia mutentur, patet exemplis. Nam mulier perterrita à diabolo, ſimia, rana; producit fœtum habentem ſimilitudinem diaboli, ſimiæ, ranæ; ut eſt in exemplis 8.9.12.19.23.& gallina ab accipitre perterrita producit pullum ſimilem accipitri, ut eſt in exemplo 27. ergo mutatur Figura. Si aliqua terreatur à monſtro habente quatuor crura; eſt poſſibile, ut producat fœtum habentem quatuor crura. Ergo mutatur Numerus. Quędam territa ab imagine, in qua depictus erat puer Hydrocephalus; peperit fœtum cum magno capite; ut eſt in exemplo 15. ergo exprimitur Quantitas. Alia fuit territa à marito minitante ejus capiti gladio ſtricto, & peperit fœtum cum vulnere in capite; ut eſt in exemplo decimo quarto, quod refertur ad partium Situm. Ergo poteſt permutari Situs. Nec valet dicere, quòd figura, quantitas, numerus, ſuperaddant modum ſpeciebus propriis, & ratione illius modi poſſint efficere ſimilem

milem in fœtu figuram, quantitatem, numerum, &c. quia ſic ſaltem non poſſent illa efficere, niſi facta priùs mutatione in ſenſibili proprio: at ſæpè in fœtu ſolùm mutatur figura, quantitas, numerus, &c. nulla facta circa ſenſibile proprium mutatione. Ergò. Subſumptum probatur. Quia quę mulier terrebatur à ſimia, ranā, &c. producebat quidem in fœtu figuram & ſimilitudinem ſimiæ & ranæ, ſed tamen non colorem earum.

Nonò. Subſtantiæ non cadunt in phantaſiam, ſed tantùm accidentia; ſolus verò intellectus ſubſtantias percipit. Ergò ſpecies phantaſticæ tantùm ſunt ſpecies accidentium. Ergò tantùm etiam poſſunt producere accidentia, & non ſubſtantias: atqui in fœtu ſæpè producuntur ſubſtantiæ, id eſt, res novæ forma & materia conſtantes; ut tumores carnoſi diverſicolores in exemplo decimo octavo; eminentiæ inſtar cornuum in exemplo nono & duodecimo; fragra carnea in exemplo vigeſimo; pili in exemplo quinto, &c. Ergò ſpecies phantaſticæ effectivè non producunt eas. Nec valet dicere, quòd ſpecies non producant materiam & formam; ſed materiam idoneam ex corpore ſeligant, & moveant

eam

eam ad locum determinatum, & in eam imprimant accidentia rerũ imaginatarum: quia imprimis hoc esset dicere species cognoscere ex qua materia debeant tales substantiæ fieri, & ubinam illa materia in corpore fœtus, vel matris contineatur, & quò, & per quas vias duci debeat, & in summa species habere intellectum. Secundò, quia sic species haberent vim, & per se movendi humores determinatos ad loca determinata, & eos alterandi: adeôque majorem vim quàm anima in humores sibi subjectos; imò majorem vim, quàm ipsæ intelligentiæ, quæ movent quidem, sed non possunt alterare: hæ verò utrumque facerent. Tertiò. Sequeretur species habere vim conformandi; quia tales substantias, ut cornua, ungues, carnea fragra efformare, est actus conformatricis; sicque sequeretur species, quæ minimæ sunt entitatis, esse tam efficaces & nobiles, quàm ipsa facultas conformatrix, quæ à Philosophis divinissima fuit appellata, & supernis intelligentiis ascripta vel comparata.

Conclusio XLIII. Phantasia mediantibus animi Passionibus & humorum, & spirituum motu potest aliquas circa fœtum facere mutationes.

Hæc

Hæc conclusio patet ex conclusione 31. & 32. Dico autem aliquas: quia non potest facere omnes. Multæ enim à phantasia in fœtu contingunt signaturæ, quæ non possunt animi passionibus, aut inde sequenti spirituum & humorum motui ascribi. Pro cujus intelligentia est notandum; læsiones & permutationes, quę circa fœtum contingunt, esse duplices; aliæ sunt communes, aliæ particulares & determinatæ. Communes, ut abortus, mors ipsius fœtus, morbi aliqui interni, externæ etiam deformitates aliquæ; ut confusæ & indistinctæ maculæ nullam rem distinctè referentes; certa etiam vitia conformationis, ut nimia unius partis magnitudo aut parvitas; alicujus in numero defectus vel exuperantia; excrescentia aliqua carnosa, rudis & informis, nulli rei præcisè similis; partis alicujus curvitas vel transpositio, &c. Peculiares seu determinatæ notæ seu deformitates sunt; quæ peculiarem & determinatam aliquam habent figuram, colorem, situm, magnitudinem, materiam; vel cum aliqua re externa habent similitudinem; aut rem aliquam externam, ut fructum aut animal, aut aliud quippiam præcisè referunt. Tales sunt;

faciei

faciei figura, quæ notabiliter repræsentet ranam, vel ſimiam, vel avem. vel particula aliqua carnis adnata, quę lacertam vel verum ceraſum repręſentet: vel talis macula, quæ aut colore determinato, aut pilis innaſcentibus referat, vel gallum gallinaceum, vel morũ, vel glirem, vel vulnus aliquod, &c. Vtræque iſtæ notæ vel ſunt præimaginatæ; ſic, quòd tempore prægnationis mater præciès habuerit phantaſiam de iis, vel de rebus, cum quibus illæ ſecundùm aliquid habent ſimilitudinem: vel non ſunt præimaginatæ, ſic quòd mater præcisè de iis non ſit imaginata. Præimaginatæ ſunt, quando, verbi gratia, mater anteà fuiſſet à lupo deterrita, & poſteà in fœtu apparerent, vel facies ſimilis lupo, vel cutis tota hirſuta inſtar lupi, vel pedes ſicut ungulæ luporum, vel cicatrices in cute ſicut veſtigia ungularum lupi, &c. Non præimaginatæ; quando, verbi gratia, mater à lupo valdè deterrita fuiſſet, & in fœtu appareret ſummus pallor vultus, vel fieret febris, vel fœtus naſceretur cum quatuor manibus, vel cum uno crure, vel eſſet ſemigeminus: quæ omnia propter animi paſſiones phantaſiam ſequentes cõtingere poſſunt. Tales enim
læſio-

læſiones & notæ non ſunt præimaginatæ. Quia quando mater terrebatur à lupo, non habuit illas ſpecies ſeu notas in phantaſia: neque enim tum cogitavit, aut de febre fœtus, aut de pallore vultus ejus, aut pluralitate manuum, aut unitate cruris, aut de aliquo, quod cum illis ſimilitudinem habeat: ſed de lupo, de morte, de morſibus, &c. Communes illæ notæ poſſunt non tantùm à phantaſia fieri, ſed etiam ab aliis cauſis; nempè illis omnibus, quæ inter cauſas monſtrorum referuntur. Sæpè enim ab aliis cauſis tales notæ contingunt, etiamſi nulla de iis acceſſerit imaginatio. Peculiares & determinatæ notæ, & quæ aſſimilantur rebus aliquibus externis plerumque non fiunt niſi à phantaſia. Interim utræque poſſunt à phantaſia fieri, pariter & imaginatæ, & non imaginatæ. De imaginatis eſt manifeſtum. Nam ſi, verbi gratia, mulier tempore prægnationis fortiter fuerit imaginata ceraſa, & ea ardenter expetiverit; manifeſtum eſt, quod ceraſorum aliqua ſimilitudo in fœtu non rarò exprimatur. Et ſic de aliis. Fiunt etiam non imaginatæ. Nam ſi, verbi gratia, mulier à lupo perterrita fuerit; ſubſequente motu humo-

rum & ſpirituum in corpore fœtus; poteſt in eo fieri febris, vultus pallor perpetuus, & mediante motu humorum & ſpirituum in corpore matris; ſanguine materno ſeu alimentario, & ſpiritibus ab utero & fœtu retractis, & fœtu ſic alimento deſtituto; poteſt fieri alicujus partis defectus, vel nimia parvitas; illius nimirum, à qua tumultuario illo motu alimentum maximè retroceſſerit: vel ſemine & ſanguine diſtractis, & diviſis poteſt fœtus fieri vel ſemigeminus, vel cum quatuor manibus, vel ſex digitis, &c. Pariter, ſi mulier fuerit alicujus rei, ut fragri aut ceraſi deſiderio ſummè affecta, fieri poteſt, ut illo affectu motis humoribus, ſanguis impetu ad uterum feratur, & illo impetuoſo incurſu cauſa ſit ut una pars, in quam maximè irruerit, fiat vel prægrandis, ſi adhuc illum formatrix facultas regere potuerit; vel remaneat informis, ſi ab illo fuerit victa & oppreſſa: vel fieri poteſt, ut cutis corporis alicubi evadat rubicunda: ſanguinis portione in habitũ irruente. Illæ notæ non fuerunt tunc imaginatę: quia tunc tantùm in imaginatione fuit ceraſum, ſeu colores ejus; & non membri alicujus deformitas aut vitium: & tamẽ à phantaſia cauſantur.

His

His positis dico. Phantasiam, notas, læsiones & effectus Communes posse causare in fœtu, per animi Passiones & humorum,& spirituum motum: at notas Peculiares requirentes determinatum colorem, situm, figuram & materiam: & notas Imaginatas seu notas respondentes rebus imaginatis, & determinatas secundum species in phantasia receptas;non posse facere solùm, & per se mediantibus animi passionibus & humorũ,& spirituum motu;sed necessariò insuper alia ratione. Hanc posteriorẽ partem: scilicet quod peculiares notas seu notas præimaginatas non possit facere per animi passiones,proxima conclusione ostendetur. Quod verò aliquas læsiones & permutationes, nempè communes jam dictas per eas efficere possit; quod est in conclusione, sic declaratur. Proprius & perpetuus effectus passionum animi est, mediante motu cordis humores corporis & spiritus agitare, ut est manifestum: sanguis & spiritus materni moti, possunt vel impetu, vel nimia quantitate ad uterum & fœtum ferri; vel ab eo avocari: per utramque actionem necessariò debet fœtus alterari;imò alterari & affici variis modis. Ergò per illas potest phan-

tasia fœtum immutare. Porrò, quia corpus fœtus est contiguum corpori matris, & humores, & spiritus fœtus, sunt humores & spiritus matris, & à matre derivantur, & cum matris humoribus sunt continui: ideò per sympathiam, quæ est illorum corporum inter se, necessum est, ut cum humores matris agitantur, etiam agitentur humores & spiritus fœtus: At illis motis & agitatis, necessarium est, ut tenerum fœtus corpus variis permutationibus afficiatur. Ergo animi passiones & consequenter phantasia mediantibus illis, potest illud variis modis permutare.

Dico ergo imprimis, quod hac ratione possit causare abortum: facultate uteri expulsiva propter corporis turbationem irritata.

Secundò. Potest causare mortem fœtus & varios morbos internos: idque variis modis. Primò, quatenùs ab illis passionibus potest causari morbus in corpore matris, qui propter vicinitatem communicetur corpori fœtus; ut febris & alii morbi: matre enim ægrotante non potest fœtus benè valere. Secundò, quatenus per illas animi passiones sanguis, spiritus, & calor matris ab utero & fœtu sursùm retrahuntur,

huntur, vel è contrà nimis confertim ad eum mittuntur. Exinde enim fœtus alimento & calore destitutus, refrigeratur, contabescit & moritur: ex hoc in febrem incidit, aut facultas ejus vitalis suffocatur. Tertiò; quatenus ex illo motu, potest mensium profluvium matri oboriri; unde fœtus languet, exit vel perit. Quartò; quatenus pravi & corrupti matris humores motu illo fluctuantes, versùs uterum transmitti possunt: à quibus fœtus afficitur. Quintò; quatenùs humoribus matris motis etiam moventur humores fœtus. Ex eorum enim inordinato motu varia mala contingere possunt; nempe, vel teneriorum arteriarum ruptio, hæmorrhagia, vel febris aliqua, vel obstructiones, vel apostemata, &c. Sicuti enim illa in adultis ab agitatis humoribus fieri possunt, ita multo magis in tènero fœtu. Illa motione humorum insuper actiones fœtus interpellantur, & præcipuè facultas conformatrix: ex quo plurimæ monstrosę contingere possunt deformitates.

Tertiò. Potest etiam causare morbos externos, deformitates, maculas, notas, & varia vitia conformationis. Eadem ratione fieri potest, ut una pars

fiat longè major alterâ, & proportionem naturalem excedat: quatenùs agitatis humoribus, fieri poteſt, ut plus alimenti ad unam mittatur, quàm ad alteram. Fieri etiam poteſt, ut una maneat informis, altera formata: quatenus propter humores magna copia in unam impulſos, formatrix obruta, illic in ſuo opere impeditur; in altera verò non: unde illam non format, vel deformat. Nõ aliter, ac ſi quis in vaſis argillacei unum latus molem aliquam argillæ injiceret: tum enim illud latus maneret informe, alterum verò eſſet formatum. Poſſunt etiam maculæ in fœtum induci: ſanguine, vel bile, vel melancholia in aliquã partem externam motu illo decumbentibus; qui in partis alimentum tranſeuntes, cutem ſimili colore inficiant: vel pravis aliquibus è corpore matris humoribus ad fœtum tranſmiſſis; qui partem, quam alunt, pravo colore tingant. Poteſt etiam fieri, ut fœtus aliqua parte mutilus evadat; propter defectum, ſcilicet, alimenti; ipſo, nempè, propter turbulentum humorum motum ad alias partes converſo: ſicuti & aliàs ſine operatione imaginationis, propter alimenti defectum, monſtra mutila naſci contingit.

Verùm hæ permutationes non ſunt veræ Signaturæ, ſed potius monſtroſæ deformitates: & non ſunt notæ peculiares, determinatæ ad ſimilitudinem rerum imaginatarum; ſed fiunt à facultate conformatrice propter animi paſſiones læſa; quæ formatrix eas fortuitò facit, pro fortuito humorum in hanc vel illam partem incurſu: & non prout modo quodam particulari ſecundùm ſpecies in phantaſia receptas determinatur. Ex quo patet, iſtiuſmodi permutationes, quæ fiunt in fœtu mediantibus animi paſſionibus, verè & formaliter non cauſari à Phantaſia; ſed ſolummodò & propriè ab ipſis animi Paſſionibus: & proindè non debere phantaſiæ aſcribi, ſed illis. Phantaſia enim ad eas verè & effectivè non concurrit: ſed totaliter fiunt à virtute animi paſſionum: & ita fiunt, ſicuti paſſiones ex natura ſua eas facere natæ ſunt: & propter hanc vel illam hujus vel illius rei imaginationem, non fiunt aliter atque aliter. Atque adeò phantaſia non aliter concurrit, quàm quatenùs excitat in actum ipſam appetitivam; quæ verè & efficienter eas cauſat: etſi tamen non immediatè, ſed mediante potentia motiva cordis & aliorum membrorum. Quandò illæ

permutationes seu notæ ita fiunt, ut varientur & determinentur secũdùm hoc, quòd est imaginatum: ut quando, verbi gratia, est imaginatum monstrum habens quatuor manus, & nascitur fœtus cum pluribus manibus: aut est imaginatum monstrum carens uno pede; & fœtus nascitur, altero pede destitutus: aut est imaginatum cerasum; & posteà apparet in fœtu aliqua nota habens similitudinem cerasi: tum ad illas phantasia propriè concurrit: illas, nimirum, determinando, ut fiant aliæ atq; aliæ; secundùm hoc, quod est imaginatum. Et meritò tales Phantasię ascribuntur. Sed cum phantasia non aliud facit, quàm excitare animi passiones: animi verò passiones tũ ulteriùs mera virtute propria causant ejusmodi perturbationes, & tales quales ipsæ ex natura sua natæ sunt facere; sic quod, sive hoc, sive illud sit imaginatum; sive leo, sive lupus, sive serpens, sive gladius, sive vulnus, sive mors, sive fractura; sive in hac, sive in illa parte; per hoc læsio & signatura non sit alia atque alia; & in nullo determinata ad hoc, quod fuit in imaginatione; tum verè talis effectus non pertinet ad Phãtasiam, ut propriã causam, sed solũmodo ad animi Passiones.

Conclu-

Conclusio XLIV. Notas & signaturas peculiares seu Signaturas imaginatas, id est, rebus in phantasia præconceptis assimilatas, non potest phantasia ędere mediantibus Animi passionibus, & humorum, & spirituum motu; sed necessariò alio modo.

Hæc conclusio, ut dixi suprà, est contrà D. Thomam part. 1. quæst. 110. art. 2. resp. ad 1. & quæstione 117. & part. 3. quæst. 13. art. 3. ad tertium, & 3. contra gentes cap. 103. ubi dicit. animam & phãtasiam non posse movere corpus, nisi mediantibus animi passionibus, & humorum, & spirituum motu: & nuspiã agnoscit (quod sciam) alium modum, quo possit corpus seu proprium, seu fœtum immutare. Pro quo est notandum: quòd non negem, quin ad ejusmodi determinatas & particulares signaturas concurrant animi passiones: docet enim experientia phantasiam raro signare, cum est simplex; sed solummodò quãdo subito timore aut desiderio est comitata; sed dico illas animi passiones mediante motu humorum per se & effectivè illas non facere, seu dico humores ab animi passionibus motos suo illo motu, ac in fœtum fortuito & cõfuso incursu, illas per se immediatè &

effectivè non facere, sed solùm concurrere, ut causam sine qua nō: proximam verò & effectivam causam esse aliam. Hanc conclusionem etiam tenent Conimbricenses lib. 1. de generat. & corrupt. cap. 4. quæst. 30. art. 2. ubi contra D. Thomam dicunt impossibile esse dare rationem variarum notarum, quæ in fœtu contingunt; tenendo phantasiam corpora non aliter, quàm per animi passiones immutare.

Probatur primò. Proprius, per se & proximus effectus animi passionum est movere humores & spiritus, tum proprii corporis, tum etiam fœtus; non determinatè hos vel illos, sed omnes simul; id est, totam massam sanguineam simul & motu quodam confuso ad intrà, & extrà, sursùm & deorsum: At tali cōfuso motu non possunt peculiares & determinatæ notæ certo colore, figura, materia, quantitate, & in certo situ corporis nascentis produci. Ergò phantasia per animi passiones illas non producit.

Probatur secundò. Contingunt in fœtu plurimæ notæ peculiares & determinatæ, habentes determinatam figuram, colorem, situm, quantitatem, materiam; quæ non possunt fieri, nisi

nisi à determinata actione facultatis conformatricis: atqui passiones animi non conformant (etenim appetitus non est facultas conformatrix) neque etiam conformatricem possunt determinare. Ergò non contingunt per eas. Quod animi passiones non possint facultatem conformatricem determinare, est manifestum. Nam per quid determinarent? non per species; quia non habent, nam appetitus non est cognoscitivus; non seipsis, quia eandem passionem, verbi gratia, terrorem; sequuntur notæ diversæ; unum autem non potest determinare ad diversa: non per motum humorum & spirituum; quia ille est confusus, ergo. Denique; quia, quid desiderium, vel terror, vel motus humorum habent cõmune cum figura, colore, quantitate, situ: & cum figura simiæ, cum colore cerasi, &c. ut possint notas secundum illa determinare?

Tertiò. Si imaginatio signaret per animi passiones; imaginatio de diversissimis rebus deberet signare eodem modo: at non signat eodẽ modo, sed diversissimis, ergo. Major probatur. Quia de diversissimis rebus imaginatio sæpè movet eandem passionem. Sic de quacumque re desiderabili fit imaginatio;

ginatio; oritur ſemper idem ſpecie deſiderium: & de quacunque re terribili ſit imaginatio, ſemper oritur idem ſpecie terror. Sic ſive terrear à leone, ſive à tigride, ſive à diabolo, ſive ab hoſte, idem eſt ſpecie terror, ſecundùm magis & minùs differens. At eadem ſpecie paſſio eodem modo afficit cor, & ferè eundem inducit humorum & ſpirituum motum. Nam in omni timore ſemper calor & ſpiritus feruntur à circumferentia ad centrum, & in omni gaudio ſemper à centro ad circumferentiam: manente autem eodē humorum & ſpirituum motu, idem deberet ſequi effectus, & eadem fœtus permutatio. Ergo deberet ſemper oriri in fœtu eadem ſignatura. Vnde, ſive mulier terreretur à mure, ſive à ſimia, ſive à gladio, ſive à viſo vulnere; ſemper deberet fœtus eodem modo ſignari. Atqui contrarium docet experientia. Nam, quæ terretur à ſimia, ſignabit fœtum aliqua ſimilitudine ſimiæ, quæ à glire, aliqua ſimilitudine gliris, ut pilis, &c. quæ à vulnere aut gladio, aliqua ſimilitudine vulneris, ut cicatrice, macula, ſanguinea, &c. Ergo.

Quartò. Si imaginatio ſignaret per animi paſſiones, contrariæ paſſiones deberent ſignare contrario modo: at experien-

experientia docet sæpè non ita signare, sed eodem. Ergò. Etenim desiderium & terror, quæ sunt contrariæ passiones (cum una consistat in prosecutione, altera in fuga;) sæpè signant eodem modo. Nam si una mulier inspexerit pulchram picturam desiderio habendi prolem similem ei, fiet ut prolem producat similem: ut est in exemplo 1. & 2. E contrà, si alia inspexerit picturam ursi cum terrore quodam; fieri potest, ut etiam producat fœtum similem ei; ut est in exemplo 7. Ergo utraq; passio causabit eandem signaturam; nempe, similitudinem cum pictura inspecta. Probatur clariùs alio exemplo. Si aliqua habuerit simiam & eam valdè amaverit, & cũ ea luserit, & ea delectata fuerit; fieri potest, ut producat prolem habentem similitudinẽ aliquam cum illa; ut patet in exemplo 23. si verò alia è contrà à simia deterrita fuerit fieri poterit, quod etiam producet fœtum cum eadé similitudinem habentem; ut est in exemplo 7. & in exemplo 27. &c. in quibus per terrorẽ in fœtu fuit expressà figura animalis, de quo terror fuit. Pariter; si mulier desideraverit comedere morũ & non habuerit; fieri poterit, quod fœtus erit signatus similitudine mori; è contrà, si
alia

alia à moro in faciem ex improviso injecto fuerit perculsa, fieri poterit, quod etiam in ejus fœtu figura mori expressa relucebit. Ergò contrariæ passiones easdem inducunt signaturas.

Quintò. Cum producitur fœtus habens similitudinem in figura cum re imaginata: ut, cum producitur fœtus similis lineamentis & figura faciei, viro aut picturæ, simiæ, aut cani, de quibus mater est imaginata; quomodò animi passiones possunt esse causa talis similitudinis in figura? aut quomodo confusus illæ motus humorum & spirituum ad extrà & intrà potest esse causa figuræ, & accidentium illius rei imaginatæ? Motus ille humorum est calefactivus, vel frigefactivus, adducendo vel amovendo humores calidos vel frigidos: at quomodò potest esse factivus figuræ in aliqua parte? & quidem figuræ imaginatæ? Quod certè nec animi passiones, nec motus humorum possint figuram immutare, fatetur D. Thomas part. 3. quæst. 13. art. 3. ad 3 ubi, cum dixisset phantasiam mediantibus animi passionibus, & humorum, & spirituum motu, corpora permutare; subjungit, ideò corpus obedire forti imagnationi, quoad calorem & frigus, & alia consequentia:

tia: sed aliæ, inquit dispositiones corporis, quæ non habent ordinem naturalem ad imaginationem, non possunt, inquit, transmutari ab ea, quantumcumq; sit fortis: puta, inquit, figura manus vel pedis, vel aliquid simile.

Sextò. Cum mater territa à vulnere, quod vidit in facie alicujus hominis læsi, producit fœtum cum rubra citatrice in facie: aut deterrita à marito iracundo ictum gladii minitante, producit fœtum cum vulnere vero in capite; ut est in exemplo 14. quomodo possunt animi passiones esse causa talis notæ? Fateor equidem eas, motu humorum, posse esse causam, ut aliqui humores erumpant in pueri cutem, & ibi maculas faciant, ut suprà est ostensum: sed tales maculæ non possunt esse in determinata parte, cum determinato colore, cum determinata figura; sed tantum fortuitæ; pro fortuito humoris, hujus vel illius, in hanc vel illam partem, hac vel illa quantitate, expulsu. At quomodo possunt esse causa maculæ determinati coloris, existentis præcisè in capite, figuræ oblongæ instar vulneris, secundùm normam & dictamen prægressæ imaginationis? Motus enim ille humorum est confusus per totum,

ad

ad extrà vel intrà, non in determinatam partem; est totius massæ sanguineæ, & non specialiter alicujus humoris solius; rubri, flavi aut nigri; est humoris multi, & non præcisè tantilli, qui parvulam notam facere possit, solummodò magnitudine cicatricis: est humoris irrumpentis in cutem modo confuso, & non tali, ut rectè facere valeat unam maculam oblongam instar vulneris, &c. Aut quomodò motus ille humorum erit causa veri vulneris in tali loco determinato?

Septimò. Cum mulier perterrita à mure producit in fœtu maculas consitas pilis nigris: vel perterrita ab homine habente formam diaboli, producit ungulas & cornua: aut perterrita à lacerta, producit fœtum habentem lacertam in pectore; quomodò animi passiones, seu motus ille confusus humorum in venis & arteriis existētium possunt esse causa eorum? Quomodo motus ille generalis humorum est causa, ut quasi per electionem solæ fuligines vel humores pilis, aut cornibus generandis apti in determinatam corporis partem ferantur, & non sanguis aut bilis? &c. Quomodò ille confusus motus humorum impellit sanguinem in cutem tali quantitate & modo, ut

præcisè

præcisè fiat ex eo forma lacertæ? & nõ rotundæ alicujus molis: & tum præcisè formâ lacertæ, & non cerasi, quãdò de lacerta fuit terror & imaginatio; tum verò cerasi seu rotundi tuberculi & non lacertæ, quando cogitatio fuit de ceraso, aut moro? Sunt equidem hæc opera facultatis conformatricis determinatè conformantis, secundùm dictamen & regulam prægressæ imaginationis: quare non possunt per se animi passionibus aut turbulento humorum & spirituum motui ascribi. Infinita alia argumenta ex particularibus notis in fœtu elucentibus possent desumi, quæ brevitatis causa omitto.

Conclusio XLV. Notas Peculiares & Imaginatas in fœtu causat phantasia Dirigendo potentiam Conformatricẽ.

Pro quo sciendũ est, omnes deformitates, notas, & vitia conformationis, quæ in fœtu contingunt, effectivè facere ipsam conformatricem. Quidquid enim in toto corpore conformatur, sive benè, sive malè: sive cum hac figura, sive cum illa: sive cum hoc colore, quãtitate, situ, seu cum aliis: totum facit conformatrix, non phantasia. Phãtasia enim nihil cõformat, nec est conformatrix; ipsa autem conformatrix est; quæ omnia conformat, tam ea

quæ male. quàm quæ benè sunt conformata. Verùm phantasia aliquandò seducit conformatricem à recta conformatione, quam secundum speciem & naturam seminis, in quo est, facere deberet: & determinat ad aliquid conformandum secundùm similitudinem sui, seu ejus quod est imaginatum. Et sic causat ejusmodi notas determinativè: faciendo ut fiant tales vel tales. Et hac ratione meritò potest dici esse causa earum: & illarum quas facit hac ratione, longè aliter est causa, quàm illarum, quas facit mediantibus animi passionibus: Ad has enim verè nihil confert, nec eas facit, nec determinat; ut ostensum est: ad illas verò concurrit, determinãdo & causando, ut fiant hæ vel illæ; prout hoc vel illud est imaginatum: & sic meritò est causa illarum, harum non.

Probatur conclusio. Etenim ostensum est exemplis, & est communis opinio omnium hominũ, phantasiam aliquas peculiares & determinatas notas in fœtu posse causare: illas non facit per se, seu nudum suum actum imaginationis: non etiam per species suas: non per animi passiones, ut de singulis est ostensum: & tamen facit. adeòque facit aliquo modo: nullus modus

potest

poteſt excogitari, quo facere poſſit, præterquam in concluſione aſſignatus. Ergo facit illo. Confirmatur: Poſita mutatione in effectu, neceſſariò debet prçceſſiſſe mutatio in cauſa proxima & ſynectica: iſtæ notæ ſunt effectus conformatricis, & conformatrix eſt ſynectica cauſa illarum: nam ſunt vitia conformationis. Ergo cum illæ eveniunt, neceſſariò debet conformatrix eſſe immutata. At à nullo poteſt immutari, niſi à phantaſia: quia phantaſiam ſequuntur ejuſmodi notæ, ergo ipſa eſt quæ immutat eam. Non poteſt immutare, niſi per modum dirigentis, ergo dirigit eam, & ad ſic vel ſic conformandum determinat.

Probatur ſecundò. Si tales notæ cõtingerent per animi paſſiones, & humorum, & ſpirituum motum, & non per operationem facultatis conformatricis ſic vel ſic directæ; poſſent tales notæ etiam fieri in proprio corpore: At non fiunt: nunquam enim propter noſtram imaginationem in corpore noſtro fiunt ullæ notæ aut ſignaturæ: nunquam maculæ ullæ: nunquam membrorum figura, quantitas, ſitus, numerus permutantur: & quantumcumque mater imaginetur, nunquam illas notas proprio corpori imprimit,

quas fœtui. Ergò verisimile est hoc fieri propter conformatricem, quam phantasia immutat & dirigit, quæ in fœtu est in actu suæ operationis; in matre verò & adultis jam cessavit. Quæ enim posset esse alia causa, cur illæ in fœtu seu homine fiente fierent, in adultis & jam factis non; si non esset ipsa conformatrix? Neque valet dicere, ideò hoc fieri, quia corpus fœtus est tenerum, molle & facilè receptivum impressionis humorum & spirituum; corpus verò hominis, jam facti & adulti, durum & minimè receptivum earum: Primò, quia illa diversitas in duritie non est tanta, ut per illam unum corpus valeat eas recipere, aliud non. Secundò, quia non ita humores & spiritus notas illas imprimunt in partes, sicut sigillum imprimit figuram in ceram; vel sicuti substantia colorata in murum projecta colorem imprimit in eum; sed quatenùs humores in ratione alimenti ingrediuntur substantiam membrorum, & membra ad eorum ingressum dilatantur & recipiunt eos, & in se convertunt & sibi applicant: quæ receptio & dilatatio tã benè fit in adultis, quàm in tenero fœtu. Imo videtur quod talis impressio multo magis deberet fieri in proprium corpus, si
fieret

fieret motu humorum; quàm in corpus fœtus: cum & motus sit violentior in proprio corpore, quam in corpore fœtus: & omnis actio & impressio fortiùs & efficaciùs fiat in propinquum, quàm in remotum. Verùm difficultas est,

QVAESTIO XV.

Quomodo poßit conformatricem dirigere?

C*Onclusio* XLVI. Dirigit conformatricem per species Exemplariter.

Hanc conclusionem videtur innuere Avicenna lib. 3. sen. 21. tract. 1. cap. 6. loquens in hæc verba: (Et dixerunt quidam sapientum, & non sunt elongati à judicio possibilitatis, quod de causis assimilationis est illud, quod exemplificatur, cum est dispositio conceptionis in mente mulieris, aut viri ex forma humana exemplificatione firma) Vbi per verbum (exemplificationis) manifestè videtur innuere, speciem rerum phantasia conceptam causare assimilationem fœtus, per hoc; quod per modum Exemplaris dirigat potentiam conformatricem.

D. Augustinus, etsi in aliis locis suprà cõmemoratis, videatur velle spe-

cies assimilare fœtum effectivè; tamen lib. 3. de Trinit. cap. 8. videtur clarè innuere eas id facere exemplariter & objectivè. Loquens enim de ovibus Iacob, sic inquit, (ut autem de varietate virgarum pecorum conceptorum color aliquid duceret, fecit hoc anima gravidæ pecudis per oculos affecta forinsecùs & interiùs pro suo modulo formandi regulam trahens. Vbi per verbum (regulæ) videtur indicare, animam seu formatricem assimilare fœtum, regulatam & directam à speciebus oculo, & phantasia conceptis. Sicuti enim regula non facit lineam, sed dirigit; ita phantasia & species phãtastica non faciunt notas, & figuras, ac lineamenta fœtus, sed dirigunt.

Pro hujus conclusionis intelligentia est sciendum: tres modos posse assignari, quibus dici possit hæc directio fieri: vel scilicet per imperium phantasiæ super conformatrice: vel per sympathiam singularem cum ea: vel per communicationem specierum. Per imperium vel sympathiam; dicendo, quod phantasia habeat aliquod imperium politicum super conformatrice, vel aliquam talem sympathiam, per quorum alterum, quandò fortiter aliquid apprehendit, ita afficit confor-
matri-

matricem; ut debeat aliquo modo conformare secundùm hoc, quod ipsa apprehendit. Per communicationem specierum dicendo, quod species phantasia perceptæ imprimantur spiritibus, & sanguini matris, & continuitate quandam etiam sanguini & spiritibus fœtus: & ibi per modum cujusdam exemplaris disponant & dirigant conformatricem ad conformandum secundùm exemplificationem & determinationem earum. Verùm dico neutro priorum modorum dici posse illam directionem fieri: quapropter ut fiat tertio modo est necessum.

Nam imprimis non potest fieri per imperium aliquod, quod phantasia habeat super conformatrice. Primò, quia, ut docet D. Thom. part. 1. q. 82. art. 4. Bartholo. Medina in 1. 2. q. 9. art. 1. conclus. 2. Fonseca to. 3. Met. lib. 9. cap. 2. Conimbricenses 3. de anima cap. 13. quæstione prima, articulo tertio, & omnes alii, ipsamet voluntas, quæ aliis omnibus potentiis imperat; non habet imperium super potentiis vegetativis seu naturalibus. Ergo nec phantasia aut appetitus: At conformatrix est potentia vegetativa. Ergo phantasia non habet imperium

ſuper ea. Hoc confirmatur Experientia. Etenim, quantumcumque quis velit, imaginetur aut appetat, ut facultas expultrix expellat humorem obſtruentem; aut attractrix trahat alimentum in partes tabidas; aut concoctrix concoquat ſeroſos & crudos humores in corpore abundantes, aut diſtributrix pellat humores huc vel illuc; nihil propterea plus minùſve fit: aut ſi aliqua in his propter illas contingit immutatio, illa tantum contingit propter mutuam aliquam inter eas ſympathiam, & non propter ullum unius in alteram imperium aut dominium. Secundò. Si phantaſia haberet imperium ſuper conformatrice; ſignaturæ & notæ in fœtu quàm frequentiſſimè fierent: at fiunt rariſſimè. Ergo.

Non poteſt etiam fieri per ſympathiam aliquam naturalem inter eas. Nam etſi quidem non negem, quin inter phantaſiam, appetitivam, & potentias aliquas naturales, ut præcipuè inter motivam cordis, intercedat ſatis magna ſympathia: dico tamen, illam ſympathiam non eſſe inter phantaſiam & potentiam fœtum conformantem: & ut eſſet, non poſſe eſſe tantã, quod per eam cõformatrix poſſet dirigi & determinari ad tam varios effectus

effectus producendos, quales producere experientia est manifestum.

Quod nulla possit esse inter illas sympathia, qua una alteram sic dirigere & movere possit. Probo. Quia fundamentum propter quod una potentia alteram sic movet, aut dirigit: excitat ad exercitium sui actus; vel determinat speciem ejus; positum est in identitate radicis utriusque: in eo scilicet, quod utraque in eadem anima sit radicata. Propter quam identitatem radicis fit, ut, quãdo anima per unam potentiam exercuit unam operationem, eadem per aliam exerceat aliam, ad priorem illam ordinem habentem. At quando potentiæ non sunt in eadem anima radicatæ, non possunt se mutuò movere. Ideò enim phantasia mea movet appetitum meum, & non appetitum alterius hominis: & appetitus meus motivam cordis mei, & non alterius hominis; quia phantasia mea, & appetitus, & motiva cordis mei in eadem anima sunt radicatæ; phantasia autem mea & appetitiva, & motiva alterius hominis in diversis. At phantasia & appetitiva patris seu matris nõ sunt fundatæ in eadem anima cum conformatrice fœtus, ergo non possunt habere talem sympathiam, qua

possint hanc dirigere & movere. Minor probatur. Quia conformatrix, vel non est potentia animæ, cùm sit ab anima parentum separata, & in alio subjecto, nempè semine: vel est potententia animæ fœtus, sibi ipsi domicilium architectantis: ut puto esse ipsissimam veritatem, quam nos in libro nostro de Hominis procreatione sumus declaraturi.

Secundò. Quia, etsi phantasia parentum cum conformatrice fœtus haberet aliquam sympathiam; tamen illa non posset esse tanta, quod phantasia posset per eam determinare speciem actus conformatricis: sed solummodò tanta, quod posset excitare eam ad exercitium sui actus: quomodo aliæ ejusdem animæ potentię sympathiam habentes, solummodo se mutuo movere aptæ sunt. At phantasia determinat conformatricem. Ergo non per talem sympathiam.

Tertiò. Quando una potentia dirigit & specificat actum potentiæ alterius sine oblatione specierum; tunc non specificat eam nisi determinato modo: naturales enim sympathiæ ad aliquid unum sunt determinatæ: at phantasia variat & determinat actus conformatricis modis infinitis, ergo non

non per nudum imperium, aut aliquam ſympathiam: ſed neceſſariò per ſpecies determinantes eam; quæ pariter ſunt, infinitæ. Quod phantaſia variet actus conformatricis modis infinitis, ſic probo. Aſpectu & imaginatione ſimiæ, producitur fœtus habens ſimilitudinem ſimiæ: imaginatione & terrore diaboli, producitur fœtus habens ſimilitudinem diaboli: terrore galli Indici, habens excreſcentias multas diverſi coloris, ſimilitudine illius: terrore accipitris, habens ſimilitudinem accipitris: terrore muris, habens pilos inſtar muris; lacertæ, habens in pectore carneam lacertam: ranæ, habens vultum ranalem: ut in exemplis concluſione 40. allatis eſt manifeſtum. At ſicuti imaginatione illorum animalium, producuntur fœtus habentes ſimilitudinem eorum; ita pari ratione, imaginatione aliorum animalium, poſſunt fœtus produci habentes ſimilitudinem eorũ. Non eſt enim ratio, cur imaginatione illorum magis poſſint produci fœtus cum ſignaturis eorum, quàm imaginatione horũ cum ſignaturis horum: at animalia à quibus poſſunt matres ſic terreri, ſunt infinita. Ergo & ſignaturæ poſſunt eſſe infinitæ. Eodem modo aſpectu pul-

chræ

chræ picturæ producuntur fœtus pulchri: & aspectu picturæ in qua est ursus depictus, producitur fœtus similitudine ursi: in qua est æthiops depictus, similitudine æthiopis: in qua homo pilosus, fœtus totus pilis coopertus: in qua est depictus homo cum magno capite, fœtus habens magnum caput ad similitudinem illius. At qua ratione intuitu illarum imaginum potuerunt produci fœtus referentes notas, & similitudinem earum; eadem intuitu aliarum multarũ in quibus formæ terribiles sunt depictæ, possunt deinceps etiam produci fœtus referentes similitudinem illarum. Pariter desiderio cerasi, uvæ, mori, signatur fœtus similitudine eorum. Ergo eadem ratione desiderio aliorum fructuum seu ciborum, poterit etiam signari similitudine illorum. Et, ut uno verbo dicam: sicut terrore à re habente talem figuram, visum est fœtum produci, cum similitudine talis figuræ: & terrore à pictura cum magno capite produci fœtum cum similitudine in eadem quantitate: & terrore rei habentis partium numerum non naturalem, fœtum simili numeri vitio laborantem; eadem ratione, terrore vel desiderio aliarum rerum infinitarum,

hanc

hanc vel illam figuram, quantitatem, numerum, ſitum partium habentium poteſt fœtus eiſdem figura, quantitate, numero, ſitu variari. Hi modi ſunt infiniti. Ergo.

Quartò. Cum actus conformatricis aſſimilentur rebus imaginatis, & determinentur ſecundùm eas; quid poteſt eſſe cauſa talis præcisè determinationis ad eas, niſi ipſæ rerum ſpecies phantaſia perceptæ? quæ dirigant & exemplariter moveant conformatricem ad ſimile ei conformandum, quod ipſæ indicant? Certè meo judicio non videtur aliud quippiam eſſe imaginabile.

Verùm objiciet aliquis non parva ac levia argumenta. Nulla potentia poteſt operari ſecundùm exemplar, niſi cognitiva: at conformatrix non eſt cognitiva, quia eſt potentia vegetativa. Ergo non poteſt operari ſecundùm exemplar. Major probatur. Etenim exemplar dirigit indicando & monſtrando: at indicatio & monſtratio non poteſt fieri niſi cognoſcenti. Ergo. Confirmatur. Si conformatrix ſit cæca, ergo non poteſt cognoſcere colorem, qui à ſpecie phantaſtica indicatur: non poteſt cognoſcere figuram; & unum ab alio diſtinguere: ſi

nõ cognoſcit an indicetur color ruber, an niger; an figura ſimiæ, an urſi, an accipitris; quomodo à deſiderio ceraſi, à terrore viſi horrendi vulneris, poteſt in fœtu magis exprimere colorem rubrum, quàm nigrum? quomodo magis exprimit figuram ſimiæ, cum de ſimia fuit imaginatio, quàm urſæ, quàm accipitris; & contrà, magis accipitris, quando fuit imaginatio de illo, quàm ſimiæ, aut alterius? Confirmatur ſecundò. Si ſpecies determinaret cõformatricem, determinaret per ſuam rationem repræſentandi: ſed nihil poteſt determinari per reprçſentationem, niſi quod repræſentationem cognoſcit: conformatrix repræſentationem non cognoſcit. Ergò non poteſt per ſpecies determinari.

Secundò. Si ſpecies determinaret conformatricem, ſpecies deberet recipi in potentia conformatrice; potentiæ enim determinantur ad hunc vel illum actum per receptionem ſpeciei in ſe: atqui ſpecies phantaſticç non poſſunt recipi in potentia conformatrice. Ergo. Minor probatur. Species ſunt medium cognitionis, & habent eſſe reprçſentativum, & tales non poſſunt recipi, niſi in potentia ſibi proportionata, nempè cognoſcitiva, talis

non

non est conformatrix. Ergo. Si enim in aliam reciperentur, jam exirent extra propriam potentiam, quod Philosophi dicunt fieri non posse. Confirmatur. Species phantasticæ sunt in anima matris: at conformatrix non est in anima matris; sed vel est in anima fœtus, vel non est potentia animę, ut dixi, sed virtus quædam à parentibus decisa: saltem est separata ab anima parentum, quia est in alio subjecto. Ergo species non possunt conformatrici communicari, & in eam recipi. Patet sequela. Quia sic migrarent de subjecto in subjectum, & sic sequeretur, quod species ab una anima possent transire in aliam, & ab una potentia in aliam;& consequenter,quod unus homo posset communicare species suas alteri homini, & imprimere eas in animam alterius, & sic alteri conceptus suos communicare, & alterius cognoscere, sine signis ullis aut loquela. Hoc est absurdum, & contra experientiam. Ergo.

Tertiò. Quod operatur ad exemplar, & præcipuè operatione difficili; seu ad exemplar difficilis imitationis; & operatione longæ durationis; illud videtur necessariò continua sui exemplaris præsentia opus habere; alioqui vide-

videtur, quod non posset illud imitari: at conformatio ad similitudinem rei externæ, ad quam formatrix non habet ordinem, ut ursi, diaboli, simiæ, &c. est operatio difficilis, & diuturnæ durationis quia illa conformatio durat multis mensibus. Ergo, si fieret secundùm exemplar, deberet formatrix illud exemplar continuò sibi præsens habere: At non potest semper habere: quia species subitò evanescunt: imò scribunt aliqui, mulieres aliquas produxisse aliquando fœtus signatos, quæ rerum quas phantasia cogitaverant, non habebant memoriam, nec eas multum cogitatione revolverant. Ergo. Confirmatur. Exacta conformatio partium externarum fit valdè serò, & videtur demùm fieri sub postremos menses: at phantasia concepta etiam in coitu fœtum signat. Ergo non ratione speciei phantasticæ conformatricem dirigentis, sed alio modo. Sequela probatur: quia species illa in coitu concepta jam evanuit, antequàm perventum sit ad ultimos illos menses, quibus formatrix incipit secundùm eam confotmare. Ergo non potest eam dirigere. Confirmatur secundò. Si species sic dirigerent conformatricē exemplariter, species quæ

sunt

ſunt fortiores, haberent vim majorem eam dirigendi & magis ſignandi: at ſpecies multo tempore imaginatione revolutę ſunt fortiores ſubito tantum conceptis. Ergo illæ deberent magis his ſignare. At contrà fit; quia docet experientia, mulieres, quæ aliquid cum deſiderio & terrore ſubito quodam motu ſunt imaginatæ, magis ſignare illis, quæ de aliqua re ſunt imaginatæ multis menſibus. Ergo.

Quartò. Si ſpecies phantaſticæ poſſent ſic dirigere & determinare conformatricem; videtur, quod dirigerent ſemper: & conſequenter quod omnis imaginatio præcipuè fortior ſemper fœtum ſignaret: at non ſemper ſignat, ſed rariſſimè. Ergo. Major probatur. Quia nulla mulier eſt, quæ tempore ſuæ prægnationis non habeat aliquando ſemel fortem de re aliqua imaginationem, aut alicujus deſiderium. Sequela probatur. Quia ſpecies talis fortis imaginationis poſſent uno tempore, ſicut altero utero & fœtui communicari; poſſent uno tempore dirigere conformatricem, ſicut altero: ipſa conformatrix eſſet uno tempore æquè dirigibilis, ſicut altero, fœtus uno tempore mollis & tener, ſicut altero; aptus flecti ad nutum confor-

matricis. Ergo nihil deesset ad signaturam. Ergo omni tempore deberet fieri.

Sed respondeo ad primum. Negando majorem. Ad probationem dico, esse quidem necessarium ut exemplar indicet & monstret operanti modum, quo debet operari; & operans cognoscat monstrationem illius: sed non est propterea necessarium, ut operans sit cognoscitivum. Pro quo est notandum, duplicem esse modum cognoscēdi: unum per veram cognitionem; quomodo cognoscunt potentiæ illæ, quæ dicuntur Cognoscitivę, sensus nimirum & intellectus: alterum per cognitionem naturalem, seu per instinctum; quomodo cognoscunt etiam potentiæ vegetativæ. Etenim plantæ cognoscunt & distingunt in terra alimentum, & sibi conveniens sugunt, alio relicto: partes corporis cognoscunt suum alimentum, & una trahit bilem, alia melancholiam, alia sanguinem, aliis relictis, & sic cognoscunt & distinguunt illos; & distinguunt excrementum contrà alimentum, & illud expellunt, hoc retinent. Dico ergo, illud quod operatur ad exemplar, non esse necessariò cognoscitivum per veram cognitionem, seu cognitionem

propriè

propriè dictam; sed sufficit, quod cognoscat per instinctum. Conformatrix autem cognoscit exemplar per instinctum, & ideò potest operari secundùm ipsum. Debet autem potentiæ conformatricis divinitati ascribi quod sicuti alia facit opera admiranda, ita prę aliis potentiis vegetativis possit per instinctum rudi quodam modo cognoscere repræsentationem specierum phantasticarum.

Ad secundum respondeo. Non esse necessum species illas recipi in conformatrice; sed sufficere quod sint in subjecto, circà quod conformatrix versatur; in sanguine scilicet, qui est alimentum fœtus & objectum conformatricis: vel in spiritu qui est instrumentum ejus: Eò maximè, quod species dirigant ut exemplar: exemplar autem non debet esse internum imitanti, sed sufficit quod sit præsens & propinquũ. Et etiamsi dicerentur in conformatrice recipi, nihil inde absurdi sequeretur: quandoquidem non reciperentur, ut medium cognitionis propriè dictæ, seu ut repræsentativæ modo cognitivo; sed modo quodam naturali: quo modo eas recipi in potentia non cognitiva nihil vetat.

Ad tertium respondetur. Non esse

necessarium, ut exemplar sit semper præsens, sed sufficere quod sit præsens in principio cõformationis: seu quando conformatrix primò turbatur in operatione naturali, & incipit operari ad similitudinem rei externę. Quando enim dædala natura jam est conversa ad formam externam, & illam sibi imitandam proposuit; & jam de facto eam imitari incepit; potest progredi in ea, & illam prosequi; etiamsi exemplar seu species dirigens posteà evanescat: nec est opus continua ejus præsentia aut directione. Quamvis tamen, si semper præsens esset, & species continuata imaginatione reiterarentur & corroborarentur, magis equidem dirigeretur, & exemplar perfectiùs exprimeret & imitaretur, quàm si evanescerent: sicuti fieri infrà quoque dicemus. At verò in primo exordio signaturæ seu non naturalis conformationis, necessum est, ut exemplar sit præsens, & species phantasticæ sint & fortes, & ad fœtum ac conformatricem perveniant: & ideò, si imaginatio non sit fortis, non potest mulier signare. Et, etsi aliquæ ediderint fœtus signatos, quæ ejusmodi imaginationis aut terroris, vel desiderii non meminerint, censendum est id factum

esse;

esse; non,quia non habuerunr fortem imaginationẽ, sed quia non habuerũt actum reflexum super ea,&ad eam nõ attenderunt, & sic ejus non meminerunt: aut si omninò non habuerunt fortem imaginationem, illas quæ in fœtu apparuerunt notas & læsiones non fuisse veras signaturas, vi imaginationis impressas, sed alias deformitates monstrosas & casuales. Certum enim est multas deformitates contingere in fœtu,quæ non sunt Signaturæ, nec fiunt vi imaginationis;sed à variis aliis causis,quæ inter causas monstrorum referuntur. Ad confirmationem dico.Etiamsi exacta conformatio partium externarum seriùs fiat, nihilominùs posse fœtum ab imaginatione matris in coitu seu primis diebus habita, signari: quia primis diebus saltem sternitur à natura aliquod rudimentum fœtus formandi, & sic jam in principio fit aliqua delineatio notæ futuræ; quam inceptam deinceps natura continuo prosequitur, & paulatim succedente exactiore conformationem magis magisque exprimit. Et sic non fit imaginatio rei alicujus in conceptu, aùt primis conformationis diebus; & tribus aut quatuor demùm mensibus post conformatrix incipit

conformare ad similitudiné illius; hoc enim fieri non potest; quia jam species evanuisset, & sic conformatrix non ampliùs dirigeretur ab ea: sed statim in illo instanti imaginationis formatrix incipit errare & seduci ab opere naturali, & converti ad formam externam imaginatam: & sic statim sternit aliquod fundamentum ejus, & illud continuat, & prosequitur magis minúsve; prout vel speciei impressio vehemens aut debilis fuerit; vel conformatrix valida, vel imbecilla. Non enim solum postremis mensibus incipit externarũ partium conformatio, sed etiam primis. Omnes enim partes in fœtu simul finguntur, tam citò parvæ, quàm magnæ: tam citò externæ, quàm internæ. Et etiamsi aliquæ aliis priùs videantur perfectæ, omnium tamen primum rudimentum æquè citò, & eodem tempore incepit. Ad secundam confirmationem dico. Species impetu & subitò conceptas, cum succedentibus animi passionibus magis imprimere, & magis abducere conformatricem à naturali operatione, quàm conceptas lentè & diuturna imaginatione.

Ad quartum patebit responsio infrà, ubi de eo specialiter agemus.

Habe-

Habemus ergo nunc, quomodò species phantasticæ dirigant conformatricem. Restat videre:

Quomodo ipsæ ad conformatricem perveniant. Etenim cum ipsæ sint in cerebro, conformatrix verò sit in utero, & ita sint remotæ; exemplar autem debeat esse propinquum ei quod ad illud operatur; necessum videtur esse, ut ad uterum valeant pervenire; alioqui ex tam longinquo non possent conformatricem permutare. Pro quo est notandum, quod si formatrix & phantasia radicarentur in eadem anima, fortè non esset necessum species deferri ad locum in quo est conformatrix; sed dici posset, unam potentiam existentem in una parte posse afficere & excitare in actum, & eadem ratione etiam determinare & dirigere aliã potentiam existentem in alia parte remota sine delatione specierum: per hoc solum, quod in eadem anima cum illa radicetur. Quatenùs cum anima per unam potentiam est operata in una parte, eadem cum sit in utraque, excitat etiam potentiam, quam habet in alia parte. Verùm hoc non potest dici de phantasia & conformatrice. Nam phantasia est in anima parentum, formatrix verò vel non est po-

tentia animæ fœtus: & ſic non habet eandem radicé cum phantaſia: & ideò non poteſt tali ratione eam afficere & dirigere: ſed ut dirigat eam, neceſſariò debet ad conformatricem deferri. Hãc neceſſitatem delationis declarat Gal. lib. de Theriaca ad Piſonem: quando loquens de modo, quo phantaſia fœtum immutat; dicit id fieri, viſu, inquit, imaginem tranſmittente. Verùm, quomodò illa tranſmiſſio ac delatio fit? Galenus modum non declarat. Sit ergo

Concluſio XLVIII. Species deferuntur ad uterum & conformatricem mediantibus animi Paſſionibus.

Hæc concluſio patebit per concluſionem ſequentem: ideò de ea ſpeciatim hic nihil agemus. Et ſic tandem eſt expoſitum, quomodo phantaſia fœtum ſignet. Reſtat inquirere, quæ phantaſia ſignet: quando, quantum: & ubi. Docet enim experientia non omnem ſignare. Etenim mulieres tempore ſuæ gravidationis habent varias imaginationes, nec ulla eſt, quæ non aliquando fortiter imaginetur, & tamen non omnes, neque ſemper ſignant; quinimò rariſſimè. Quænam ergo cauſa eſt, cur aliquando eveniat ſignatura, aliquando non?

QVAE-

QVAESTIO XVI.

Quanam imaginatio habet illam signandi potestatem, quæ non?

CONCLUSIO XLIX. Imaginatio cum Assensu, & quam animi Passiones sequuntur, potest signare: alia non.

Etenim si mulier solum nudè ac simpliciter aliquid imaginaretur; ut si, exempli gratia, consideraret tabulam aliquam, in qua pulchra animalia essent depicta, vel turpia, ferocibus oculis, magnis unguibus & acutis dentibus prædita, &c. & ea solũ admiraretur: aut videret verum leonem, aut ursum in cavea inclusum, quem delectationis gratia ivisset visum; aut mendicum deformem, mutilum, ulcerosum; cui pietatis gratia medicinam faceret: aut videret multos excellentes fructus, & eorum pulchritudinem consideraret; sola simplici imaginatione & intuitu; sine assensu & inclinatione, quá subita fuga aut prosecutio sequeretur: talis fœtum non signaret. Sed si sic videret aut imaginaretur illa; quod phátasia in ea inclinaret, vel ea aversaretur & inde sequeretur actus appetitus & animi passiones: tunc posset signare. Itaq; solum signat phantasia, quam sequuntur animi passiones; alia non.

Verùm objiciet aliquis. Mulieres in hora conceptus ſolum nudè imaginantes aliquid, putà pulchram vel deformem picturam, ſine eo quod intensè deſiderent illud, quod per eam repræſentatur, aut terreantur ab eo; poſſunt fœtum ſignare. Ergo ſola imaginatio ſignat, ſine animi paſſionibus ſupervenientibus. Antecedens patet exemplis. Nam, quæ in hora conceptus intuendo picturam, in qua depictus erat urſus, peperit poſteà fœtum ſimilitudine urſi; non habuit ullum terrorem ab illa pictura: quia ſciebat illam nō poſſe eam mordere aut lędere. Quæ intuitu imaginis Ioannis Baptiſtæ, in hora conceptus, peperit poſtmodùm fœtum totum villoſum, non habuit terrorem ab illa imagine. Quæ inſpiciendo imaginē æthiopis in cubiculo pendentem, produxit fœtum nigri coloris, non habuit terrorem ab ea. Omnes enim ſciverunt eſſe imagines, & nulla ſe poſſe ab eis noxa affici: & tamen fœtus earum fuerunt ſignati per vim imaginationis. Ergo fuerunt ſignati per nudam imaginationem, & non propter animi paſſiones eam comitantes. Reſpondeo: ſpecies habere rerum virtutes & imagines, & picturas non rarò appetitum movere ſicuti res

ipſæ:

ipsæ: & etsi ipsa imago seu figura in imagine depicta non inducat desiderium aut terrorem sui, cum sciatur esse imago, & non res ipsa: tamen cogitatione rei, quæ per eam repræsentatur, sæpissimè appetitus afficitur, & animi passiones sequuntur. Sic imago Christi virgis cæsi, imago mortui parentis charissimi, imago hominum miserrimè trucidatorum; sæpissimè inducunt dolorem, tristitiam, terrorem, metum, lachrymas, &c. imago fructuum delicatorum desiderium & appetitum; & tamen etiam illæ imagines non sunt ipsa res: ratio est, quia non ipsa per se imago excitat appetitũ, sed illud quod per illam repræsentatur. Hoc posito respondeo: mulieres illas signavisse, non quod territæ fuerint ab imaginibus illis per se, sed ab ipsis rebus, quæ per illas demonstrabantur: Mulieres autem res minimas, & rerum umbras timent: & sicut timerent Æthiopes, si viderent: homines villosos & silvestres, si reperirentur: ursos, &c. præcipuè quæ teneriores & delicatiores sunt; ita etiam timent vel solas illarum rerum picturas, & ab iis terrorem aliquando concipiunt. Accedit; quod, cum mulier tempore conceptus videt pulchram picturam; sæpè sequatur in

ea cogitatio, & desiderium habendi prolem similem ei, & per illud desiderium aliquando signat. Quod si solùm consideraret picturam in ratione picturæ; quod scilicet sit pulchra; sic vel sic picta: & præterea non afficeretur ullo desiderio habendi prolem similé illi, certum est, quod non signaret. Quando aliqua tempore coitus vidit imaginem ursi, potest esse quod non habuerit terrorem ab ea; quasi illa vel ursus aliquis per eam repræsentatus eam posset lædere, vel mordere. scivit enim tantùm esse picturam, & se ab eą lædi non posse, & ursum, qui per eam repræsentabatur, à se esse longè remotum: sed cogitavit, quod forte per illius intuitum ejus fœtus posset signari & deturpari aliqua similitudine ejus, & sic territa fuit; & terror ille signavit, & sic de aliis. Quapropter dico, quia mulieres audiverunt intuitum & cogitationem rerum horrendarum & turpium, solere aliquando fœtus signare; ideò cum ipsæ eas vident, timere, & ea ratione signare. Quod si mulier rustica & hebes, quę nunquam audivisset imaginationem talem vim habere inspiceret eas; credo quod rarò & non ita facile signaret.

Sed instabit aliquis. Si mulieres si-

gnarent,

narent, per hoc, quod poſt aſpectum
: imaginationem rei alicujus, time-
ent ne illo aſpectu vel imaginatio-
e fœtus earum læderentur, ſequere-
ur, quod non ſignarent per ſimpli-
em imaginationem, ſed per imagi-
ationem reflexam: imaginando ſci-
cet ſuam imaginationem fore no-
iam, & concipiendo terrorem ab
a: atqui ſignant per ſimplicem ima-
inationem, & non per talem imagi-
ationem reflexam. Ergo. Minor
robatur. Non enim ſignant; quia ti-
ment, ne ſua imaginatio fœtum læ-
dat; ſed quia imaginatio lædit, ideò ti-
ment: & ſic imaginationem ſignare,
præcedit timorem earum, & non ſe-
quitur; & ita non ſignant per illum,
nec propter ejuſmodi actionem refle-
xam; ſed propter imaginationem ſim-
plicem. Confirmatur. Oves Iacob vi-
dendo & imaginando virgas diverſi-
colores ſignaverunt fœtus ſuos: at nō
ſignarunt per ejuſmodi actionem re-
flexam; quia in brutis non eſt actio
reflexa. Eodem autem modo, quo illæ
imaginatione virgarum ſignaverunt
fœtus ſuos, eodem videntur & mulie-
res illæ intuitu & imaginatione pictu-
rarum ſignaviſſe ſuos. Ergò non per
ejuſmodi actionem reflexam. Denique
ſi mu-

ſi mulieres ſignarent per actionem reflexam, ſequeretur quod bruta non ſignarent: atqui ſignant, ut patet in exemplis concluſ. 40. & in iis quæ ſequuntur. Ergo.

Secundò. Oves Iacob ſignaverunt fœtus ſuos per nudam imaginationẽ ſine ullis paſſionibus eam comitantibus. Ergo illæ non ſunt neceſſariæ. Antecedens probatur. Quia non eſt veriſimile oves Iacob fuiſſè deterritas ab albis virgis decorticatis: ſi enim deterritæ fuiſſent, non ibi hæſiſſent neque coiviſſent.

Tertiò. Habetur ſuprà in exemplis concluſionis quadrageſimę columbas producere pullos diverſicolores, ſi videant columbas diverſicoloris in columbario depictas: gallinas pariter pullos variegatos, ſi ova earum diverſis coloribus depingantur: equas hinnulos pulcherrimis maculis diſtinctos, ſi equi admiſſarii diverſis maculis in dorſo fuerint depicti: pavones pullos albos, ſi incubantibus lintea alba objiciantur: bruta in montibus nivoſis albos fœtus, imaginatione nivis albæ. In his omnibus exemplis nuda imaginatio nullis comitata animi paſſionibus fœtus ſignat: nullum enim illorum animalium imaginatione præfato-

satorum objectorum videtur habere occasionem desiderii vel terroris. Ergo passiones non sunt necessariæ ad signandum.

Sed respondeo ad primum. Negando minorem. Ad probationem dico: imaginationem simplicem posse quidem signare & sæpissimè per simplicem imaginationem debuisse contingere signationes, priusquam mulieres haberent scientiam virtutis ejus, & priusquàm inciperent sic reflecti super ea, & timere eam: tamen, postquàm jam experientiâ didicerunt eam signare: inceperunt suam imaginationem metuere, & metu illo causato per reflexionem signant magis: & ita dico posse eas quidem signare per simplicem imaginationem; sed magis signare, si accedat reflexio. Et hæc est ratio, cur frequentiùs signent homines, quã bruta: quia homines propter conjunctionem intellectus habent illam reflexionem, bruta verò propter defectum illius carent ea. Nisi fortè reflexio talis sit, ut corrigat & coerceat actum imaginationis: quo casu tantùm abest, ut augeat occasionem signandi, ut potiùs impediat: sicut infrà dicemus. Ad assumptum subsyllogismi respondeo. Simplicem mulierum in cõ-

memo-

memoratis exemplis imaginationem potuisse sequi animi passiones, ut suprà est declaratum: & ideò potuisse eas signare per simplicem imaginationem, seclusa omni reflexione.

Ad secundum Respondeo. Signaturam ovium Iacob fuisse supernaturalem, & ideò non esse mirum, si ea contigerit alio modo, quàm naturales fieri possunt: & ideò ex ea nihil quoad signaturas naturales potest inferri. Fuisse supernaturalem probatur authoritate Chrysostomi, Homilia 57. super Genesim: qui loquens de ovibus illis, dicit; illud transcendisse ordinem naturæ, & miraculo ascribit: tum etiam Theodoreti commentario super Genesim quæst. 88. dicentis, Iacobum objecisse ovibus virgas decorticatas: non, inquit, quod in eis cõfideret; sed, quod divinam opẽ expectaret. Quibus verbis indicat, illud etiam non naturale, sed miraculosum fuisse. Quod etiam tenent Costæus in suis Disquisitionibus, Sylvaticus in historiis, Vayrus in lib. de Fascino & alii. Probatur etiam verbis sacræ Scripturæ Geneseos c. 31. ubi ipsemet Iacob illam ovium mutationem divinæ potentiæ ascribit; dicens filiabus Laban fortunam ejus invidentibus hæc verba (Deus Patris mei

fuit

fuit mecum) & posteà (postquã enim conceptus ovium tempus advenerat, levavi oculos meos, & vidi in somnis ascendentes mares super fœminas varios & maculosos, & diversorum colorum: dixitque Angelus Dei ad me in somnis: Iacob: & ego respondi; adsum: qui ait, Leva oculos tuos, & vide universos masculos ascendentes super fæminas varios & maculosos atq; respersos: vidi enim omnia, quæ fecit tibi Laban. Ego sum Deus Bethel, ubi unxisti lapidem & votum vovisti mihi, &c. Quibus omnibus declaratur totum opus illius mutationis speciali Dei gratia & concursu particulari, adeòq; supernaturaliter esse perpetratum. Probatur etiam Ratione: quia: si id naturaliter factum fuisset, jamdudùm eandem artem, & alii artifices imitari, & variegatas sic producere oves potuissent: at hoc nemo hactenus adhuc potuit. Ergo.

Ad tertium respondeo. Omnia ista esse falsa & fabulosa, & ideò nullam probandi efficaciam habere. Maneat ergo ratum, imaginationem citrà animi passiones non signare. Et quæramus ulteriùs. Qua ratione & modo illæ ad signandum concurrant & requirantur.

Conclusio L. Passiones concurrunt variis modis: primùm turbando & corrumpendo conformatricem: secundò, vigorando species phantasticas: tertiò, & maximè, eas conformatrici applicando.

Pro quo est Notandum: quod, etsi suprà conclusione 44. dixerim phantasiam mediantibus animi passionibus non causare notas & signaturas peculiares, præcisam aliquam seu singularem signationem habentes: hic verò dicam eam causare; propterea tamen in illis non fit contrarietas. Etenim illic non dixi absolutè animi passiones non concurrere, sed solummodò dixi non concurrere per se & effectivè: sive non concurrere movendo humores & spiritus, qui motu fortuito suo in membra incursu ea effectivè signent, sine ulla peculiari cõformatricis cooperatione, permutatione & determinatione. Hic verò dico eas concurrere solùm, ut causam adjuvantem, & præcipuè ut causam sine qua non. ut adjuvantem, corroborando & intendendo species phantasticas: ut causam sine qua non; applicando illud quod dirigit & determinat veram causam efficientem earum, nempè conformatricem: & removendo prohibens, per deprava-

pravationem & turbationem conformatricis, cujus integritas & robur ejusmodi directioni obesset. Causam autem effectricem veram teneo esse conformatricem à speciebus illis directam.

Dico ergo imprimis passiones concurrere Turbando conformatricem. Nam, quia conformatrix turbatur in sua operatione ordinaria & naturali, ideò facilè potest seduci ad aliam, quã species phantasticę ei proponũt. Quod si non turbaretur, sed maneret in suo vigore, non ita facilè ab ea posset avocari, & sic non posset à phantasia dirigi ad efformandum, quod esset imaginatum. Illam turbationem præstant animi passiones; agitando humores & spiritus matris, & per consensum & connexionem etiam humores & spiritus fœtus. Nam cùm spiritus sint instrumentum conformatricis; sanguis sit alimentum & materia circà quam; necessum est, ut illis per nimiam agitationem disjectis & dissipatis facultas formatrix distrahatur, turbetur & corrumpatur; non aliter, quàm artifex in operando impediretur, si ejus instrumenta disjicerentur; & materia ad fingendum necessaria motu inordinato concitaretur. Nisi fortè etiam

dicere velimus, passiones animæ matris per consensum turbare & impedire per se primò actionem conformatricis; eo modo, quo in corpore actiones unius potentiæ sæpè impediunt actiones alterius: & præcipuè animi passiones, actiones ferè omnium aliarum potentiarum. Quod tamen propter diversitatem radicis, & subjecti inter passiones matris & conformatricem fœtus minùs verum videtur.

Dico secundo. Etiam concurrere Vigorando & Fortificando species phantasticas: possunt autem eas fortificare variis modis: vel per hoc quod supervenientes imaginationi faciant species ejus esse efficaciores in movendo & afficiendo conformatricē, quàm fuissent anteà si ipsæ non supervenissent: vel per hoc, quod faciant eas longius ferri & irradiare per sanguinem & spiritum vitalem, quàm sine superventu earum irradiare potuissent: vel saltem, quod faciant eas fortius imprimi eis: vel fortè etiam quod eas ita modificent & disponant, ut valeant conformatricem afficere & dirigere: quod ex propria sua natura anteà facere non potuissent. Etenim quod species superventu animi passionum fortificentur, & fiant efficaciores in movendo,

vendo, ex eo patet, quod illæ fortiùs in memoriam imprimant, quæ, cum illis, quàm quę fine illis; ſunt conceptæ. Quæ enim ſunt impreſſæ quantumcumque forti vel diuturna imaginatione, facilè tamen adhuc tandem evaneſcunt, ſi nullæ animi paſſiones eam ſint comitatæ: quæ verò cum magna aliqua ira, timore, gaudio, aut terrore, &c. ſunt impreſſæ, illæ perpetuùm hærent, & nunquam ferè obliterantur.

Dico tertiò. Etiam concurrere & maximè, Applicando ſpecies potentiæ conformatrici: quæ cum alioqui ſint in cerebro, neceſſum eſt ut ad uterum perveniant, ut conformatricem dirigere poſſint. Sed dubium eſt, qua ratione id facere poſſint. Marſilius Ficinus lib. 13. de immortalitate animæ cap. 1. dicit hoc fieri vibratione ſpiritus per nervos: quatenus, inquit, dum vehemens cogitatio ſpiritus vehemēter movet, formam quam continua imaginatione revolvit, fœtui imprimit. Verùm ille modus non eſt ſimpliciter verus: quia à matre ad fœtum nulli nervi feruntur, & ideò non poſſunt ſpecies à cerebro matris rectà per nervos ad fœtum deferri. Fœtus enim cum matre ſolùm habet communio-

nem & colligantiam per vasa umbilicalia: at inter vasa umbilicalia nō sunt nervi, ut docent omnes anatomici. Ergo. Quapropter dico: propter actum appetitus & animi passiones, quæ phātasiæ conjunguntur, species in remotas partes irradiare. Quandò signatura fit propter imaginationem habitā in hora coitus, species irradiant rectà per nervos in testes, & semini immediatè imprimuntur: quod semen cum in uterum recipitur, secùm defert species illas, & aliquanto tempore retinet, & cum formatrix incipit illud efformare; format ad similitudinem earum: Quando autem fit signatura propter imaginationem habitam post conceptum, tum per nervos mediante actu appetitus species communicantur cordi; ibique sanguini & spiritibus vitalibus imprimuntur, & illis tanquam subjectis delatę, inde per arterias matris, & tandem umbilicales, fœtui communicantur.

At dubium est, quomodo sic cum sanguine & spiritibus deferantur: an illis in illo instanti imaginationis celeri impetu eò vibratis; an verò lōgo tempore post, successione quadam alimenti lentè ad fœtum tractis, vel distributis. Certè Avicennæ mens fuit, hac ratione

tione deferri. Etenim 5. de animalibus, dicit, imaginationem ſpiritibus cerebri ſpecies imprimere, ſpiritus illos miſceri ſanguini, qui fit alimentum fœtus: illum tum imprimere ſpeciem fœtui. Hunc ſequitur Citadinus lib. 3. ſuper art. parv. cap. 15. & plerique alii. Verùm hæc opinio non eſt vera. Nam, ut fiat ſignatura & ſpecies poſſint conformatricem dirigere ac ſeducere, requiritur, ut ipſæ ſint fortes & efficaces in exemplificando: requiritur ut repentè & ſubitò occurrant; quò vehementem facere poſſint impreſſionem: requiritur ut humores & ſpiritus vehementer agitentur; ut ſic formatrix turbetur & interpelletur in conformatione ſua ordinaria & naturali. At ſi illo modo deferrentur: quatenùs ſcilicet ſanguis & ſpiritus cordis, cui fuerunt impreſſæ, paulatim pro alimento, ſucceſſione quadam ejus quod eſt exhauſtum, verſus fœtum diſtribuerentur; priuſquàm illi lentâ illà diſtributione ad fœtum perveniſſent, jam ſpecies illæ eſſent factæ evanidæ, & eſſent extinctæ; & nullo impetu, ſed lentè ad fœtum pervenirent: & nulla adeſſet humorum aut ſpirituum vehemens agitatio; & ideò non poſſet formatrix ab iis affici, ſeduci aut dirigi.

Quapropter debent deferri ſubitò & impetu quodam; & in illo inſtāti imaginationis, quo animi paſſiones adhuc durant, & humores ſpiritusque, ſusque deque violentè agitantur. Ita ergo deferuntur. Propter ſympathiam cerebri & cordis; appetitus & potentiarum cordis; communicantur cordi, & ſanguini & ſpiritibus imprimuntur. Eodem momento inſurgens motiva cordis agitat ſpiritus & humores, & impellit in varias partes, maximè uterum & fœtum: illi ita impulſi ſecum deferunt ſpecies, quas in corde hauſerunt. Et hac ratione maximè poteſt fieri ſignatura. Etenim ſpecies tū ſunt fortes, & ideò fortiter exemplificant: ſunt enim recentes & per concomitātes animi paſſiones fortificatæ, & ſic efficaciùs ſeducunt & dirigunt conformatricē: ſunt ſubitò & impetu delatæ, & ita magis imprimunt: agitati ſunt humores & ſpiritus fœtus, & ita formatrix in opere ordinario & naturali turbatur, & ſic faciliùs ab eo ſeducitur & dirigitur ad exemplar illarū. Propter complures autem cauſas magis versùs uterum & fœtum, quàm verſus alias partes humores & ſpiritus eliduntur. Prima; quia illi ſolent magis moveri versùs partes calore abundantes:

tes: calor autem eo tempore circà uterum maximè abundat. Secunda; quia in animi paſſionibus natura mittit humores & ſpiritus in auxilium partium laborantium & egentium, & maximè earum, de quibus maximè eſt ſollicita: eſt autem maximè ſollicita de fœtu, & ideò mittit eò. Tertia; quia in agitatione humorũ eo maximè ſpiritus & humores feruntur, quò ferri maxime cõſueverunt: at toto tempore geſtationis uteri maximè ferri conſueverunt verſùs uterum. Ergo in animi paſſionibus tunc maximè eò feruntur. Cui accedit; quod verſus eum viæ tunc ſint maximè dilatatæ, unde magis aliis admittunt & ſuſcipiunt humores concitatos. Quarta cauſa eſt: quia, uti concluſione 24. eſt oſtenſum, phãtaſia habet vim directoriam ſpirituum & humorum: hinc, quia matres aliquid inopinatò videntes aut imaginantes, ſtatim cogitant de fœtu ſuo, & timent ei, & ita imaginantes res externas coimaginantur fœtum ſuum; fit, ut per iſtã fœtus coimaginationẽ ſpiritus per animi paſſiones concitati magis verſus fœtũ, quàm versùs aliam partem dirigãtur.

Verùm objiciet aliquis. Mater non videtur dirigere imaginationem, aut ſpecies imaginatione perceptas ver-

sùs fœtum ſuum: quia nulla eſt mater, quæ deſideret fœtum ſuum notatum, ſed toto animo nititur avertere eas, &c aliò dirigere. Ergo imaginatio ejus nõ eſt directiva versùs fœtum, ſed potiùs amotiva ab eo.

Secundò. Paſſiones animi, per quas plerumq; fœtus ſignantur, ſunt timor & terror: at tales non ſunt motivæ humorum & ſpirituum à corde versùs uterum, non enim ſunt motivæ ad extra, ſicut ira & gaudium, ſed ad intrà. Ergo illæ non ſunt cauſa, ut humores & ſpiritus, & conſequenter ſpecies eis impreſſæ à corde ad uterum deferantur, ſed potiùs contrà.

Sed reſpondeo ad primum. Illam directionem fieri à phantaſia, non pro voluntate noſtra, ſed inſtinctu quodam & proprietate naturali: & ideò fieri nobis nec eam intendentibus, nec fieri volentibus. Sic videmus homines de oſcitando, mingendo, egerendo, comedendo, coeundo cogitantes, irritari & inclinari ad illas actiones obeundas, etiamſi illi inclinatione reſiſtere, & eam quàm maximè arcere velint: humoribus nimirum & ſpiritibus illa cogitatione ad illas partes, à quibus illæ actiones exercentur, etiam contrà voluntatem directis.

Ad

Ad ſecundum infrà concluſione 51. patebit reſponſio. Sed quæritur

QVAESTIO XVII.

Cur non omnis imaginatio, quam animi paßiones ſequuntur, ſignat?

RESPōdeo: varias eſſe cauſas. Etenim, ad hoc, ut ſignatura fiat, multa requiruntur: in quorum aliquo ſi fuerit defectus, illa non eveniet. Primùm enim requiritur, ut ſpecies ſint fortes; ut ad uterum & fœtum perveniant; ut ſubitò & impetu conformatrici offerantur; ut conformatrix ſit debilis & facilè ſeducibilis ab eis; ut materia ad exprimendum id, quod imaginatione percipitur idonea, ſit in promptu, &c. Hæc rarò ſimul omnia coincidunt, & ideò quàm rariſſimè contingit ſignatura. Quando itaque potentia phantaſtica naturaliter eſt debilis, vel imaginatio tempore prægnationis non eſt intenſa; non fit ſignatura: quia tum ſpecies ſunt debiles, nec longè irradiant, nec fortiter exemplificāt. Quod ſi mulieres aliquando produxerint fœtus maculatos, quæ nullam fortem habuerunt imaginationem; cenſendum eſt tales notas aut maculas non fuiſſe veras ſignaturas; ſed tantùm fuiſſe deformitates monſtroſas, caſua-

les

les & fortuitas: ab alia peculiari causa, & non ab imaginatione profectas. Mulieres fortes, prudentes & animosę non facilè signant, quia tales non facilè timent, aut terrentur à rebus parvis; nec leviter aut stultè quasvis desiderant: & cum passiones aliquæ earum imaginationem sequuntur, non sunt intensæ: quia à ratione coercentur. Hinc species, nec vim, nec impetum acquirunt, nec corporis humores aut spiritus immoderatè concitantur, nec conformatrix turbatur aut distrahitur. Quando semen est validum, & facultas formatrix robusta, minùs etiam contingit signatura quia talis manet constans in operatione sua naturali, nec ab ea facilè abducitur per species imaginatas. Porrò non omnes etiam animi passiones signant, sed certę quędam & determinatæ, & eæ quidem certo quodam & determinato modo moventes. Si enim humores versùs uterum non moveantur, vel moti non perveniant, vel ad alia membra dirigantur, quod ob varias causas fieri potest; nihil fit. Species enim tum non approximãtur conformatrici, ac proinde non afficiunt eam. Huc multum faciunt & humorum & spirituum crassitudo & inobedientia ad motum:

propter

propter quas nec ipsi ita longè vibrari, nec ita facilè species eis imprimi possunt. Si humores alimentarii fœtus, corrupti sint & pravi, sic ut minùs obediant plasmationi formatricis; quia tum ipsa faciliùs potest avocari ab opere suo naturali, & abduci ad directionem phantasiæ, signatura fiet faciliùs. Quibus materia ad exprimendum illud, quod est imaginatum, idonea suppetit; iis quoque faciliùs fit. Sic si mater fuerit imaginata hominem altero crure carentem; faciliùs fœtum similem producet, si fœtus laboraverit defectu alimenti, quàm si abundaverit. E contrà, si imaginata fuerit hominem cum magno capite aut quatuor cruribus; faciliùs similē producet fœtum, si materia superabundaverit, quā si defuerit. Sic faciliùs producet villosum, in cujus corpore abundaverint humores fuliginosi, pilis generandis idonei; faciliùs rubris maculis præditum, quæ fuerit sanguinea; lividis, quę melancholica; flavis, quæ cholerica, &c. quàm, quæ contrà. Denique faciliùs signabit illa imaginatio, quæ cum fuerit in principio intensa & subita, & magnis animi perturbationibus comitata, insuper adhuc multo tempore fuerit continuata, quàm,

quæ

quæ in momento ceſſaverit. Et pariter magis, quæ habuerit conjunctam reflexionem, ſeu coimaginationem & ſollicitudinem de fœtu, quàm, quæ fuerit ſimplex, & illa caruerit. Porrò, cum dictum ſit Phantaſiam ſignare propter animi paſſiones, Quæritur

QVAESTIO XVIII.

An omnes animi Paſſiones ſignent?

SEu an Phantaſia ſignet cum omnibus, an cum aliquibus tantùm, & quænam illæ ſint. Pro quo ſit

Concluſio LI. Maximè ſignant; Deſiderium & Terror.

Hæc concluſio probatur, imprimis communi opinione hominum, qui credunt illas paſſiones vel maximè vel ſolùm ſignare. Probatur etiam Experientia & Exemplis concluſione 40. allatis; quibus manifeſtum eſt, ferè omnes ſignaturas ibi commemoratas propter alterutram illarum paſſionũ, & nullas ferè propter alias contigiſſe.

Quod verò imprimis Deſiderium concurrat ad ſignandum, mirum non eſt: quandoquidem & mulieres gravidæ frequentibus & intenſiſſimis variorum ciborum deſideriis teneantur, ut patet in pica; & deſiderium habeat vim movendi humores & ſpiritus ab intrò

intrò ad extrà, adeòque ad uterum: qui respectu cordis inter partes externas est habendus. Qua ratione facere potest, ut species imaginatione perceptæ utero & cōformatrici facilè communicentur.

Potest tamen dubitari: an ipsum Desiderium per se faciat signaturas, an verò aliæ passiones ipsum aliquando comitantes. Etenim communis opinio hominum est, fœtus signari, non quando mulieres simpliciter aliquid desideraverint, sed quando desideraverint id, quo potiri non potuerunt. Quo videtur colligi signaturam fieri, non propter desiderium, sed potiùs propter iram, indignationem aut tristitiam aliquam desiderium sequentē: quam concipiunt ex rei desideratę negatione. Nam si ipsum desiderium per se signaret; videtur quod tam benè signaret, quando res desiderata esset obtenta, quàm quando non esset obtenta. Sed Respondeo, videri desiderium per se signare; & simplex desiderium posse signare, etiamsi ipsum nullæ aliæ passiones fuerint subsecutæ. Quod probo authoritate Hippocratis & Galeni. Etenim Hippocrates lib. de superfœtat. dicit in hæc verba. Si mulier, inquit, gravida terram aut carbones come-

comedere desideraverit, eademque comedat, in capite pueri notæ à talibus apparebunt. Vbi dicit, non tum solùm desiderium signare, cum mulier re desiderata non fuerit potita, seu cum prædictæ passiones fuerint secutę; sed etiam cum fuerit potita & desiderium fuerit simplex. Nam cum mulier cibos desideratos comedit, desiderium est simplex, & nullæ ex prædictis passionibus illud insequuntur. Galenus verò lib. de Theriaca ad Pisonem dicit, mulieres pulchras proles habere desiderantes, eas aliquando acquirere, si pulchras picturas intuitæ fuerint. Quibus verbis hoc saltem innuit, solum & nudum desiderium per se posse signare: & non signare propter alias passiones ipsum consequentes. Illo enim casu, quo mulieres in illum solum finem pulchras picturas intuentur, desiderium est simplex, & nullæ prædictarum passionum, iræ, tristitiæ, indignationis, &c. ipsum sequuntur. Ita alias audivimus mulieribus accidisse, ut cũ ipsæ cibos aliquos tempore prægnationis intensissimè desiderassent, proles earum eorundem ciborum appetitu ducerentur, & cùm fastidiissent, ipsæ quoque eosdem aversarentur.

Magis interim signant mulieres, cum

cum re desiderata potiri non potuerunt, quàm cum potuerunt. Ratio est: vel, quia desiderium tum est majus, & sic est efficacius in signando: vel quia alio modo movet humores & spiritus, cum aliæ passiones prædictæ supervenerint, quàm quando non.

Quod verò etiam Terror possit signare, non est quoque mirum: quandoquidem ipse est effectus omnium affectuum maximus & efficacissimus. Est enim affectus valdè repentinus, humores & spiritus summo impetu movẽs, & omnes animę potentias in momento, & gravissimè consternãs. Hinc species phantasticæ vigorantur & intenduntur; & mediante humorum & spirituum motu longissimè feruntur; & utero communicantur; & conformatrix in suo opere naturali læditur & perturbatur: quæ tria ad signaturam requiruntur. Quam vehemens sit hæc passio, ex symptomatib⁹, quæ inducit, facilè colligi potest: quæ tanta sunt, ut nulla alia similia inducere possit. Ea sunt repentinus faciei pallor, aliquando etiam tota vita adhęrens; extremorum tremor: sępè sensus & motus omnimoda abolitio, ut homines de repẽtè in terrã cadant: animi deliquium: vertigo; cordis palpitatio, aliquando toto

vitæ tempore perdurans: pilorum erectio: testiculorum contractio: alvi & urinæ involuntaria ejectio, epilepsia, mors, &c. Habuimus suprà aliquos præ timore una nocte canos evasisse: alium ad supplicium ductum solo linteo aqua frigida in collum percussum mortuum concidisse. Verùm dicet aliquis; passiones animi, sicut præcedente conclusione dictum est, concurrunt ad signaturam approximando species phantasticas utero & conformatrici: illa approximatio fit mediante motu humorum & spirituum: terror non movet humores & spiritus à corde versùs uterũ, sed potiùs ab utero versùs cor. Ergo non approximat species phantasticas utero aut conformatrici, sed potiùs amovet ab eis: & per consequens non potest esse causa signaturę. Subsumptum probatur authoritate Galeni 5. de sympt. caus. c. 5. Aristot. 27. sect. problem. 1. & 2. D. Thomæ 1. 2. quæst. 44. in responsione art. 3. qui omnes dicunt timorem, cujus species est terror, movere humores & calorem à partibus externis ad internas: Vterus respectu cordis est pars externa. Ergo.

Sed Respondeo. Timorem movere quidem humores & spiritus ab exter-

nis

nis ad internas;ſed peculiariter inſuper eos movere à ſupernis ad infernas: versùs inteſtina ſcilicet, uterum, veſicam, &c. & hac ratione ſpecies phantaſticas utero & conformatrici approximare. Etenim animi paſſiones non ſemper movent humores & ſpiritus uno ſimplici modo, ad intrà aut extrà; ſed diverſis, difformibuſq;. Non enim ſemper movent à centro ad omnem circumferentiam, aut ab omni circũferentia ad centrum; ſed ſæpè ab una parte magis, quàm ab alia; & magis in unam, quàm in aliam: & aliquando movent hos humores & ſpiritus; ſeu humores & ſpiritus harum partium ad intrà; alios, ſeu aliarum partium ad extrà. Nam cum ab aliquibus partibus ſpiritus & humores ſecedunt, & trahũtur ad intrà; neceſſum eſt, ut in alias cedant & moveantur ad extrà: alioqui vel vacuum, vel penetratio dimenſionum evenirent. Aliquando eoſdem humores ſpirituſque movent motibus oppoſitis ſucceſſivè: & quos primùm moverunt ad intrà, eoſdem poſteà iterùm movent ad extrà: ut in ira & pudore patet. Et hæc eſt ratio diverſitatis effectuum, quas animi paſſiones in corpore & diverſis partibus excitant. Quod ſi omnes eodem præcisè modo

moverent:& omnes,quæ in fuga consistunt, uno simplici modo moverent omnes humores ab omni parte circumferentiæ ad cor: & quæ in prosecutione, à corde ad omnes partes circumferentiæ; eadem symptomata ab omnibus producerentur: at non producuntur eadem, sed diversissima. Ergo.

Timorem sic movere humores & spiritus, & calorem à supernis partibus ad infernas, clarè docent Aristoteles 27. sect. problematum 6.7.8.10. & 11. Et D. Thomas 1. 2. quæst. 44. art. 1. respons. ad 1. & 3. & artic. 3. respons. ad tertium: ubi dicunt; rationem, cur in timore fiat pallor vultus; labrorum, vocis, manuum & cordis tremor; sitis, alvi urinæque dejectio, murmur ventris, &c. non esse aliam; quàm quod in timore sanguis & calor ab externis partibus ad internas, & à supernis ad infernas moveantur. Quatenùs enim ipsi caput, pectus, manus & cor deserunt, indeque illæ infrigidantur; fit pallor vultus, manuum cordis & vocis tremor: quatenùs verò descendunt ad partes infernas, indeque illæ incalescunt; fit sitis, ventris murmur, alvi urinæque expulsiones. Et hæc est etiam ratio, cur timor

faciat abortum; ut Galenus 5. aphorism. 45. & 53. docet. Nec potest dici illa symptomata obvenire timentibus, per hoc, quod humores & spiritus ac calor ab infernis partibus retrahantur sursùm, quibus retractis musculi retentioni destinati debilitentur, & sic non valeant illa retinere, ut plerique dicunt: quia illa non exeunt propter læsam retentricem, sed potiùs propter stimulatam expultricem. Non enim timentibus ultroneè exeunt excremẽta, sed timentes irritantur & stimulantur ad expulsionem: excrementis illis humorum & caloris motum sequentibus, seu ab illis quodammodo protrusis. Sic; cùm abortus fit propter timorem, fœtus non exit per quandam excidentiam, defectu retentricis, sed emittitur irritatione & conatu expultricis. Pari ratione ira; etsi humores & spiritus à corde moveat ad extrà, tamen peculiariter magis movet ad caput: ut docet Hippocrates 5. de morb. vulgar. c. 9. & manifestè indicant accidentia, magis circa caput, quã circa alias partes evenientia: ut oculi torvi, spuma oris, tremor maxillarũ, faciei rubor, visus geminatus, epilepsia, apoplexia, &c. Sic multæ aliæ passiones, etsi universaliter quidem moveant

humores & ſpiritus ad intrà & extrà; tamen peculiariter adhuc movent ab aliquibus partibus magis;& ad aliquas magis, quàm ad alias.

Ad rationem, cur terror magis ſignet aliis paſſionibus, etiam hoc accedit;quod diverſæ paſſiones cum diverſis partibus & diverſis facultatibus peculiarem habeant conſenſum vel antipathiam: quò fit hæ has, illæ illas tum partes tum facultates magis moveant & afficiant. Sic ira maximè turbat mentem, timor potentiam motivam & ſenſitivam, triſtitia vegetativas,verecundia, memoriam,&c. terror verò maximè afficit & deſtruit potentiam conformatricem.

Accedit tertiò, quod in animi paſſionibus humores & ſpiritus aliter atque aliter moveantur, pro diverſitate diſpoſitionis corporum & membrorum. Iracundia in aliquibus facit pallorem, in aliis ruborem; & ſic de aliis: in his hæc, in aliis alia ſymptomata ab iiſdem paſſionibus excitantur. Vnde mirum non eſt timorem, etſi in aliis corporibus ab externis partibus ad internas tantùm humores & ſpiritus moveret; in gravidis tamen peculiari ratione etiam ad uterum, ſeu magis ad uterum aut infernas partes, quàm
ad

ad alias movere. Etenim in timore & terrore ad eas partes videtur natura maximè mittere humores & ſpiritus, de quibus maximè eſt ſollicita: in prægnantibus maximè eſt ſollicita de fœtu. Itaq; non ad cor tantùm, ſed etiam versùs uterum & fœtum mittit. Ad quod juvat viarum laxitas, illarum partium maximus calor, conſuetudo fluendi, &c.

Dico in concluſione terrorem & deſiderium maximè ſignare. Per quod indico etiam alias complures animi paſſiones ſignare poſſe. Puto enim omnes paſſiones valdè intenſas, & ſubitò obortas ſignare poſſe. Sic imprimis puto maximum Gaudium ſignare poſſe. Etenim ſi mulier aliquid magnopere deſideraſſet, quod obtinere non potuiſſet, vel nequidem ſperaſſet; ut ſi deſideraſſet poma granata, quæ tota regione non potuiſſent inveniri, & ſubitò & inexpectatò ex Hiſpaniis delata ſibi propinari videret: credo quod illo maximo & ſubito gaudio poſſet ſignare & afficere fœtum aliqua ſimilitudine illius granati. Pariter credo etiam intenſiſſimum Amorem poſſe ſignare. Sic ſi mulier ex uno viro gravida, alterum intenſiſſimè deperiret; videtur non impoſſibile eam continua

de illo imaginatione posse fœtum signare similitudine ejus. Scribit Plutarchus 5. de plac. Philos. cap. 12. quasdam statuas adamasse, & eis similes proles produxisse. Verecundia etiam magna signare potest. Quædam mulier gravida in mensa acquirebat maximum desiderium comedendi de porcello assato propè se stante. Cum desiderium diutiùs ferre nequiret, rogavit quendam sibi assidentem, ut sibi de capite illius aliquid ministrare dignaretur. Ipse, ut satisfaceret ejus appetitui, totum porcelli caput amputavit, & orbi ejus imposuit. Cujus facti causa, cum omnes convivæ assidentes oculos in eam conjicerent, ipsa ita verecundata fuit, ut posteà prolem ediderit habentem caput similitudine porcelli. Credo quod etiam Ira posset signare. Sic si E. G. aliqua mulier haberet rem aliquam sibi summè charam, ut vitrum aut vascula porcellana à majoribus relicta; & domestica simia ea casu frangeret, & ipsa summè irata insequeretur eam, animo illam occidendi, & assequi non posset; credo quod ex illa intensissima ira fieri posset, quod fœtum aliqua illius simiæ similitudine signaret. Sed dubium est.

QVAE-

QVAESTIO XIX.

Quænam imaginatio signet, an tantum Matris, an etiam Patris?

CONclusio LII. Non tantũ signat imaginatio Matris, sed etiam Patris.

Hæc conclusio probatur Authoritate. Etenim Genes. 30. ubi est sermo de ovibus Iacob, habetur; quod virgæ decorticatæ ponebantur ante oculos ovium & arietum. Vbi, cum fiat mentio, tam bene arietum, quam ovium; videtur indicari tam benè arietes signare, quàm oves.

Secundò probatur authoritate Aristot. sect. 10. problematum 12. ubi quærens, cur proles reliquorum animalium sint magis similes parentibus, quàm hominum; dicit id esse, quia homines magis vario in conceptu sunt animo, quàm bruta. Prout autem, inquit, pater materque in conceptu affecti fuerint, ita partus variatur. Illis enim verbis indicat non tantùm matris, sed & patris imaginationẽ signare.

Tertiò authoritate Plinii lib. 7. c. 12. ubi agens de vi imaginationis dicit: cogitationem utriuslibet animum subitò transvolantem effingere similitudinem aut miscere. Vbi cum ponat verbum (utriuslibet) indicat tam

benè imaginationem patris, quàm matris ſignare.

Accedit authoritas Avicennę, qui 3. canon. fen. 21. tract. 1. cap. 2. ſic ait. (Et dixerunt, inquit, quidam ſapientum & non ſunt elongati à judicio poſſibilitatis, quod de cauſis aſſimilationis eſt illud; quod exemplificatur; cum eſt diſpoſitio in mentē mulieris aut viri.) Vbi cum facias etiam mentionem viri, indicat tam benè virum, quàm mulierem ſignare.

Probatur etiam Ratione. Mater poteſt ſignare in hora conceptus; ergo poteſt etiam ſignare pater. Probatur ſequela. Quia, quando mater ſignat per imaginationem in hora cōceptus; tunc ſignat, quatenus ſpecies phantaſticæ per nervos communicātur ſemini in teſtibus exiſtenti, & jam in coitu intumeſcenti & exiturienti, ut jam dictum eſt: non enim poteſt tum ſignare per hoc, quod ſpecies communicentur ſanguini & ſpiritibus vitalibus, qui ad uterum & embrionem vibrentur: quia tunc adhuc non eſt ulla continuitas ſeminis cum utero, nec ullus ſanguis aut ſpiritus adhuc ſemini à matre cōmunicatur; quia necdum ſunt ullæ vię factæ, & necdum eſt facta ulla colligantia inter eas. Si ergo à matre ſpecies

cies phantaſticæ in hora coitus poſſunt imprimi ſemini ejus;ergo & à patre poterunt. Ergo, ſicut mater poteſt ſignare per ſpecies ſemini impreſſas in hora coitus: ita poterit & pater. Dico autem patrem rariſſimè ſignare: & hoc eſt manifeſtum in exemplis. Nulla enim ſunt;inter ſupra concluſione 40. allata, quibus mas videatur ſignaſſe. Denique,etſi audiamus frequenter fœtus fuiſſe ſignatos propter imaginationem matris; nunquam tamen audimus aliquos eſſe ſignatos propter imaginationem patris.

Rationes ſunt complures. Primò, quia credo rariſſimè fieri ſignaturam in conceptu, ſed ſemper ferè poſt conceptum, & in tempore gravidationis: Pater autem non poteſt ſignare, niſi in conceptu.

Secundò. Quia phantaſia matrum eſt fortior, quàm patrum: eo quod in illis ipſa non ſic coerceatur à ratione, ſicut in viris: & quia illæ multò faciliùs metuunt, & à minimis rebus graviùs terrentur, quam hi: qui ob majorem rerũ experientiam meliùs ſciunt malum à bono, & arduum à facili diſtinguere. Sine autem fortibus paſſionibus non fit ſignatura.

Denique, quia imaginatio mulierum

rum in coitu concepta; multo tempore post potest continuari: unde fortificatur & magis imprimit: & si sit cum reflexione & coimaginatione de fœtu augetur: per hoc, quod species sic magis ad fœtum dirigantur. At imaginatio viri post coitum, qualiscunque fuerit, nihil ampliùs addit ad efficaciam signandi; quia est absens, & à fœtu separatus. Ergo. Sed videndum,

QVAESTIO XX.

An etiam Brutorum imaginatio signet.

Conclusio L III. Non tantùm hominum, sed etiam Brutorum imaginatio signat.

Hæc conclusio probatur. Primùm authoritate. Etenim Aristot. sect. 10. problematum 12. & Plinius 7. histor. natur. c. 12. rationem reddentes, cur proles hominum magis sint dissimiles parentibus, quàm brutorum; dicunt esse hanc; quod homines magis vagam & celerem in coitu habeant imaginationem, quàm bruta. Ergo agnoscunt etiam brutorum imaginationem signare: etsi magis humanam. D. Augustinus lib. 18. de Civit. Dei; rationem reddens, cur apud Ægyptios nunquam deesset bos variis maculis distinctus, quem Ægyptii Apim appellabant

bant & pro Deo colebant, dicit id
isse factũ virtute imaginationis vac-
e coeuntis; dæmone similes species
bjiciente. Quibus declarat etiam vac-
as & bruta per imaginationẽ signare.
Probatur etiam exemplis, & impri-
nis ovium Iacob, quæ imaginatione
irgarum fœtus similes produxerunt.
Iam, etsi illa signatura, ut dixi, fuerit
upernaturalis: non tamen fuit super-
aturalis simpliciter & absolutè sed
antùm modo quodam. Non enim
uit supernaturale oves per imagina-
ionem fortem signare; sed fuit super-
aturale signare propter conspectas
irgas aliquas decorticatas: seu fuit su-
ernaturale, propter tales virgulas, eas
ta fortiter imaginari; quod per illam
maginationẽ possent fœtus suos simi-
colore signare. Et illa signatura fuit
upernaturalis, non quod fuerit cõtrà
aturam, sed quod fuerit suprà natu-
am. Deus enim, quando facit aliquem
ffectum supernaturalem, utendo cau-
is secundis ad ejus productionem,
unquam utitur eis sic, ut ipsæ ope-
entur contrà naturam suam, sed benè
it operentur suprà naturam poten-
iâ suâ divinâ ita eas elevando, ut ef-
ectum edant longè majorem, quàm
ua virtute naturali edere possent. Sic
ergo

ergo etiam in hoc casu fecit Deus. Non fecit, quod imaginatio ovium signaret, quæ alioqui per naturam suam signare nata non esset; sed fecit quod illa parva imaginatio aliquot virgularum, quæ alioqui sui parvitate signare non posset., ita attolleretur in virtute sua, quod signaret. Per hoc enim quod Iacob sic illas virgas objecerit ovibus patet opinionem hominum tum fuisse, bruta per imaginationem signare posse. Sed, quia scivit non semper omnem imaginationem signare; ideò speravit in Domino; quod ipse virtutem debilem causarum naturalium speciali suo coucursu vigoraret.

Patet etiam in exemplo Alberti Magni, gallinam signasse pullum similitudine rostri accipitrini, perterritam tempore coitus ab accipitre supervolante.

Dico interim, imaginationem brutorum minùs signare, quàm hominum. Etenim quotidiana experientia docet, phantasiam humanam sæpè signare. De brutis raro vel nunquam id auditur. De gallina quæ produxit serpentem intuitu serpentis: de columbis producentibus pullos diversicolores, cum ova colorantur, vel cum columbæ in columbario depinguntur: de pavone producente pullos albos, cum

femella

emella albo linteo obvelatur, & alia onclusione 40. commemorata, certum est nugatoria & falsa esse. Et hoc st, quod dicunt Aristoteles & Plinius ocis supra citatis; propter varietatem c celeritatem phantasiæ humanæ empore coitus contingentis, fœtus humanos magis dissimiles esse parentibus, quàm belluinos: quia, scilicet, phantasia humana fœtus sæpissimè ignet, & signando dissimiles faciat, belluina non item. Quod si magis signaret belluina, quàm humana, falsum esset humanos fœtus parentibus magis dissimiles esse belluinis. Ex quo patet manifestè errasse Valesium lib. ac. Philos. cap. 11. cum dicit, phantasiam brutorum magis signare: propterea quod sit magis corpori immersa & materialis.

Rationem, cur humana phantasia magis signet, quàm brutorum, tradunt iidem Aristoteles & Plinius iisdem locis: nempè quod ipsa sit magis varia & velox: & Cicero 1. quæst. Tusc. quod hominum anima sit particeps rationis; brutorum non item. Quia enim humana phantasia est conjuncta cum intellectu, ideò est fortior nobilior & excellentior belluinâ: & ideô potest vehementiores inducere animi passio-

passiones & efficaciùs conformatricem turbare & seducere. Saltem, quando libera est, nec per actum intellectus specialiter refrenatur. Nam quando coercetur, tantùm abest, ut sit fortior aut signet, ut potiùs ejus signatio impediatur. Verùm

QVAESTIO XXI.

Quo tempore signat; an tantum Graviditatis, an etiam Conceptus?

CONclusio LIV. Signat & tempore Conceptus & tẽpore Graviditatis.

Signare tempore Conceptus, probatur authoritate multorum. Aristot. 10. probl. 12. & Plinius 7. hist. natur. cap. 12. dicentes phantasiam esse causam dissimilitudinis fœtus, loquuntur de ea, quæ fit tempore conceptus. Gal. lib. de Theriac. ad Pisonem cap. 14. Plutarch. 5. de plac. cap. 11. Avicenna fen. 2. lib. 1. doctr. 2. c. 14. D. August. lib. 12. de Civit. Dei cap. 25. & lib. 18. agentes de vi imaginationis circa fœtus immutationem, omnes loquuntur de illa quæ est tempore conceptus.

Probatur etiam exemplis. Oves Iacob signaverunt fœtus suos imaginatione, quam habuerunt tempore conceptus. Mulier, quæ produxit pulchram prolem intuitu pulchræ pictu-

ræ

ræ in exemplo 1. Æthiopiſſa: quæ produxit fœtum album imaginatione picturę albam faciem habentis, in exemplo 3. quæ fœtum villoſum intuitu imaginis, in qua S. Iohannes erat depictus, in exemplo 6. quæ diabolica forma præditum, metu à marito diaboli forma veſtito in exemplis 8.9.14. quæ fœtum ranalem timore ranę in exemplo 19: gallina, quę pullum cum roſtro accipitrino, metu ab accipitre ſupervolante in exẽplo 27. omnes produxerũt virtute illius imaginationis, quam habuerunt tempore conceptus. Ergo.

Quod verò etiam tempore Graviditatis ſignet; primùm patet authoritate Hippocratis lib. de ſuperfœt. qui dicit; quod ſi mulier prægnans carbones, aut quid ſimile comedere deſideraverit, in capite pueri ejus notæ à ſimilibus apparebunt.

Patet ſecundò exemplis plurimis ut 9. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 21. 22. 24. & tandem quotidianâ experientià: quæ docet plerumque ſignare mulieres cum jam gravidæ ſunt, ſi aliquid vel valdè deſideraverint, vel ab aliquo valdè territæ fuerint.

Porrò imaginatio patris non ſignat, niſi tẽpore conceptus: quia extrà illud tẽpus à fœtu abeſt; matris verò ſignat

utroque; quia semper est fœtui præsens. Dico autem imaginationem tempore graviditatis frequentiùs signare, quàm tempore conceptus. Sæpè enim ipsi audivimus mulieres tempore graviditatis à re aliqua graviter deterritas, aut aliquã intensè desiderantes produxisse fœtus signatos: at tales produxisse propter imaginationem habitam tempore conceptus, rarissimè aut nunquam audivimus. Rationem credo esse duplicem. Primùm, quod parentes rei venereæ operam dantes, ita ei toti sint intenti, ut nihil aliud cogitent: & vel sit nox, vel sint sejuncti à rebus externis; & ita non habeant occasionẽ quid externum imaginandi; vel tale aliquid imaginandi, ex quo magnum aliquod desiderium aut terror sequi possint. At matres jam gravidæ, huc illucq; euntes & varias res externas videntes, sæpiùs habent occasionem ejus. Eo magis, quod sæpissimè tempore gestationis uteri Pica laborent; propter quam & ad animi passiones magis inclinantur, & variarum rerum desiderio & appetitu ducuntur. Secundò; quod tempore cõceptus à speciebus phantasiæ impressis, non statim facultas formatrix afficiatur & dirigatur: eo quod tũc adhuc non sit in actu aut exercitio suæ operatio-

ratio-

rationis, ſed inter tempus, quo ſpecies ſemini ſunt impreſſæ, & illud quo formatrix incipit formare membra, aut ſaltem perfectiùs formare membra externa; mediat ſatis magnum intervallum: quo ſcilicet ſemen fermentatur, membranæ & vaſa umbilicalia efformantur, & viſcerum rudimenta ſternuntur. Quo intervallo durãte, ſpecies ſemini impreſſæ interim evaneſcunt & obliterantur: ſic ut formatrix nihil ab eis moveatur; vel etiãſi moveatur, & jam de facto incipiat aliquam conformationem ſecundùm directionem earum, poſteà tamen ad naturam rediẽs, quia embryo adhuc totus lacteus eſt, tener & flexibilis; inceptam conformationem adhuc corrigit aut delet. At verò tẽpore graviditatis, eſt in actuali exercitio ſuæ conformationis, & ideò tum per ſubortam vehementem imaginationem mox in momento permutatur, & ſtatim diſponitur ad variandum eam: & de facto variat, ſecundùm exemplar ſpeciei phantaſticæ ſibi recenter & vivè oblatæ: & quã ſemel variavit, non ampliùs facilè corrigit aut mutat. Etſi autem ſæpiùs & frequentiùs ſignet tempore prægnationis, quàm tempore conceptus, tamen, quando tẽpore conceptus ſignat,

videtur poſſe cauſare ſignaturas longè evidentiores & notabiliores, & magis à naturali ſtatu organizationis recedentes, quàm tempore prægnationis.

Pro quo eſt notandum. Non quovis tempore poſſe quaſvis ſignaturas induci: ſed quaſdã omni tempore, quaſdam non niſi in principio. In fine prægnationis poſſunt induci notæ in colore, in pilis: ut maculæ rubræ, aut lividæ, aut pilis conſitæ. Poſſunt etiam produci carneæ aliquæ adnaſcentiæ & tubercula, fragri, uvæ aut ceraſi ſimilitudinẽ habentia: poteſt etiam magnitudo aut parvitas alicujus membri adhuc mutari: naturâ hanc vel illam partem magis minuſve nutriente, & magis minuſve ſanguinem alimentarium ad eam trahente. Et ſic mulier quinto aut ſexto menſe deterrita à pictura vel homine enorme caput, vel pedem habẽte, poſſet adhuc producere fœtum, ſimilem earundem partium magnitudinem habentẽ. Poſſet etiam adhuc non nihil partium figura mutari. Vt, ſi iiſdem menſibus mater terreretur à porco, ſimia, cane; poſſet adhuc producere fœtum aliqualem cum illis animalibus ſecundùm faciem ſimilitudinem habentem: ſaltem quoad partes carnoſas, quæ necdum ſunt in-

duratæ:

duratæ: ſic quod labra adhuc poſſent prominere per modũ porcelli aut canis, &c. Verùm totalis mala capitis cõformatio, qua caput fieret notabiliter ſimile porco, vel ſimiæ; etiam quoad oſſium figurationem; ſic quod notabiliter fieret oblongum, &c. non poſſet ſub poſtremos menſes fieri, ſed solummodò primis. Nam poſtremis menſibus oſſa jam ſunt cõformata & indurata: quæ autem natura ſemel conformavit & jam ſunt indurata, ea non poteſt ampliùs mollefacere, extendere, vel incurvare. ſed ſicut in principio facta fuerunt, ita neceſſum eſt ut permaneant deinceps. At in primis menſibus adhuc ſunt tenera & flexibilia; itaq; poſſunt adhuc mutari, & aliter atque aliter conformari. Sic poſtremis menſibus nulla etiam poteſt fieri circa numerum, vel ipſius fœtus, vel membrorũ ejus variatio: ſed ſi quæ per vim imaginationis fieri poteſt, ea tantùm fieri poteſt in principio conformationis: nempè vel in conceptu, vel primis menſibus; vel fortè tantùm etiam primo menſe aut primis diebus. Nam, quando cõformatrix delineavit ſemel fœtum, non poteſt ampliùs illum dividere, ſic ut ex eo fiant bini: nec poteſt decurſu temporis ex reſiduo ſeminis

facere alterum. Quia, quando jam primis diebus ex meliore ſeminis parte ſemel fœtus unus eſt circumſcriptus, reſiduum ejus quod in principio non fuit vivificatum; aqueſcit & manet deinceps inidoneum ad alterius ſecundi fœtus conſtitutionem. Et eodem modo, quando cõformatrix ſemel delineavit fœtum cum duobus cruribus, duobus brachiis, uno capite; & præcipuè jam produxit ad aliquam perfectionem: non videtur poſſe illam delineationem permutare, & facere ut alterum caput, aut nova brachia, aut crura per modum cujuſdam novi ſurculi enaſcentis erumpant & pronaſcantur. Maximè, cum cõſtet, in generatione hominis non unam partẽ enaſci ex alia: nec brachia aut crura enaſci ex trunco corporis; nec nervos, arterias, venas, è cerebro, corde, aut hepate, aut digitos ex trũco manus, ſicut naſcuntur ramuli ex trunco arboris; ſed omnes æquè ſimul & ęquè primò delineari: & tã citò delineari & naſci brachia, quàm corpus; digitos, quàm manum; venas capillares, quàm ipſum magnum caudicem earum; extremum nervi, quàm illius principium, &c. & omnia ſimul perfici & adoleſcere. Omnium maximè: quando natura jam conformaſſet fœtum cum numero plurali partium, non videtur, quod poſſet

poſteà

posteà eum producere cum numero minore: & sic quando fœtus jam esset conformatus cum duobus cruribus, etiamsi postea mater videret hominem cum uno crure, & ab eo summoperè deterreretur, non videtur, quod posset sic signare fœtum suum, quod prodiret cum uno. Nam ubi remaneret alterum? Facultas nutrix non posset illud amputare: non posset etiam corrumpere; cum ejus non sit partes corrumpere, sed facere, itaque ut remaneat necessum est. Quamvis fieri posset, quod minùs altero nutriretur, & sic minus illo relinqueretur. Sic quoq; quando partes jam essent situ & ordine suo rectè conformatæ; phantasia non posset facere, quod illæ transponerétur: & ideò, si mater postremis uteri mensibus casu videret picturam aliquam deformem aut monstrum, in quo crura prodirent à scapulis, & brachia ex natibus; nunquam posset sua imaginatione efficere, quod fœtus ejus cum ejusmodi deformitate nasceretur. Ex quo patet falsũ esse, quod refert Gemma exemplo 13. mulierem quandam gravidam imaginatione trium regum tres proles produxisse: & quod refert Langius in exemplo 16. aliam propter desiderium trium morsuum in humero pistoris & unum denegatum, tres peperisse proles, quarũ una mortua erat:

vel saltem fuisse casuale, & non imaginationi ascribendum. Signaturæ evenientes post conceptum, tempore nimirũ graviditatis, maximè cõtingunt circa tertium mensem. Ratio est, quia tum mulieres propter menses retentos & putridos vapores in stomachum & cerebrum ascendentes solent laborare pica, & variis & inordinatis desideriis & appetitibus moveri: & tum phantasia magis depravatur, & conformatrix debilitatur, & fœtus quoad externas & carnosas partes, circa quas signaturæ eveniunt, magis perficitur & elaboratur:

Circa signaturam Brutorum, dico; post ovi productionem pullum nulla matris imaginatione ampliùs posse signari; & ideò falsum esse, quod dicunt nonnulli secretorũ & agriculturę scriptores, pullos produci varii coloris, si ova inter excubandum variis coloribus depingantur: aut matri excubantis oculis panni variorum colorũ objiciantur: & pariter quod scribit Barthol. Medina suprà in exemplo 30. gallinam producturam serpentem loco pulli, si excubantis oculis serpens cancellis inclusus perpetuò objiciatur. Postquam enim ovum jam in lucem æditum est; gallina excubans nullam amplius vim ei impertit præter calorem; quo solo formatrix intùs sopita excitatur. Quod ex

eo patet; quod, teste Arist. 6. hist. animal. cap. 2. in Ægypto non sub gallinis, sed sub terra & in fimo, & in aquis calidis: & teste Scaligero exercitatione 23. super furno ova soleant excubari: tũ etiam ex eo, quod ova sæpè excubentur ab ave alterius speciei, & propterea tamen pulli exinde prodeuntes, in natura sua, aut effigie in nullo mutentur. Quod si gallina incubans virtutem aliquam ovis impertiret, necessariò illi aliquam similitudinis aut proprietatis illius umbram referrent. Quæritur.

QVAESTIO XXII.

Quantam permutationem possit in fœtum inducere, & quas signaturas possit causare.

Videtur enim quod possit quamlibet. Nam cum phantasia signet per hoc, quod species ejus dirigant conformatricem, & cõformatrix per modum exemplaris sequatur eas: species autem rerum sint infinitæ, & sic infinitis modis possint conformatricem dirigere, & conformatrix videatur ex se esse indifferens ad omnem directionem; & tam benè dirigibilis ab hac specie ad conformandũ hoc, quàm ab illa, ad conformandum illud: videtur, quod nullam non signaturam possit producere & ad nullam non similitudinem fœtum permutare.

Confirmatur. Conclusione 40 exemplis 3.6.13.18.20.24.26. 29.32. ostensum est, phantasiam posse mutare Colorem. Qua autem ratione potest mutare colorem ad unam differentiam, eadem ratione videtur & posse mutare ad aliam: & sicut in illis exemplis patet, quod produxurit colorem album, nigrum, rubrũ, purpureum; ita videtur etiam, quod possit producere flavum, viridem, &c. Tam enim est formatrix dirigibilis à specie unius coloris ad producendum illum colorem, quàm à specie alterius, ad producendum illum. Ergo potest in fœtu causare omnem colorem.

Denique patet in exemplis, quod possit producere varias Excrescentias & adnascentias externas, & substãtias diversæ speciei. Nam in exemplo 5. & 7. & 24. produxit pilos in variis partibus & toto corpore: in exemplo 7. ungulas instar ursi, in exemplo 9. & 12. cornua: in exemplo 9. 18. 20. 22. excrescentias carneas: in exemplo 10. testas concharum, &c. Ergo videtur, quod posset quasvis alias excrescentias & substantias producere: & quod eadem ratione posset producere fœtum cum alis & plumis instar avis; cũ squammis, instar piscis; cum ungulis, instar equi; cum cauda, instar brutorum, &c. Tam enim videtur species avium & pluma-

plumarum efficax eſſe ad dirigendum conformatricem, ut producat plumas, quàm ſpecies urſi ad dirigendum, ut producat pilos; & ſpecies diaboli, ut producat cornua, & ſpecies caudæ, ut producat caudam, & ſpecies lacertæ, ut producat lacertam, & ſic de cæteris.

Denique poteſt phantaſia in fœtu facere mutationem circa Numerum. Nam in exemplo 11. producebantur gemini imaginatione duarum mulierum capitibus colliſarum: in exemplo 13. tergemini, imaginatione trium regum: in exemplo 16. iterum totidem, deſiderio trium morſuum in humero piſtoris: in 21. unũ labrum. Ergo videtur poſſe cauſare omnem numeri mutationem; & ad exceſſum, & ad defectum; tam in partibus, quàm in toto fœtu: & per conſequens poſſe eſſe cauſa ſeptem, octo, decem prolium; imò trecentorum ſexaginta quatuor, ut accidit in comitiſſa Hollandiæ de qua Ludovicus Vives, Eraſmus Roterodamus, & Abrahamus Ortelius in topographia Flandriæ meminerũt: & etiam poſſe eſſe cauſa quatuor crurũ, quatuor brachiorum, duorum capitum, unius cruris, &c. Nam qua ratione poteſt mutare numerum ad tria, eâdem poteſt & ad ſex, & ad decem: & qua ratione poteſt mutare numerum in toto fœtu, eâdem

& in

& in singulis membris: & qua ratione potest causare defectũ labri, ut in exemplo 21. eâdem posset & causare defectum brachii vel alterius alicujus partis.

Potest etiam facere mutationem in Figura. Sic in exemplo 1. & 2. mutavit ad similitudinem picturæ & statuæ: in 4 ad similitudinem anchoræ. in 7. ad similitudinem ursi: in 8. 9. 10. 12. ad similitudinem diaboli, mytuli, cinguli, ocrearum, marsupii, campanulæ, &c. in 19. ad similitudinem ranæ: in 20. ad similitudinem fragrorum & cerasorum: in 22. ad similitudinem lacertæ: in 23. ad similitudinem simiæ: 27. ad similirudinem accipitris: 30. ad similitudinem serpentis. Ergo consequenter posset permutare ad cujusvis alterius figurę similitudinem. Et sic videtur, quod mulier per suam imaginationem posset producere fœtum instar leonis, tigridis, piscis, & elephantis: ut fertur de Alcippe, quæ dicitur peperisse elephantum.

Potest etiam facere mutationem in Quantitate. Sic in exemplo 15. mulier produxit fœtum cum prægrandi capite, territa ab imagine, in qua figura cum magno capite erat depicta.

Potest etiam facere mutationem in Situ. Nam in quo situ signa aliqua apparuerunt in re imaginata, in eodem eadem

sæpè

ſæpè in fœtu exprimuntur: uti evidenter patet in exemplo 3. 14. 22. &c. Sic in exemplo 14. mulier produxit fœtum realiter vulneratum; aſpectu & terrore hominis vulnerati: in exemplo 11. produxit duos fœtus capitibus connexos, terrore concepto ex ſui capitis contrà alterius mulieris caput colliſione, &c. Quapropter, cum phantaſia poſſit cauſare quévis colorem, producere quamvis ſubſtantiam, mutare fœtum ſecundum omnem nunerum, figuram, quantitatem, ſitum partium; ſequitur etiam poſſe quamvis in fœtu facere permutationem, & nullam eſſe ſignaturam imaginabilem, quæ non poſſit ejus virtute produci. Sit

Concluſio LV. Phantaſia non poteſt facere aliam mutationé in fœtu, neq; alias cauſare Signaturas, quàm ad quas materia corporis eſt apta duci, & ad quas facultas formatrix habet ordinem naturalé.

Quapropter etſi ſpecies phantaſticæ omnes ſint quidem ex ſe æquè natæ dirigere conformatricem, tamen ipſa conformatrix non eſt proptereà nata omnium directionem & repræſentationem ſequi. Etenim formatrix non poteſt formare quicquam, niſi ad quod formandum habet materiam idoneam. Ex quovis enim non poteſt fieri quodvis, ſed tantùm ex materia apta & diſpoſita.

Deni-

Denique, etsi esset materia disposita, tamen adhuc etiam ipsa non potest quicquam conformare, nisi ad quod conformandum habet ordinem & inclinationem, ac instinctum naturalem: ad quod autem non habet ordinem, illud non potest conformare. Et sic formatrix humana non potest generare leonem, aut piscem, aut plumas, aut squammas, aut vera cornua, &c. quia nullum habet ordinem ad illa, nec habet ullum instinctum aut scientiam naturalem faciendi ea. Denique, quia etiamsi formatrix aliquando secundùm aliquid & ruditer possit imitari id, quod species phantasticæ ei repræsentant, tamen nunquam potest imitari perfectè. Nam etsi ab iis aliquando parum turbetur in suo opere ordinario & naturali, & leviter aberret, sequendo exemplar phantasiæ; tamen nunquam in totum superatur aut removetur ab eo, sed semper ille instinctus naturalis prçvalet directioni specierum, & semper redit ad naturam suam: & ita etsi in minutis aliquo modo aberret, tamen secundum totalem conformationem semper sequitur suum instinctum.

Dico itaq; imprimis, phantasiam non posse mutare Speciem aut Genus fœtus. Sic desiderio cerasorum aut fragorũ non possunt in fœtu produci vera fra-

gra,

gra, quia in corpore non eſt materia apta, ut fiant ceraſa aut fragra. Deſiderio, terrore aut imaginatione caſei, lapidis, ligni, auri; non poteſt generari fœtus caſeaceus, lapideus, aureus: quia non eſt materia apta productioni eorum. Non poteſt etiam produci verus piſcis, ſerpens, avis, ſimia, canis, leo: primò, quia materia ſeminis non eſt apta ad talem organizationem, aut talis formæ ſuſceptionem: ſecundò, quia formatrix ſeminis humani non habet inſtinctum aut naturalem ſcientiam organizandi, ſicut debent organizari illa animalia; neque producendi formam eſſentialem illorum, ſed tantùm humanam, à qua eſt deciſa, & cum qua habet ſimilitudinem. Et ita falſum eſt, quod ſupra dixit Medina, gallinam ſerpentem producturam, ſi ovis incubans ſerpentem ante ſe poſitum continuò inſpexerit.

Dico ſecundò. Per imaginationem non poſſe etiam produci fœtum illis animalibus perfectè aut ferè perfectè ſimilé. Imò dico non poſſe produci fœtum, cujus vel ſolum caput, vel ſoli pedes, vel brachia, aut aliæ partes habeant perfectam ſimilitudinem cum illis. Nam ſicut formatrix non habet ex ſe ſcientiam, aut inſtinctum formandi perfectè totum animal ſpecie diſtinctū, ita non habet etiam

ſcientiam

ſcientiam formandi aliquam partem ſolam. Qua enim ratione poſſet effingere, modò unam partem illius animalis in uno homine, modò aliam in alio; eâdem poſſet & in tertio homine effingere omnes & totum animal: at non poteſt totum, ut dictum eſt, ergo nec partem ejus. Neque ſufficit directio phantaſiæ: quia, etſi phantaſia poſſit ejus actionem naturalem parùm immutare, & paululum ſeducere à perfecta hominis ſimilitudine ad aliqualem ſimilitudinem rei imaginatę, tamen non poteſt immutare & ſeducere in totum: nec poteſt ſuperare inſtinctum naturalem ejus: ſed ipſa ſemper revertitur ad illum, & ſecundum illum ſemper maximè, & magis principaliter operatur, & totum efformat. Phantaſia enim eſt ſolum dirigens: quod autem dirigit, tantùm modum addit actioni, non autem totam eſſentiam ejus poteſt permutare. Vnde quomodocumque conformatrix dirigatur, non poteſt ſic dirigi, ut digatur extrà ſemitam totalem ſuæ aptitudinis & inclinationis naturalis.

Dico tertiò. Phantaſiam poſſe mutare ſecundùm quid, Figuram fœtus ſeu aliquarũ partium ejus: & dico phantaſiam facere poſſe, ut fœtus aliquo modo, & ruditer ad figuram alicujus animalis permutetur: puta ſimiæ, porcelli, canis, &c.

Id eſt; poteſt facere, ut mulier deterrita à cane vel ſimia producat fœtum habentem caput, quod quidem principaliter ſit ſimile capiti humano, ſed tamen aliquo modo referat caput canis aut ſimiæ: ut quod ſit prominens aut oblongum, aut alicubi pilis conſitum, ſicut caput canis: vel planum, certis quibuſdam lineamentis, prominentiis aut cavitatibus ſimiæ effigiem referens. Hoc enim non eſt cōtra naturam conformatricis humanæ. Quia etſi tale caput habeat aliquam ſimilitudinem cum capitibus illorum animalium, principaliter tamen eſt caput humanum. Formatrix enim humana non eſt præcisè determinata, aut alligata ad aliquam certam figuram, ſed habet ſuam latitudinem, ſub qua poteſt formare capita cum variis figuris: alia ſic, alia aliter: &faciem unius hominis ſic, aliterius aliter. Et ita ſæpè etiam citrà concurſũ phãtaſia facit in uno homine aliquando faciem habentem ſimilitudinem aliquam cum ſimia; in alio cum cane: in alio cum roſtro accipitrino, &c. Et ideò, quando à phantaſiâ ſeducta aliquando efformat ad ſimilitudinem illorum animalium, nihil facit contra naturam, inclinationem aut potentiam ſuam: & ideò poteſt tales figuras aliquando ruditer imitari. Et hoc eſt potentiæ ſeductæ & errantis. At eas

perfectè & quoad omnia assimilare: sic, ut videantur esse vera capita illorum animalium, est impossibile. Quia hoc non fieret à formatrice, ut errante; sed deberet fieri ab ea, ut operante ex arte & industria naturali, & tanquàm habente peculiarem potentiam & scientiam naturalem ad ea conformandum: quem instinctum non habet formatrix generis humani, sed solummodò brutorum. Porrò phantasiam adhuc quoad multa alia figuram fœtus posse permutare exemplis cõclusionis 40. est manifestũ, et si D. Thomas part. 3. quæst. 13. art. 3 ad tertium, negaverit. Sed puto ibi D. Thomam non tam loqui de vi, quam imaginatio habet in fœtum, quàm potiùs de ea, quam habet in corpus proprium. In proprio enim corpore non potest figuram permutare, quia in eo jam figura facta est, & destrui non potest; in corpore verò fœtus potest, quia in eo jam tantùm adhuc est in fieri, & ideò à phantasia conformatricem dirigente adhuc potest variari.

Dico quartò. Posse mutare Colorem & producere varias maculas: tamen non posse producere maculas omnis generis, sed tantùm tales, quales humores corporis sunt apti inducere: præcipuè autem rubras, purpureas, quæ à sanguine fiunt; cum is ubique & maximè abundet: interdum

terdum etiam lividas & flavescentes. At perfectè virides, ceruleas, flavas non potest: quia nulli sunt in corpore humores, qui eas causare possunt. An autem tales maculæ possint produci toto corpore; & an Æthiops virtute imaginationis possit producere fœtum perfectè album: aut alba perfectum Æthiopem, ambigo. Ego credo quod non. De exemplis postea dicemus. Sic ergo desiderio vini, cerasi, mori: terrore vulneris, &c. posse maculas similis coloris fœtui imprimi non est ambigendum:

Dico quintò. Posse causare Pilos & Excrescentias in variis partibus. Et hoc est experientia manifestum, & nihil est miri: facit enim etiam sępè citrà concursum imaginationis. Ergo. An autem possit facere toto corpore hirsutos, posset dubitari: quia non videtur, quod in corpore humidi fœtus possint esse tot fuliginosi humores, qui possint esse materia tot pilorum. Mihi verò nihil impossibile videtur: quandoquidem fœtus, necessarios & convenientes partibus generandis humores trahit è corpore matris, etiamsi in se non habeat. An Cornua & Vngulæ possint produci, magis dubium est. Perfecta cornua & ungulas producere est impossibile: ossicas autem aliquas eminentias in capite extantes, quales in mō-

ſtro illo Indico protuberaſſe commemoravimus, vel ungues craſſos, denſos, oblõgos non videtur impoſſibile. Vidi enim aliàs, quibus ungues in pedibus tanta longitudine & craſſitie excreſcerent, ut cornibus caprarum ſimiles fierent, & ferris per intervalla amputari deberent. Multò minùs poſſibile videtur concham teſtaceam loco capitis in exemplo 10. productam fuiſſe, de quo infrà ſtatim dicemus.

Dico ſextò. Propter phantaſiam poſſe mutari membrorum aliquorum Quantitatem. Et ſic credo verum eſſe potuiſſe, quod habetur in exemplo 15. mulierem intuitu picturæ magnum caput habentis potuiſſe fœtum cum magno capite producere. Et eadem ratione puto, quod quæ videret hominem habentem magnũ crus, magnum brachium, enormem naſum, poſſet ſimili vitio affectum fœtum procreare. Archangelus Picolomineus in prælectionibus Anatomicis lect. 1 dicit phantaſiam poſſe fœtũ immutare quoad colorem & figuram partium, ſed nõ quoad ſitum aut quantitatem earum; ſed non video rationẽ diverſitatis; cum unum ſit ęquè difficile ac alterum. Quidquid enim phantaſia facit, facit immutando & dirigendo conformatricem: tam benè autem poteſt eam dirigere & ſeducere ad malè conformandum partes ſecundùm quantita-

titatem, quàm secundùm figuram, & conformatrici perturbatæ & seductæ æquè facilè est errare circa quantitatẽ, vel variare quantitatẽ, quàm variare figurã.

Dico septimò. Videri Numerum posse mutari. Sic si mulier perterrita fuisset à monstro habente quatuor brachia, aut quatuor pedes, aut unum tantum; non videtur esse impossibile, quod prolem aliquo etiam numeri vitio laborantem producere posset. Non credo tamẽ quod posset producere cum quatuor cruribus, aut quatuor brachiis, aut duobus capitibus perfectis, &c. quia non credo, quod in tantum conformatrix à phantasia abduci posset; sed solummodò cum levi aliqua excessus vel defectus adumbratione. Dato tamen, quod ita fieri posset; certum est, quod non posset fieri, nisi in primo principio procreationis; antequã jam illa membra suo numero naturali essent constituta, & aliquousque perfecta. Nam quando jam perfecta essent, alia nova enasci; vel jam facta deleri aut amputari non possent: sicut conclusione 54. est ostensum. Sed an propter phantasiam gemini aut tergemini fœtus fieri possent? Ego non credo tantam vim imaginationi esse ascribendam.

Meritò quæri posset, an posset etiam mutare Sexum. Credo autem quod non:

tum, quia non eſt tanta phantaſiæ virtus in conformatricem: tum etiam, quia ut benè quoque dixit Sylvaticus in hiſtoriis Medicinalibus hiſtoria 6. ſexus plurimũ pendet à temperamento ſeminis: quod ſpecies phantaſticæ ſua virtute exemplificandi non poſſunt mutare.

His præſuppoſitis, facilè eſt judicare quid de exemplis concluſione 40. allatis ſit ſentiendum.

Dico autem non eſſe exemplis magnam fidem adhibendam: quia aliquando ſunt ſimpliciter falſa, ab authoribus memoriæ tradita ex relatu & rumore hominum, qui ſæpè eſt falſus.

Secundò: quia multa ſunt nullius momenti, ſed ſæpè ab hominibus & authoribus ita colorantur & exaggerantur verbis, ut videantur multum eſſe, quæ in rei veritate nihil ſunt. Si aliqua fuit territa ab imagine diaboli, & peperit prolem parùm deformem, aut fœdi coloris, ſtatim dicitur peperiſſe prolem forma diaboli: alii adjiciunt habuiſſe cornua: alii caudam. Et ſic quæ in re non fuit, niſi parũ turpis, clamoribus hominum fit tota diabolica. Sic de multis aliis eſt cenſendum.

Tertiò multæ ſunt deformitates monſtroſæ fortuitæ & caſuales, non profectæ ab imaginatione: quæ tamen à muliercu-is aſcribuntur imaginationi. Sic contingit

tingit sępissimè mulieres nullius terroris, desiderii aut fortis imaginationis conscias parere proles aliquas notis, aut maculis, aut deformitatibus affectas; quas quando vident, admirantes & nescientes causam earum, tum demùm incipiunt cogitare, an nihil fortè fuerint tempore suæ graviditatis imaginatę: & tamdiu revolvendo quærunt, donec aliquam sibi persuadeant aut effingant imaginationẽ, cui eas ascribant: etsi reverà illa non fuerit earum causa. Et sic imaginationi non adveniunt notæ, sed notis ipsis affingitur imaginatio.

Quartò. Suspicandum est ejusmodi signaturas sæpè esse supernaturales & miraculosas, vel diabolo eas inducente, vel Deo propter hominum castigationem immittente. Et sic fortè signaturæ prolium in exemplis 8. 9. & 12. in quibus matres produxerunt proles diabolo similes, fuerunt ultiones & castigationes divinæ, petulantiam & impietatem parentum in filiis castigantes.

Quintò. Quia sæpè subest alia causa: & sæpè similitudo est naturalis profecta ab ipso genitore: sed quia genitor est illegitimus, ab ipsis matribus, & sæpè etiam medicis earum honori studentibus imaginationi ascribitur: ut earum improbitas & adulterium occultentur. Et ita potuit

fortè in exemplo tertio Æthiopissæ, quæ albam prolem peperit, & in sexto, in quo alba genuit æthiopem, accidisse.

Porrò de singulis in particulari ita judico. De primo & secundo, judico non esse verum: mulierẽ intuitu alicujus pulchræ picturæ posse producere prolem similem ei. Si hoc esset verum, picturæ essent caræ, & in magno pretio, & nulla jam mulier haberet deformes proles. Illum enim aspectum deliberatum picturæ non sequitur subita, & vehemens animi passio, & ideò non potest signare.

De secundo. Dico Heliodori historiam esse fictam, & ideò illius exempli nullam vim esse: vel, ut dixi, prolẽ fortè fuisse ex adulterio, ex patre albo.

De quarto. Dico videri fabulosum.

De quinto. Possibile esse & ostendere vim imaginationis.

De sexto. Iudico esse supra vim & potentiam phantasiæ, & credo non esse verum: nec D. Hieronymum mendacii arguo, quia ipse hoc tantùm ex aliis, & non seipso refert. Fortè tamen accidit per adulterium cum servo aliquo æthiope, cujus amore fortè mater fuerit detenta. Alii dicunt fortè ex humoribus corruptis in corpore fœtus accidisse: sed sunt nugæ, nec ita possunt corrumpi in corpore humores, ut ex iis fœtus niger fieri posset.

Priùs

Priùs enim fœtus extingueretur, quàm talis evadere poſſet. Alii putant fortè accidiſſe; quod aliquis in familia fuerit æthiops; avus proavuſve; cujus ſimilitudo in nepote revixerit: ut in aliis factum aliquandò fuiſſe Atiſtot. 7. hiſtor. animal. 6. & Solinus Polyhiſt. cap. 4. referunt. Sed non credo ſic obliteratam in filio ſimilitudinem, in nepote reviviſcere poſſe. Quidquid ſit; vix credo vi imaginationis fieri potuiſſe.

Ad ſeptimũ dico, poſſibile eſſe, quod quoad pilos & deformitatem coloris & ungues magnos, & etiam figuram faciei, aliqualem cum urſo ſimilitudinem habuerit: non eſt tamen credendum, quod habuerit veram & perfectam. Quod ſi habuiſſet; quis ſcit an ſicut in palatio Vrſinorum erant picturæ urſorum, non fuerit etiam ipſum animal verum, cum eoque mulier ipſa rem habuerit.

Ad octavum & nonum, & duodecimum Dico, fortè deformitatem fuiſſe levem ſecundum colorem, aut aliquos pilos, ungues majuſculos, & fortè aliqualem etiam carneam aut oſſeam in capite, & aliis partibus excreſcentiam ſpeciem cornuum, peræ, cinguli, nolæ referentem & exaggeratam rumore vulgi, & verbis authorum, & ſic fuiſſe poſſibilem. Sed ſi fuerit terribilis, & cum maxi-

mo recessu à forma humana, cum veris cornibus, vera cauda, virgulis, perfecta nigredine, &c. dico non fuisse naturalem, sed miraculosam, & à Dei justa castigatione profectam. Nam formatrix non habet potestatem cornua, caudam & ungulas producendi, nec ordinem ullum ad figuram diabolicam.

Ad decimum dico me non credere. Quia enim ipse erat senex, & historia erat vetusta, ob cujus vetustatem non poterat facilè ab aliquo redargui, ideo tum in illa, tum in aliis, quas aliquando commemorabat, sæpè erat valdè infelix conjiciendi veritatem. Deus sit animæ ejus propitius.

Ad undecimum. Videri casu & non virtute imaginationis factum fuisse. Saltem virtute imaginationis non accidit, quod bini producerentur; sed tantùm, quod capitibus connati. Nam, ut conclusione 54. est ostensum, tempore prægnationis, id est, quando jam unus fœtus est descriptus, & aliquousque ejus conformatio est progressa, non potest ampliùs numerus mutari.

Ad decimumtertium. Videri non esse verum, vel fuisse casuale & malè virtuti imaginationis ascriptum.

Ad decimumquartum. Difficilè esse creditu, partes quæ antea erant confor-

matæ

matæ integræ, superveniente postea imaginatione potuisse à natura sejungi & dividi vero vulnere. Quo enim cultro natura divisit eas, si in hora conceptus, aut paulò post, antequàm fœtus fuisset conformatus, id contigisset; fieri equidem potuisset: at quia post contigit prægnanti, videtur impossibile fuisse.

Ad decimumquintum. Dico esse possibile.

Ad decimumsextum. Vel fuisse falsum, vel fuisse casuale: nulla autem ratione virtute imaginationis contingere potuisse. Numerus enim fœtuum, vel non potest à phantasia mutari, vel saltem non potest mutari tempore prægnationis, ut conclusione 54. est ostensum. Et quomodo desiderium trium morsuum in humero pistoris potuisset causare tres fœtus? potuisset quidem in fœtu uno causasse tres cicatrices in humero aut tria frusta carnea: at quomodo tres proles? Desiderium trium cerasorum non producit tres fœtus, sed unam aut alteram maculam in fœtu uno, cerasi similitudinem habentem. Deniq; quomodo morsus tertius potuit occidisse tertium fœtum? Desiderium cerasorum negatorum non extinguit fœtum, sed maculat. Et, si tres morsus causaverunt tres fœtus, ergo tertius morsus causavit tertium fœtum,

seu

ſeu productionem & vitam illius: at quomodo tertius morſus potuit cauſaſſe productionem ſeu vivificationem, & incrementum tertii fœtus, & extinctionem ejuſdem? Extinctionem non potuit cauſaſſe, niſi multis menſibus poſt: quia jam erat adultus, cum naſceretur; & ſic multis anteà menſibus creverat: at quomodo imaginatio & mœſtitia ex morſu tertio denegato potuit multis menſibus poſt fœtum extinguere? Ridicula iſta ſunt & indigna fide rectè philoſophantis.

Ad decimumſeptimum, admirandum magis eſſe, quam inquirendum, quomodo imaginatio & timor matris cauſet eundem timorem in anima fœtus.

Ad decimumoctavum. Poſſibile eſſe, eoque vim imaginationis comprobari.

Ad decimumnonum. Etſi parum ridiculum videatur, tamen non eſſe impoſſibile.

Ad vigeſimum. Fateor talia ſæpiſſimè evenire, & exinde maximè phantaſiæ vim elucere.

Ad vigeſimum primum: Caſu labrum fœtui illi defuiſſe, non vi imaginationis. Quomodo enim abſterſio ſanguinis à labro cauſaſſet defectum labii? cauſare potuiſſet labium ſanguinolentum, ſed non nullum.

Ad vigeſimum ſecundum. Reſpondeo fieri

fieri potuiſſe, quod illius mulieris pectori adnata fuerit aliqua informis particula carnis, ruditer aliquam lacertam aut animalculum adumbrans; ſed imprimis non potuit fuiſſe lacerta cum perſpecta configuratione: quia formatrix hominis non habet ſcientiam conformandi lacertas. Secundò, non potuit fuiſſe nata, nec poſtremis menſibus, nec immediatè ante partum: nam poſtremis menſibus, cum jam corpus ſua cute firmiter eſt circumſcriptum, nihil poteſt amplius tale enaſci ex ea; & quando enaſci poſſet, non ita brevi tempore naſci poſſet.

Ad vigeſimum tertium, vigeſimum quartum, vigeſimum quintum. Dico eſſe poſſibilia & notoria, & ex eis phantaſiæ vires maximè eluceſcere.

Ad vigeſimum ſextum. Fuiſſe ſupernaturale, ut ſuprà dictum eſt, tamen ex eo ſatis probari animalia per imaginationem naturaliter poſſe ſignare, & hoc credidiſſe & ſciviſſe ſanctum illum virum, & ex illa ſcientia eum id experiri voluiſſe: quanquã ſic ſignaſſe ſolo intuitu virgarum decorticatarũ, fuerit ſupernaturale.

Ad vigeſimum ſeptimum dico. Poſſibile fuiſſe.

Ad vigeſimum nonum, & trigeſimũ primum. Eſſe nugas & propterea tali arti eventum non reſpondere.

Ad

Ad trigesimum non posse habere veritatem: primò, quia imaginatio gallinæ excubantis nihil amplius ovo jam genito impertit, ut conclusione 54. est ostensum: secundò, quia formatrix ovi non habet ordinem ad figuram aut formam essentialem serpentis, & ideò non potest producere eam.

Ad trigesimum secũdum. Dico, in illis montibus animalia non esse alba propter imaginationem nivis, sed à temperaméto & natura loci. Hoc est manifestum: Primò, quia scribit Olaus Magnus lib. 18. hist. Septent. c. 8. & Ortelius in Livonia; quod cum toto æstivo vernoq; tempore lepores in regione septentrionali pristinum colorem servent, post autumnũ ac primę nivis casum colorem mutent, & ex fuscis fiant albi. Ergo non fiunt albi propter matrum in conceptu imaginationé: Secundò, quia etsi Plinius lib. 8. c. 52. dicat in Alpibus inveniri albos lepores, non dicit tamen hoc esse propter imaginationem; sed potiùs, quod aliqui putent eos nive vesci. Est alia quæstio.

QVAESTIO XXIII.

Cur phantasia non semper imprimit in fœtum res imaginatas eodem modo, sed sæpe tam diversis.

DOcet enim experientia, quod easdem res sæpè exprimat modo diversissimo,

ſiſſimo. Interdum tantum ſecundum colorem: interdùm ſecundum figuram: interdùm ſecundum quantitatem, interdùm per ſubſtantiæ corporeæ aggenerationem, &c. Sic aliquando ceraſa, fragra, mora deſiderata, exprimit ſolo colore & macula aliqua rubicundâ: interdùm productâ quadam ſubſtantiâ carneâ, rotundâ, colorata, vel non coloratâ; uti ſuprà in exemplis, & non rarò aliàs factum audivimus. Sic animalia, à quibus mater terrorem concepit, interdum exprimit ſola cicatrice in fœtu producta, ictum vel morſum referente: interdùm pilis productis, ſimilitudinem habentibus cum pilis illius animalis, ut ſæpè apparet, cum mulieres à gliribus aut muribus perterritę fuerunt: interdum exprimit ſimilitudine figuræ faciei; ſic ut facies habeat conformationem ſeu figuram, ſicut facies illius animalis; ut apparet in exemplo 23. concluſionis 40. mulieris à ſimia deterritæ, & in exemplo concluſionis 53. à capite porcino ſibi in menſa miniſtrato verecundatæ. Aliquandò exprimit totius corporis aſſimilatione; ut apparet in exemplis 8. 9. & 12. mulierum à figura diaboli perterritarum; quæ fœtus produxerunt toto corpore ad ſimilitudinem diaboli conformatos: ut in exemplo 7. mulieris quæ toto corpo-

re ad

re ad ſimilitudinem urſi figuratum produxit. Interdum exprimit, producta ſubſtantia carnea, illius animalis ſimilitudinem gerente: ut in exemplo 22. de lacerta carnea. Interdum exprimit ratione diverſiſſima: cauſando in fœtu quandam proprietatem odio habendi illud animal, à quo mater deterrita fuit; ut patet in exemplo 17. &c.

Concluſio LVI. Hujus exactam dare rationem eſt impoſſibile, poſſunt tamen variæ cauſæ aſſignari.

Sunt enim illa ſecreta naturæ valdè ſtupenda, quæ admirari potius licet, quã inveſtigare. Imprimis poteſt hoc pendere à tempore, quo imaginatio contingit. Nam ſi illa contingat in conceptu, vel ſtatim poſt, ante omnem conformationem; videtur quod fœtus ſecundùm ſe totum poſſit conformari ad ſimilitudinem animalis vel picturæ, de quibus fuit imaginatio: ſi autem contingat ſerò & tempore prægnationis, non poteſt. Ratio eſt; quia, tum corporis figura necdum eſt deſcripta, & ideò poteſt tum adhuc deſcribi ad ſimilitudinem rei imaginatæ. Quando verò jam deſcripta eſt, non poteſt ampliùs mutari: ſed ſolùm poteſt fieri mutatio circa colorem, pilorum proventum, partis alicujus magnitudinẽ, aut aliquid carneum informe adnaſcens.

Poteſt

Poteſt hoc etiam pendere à modo quo formatrix à ſpeciebus phantaſticis afficitur, & ab animi paſſionibus perturbatur. Nam ſi ſpecies & paſſiones fuerint fortes, & conformatrix ab eis vehementer fuerit affecta, poterit ſecundùm plurima accidentia, & intenſiùs, & ſecundùm plures partes exprimere rem imaginatam, quàm ſi leviter tantùm affecta fuiſſet.

Tertiò. Poteſt pendere à materia ad hanc vel illam rem exprimendam idonea præſentia vel abſentia. Sic, ſi mater ab urſo aut aliqua figura diaboli terreretur; ſi adeſſet materia ad totum corpus pilis conſerendũ, nigro colore inficiendum, caudam vel ungulas producendum, idonea; poſſent fortè illa in fœtu produci. At ſi materia deſit, non poſſunt: ſed vel tantum macula produceretur, vel cicatrix, vel figura fœtus ſecundùm aliquid mutabitur, &c.

Quartò. A modo etiam, quo phantaſia res imaginatas apprehendit. Prout enim illæ in oculos aut phantaſiam, aliquando ſub una magis qualitate, quàm ſub alia incurrunt; fiet, quod fœtus magis ſecundùm unam, quàm ſecundùm aliam qualitatem aſſimilabitur. Sic, ſi mater deterrita à fele, cane, ſimia, aut alio animali; magis illud animo conceperit, ut lædens aut mordens; fortè magis fœtum

signabit aliqua cicatrice aut nota vulneris: si, ut turpe & fœdum, & pilis suis aut colore adversum; fortè magis signabit pilis aliquibus productis, aut macula aliqua colorem illius referente: si, ut horrendum aut informe rostrum habens; fortè ita signabit, ut secundùm faciei figuram illi assimiletur: si totius animalis figuram magis animo conceperit, fortè secundùm totius corporis figuram ipsum transformabit. Subintellige, inquam; modò tempus, quo singulæ notæ fieri possunt, non refragetur. Iam enim dictum est, non quovis tempore quasvis, sed certo tantum fieri posse. Omnium facillimè phantasia exprimit secundùm colorem & maculas aut pilos: tum, quia illa facilioris sunt productionis; tum, quia quovis tempore produci possunt. Quæritur ultimò.

QVAESTIO XXIV.

Cur non eidem semper Parti, sed diversis notæ inducantur.

ETenim mulier à lacerta perterrita fœtum signavit in pectore: plurimæ à mure aut glire perterritæ; signant maculis pilosis in vultu: una desiderio cerasi mori affecta signabit macula aut excrescentiâ carneâ, genitâ in vultu: alia in dorso, scapulis aut alia parte.

Conclusio L V I I. Plerumque notæ illi Parti imprimuntur, quæ fuit in imaginatione.

Pro quo est sciendum, quod non tantum species repræsentant rerum qualitates, sed connotant etiam situm & partem, in qua illæ sunt. Hinc, sicut dirigunt conformatricem ad exprimendum rerum qualitates, ita simul dirigunt eam ad exprimendum illas eodem situ, & in eadem parte. Hinc est, quod mulieres frequenter signant fœtus eadem parte, quia in re externa vitia vel deformitates perceperunt. Sic in exemplo 14. mulier deterrita ab homine minitante ei ictum in caput, produxit fœtum vulnus in capite habentem: deterrita à pictura habente magnum caput in exemplo 15. produxit fœtum habentem magnum caput: quæ deterrita fuit propter capitis sui contra caput alterius mulieris collisionẽ in exemplo 11. produxit duos fætus capitibus connatos: quæ deterrita fuit à lacerta in pectus insiliente in exemplo 22. produxit fætum lacertam pectori adnatam habentem: quæ perterrita fuit à diabolo cornua habente in exemplo 9. & 12. produxit fætum in capite cornutum: quæ imaginata fuit imaginem Ioannis Baptistæ toto corpore hirsuti; toto corpore hirsutum fætum produxit.

Verùm non ſemper notatur fætus ea parte, quam connotat ipſa ſpecies phantaſtica; ſed poteſt ſignari & frequentiſſimè ſignatur eâ, quam mater peculiariter imaginatur: ſeu in quam in illo inſtanti imaginationis cogitationem dirigit: illa autem eſt facies, & ideò ſæpiſſimè fætus in facie ſignantur magis, quàm in alia parte. Nam, quia matres ſciunt à forti imaginatione, deſiderio & terrore fætus ſuos frequenter ſignari; ideò, cum ſic aliquid imaginantur, ſtatim metuunt ne ejuſmodi ſignatura incidat in faciem ſui fœtus, & ſic imaginãdo aliquam rem externam per quandam reflexionem, coimaginantur faciem ſui fætus: & hinc ſignatura ſępiſſimè incidit in faciem ejus.

Alia cauſa eſt: quia natura in nullius partis conformatione tanto utitur artificio, quanto in conformatione faciei humanæ, & ideò illius conformationi eſt maximè intenta: & ideò, cum ſic dirigitur à phantaſia, ut aliquam rem externam velit imitari & exprimere; maximè illam exprimit in facie.

Facit etiam ad hoc ut ſignatura magis in una, quàm in altera parte eveniat, aliquid materiæ ad ſignaturam neceſſariæ præſentia, magis in hac quàm in illa parte: tum etiam impetus humorum, qui per animi paſſiones agitantur, fiens magis

gis in unam, quàm in aliam partem. Ex quo unius partis conformatrix magis, quàm alterius debilitatur. Nam, quia paſſiones quæ imaginationem comitantur, non ſemper ſunt eædem, nec eodem pręcisè modo obveniunt; non eundem ſemper faciunt præcisè humorum & ſpirituum motum: ſed hæ magis in has, aliæ in alias partes eos vibrant.

Dicit Levinus Lemnius lib. 1. cap. 4. de occult. nat. mir. & eſt communis opinio muliercularum, ſignaturam transferri in aliam partem, ut femora, nates; ſi terrore aut deſiderio jam affectæ manibus abſtergant faciem, & illas partibus illis applicent: ſed meritò ridet hoc Hercules Saxonia 4. cap. 30. ſui Panthei, & ego cum ipſo; aſſeroque ejuſmodi faciei abſterſionem aut attactum aliquarum partium, nullam vim ad ſignandum hanc magis, quàm illam partem habere. Atque hæ ſunt in univerſum vires, quas phantaſia & in Proprium, & in Alienum corpus poteſt exercere. Reſtat ut ad argumenta in principio quæſtionis 4. allata, quibus nimia ejus in utrumque activitas probabatur, reſpondeamus.

Ad primum itaque Reſpondeo. Communem vulgi opinionem falſam eſſe, ſi putet phantaſiam per ſe talem activitatem habere; ſed ſi intelligat eam per acci-

dens esse causam multarum permutationum, fateor esse veram; ut jam dictum est.

Ad authoritatem Aristot. responsum est conclus. 20. & concl. 24. resp. ad 1. & concl. 25. resp. ad 1.

Ad authoritatem Avicennæ, Algazelis, &c. Respondeo phantasiam per accidens benè esse causam signaturæ fœtus, sicut conclus. 27. est ostensum: sed non per se primò: eam autem habere virtutem in remota agendi & ea afficiendi vel propria virtute, vel virtute à cœlis derivata, dico esse falsum: ut concl. 26. & 39. est ostensum. Etenim phantasiam elementa mundi posse perturbare, hominem remotum fascinare, ex equo dejicere, hominem sine matre, plantam sine semine generare, segetes transferre ridicula sunt, & Philosopho indigna: sed si quæ talia admiranda opera aliquando ab hominibus ut Apollonio Tyanæo aliisve perpetrata fuerint, non virtute imaginationis, sed arte Magica facta fuerunt.

Quod sanguis interfecti in præsentia occisoris è corpore erumpat, non est naturale: ideòque non fit vi imaginationis, sed causæ supernaturali est ascribendum; vel Deo, vel Angelis iniquitatem interfectoris detegentibus & ulciscentibus; vel diabolis, aut innocentes falsò accusa-

re,

ræ, aut nocentes ad desperationem perducere conantibus.

Quod reliquiæ sanctorum aliquando sanitatem colentibus pariant, non fit virtute confidentiæ & imaginationis, quam ægri cultui illi adhibent; ut impiè dicit Pomponatius: sed miraculo & gratiâ Dei singulari, remunerantis honorem, qui sanctis ejus exhibetur. Quod Salutatores illi Hispanici admiranda aliqua præter ordinem naturæ præstent, id vel faciunt arte magica, vel gratiâ aliqua singulari à Deo familiis aliquibus concessa. Ludovicus autem Mercatus Regius Medicus, quem utpotè Hispanum, & in Hispania degentem certum est non ignorare quid de illis hominibus sit, tomo 1. suorum operum lib. 2. class. 3. quæst. 168. art. 4. dicit opera eorum ficta esse, plena superstitione diabolica, & à religione Catholica aliena.

Ad authoritatem Hippoc. D. Thomæ & aliorum. Dico eos vera dicere, sed esse intelligendum phantasiam non facere ea per se, sed per accidens: mediantibus aliis animæ potentiis, ut jam dictum est.

Ad secundum argumentum à ratione desumptum, respondeo. Intellectum & phantasiam fieri omnia spiritaliter & modo quodam intentionali: quatenùs recipiunt rerum omnium species, & ab

iis informantur, ſed non per hoc poſſe realiter agere. Quod enim tantùm aliquid eſt intentionaliter, illud non poteſt illud ipſum in alio facere realiter: ut concluſ. 25. eſt oſtenſum.

Ad tertium reſpondeo. Verum eſſe, quod multæ res naturales habeant admirandas virtutes, & quod ſic anima ſeu corpora animata, meritò etiam debeant habere virtutes longè illis admirabiliores; ſed non propterea ſequitur, quod debeant habere illas, quas Avicenna & alii imaginationi aſcribunt; res, ſcilicet, externas alterandi vel permutandi: ſed ſufficit, quod habeant alias; nempè, potentias cognoſcitivas, ſenſum, motum, intellectum, & voluntatem: quæ ſunt virtutes omnium aliarum rerum naturalium virtutibus longè excellentiores & diviniores. Et etſi aliquæ animæ aliis eſſent excellentiores, quod tamen plerique ſcholaſtici negant, cum ſubſtantiis non videatur competere magis & minùs; tamen propterea illæ non poſſent naturaliter habere vim aliquam alterius generis, quam omnes reliquæ animæ haberent. Poſſent quidem in eodem genere potentiarum habere potentias nobiliores potentiis aliarum animarum, per quas poſſent vel perfectiùs videre, audire aut intelligere, quàm aliæ animæ: ſed non talem

lem per quam possent fascinare, elementa turbare, externa corpora alterare vel loco movere.

Ad quartum respondeo. Nec sola visione, nec solo attactu, nec sola verborum prolatione, posse ullos effectus ad extrà physicè produci; cum illæ actiones sint immanentes: sed si qui tales aliquando ejusmodi actiones sint secuti, eos vel ope diabolica evenisse, vel ab hominibus gratia quadam peculiari divinitùs data perpetratos fuisse.

Ad exempla ex Avicenna vel Augustino desumpta, suprà conclusione 11. est responsum, & insuper adhuc aliter respondeo. Illa non virtute imaginationis, sed virtute aliarum potentiarum naturalium, seu vegetativarum accidisse.

Ad exemplum de subita canitie & morte respondeo. Imaginationem illas non causasse, vel saltem non causasse per se, quod ibi quærebatur: sed mediante maximo timore, quem non est dubium maximas in corpus perturbationes inducere posse. Atque hæc sunt quæ in hujus materiæ tanta obscuritate licuit investigare, quæ ut lector æqui bonique consulat, rogo.

FINIS.

INDEX
Rerum quæ in hoc tractatu continentur.

A.

O.

possit

Signa-

T.

Terro-

FINIS.



